תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת פסחים

פרק אלו דברים

דפים ס"ה-ע"ג

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת כסחים

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

דף סה-עג

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:
דיקטה

שערים ועימוד:
דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד מיום שני יב שבט תשפ"א
עד יום שלישי כ שבט תשפ"א

דף היומי מסכת פסחים דף סה עד דף עג

הנושאים המרכזיים:

דף סה

- אם פסח דוחה שבת
- מו"מ בין ר"א ור"ע אם מכשירים דוחים

דף סו

- מעשה בבני בתירא אם פסח דוחה שבת
- המקור שתמיד ופסח דוחים שבת
- הבאת הסכין בשבת (משתמש בקדשים. מחמר כלאחר יד)
- כל המתיהר. כל הכועס

דף סז

- שטומאה הותרה בציבור בפסח ותמיד
- מלקות במצורע שנכנס למחנה ישראל
- מקור דין שילוח טמא מת. זב. ומצורע

דף סח

- בעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות
- מהו מיחוי קרביו
- צדיקים יחיו מתים. אם ימותו לעת"ל. החמה והלבנה לעת"ל. אם המתים יקומו במומם
- חיתוך יבלת בשבת [לחה ויבשה. בכלי וביד]
- שמחת יום טוב [רשות או מצוה. בעצרת בשבת בפורים]

דף סט

- מו"מ בין ר"א ור"ע אם מכשירים דוחים [ראיה מיו"ט. ממיחוי קרביו. מהזאה]
- הטעם שהזאה לא דוחה שבת [(א) כיון שאין ראוי אין דוחה (חימום מים לקטן). (ב) כיון שאכילה לא מעכבת]
- הלכה כר"ע שמכשירים לא דוחים

דף ע

- חגיגת י"ד [דעת המשנה. בן תימא. אם יוצא בה לשלמי שמחה או לחגיגת ט"ו]
- דעת בן תימא (מבקר. צלי. שבירת עצם)

דף עא

- אם צריך זביחה בשעת שמחה (שלמים ששחטם מערב יו"ט. במה משמחו כשחל יו"ט א' בשבת)
- המקור שאימורי חגיגת ט"ו נפסלים בלינה
- שחט בשבת [פסח שלא לשמו. זבחים לשם פסח. שוחט לשם אימורי ציבור. פסח שאינו כשר]

דף עב

- טועה בדבר מצוה [בעוקר. בדבר שאין ראוי. בדבר שיש לו קצבה. כשאין מצוה לפניו, שמל תחילה את של שבת. כשלא ניתנה שבת להידחות, שמל את של שבת בערב שבת. כשאין הזמן בהול]
- דעת רבי מאיר בדבר שאין ראוי [עגל לפסח. בעלי מומים. חולין לפסח]
- נתחלף שפוד נותר בצלי. טעה באשתו או ביבמתו נדה

דף עג

- שחיטה שאינה ראויה מדוע אינה 'מקלקל'
- אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם, אם הוא עולה
- פסח שמתו בעליו אם בסתם הוא שלמים [ונשרף כי נראה ונדחה, או כי סובר ששלמים לשם פסח פסול. או שטעון עיבור צורה ופסולו כי נשחט אחר התמיד] או שהוא פסח [ונשרף. או שטעון עיבור כי סובר שאף פסול הגוף צריך עיבור]

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

ועולה גופה מנלן. שמתן דמה במקום שיש תחתיו יסוד למעוטיו מזרח ודרום חוץ ממזבח למזרח מאלו כפון ומהמה לדרום מאלו מערב דהכי תנן (מדות פ"ג מ"ח) אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת: **אל יסוד מזבח העולה.** גבי חטאת [נשיא] כתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת דמו יישפך אל יסוד מזבח העולה וה"ל למיכתב אל יסוד המזבח למה לי דכתיב מזבח העולה אלא הכי קאמר אל יסוד מזבח העשה העולה: **עגלגיים.** מפני שנתעגלה להיות אחרוכה: **והא לא פגי דלאו בני.** דמלאה לשלש כתות: **לזרוזו נפשייהו.** להיות מן הרלשונים: **אלא כרגלו רבי אליעזר.** דאמר בעגלמא גבי מכבד דהייגו דומיא דהדסה אינה מיום מחטאת אלכך במקדש כשכבר נעשה זורק גבוה אסור: **החולב.** מוזכ המלב מן הבהמה: **מחבץ.** מעמיד המלב ושוזה ממנו מחבילין שקוין מעוה"ש: **אחד זה ואחד זה.** מכבד ומרבץ ורוזה אלכ מאלידן לא קאמרינ דמולדם אל מגלאכה ניהו כדאמרינ בפרק המלגיעם ע) ורבי אליעזר משום הכי מחייב חולב משום מפרק מגבן משום בוזם מחבץ משום בורר בהמלגיע ומרבץ ומכבד מפרק המם משום אשוויי גוומות: **ורודה.** מדכתיב [שמות ג יד] ויטבול אותה ביערת הדבש: **רב אשי אמר.** לעולם רבנן דאמרי בעגלמא נמי שבות הוא ומתני' כר' נתן דאמר שבות שאינה צריכה לא התירו במקדש: **אאם נשפך דמו של אחד מהן.** נאלרן ולא מזרק ממנו למזבח: **נמצא כולם זה מכשירו.** שהרי מעורב בו מן הנשפך: **אמר לא נתקבל בכלי.** אותו שאחה רואה להכשיר שמא לא נתקבל בכלי ותו לא מהיא ליה זריקה דתנן נשפך מלולה בהמה על הרלפה ואספו פסול בזבחים בפרק שני (דף טו.): **אף אני לא אמרתי.** שיועיל אלא בנתקבל בכלי: **ומנא ידע.** רבי יהודה אם נתקבל בכלי והא משאש בעגלמא הוא דקאמר אאם יישפך דמו וכיון דלתקוני אפיקיר אחת אינה מיתקני בהכי שמא לא נתקבל: **הכהנים זריזין הן.** ליבא לאיתמי לשמא לא קיבלוהו. ליבא אחרינא שמא לא נתקבל בכלי כ) זה שאחה שואל מאלרן ומנאלא זורק דם פסול אף אני לא אמרתי בנאלות אלא ממקום שיודעין שנשפכה שם דמיס שנתקבלו בכלי ואי משום דמיערב בהו מהאי דלא נתקבל בכלי דמיס שנתקבלו בכלי ואי משום דמיערב בהו עיקר: **אי זריזין הן.** היכי נשפכין הא זריזין הן ודעי: **אגב זריזותייהו.** שממהרים לרון ולקרב ולזרוק מיתשיך מידייהו: **והלא דם הפמלים.** של פסחים הרבה מעורב בו ואי נשפך דם של אחד כולו בטל במיעוטו ומה מועיל זריקה שהרי בטל: **דם הפמלים.** של חולין ושל קדשים: **נאוסרה.** בלאו ולא כרת לכתיבי כ) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא וגו' עד כל אוכליו יכרת יאא דם הפמלים שאינו דם הנפש ומסכת כריתות (ד:) מפרש טעמא דמשה לאוין כתיבי בדם ומייתיר מד לדם הפמלים: **לענין כפרה.** שאינו לאוי לזריקה: דם

החולב בגרגרות. הקשה ר"ר לפרים דתנן בפ' המוליא (שבת עו:) דשיעור המוליא חלב כדי בגמיאה ושיעורי שבת הן שיש לכל המלאכות הולאה מחיצה וקליפה ומירק[א] דסתם חלב כדי בגמיאה שהוא שיעור גדול אבל הכא בחולב בגביעה דאחמשיב אחמשיב שיעורו כגרגרות דזוטר אבל אי כדי בגמיאה זוטר צריך לומר דסתם חלב לגביעה ולכך הכא שיעורו כגרגרות והא דמיחייב בכדי בגמיאה היינו במפרש בהדיא בלילה ולשחיט דאי סתם חולב לאמילה ולשחיט ולא לגביע אפילו היה מפרש בהדיא לגביעה היה לו לאתחייב בכדי בגמיאה דזוטר דאוזיל וסתמו לאכול ולשחוט כדאמרינן בסוף כלל גדול (שבת עו.) המוליא חבן כמלא פי פרה לגמל חייב אף על גב דלגמל לא הוי שיעורא בהכי אוזיל וסתמא לפרה מיחייב אשיעורא דפרה ויש מפרש דכשהמלב כבר בעין מיחייב בכדי בגמיאה אבל חולב לא מיחייב אלא בכגרגרות אין אלא בחטאת דאין בה אמילה אלא לגבע אבל בשאר אמילה ולשחיט לא מיחייב אלא בכגרגרות אין אלא בפסח דאיכא בזיון אמילה ולשחיט ומיחייב אלא בכגרגרות אין אלא בחטאת הוא ואין שבות במקדש מאי היא דתניא[ב] אחד [א]החולב [ב]והמחבץ והמגבן כגרגרות המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים [ג]אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב אשי אמר אפילו תימא שלא ברצון חכמים ורבי נתן היא דתניא רבי נתן אומר שבות צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו: רבי יהודה אומר כום היה ממלא וכו': תניא[ג] רבי יהודה אומר כום היה ממלא מדם התערובות שאם יישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא הכי קאמרי ליה שמא לא נתקבל בכלי אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי מנא ידע [ד]כהנים זריזין הן אי זריזין אמאי משתפיך אגב זריזותייהו דעבדי משתפיך והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא דתניא[ד] [ד]דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בהיכרת [ד]והאמר ר' אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנא' [ב]כי הדם הוא בנפש יכפר דם

[ה]ועולה גופה מנלן אמר קרא [ו]אל יסוד מזבח העולה אלמא עולה טעונה יסוד: יצתה כת ראשונה וכו': תנא [ז]היא נקראת כת עצלנית והא לא סגי דלאו הכי מאי הוי להו למיעבד אפ"ה איבעי להו לזרוזי נפשייהו כדתניי'[ז] רבי אומר אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי אשרי מי שאומנתו בסם אוי לו מי שאומנתו בורסי ואי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות: כמעשהו בחול וכו': שלא ברצון מאן אמר רב חסדא שלא ברצון רבי אליעזר דאי רבנן הא אמרי שבות הוא ואין שבות במקדש מאי היא דתניא[ד] אחד [א]החולב [ב]והמחבץ והמגבן כגרגרות המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים [ג]אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב אשי אמר אפילו תימא שלא ברצון חכמים ורבי נתן היא דתניא רבי נתן אומר שבות צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו: רבי יהודה אומר כום היה ממלא וכו': תניא[ג] רבי יהודה אומר כום היה ממלא מדם התערובות שאם יישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא הכי קאמרי ליה שמא לא נתקבל בכלי אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי מנא ידע [ד]כהנים זריזין הן אי זריזין אמאי משתפיך אגב זריזותייהו דעבדי משתפיך והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא דתניא[ד] [ד]דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בהיכרת [ד]והאמר ר' אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנא' [ב]כי הדם הוא בנפש יכפר דם

[ה] [נזמסס מ. ע"ש], [ו] [נזמסס פ"ל ה"יט], [ז] [ב"ב מז: סנהדרין ק: קדושין כב., ד] שבת לה., [ה] [נזמסס לד: ודף ס. ע"ש], [ו] [שבת כ. ומ"ע], [ז] [תוס' כריתות ס"ב ס"כ] כריתות ד: מולין עד: [נזמסס לט.], [ח] כריתות כב., [ט] [שבת צח.], [י] בס"א: כוס, [כ] [ויקרא יז], [ל] [ויומס מנוסל בתוס' שבת עו: ד"ה המוליא], [מ] [נ"ל אלמנן], [נ] [אלמנן], [ס] [כיון דאינו ראוי לזורקה אינו אסור. רש"ש],

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא ד ז)

2. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר:

ויקרא יז יא

גליון הש"ס

תוספות ד"ה המכבד מתבוון להשוות גומות **אף על פי שא"צ** רבו', לא זמיס להכין דם הוא ומתני' מתניין לעיוה ס"ב ניך שיהי' כן ובעגלמא מקמתת מכוון ואין נריך לגופו שמכוין לנכני מקוז כניס אבל לא בפנ' הפסח וכן מוסר גומא שמכוין נמסור לעורך העפר אבל לא להסתתם בגומא אבל כבא דשויי הגומות הוא מעבה בגין ואם מתכוין להשוות גומות הוי מתכוין לגופו:

מוסף תוספות

א. דאי שיעור גרגרות קטן מכדי נמינה אתי"ש. סס. ב. ניח. אמאי מחייב ליה לרבי אליעזר הכא. כיון דלאו פסיק רישיה דיכול להיות שלא ישוה גומות. סס. ג. הה"ק דאי רבנן שבות הוא משום דאיכא למגזר אטו דעלמא דליכא רצפה וכו' אבל איסורא דאורייתא אינו יכול לבא לרבנן בשום ענין אפי' שלא במקום רצפה והואיל וכן אין שבות כי האי במקדש. סס. ד. ואי מותר לכבד א"כ הוי מלאכתו להיתר. סס.

רבינו חננאל

שהיו הכהנים מדייחין העזרה בשבת שלא ברצון חכמים. אמרינן מאן חכמים ר' אליעזר אבל חכ"א אין שבות במקדש, אלא כל דבר שאיסורו משום שבות מותר הוא במקדש. והדחה מנא לן דמשום שבות היא, מיהא החולב בהמבץ והמגבן כגרגרות והמכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת בזמיד ביום טוב לוקה דברי ר' אליעזר, וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינן אלא משום שבות. **רב אשי אמר** שלא ברצון רבי נתן דתני שבות שאינה צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו, זו ההדחה אינה צורך עבודה במקדש. **תניא רבי יהודה היה אומר** כוס היה ממלא מדם התערובות שאם נשפך אחד מהן אחד שנתקבל בכלי זה היה נמצא מכשיר. ואף על גב שדם התמצית מעורב בו, אין דם התמצית מבטל דם הנפש. ולא תימא דדם התמצית לר' יהודה אינו דם אלא דם מעליא הוא, דתנן דם התמצית באזהרה רבי יהודה אמר בכרת, ואפילו הכי לענין כפרה מודה ר' יהודה כי דם הנפש בענין שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר, דם שהנפש יוצא בו הוא מכפר.

נב א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ז:
נג ב סמ הלכה יח:
נד ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ג ו סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' שכא סעיף יג וסומן שלז סעיף ח כ:
נה ד מיי' פ"ו מהל' מלכלות אסורות הלכה ד:

לעזי רש"י

מטוג"ש. גושים (של חלב חמרן).

מוסף רש"י

בלא בסם. מוכר בשמים (קדושין פב:). **והמחבץ.** שמעמיד המלב בקיבה. ול"מ מחבץ עושה ממין כלי גמי ומתן הקפוי בתוכו ומי המלב שהן נמיחי נוטפין, ונוטפין אותן למקיל"ש (שבת צח.). **המכבד.** את הבית, **והמרבץ.** בשיס להכניס את המלב שלא יעלה (שם). **חייב חטאת.** לקמיה מפרש טעמא דהרודה חלות דבש חייב משום חולב, **מחבץ** חייב משום בורר, **ומכבד ומרבץ** משום בונה (שם). **אחד זה אחד זה.** אחד שבת ואחד יו"ט (שם). **משום שבות.** דילמא כי כתיב ליה מחמלאין הגומות שבבית מלאיהן וחזי בגין (שם). **מדם התערובות.** של פסחים **שאם יישפך דמו** אחד מהן. על ידי שהן רבים ונבחלים לעשות נמלא כום זה מכשירו שהרי כולם מעורבים בו, ולפי משום לאיעביד כדם הממלית לאמרינן לקמן ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם דמבטל לה ולא אמרינן אילימא דאיכא בבר אחר מין דם ובידו לאוספו (זבחים לד:). **והלא.** זה הנשפך, **לא נתקבל בכלי.** והיאך כפר הא קיימא לן נשפך מן המלאר על הרלפה ואספו פסול (שם). **מנא ידעי.** רבנן שלא נתקבל, **והלא** לא מעשה היא אלא סברא היא בעלמא דמיס לשמא נשפך דמו של אחד מהן (שם). **שמא לא נתקבל.** ומעלה זורק דם פסול (שם). **אף אני לא אמרתי.** שיפסל אלא בנתקבל בכלי (שם לה:). **מנא ידע.** רבי יהודה מנא ידע שנתקבל בכלי (שם). **כהנים זריזין הן.** בקיאין הן בכל דבריה כהן (דברים לג:) יורו משפטיך ליעקב (שבת קיד:). **אי.** דסיון שנכנס לעבודה ביזוע שלמדוהו הלכות קודש (ערובין קג.) ומקבלי לכולהו (זבחים לד:). **באזהרה.** ה' לאוין כתיבי בדם, חד לדם הממלית, כדאמרינן בריבוי בפ"ק (שם). **בהיכרת.** דנשפך ליה מריבוי כל דם (חולין עד:). **כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאיכא חיוב אלא על דם המלאים, כדאמרינן בפ"ק (שם). **ומקבלי.** דמשמע דמקבלי לכולהו לאוין כתיבי בדם, חד לדם הממלית, כדאמרינן בפ"ק (שם). **בהיכרת.** דנשפך ליה מריבוי כל דם (חולין עד:). **כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאיכא חיוב אלא על דם המלאים, כדאמרינן בפ"ק (שם).

החולב בגרגרות. הקשה ר"ר לפרים דתנן בפ' המוליא (שבת עו:) דשיעור המוליא חלב כדי בגמיאה ושיעורי שבת הן שיש לכל המלאכות הולאה מחיצה וקליפה ומירק[א] דסתם חלב כדי בגמיאה שהוא שיעור גדול אבל הכא בחולב בגביעה דאחמשיב אחמשיב שיעורו כגרגרות דזוטר אבל אי כדי בגמיאה זוטר צריך לומר דסתם חלב לגביעה ולכך הכא שיעורו כגרגרות והא דמיחייב בכדי בגמיאה היינו במפרש בהדיא בלילה ולשחיט דאי סתם חולב לאמילה ולשחיט ולא לגביע אפילו היה מפרש בהדיא לגביעה היה לו לאתחייב בכדי בגמיאה דזוטר דאוזיל וסתמו לאכול ולשחוט כדאמרינן בסוף כלל גדול (שבת עו.) המוליא חבן כמלא פי פרה לגמל חייב אף על גב דלגמל לא הוי שיעורא בהכי אוזיל וסתמא לפרה מיחייב אשיעורא דפרה ויש מפרש דכשהמלב כבר בעין מיחייב בכדי בגמיאה אבל חולב לא מיחייב אלא בכגרגרות אין אלא בחטאת דאין בה אמילה אלא לגבע אבל בשאר אמילה ולשחיט לא מיחייב אלא בכגרגרות אין אלא בפסח דאיכא בזיון אמילה ולשחיט ומיחייב אלא בכגרגרות אין אלא בחטאת הוא ואין שבות במקדש מאי היא דתניא[ב] אחד [א]החולב [ב]והמחבץ והמגבן כגרגרות המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים [ג]אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב אשי אמר אפילו תימא שלא ברצון חכמים ורבי נתן היא דתניא רבי נתן אומר שבות צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו: רבי יהודה אומר כום היה ממלא וכו': תניא[ג] רבי יהודה אומר כום היה ממלא מדם התערובות שאם יישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא הכי קאמרי ליה שמא לא נתקבל בכלי אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי מנא ידע [ד]כהנים זריזין הן אי זריזין אמאי משתפיך אגב זריזותייהו דעבדי משתפיך והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא דתניא[ד] [ד]דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בהיכרת [ד]והאמר ר' אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנא' [ב]כי הדם הוא בנפש יכפר דם

[ה]ועולה גופה מנלן אמר קרא [ו]אל יסוד מזבח העולה אלמא עולה טעונה יסוד: יצתה כת ראשונה וכו': תנא [ז]היא נקראת כת עצלנית והא לא סגי דלאו הכי מאי הוי להו למיעבד אפ"ה איבעי להו לזרוזי נפשייהו כדתניי'[ז] רבי אומר אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי אשרי מי שאומנתו בסם אוי לו מי שאומנתו בורסי ואי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות: כמעשהו בחול וכו': שלא ברצון מאן אמר רב חסדא שלא ברצון רבי אליעזר דאי רבנן הא אמרי שבות הוא ואין שבות במקדש מאי היא דתניא[ד] אחד [א]החולב [ב]והמחבץ והמגבן כגרגרות המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים [ג]אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב אשי אמר אפילו תימא שלא ברצון חכמים ורבי נתן היא דתניא רבי נתן אומר שבות צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו: רבי יהודה אומר כום היה ממלא וכו': תניא[ג] רבי יהודה אומר כום היה ממלא מדם התערובות שאם יישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא הכי קאמרי ליה שמא לא נתקבל בכלי אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי מנא ידע [ד]כהנים זריזין הן אי זריזין אמאי משתפיך אגב זריזותייהו דעבדי משתפיך והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא דתניא[ד] [ד]דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בהיכרת [ד]והאמר ר' אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנא' [ב]כי הדם הוא בנפש יכפר דם

[ה] [נזמסס מ. ע"ש], [ו] [נזמסס פ"ל ה"יט], [ז] [ב"ב מז: סנהדרין ק: קדושין כב., ד] שבת לה., [ה] [נזמסס לד: ודף ס. ע"ש], [ו] [שבת כ. ומ"ע], [ז] [תוס' כריתות ס"ב ס"כ] כריתות ד: מולין עד: [נזמסס לט.], [ח] כריתות כב., [ט] [שבת צח.], [י] בס"א: כוס, [כ] [ויקרא יז], [ל] [ויומס מנוסל בתוס' שבת עו: ד"ה המוליא], [מ] [נ"ל אלמנן], [נ] [אלמנן], [ס] [כיון דאינו ראוי לזורקה אינו אסור. רש"ש],

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא ד ז)

2. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר:

ויקרא יז יא

גליון הש"ס

תוספות ד"ה המכבד מתבוון להשוות גומות **אף על פי שא"צ** רבו', לא זמיס להכין דם הוא ומתני' מתניין לעיוה ס"ב ניך שיהי' כן ובעגלמא מקמתת מכוון ואין נריך לגופו שמכוין לנכני מקוז כניס אבל לא בפנ' הפסח וכן מוסר גומא שמכוין נמסור לעורך העפר אבל לא להסתתם בגומא אבל כבא דשויי הגומות הוא מעבה בגין ואם מתכוין להשוות גומות הוי מתכוין לגופו:

מוסף תוספות

א. דאי שיעור גרגרות קטן מכדי נמינה אתי"ש. סס. ב. ניח. אמאי מחייב ליה לרבי אליעזר הכא. כיון דלאו פסיק רישיה דיכול להיות שלא ישוה גומות. סס. ג. הה"ק דאי רבנן שבות הוא משום דאיכא למגזר אטו דעלמא דליכא רצפה וכו' אבל איסורא דאורייתא אינו יכול לבא לרבנן בשום ענין אפי' שלא במקום רצפה והואיל וכן אין שבות כי האי במקדש. סס. ד. ואי מותר לכבד א"כ הוי מלאכתו להיתר. סס.

רבינו חננאל

שהיו הכהנים מדייחין העזרה בשבת שלא ברצון חכמים. אמרינן מאן חכמים ר' אליעזר אבל חכ"א אין שבות במקדש, אלא כל דבר שאיסורו משום שבות מותר הוא במקדש. והדחה מנא לן דמשום שבות היא, מיהא

נב א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ז:
נג ב סמ הלכה יח:
נד ג מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ג ו סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' שכא סעיף יג וסומן שלז סעיף ח כ:
נה ד מיי' פ"ו מהל' מלכלות אסורות הלכה ד:

לעזי רש"י

מטוג"ש. גושים (של חלב חמרן).

מוסף רש"י

בלא בסם. מוכר בשמים (קדושין פב:). **והמחבץ.** שמעמיד המלב בקיבה. ול"מ מחבץ עושה ממין כלי גמי ומתן הקפוי בתוכו ומי המלב שהן נמיחי נוטפין, ונוטפין אותן למקיל"ש (שבת צח.). **המכבד.** את הבית, **והמרבץ.** בשיס להכין דם הוא המלב שלא יעלה (שם). **חייב חטאת.** לקמיה מפרש טעמא דהרודה חלות דבש חייב משום חולב, **מחבץ** חייב משום בורר, **ומכבד ומרבץ** משום בונה (שם). **אחד זה אחד זה.** אחד שבת ואחד יו"ט (שם). **משום שבות.** דילמא כי כתיב ליה מחמלאין הגומות שבבית מלאיהן וחזי בגין (שם). **מדם התערובות.** של פסחים **שאם יישפך דמו** אחד מהן. על ידי שהן רבים ונבחלים לעשות נמלא כום זה מכשירו שהרי כולם מעורבים בו, ולפי משום לאיעביד כדם הממלית לאמרינן לקמן ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם דמבטל לה ולא אמרינן אילימא דאיכא בבר אחר מין דם ובידו לאוספו (זבחים לד:). **והלא.** זה הנשפך, **לא נתקבל בכלי.** והיאך כפר הא קיימא לן נשפך מן המלאר על הרלפה ואספו פסול (שם). **מנא ידעי.** רבנן שלא נתקבל, **והלא** לא מעשה היא אלא סברא היא בעלמא דמיס לשמא נשפך דמו של אחד מהן (שם). **שמא לא נתקבל.** ומעלה זורק דם פסול (שם). **אף אני לא אמרתי.** שיפסל אלא בנתקבל בכלי (שם לה:). **מנא ידע.** רבי יהודה מנא ידע שנתקבל בכלי (שם). **כהנים זריזין הן.** בקיאין הן בכל דבריה כהן (דברים לג:) יורו משפטיך ליעקב (שבת קיד:). **אי.** דסיון שנכנס לעבודה ביזוע שלמדוהו הלכות קודש (ערובין קג.) ומקבלי לכולהו (זבחים לד:). **באזהרה.** ה' לאוין כתיבי בדם, חד לדם הממלית, כדאמרינן בריבוי בפ"ק (שם). **בהיכרת.** דנשפך ליה מריבוי כל דם (חולין עד:). **כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאיכא חיוב אלא על דם המלאים, כדאמרינן בפ"ק (שם). **ומקבלי.** דמשמע דמקבלי לכולהו לאוין כתיבי בדם, חד לדם הממלית, כדאמרינן בפ"ק (שם). **בהיכרת.** דנשפך ליה מריבוי כל דם (חולין עד:). **כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאיכא חיוב אלא על דם המלאים, כדאמרינן בפ"ק (שם).

אטו במגם גופיה מקטר ליה. רש"י מוחקו משום דבמגמות לא פריך דתניא בכמה דוכתי ומקטירה בכלי שרת וכן מוחק בכ"ד שני שעירי (יומא סז:) ואין צריך להגיה הספרים דבריש פר' שני דסוטה (ד' טו.) פריך גבי מגמות כי האי גוונא דקתני התם ומעלה ומקטירה בכלי שרת ופריך ובכלי שרת מקטר ליה אימא דלהקטירה ומשום דהתם פריך ומאני לא פריך לה במגמות והא דפריך הכא גבי אימורים אע"ג דכבר פריך בפרק שני שעירי (ד' סז:) משום דהתם בפרים והכא בכבשים[א] ומיהו יש פסיקים דגרסי בגרייתא דסוטה מעלן ומקטירן בכלי שרת ומולגן וזותן ע"ג המזבח ופריך מקטירן בכלי שרת ס"ד פי' וכי כמו שהוא בכלי שרת מקטירן והא לא מלגן ומאני להקטירן פירוש אחר מליחה ולפי זה יתכן פרש"י וכ"מ מפרש דגבי מנחה לא שייך למיפרך דשייך למיתני ומקטירן בכלי שרת כיון שהיא כבר בכלי שרת שהיא נמוגה שם להתקדש[ב] אבל נתנם במגם משמע שבא לומר שבאותן המגם מקטירים[ג]: (ע"ע תוס' יומא סז: ד"ה אטו וכו' אפילו ביחיד ביאור):

הדרן עלך תמיד נשחט

אלו דברים. זריקת דמו מנחת אגב שחיטתו[ד] וקשה לר"י אמאי לא תני נמי הפשט עורו דלחי שבת כדתנן בפירקא דלעיל (ד' מד.) י"ל שהל לרוות בשבת מניח ידו כו' ותולה ומפשיט ותיכך ר"י משום דסוי בכלל הקטר חלביו שאינו יכול להפשיט אלא עד החזה לרבי יוחנן בן ברוקה בפ' כל כתבי (שבת ד' קיו:) ואפילו רבנן דפליגי עליה[ה] לא שרו להפשיט כדרכו אלא עד החזה והשאר מפשיט ותוחך בחתיכות קטנות דלאמרינן התם[ו] לא לריכא דשקיל לה בצרור:

מה

דם שהנפש יוצאה בו מכפר דם שאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אלא ר' יהודה[ז] לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם תניא[ח] אמר להן ר' יהודה לחכמים לדבריכם למה פוקקין את העזרה אמרו לו שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם והא קא חייץ לה הוא ואינו חוצץ כדתניא[ט] אהדם והדיו והחלב והדבש יבשים חוצצין לחין אין חוצצין והא קמתווסי מאנייהו[י] (ותנן)[יא] היו בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו פסולה וכי תימא דמדלו להו למאנייהו והתניא[יב] מדו בד מדו במדתו שלא יחסר ולא יותיר בהולכת איברין לכבש דלאו עבודה היא ולא[יג] והא מדבעי בהונה עבודה היא דתניא[יד] והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש אלא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא בהולכת אברים לכבש ובהולכת דם מיהא היכי אזלי דמסגי אאיצטבי: כיצד תולין ומפשיטין וכו' קרעו והוציאו את אמוריו נתנם במגם[טו] להקטירם: אטו הוא גופיה הוה מקטר להו[יז] אימא להקטירן ע"ג המזבח: יצתה כת ראשונה וכו': [יח]תנא כל אחד ואחד נותן פסחו בעודו ומפשיל לאחוריו אמר רב עיליש טייעות:

הדרן עלך תמיד נשחט

אלו דברים בפסח דוחין את השבת [יט]שחיטתו וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטרת חלביו אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת [כ]הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין את השבת ר'

אליעזר אומר דוחין[כא] אמר ר"א והלא דין הוא[כב] מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת א"ל רבי יהושע יום טוב יוכיח שהתירו בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות א"ל ר"א מה זה יהושע מה ראיה ראשון למצוה השיב רבי עקיבא ואמר הואה תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת אף אתה אל תתמה על אלו שאף על פי שהן משום מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת אמר לו רבי אליעזר ועליה אני דן ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת הואה שהיא משום שבות אינו דין שדוחה את השבת אמר

אלו דברים דוחין אם השבת. לקמיה בגמרא [סו.] מפרש מנא לן: **שחיטתו וזריקת דמו.** מי אפשר אלא ביום לכתיב (ויקרא ז) ביום צוותו להקריב את קרבנותם ביום ולא בלילה: **מיחוי קרביו.** מפרש בגמ' [סח.] וטעמא שלא יסריחו: **צלייתו והדחת קרביו אין דוחין.** לאפשר משתחוך: **הרכבתו.** על כתף הלדם להביאו לעזרה דרך רשות הרבים אע"פ שאינו אלא ביום שבות הרבנן דקי"ל[כג] מי נוטל את עצמו אין דוחה דה"ל למיעבד מאתמול וכן הבאתו מחוץ לתחום: **וחתיכת יבלתו.** כגון בשיניו אינה אלא שבות דמלאכה כלאחר יד היא: **שחיטה שהיא.** לאוקמה בחולין בשבת משום איסור מלאכה גמורה שהרי בחטאת מלאכות היא מנויה ואעפ"כ דוחה את השבת בפסח: **לא ידחו.** בתמיה: **י"א יוכיח שהתירו בו.** שחיטה וכשול שהוא אב מלאכה ומותרין להדיוט ואסרו בו להביא דבר מחוץ לתחום ונאכלו הוא ואיל דוחה אפשר בה בתמוניין דרבנן: **מה ראיה ראשון למצוה.** אכילת הדיוט ראשון היא ונורך גבוה מצוה היא ואם העמידו אכמים איסור שבות שלהן במקום רשות שעמידוהו אף במקום מצוה בתמיה: **הואה תוכיח שהיא מצוה.** בטומת מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו ואפ"ה אינה דוחה[כד] דהכי שמעינן ליה לרבי עקיבא דלא דחיא דוחה אבות הוא דמעלה מלאכה היא אלא מתחתי בתמקון גברא: **ועליה אני דן.** וגם על הזאתה אני מוקן ואומר שהדחה ולא תעבכהו מפסח ומקל וחומר זה עלמו: אמר

דם שבנפש יוצאה בו. דם קילוח שהי' דמיס הם בפרק דם שחיטה[ט]: אלא רבי יהודה נעשה דאמר אין דם מבטל דם. הלכך לא בטיל הכהוא דלישתפיך ובכל פוחתא דמעי מייני למזבח דציקה היא ומיתכשר. ומילתיה דרבי יהודה בזבחים בפרק כל הזבחים שנתערבו דקתני גבי דם זבחים[י] דם שנתערב במים אם יש בו מרחיה דם כשר נתערב בדם בהמת חולין או בדם מיה רואין את הספוגל כאילו היה מיס ואם יש בכשר כדי להיות בהן מרחיה דם כשר ואם לאו פסול על מרחיה אומר אין דם מבטל דם: **מיני גרסין: לדבריכם למה פוקקין.** אם נקב חומת העזרה שהדמיס המתערבין באמה יוצאים בו לחוץ[יא] והיו פוקקין אותו בכל ערבי פסחים בשלמא לדידי כדי שלא יצא כל דם הנשפך וכשמילא כוס התערובות נמצא מכולם בתוכו ואם נשפך אחד מהן נלא זריקה נמצא אין רגליהן לרלפה תתן בזבחים (ד' טו:) עומד על הכלי או על גבי רגל הכיכו אינו פסול דבעינן לעמוד לשרת[יב] ואין זה עמידה: **תולן.** לענין טבילה תנן: **מיפוווסי.** מתגלגלין בדם: **מדו.** ולבש הכהן מדו בד: **במדתו.** שוה לאדם: **כהולכה אברים דלאו עבודה היא.** מלו מדלן להו ולקמיה פריך ושאר עבודות היכי עביד: **זו הולכת אברים.** דבגייהו כתיב אלו קרא והקרב והכרעים וגו': **דמסגו אאיצטבי.** אילטבאות של בנין היו שם והכי הן כרלפה: **והקטירן אלקא דעבד הוא גופיה מקטר להו.** בתמיה. והא זר הוא דבזר קיימינן כדתני ותולה ומפשיט ועל כתף מכיכו ותולה ומפשיט וכהנים לא היו מפשיטין קדשים קלים דמה לי ולהן ואפילו הפשט ומיתות של עולה שהוא מלוה כשר בזר כדאמרינן בשילהי פרק ג' דיומא (ד' מ:). ואיתא דמפרשי אמו במגם גופיה מקטר להו ולאו מילתא היא דודאי אורחיה לאמתי הקטרה בכלי שרת: **להקטירן.** ומתנן בנמגם עד שיבוא הראוי להקטירן ויקטירם: **כל אחד ואחד.** כשהיו הולכין לנתיכם היה נותן פסחו בעודו ומפשילו לאחוריו: **אמר רב עיליש.** שם חכם: **טייעות.** דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה:

הדרן עלך תמיד נשחט

אין דם מבטל דם. דמין בטמינו לר' יהודה בכל בטיל (זבחים לה מז:) ואפילו טיפה נתון כלי גדול כשר לריקה (שם עז:). למה פוקקין את העזרה. ערבי פסחים שלא יצאו הדמיס לרך אמה לגמל קדרון (שם לה.). מטושטשין. מטיט (זבחים יח:). מדו במדתו. אתן לאדם שיהא כתונת הכהנים לבמדת קומתו, לא גברות ולא מטולקות (יומא כב:). **בהולכת אברים לכבש.** הא דקתני שבת הוא לגבי אהרן כו' בהולכת אברים לכבש קאמר, ולקמן פריך בהולכת דם היכי אזלי (זבחים לה.). **והקריב הכהן את הכל.** גבי אברים כתיב והקרב והכרעים יקחו ממנו והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה (תורה יא.). ריש דקא הקרב והכרעים יקחו כתיב, אלמא בחכרים קמאתני קרא, ומדבעי כהונה שמע מינה עבודה היא (ערובין קד.). **זו הולכת אברים לכבש.** דאלו הקטרה בהדיא כתיב בקרא שם). **דמסגי אאיצטבי.** אילטבאות בגוהיון היו שם בנין אחרים ואינן אומנין דמן הלקיה הן (זבחים לה.).

הדרן עלך תמיד נשחט

מוסף תוספות

א. אבל גבי מנחות שם מנחה אחת הוא. תוס' יומא סז: ב. אגב דמקדש בכלי שרת מעלה למזבח בכלי שרת. שם. ג. [ז]פריך שפיר במגם ס"ד וכי חובה הוא שיהיה בכלי שרת. שם. ד. [ד]לא הוה צריך למתני כלל דפשיטא דמאי איסורא אית בה. תוס' שלמן. ה. ואמרי מפשיט את כולו. שם.

ו) [זבחים לה. ו. גיה עמ':]. ז) זבחים עח. [ומנחות כב. תולין סז:]. ח) [תוספתא פ"ד ה"י זבחים לב.]. ט) שבת קכ: זבחים לה. מנחות כח.]. י) [לה. ו]. יא) [יומא נב.]. יב) זבחים [ד.] יד: כד: מגיגה יח. מנחות י. [יומא ס. עירובין קד.]. יג) סוטה טו. יומא סז:. יד) [ולקמן סח:] עירובין קג.. טו) [שם]. יז) [ע' שמיטה]. יח) [ע' זבחים [ד.] יד: כד: מגיגה יח. מנחות י. [יומא ס. עירובין קד.]. יט) [ולקמן סח:] ד"ה ומה מיה]. כ) [כריתות כב.]. כא) [זבחים עז:]. כב) [ע' ברש"י ב"מ]. כג) [דברים יח:]. כד) [שבת צד.]. כה) דהכי שמעי ליה ר"ש פי"ל רש"ל. כו) [דף קיז.].

לעזי רש"י

וירוא"ר. יבלת.

מוסף רש"י

אין דם מבטל דם. דמין בטמינו לר' יהודה בכל בטיל (זבחים לה מז:) ואפילו טיפה נתון כלי גדול כשר לריקה (שם עז:). למה פוקקין את העזרה. ערבי פסחים שלא יצאו הדמיס לרך אמה לגמל קדרון (שם לה.). מטושטשין. מטיט (זבחים יח:). מדו במדתו. אתן לאדם שיהא כתונת הכהנים לבמדת קומתו, לא גברות ולא מטולקות (יומא כב:). **בהולכת אברים לכבש.** הא דקתני שבת הוא לגבי אהרן ולקמן פריך בהולכת דם היכי אזלי (זבחים לה.). **והקריב הכהן את הכל.** גבי אברים כתיב והקרב והכרעים יקחו ממנו והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה (תורה יא.). ריש דקא הקרב והכרעים יקחו כתיב, אלמא בחכרים קמאתני קרא, ומדבעי כהונה שמע מינה עבודה היא (ערובין קד.). **זו הולכת אברים לכבש.** דאלו הקטרה בהדיא כתיב בקרא שם). **דמסגי אאיצטבי.** אילטבאות בגוהיון היו שם בנין אחרים ואינן אומנין דמן הלקיה הן (זבחים לה.).

הדרן עלך תמיד נשחט

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ב מה"מ מקוואות הלכה ב סמג לאוין קיח טוש"ע י"ד סי' קמ"ה סעיף ה:

נז ב מיי' פ"מ מה"מ כלי המקדש הלי ד:

נח ג מיי' פ"ל מה"מ פסולי מוקדשין הלכה כב:

נט ד מיי' פ"מ מה"מ ק"פ הלי ו:

א ה מיי' פ"מ מה"מ ק"פ הלכה יח סמג עשין רכג:

ב ו מיי' פ"ו הל' ט:

תורה אור השלם

1. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג

2. וְהַקֹּרֶב וְהַכְּרָעִים יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: ויקרא א יג

גליון הש"ס

גמ' במגים לחקטירם. ל"ל והקטירן:

רבינו חננאל

ואסיקנא דדם לח אינו חוצץ דתניא הדם והדיו והדבש והחלב יבשים חוצצין לחין אין חוצצין והנה כיון שהוא זה הדם לח אין חוצצין ברגליהן. [ואקשינן] הלא מטנפי מן הדם בגדי הכהנים. ואמרינן דמדלו להו פ' שהיו מגביהין בגדיהם כמעט שלא יטנפו מן הדם. איני והתניא מדו בד כמדתו שלא יחסר ולא יותיר. ושנינן לא היו מגביהין בגדיהם אלא בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא כו'. ואסיקנא בהולכת אברים לכבש והולכת דם היו מהלכין על האצטבאות. **כיצד תולין ומפשיטין** אונקלאות של ברזל כו'. פי' מגיס כמין קערה שנותן בה החלבים כדמתרגמינן קנרה מגיסתא. **תאנא כל אחד נותן פסחו בעודו** ומפשילו לאחוריו אמר רב עיליש טיית. **הדרן עלך תמיד נשחט**

אילו דברים בפסח דוחין את השבת שחיטה וזריקה ומחני קרביו והקטרת חלביו [אבל] צלייתו והדחת קרביו כו'. פי' מיחוי קרביו היא שיקא דמעייא, והוא כמו שומן רך שדומה למוח וקרוב להיות רעי. ועל זה השומן שדומה למוח נקרא מיחוי קרביו.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

משנה

שחיטת הפסח, זריקת הדם, מיחוי קרביו, והקטרתו דוחים את השבת

אֵלּוּ דְּבָרִים בַּפֶּסַח דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת: שְׁחִיטָתוֹ, וּזְרִיקַת דָּמוֹ, וּמִיחוּי קְרָבָיו [הוצאת הלכלוך מהמעיים, שאם לא יעשה זאת הבשר יסריח], **וְהַקְּטָרַת חֶלְבָיו,** וכשערב פסח חל בשבת עושים דברים אלו בשבת.

צליית הפסח, והדחת הקרביים אינם דוחים את השבת

אֲבָל צְלִיָּתוֹ, וַהֲדָחַת קְרָבָיו אֵינָן דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, שיכול לעשותם דברים אלו משתחשך.

מכשירי מצוה שאפשר לעשותם מער"ש, אם דוחים את השבת

[דעה א':] **הִרְכָּבָתוֹ** על כתף האדם, להביאו לעזרה דרך רשות הרבים, (והוא איסור דרבנן, שקיימא לן חי נושא את עצמו),

וַהֲבָאָתוֹ מִחוּץ לַתְּחוּם, (ומשנתינו סוברת כדעת חכמים שתחומין הוא איסור דרבנן),

וַחֲתִיכַת יַבַּלְתּוֹ [לחותכה בצפרניו או בשיניו, (שהוא איסור דרבנן, כיון שעושה את המלאכה שלא כדרכה),

כל אלו **אֵין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת,** שהיה לו לעשות דברים אלו מערב שבת.

[דעה ב':] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: דּוֹחִין.**

רבי אליעזר מוכיח שמכשירים דוחים את השבת [שאם איסורים דאורייתא נדחים ודאי שאיסורים דרבנן נדחים]

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וַהֲלֹא דִּין הוּא, מָה אִם שְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִשּׁוּם מְלָאכָה דאורייתא, **דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אֵלּוּ שֶׁהֵן מִשּׁוּם שְׁבוּת לֹא יִדְחוּ אֶת הַשַּׁבָּת.**

רבי יהושע דוחה ראיית רבי אליעזר: הרי ביום טוב התירו לעשות מלאכה דאורייתא, ודברים שיכולים לעשות מערב יו"ט אסור לעשותם אף אם הם מדרבנן

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: יוֹם טוֹב יוֹכִיחַ שֶׁהִתִּירוּ בּוֹ מִשּׁוּם מְלָאכָה - שמותר ביום טוב לבשל ולשחוט לצורך אוכל נפש, **וְאָסוּר בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבוּת** - שאסרו בו להביא דבר מחוץ לתחום כדי לאכלו, הואיל והיה יכול להביאו מאתמול, ואף שתחומין דרבנן.

תשובת רבי אליעזר: ביום טוב לא התירו כיון שהוא לצורך רשות. אבל בפסח שהוא לצורך מצוה התירו

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מָה זֶּה יְהוֹשֻׁעַ, מָה רְאָיָה רְשׁוּת לְמִצְוָה - כיצד יש להוכיח מיום טוב שהוא לצורך הדיוט (אכילת כל אדם) שהיא רשות ולא לצורך מצוה, ולכן לא התירו לעשות מלאכות דרבנן אם יכלו לעשותם מערב יום טוב. אבל כאן המדובר הוא על צורך

גבוה (לצורך קרבן פסח) שהוא מצוה, ולכן מותר לעשות לצורך כך איסורים דרבנן אף אם יכלו לעשותם מערב שבת.

רבי עקיבא דוחה את ראיית רבי אליעזר: יש להוכיח מהזאה שהיא דרבנן ואינה דוחה שבת

הֵשִׁיב רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר: הַזָּאָה תּוֹכִיחַ שֶׁהִיא מִשּׁוּם מִצְוָה, טמא מת שצריך להזות עליו מאפר פרה אדומה ביום השלישי וביום השביעי כדי לטהרו, ואם לא יזו עליו היום לא יוכל לעשות פסח, **וְהִיא מִשּׁוּם שְׁבוּת** - שיש בזה מלאכה דרבנן שנראה כמתקן (שמתקן את האדם), **וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת,** אם חל יום השביעי בשבת ערב פסח, הרי שאף איסורים דרבנן לצורך מצוה לא נדחים בשבת,

אַף אַתָּה אַל תִּתְמַהּ עַל אֵלּוּ [המלאכות שהוזכרו לעיל לצורך הפסח] **שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵן מִשּׁוּם מִצְוָה, וְהֵן מִשּׁוּם שְׁבוּת לֹא יִדְחוּ אֶת הַשַּׁבָּת.**

תשובת רבי אליעזר: אין זה ראיה שאכן לשיטתי גם הזאה דוחה שבת

אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְעָלֶיהָ אֲנִי דָן - וגם על ההזאה אני חולק, ואומר שהיא דוחה את השבת, ואני מוכיח זאת מהקל וחומר הנ"ל: **וּמָה אִם שְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִשּׁוּם מְלָאכָה** דאורייתא **דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, הַזָּאָה שֶׁהִיא מִשּׁוּם שְׁבוּת** - שאיסורה דרבנן, **אֵינוֹ דִּין שֶׁדּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.** (דף סו)

תשובת רבי עקיבא: אני סובר שהזאה אינה דוחה את השבת, ויש ללמוד מהזאה שגם שחיטה אינה דוחה את השבת

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אוֹ חִלּוּף - או אני אחליף את הקל וחומר, ואלמד להיפך, שהרי הזאה ודאי אינה דוחה את השבת, ואם כן נלמד קל וחומר מהזאה שגם שחיטה אינה דוחה, וכך נאמר: **מָה אִם הַזָּאָה שֶׁהִיא מִשּׁוּם שְׁבוּת, אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. שְׁחִיטָה, שֶׁהִיא מִשּׁוּם מְלָאכָה** [דאורייתא] **אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא תִּדְחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.**

תשובת רבי אליעזר: הרי בתורה כתוב במפורש ששחיטה דוחה את השבת

אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עֲקִיבָא, עָקַרְתָּ מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה 'ויעשו בני ישראל את הפסח **בְּמוֹעֲדוֹ',** ולומדים ממה שנאמר 'במועדו' ששוחטים את הפסח בזמנו (ערב פסח), **בֵּין** אם הוא חל **בַּחוֹל, בֵּין** אם הוא חל **בַּשַּׁבָּת.**

רבי עקיבא: שחיטה אכן דוחה את השבת כיון שזמנה דוקא בי"ד ניסן, אבל המכשירין שאין להם זמן קבוע ויכול לעשותם לפני כן אינם דוחים את השבת

אָמַר לוֹ רַבִּי: הָבֵא לִי מוֹעֵד לְאֵלּוּ כְּמוֹעֵד לַשְּׁחִיטָה - שחיטה דוחה את השבת כיון שהתורה קבעה לה זמן לשחיטה דוקא בי"ד ניסן, אבל המכשירין שלא קבוע להם זמן ויכול לעשותם מאתמול, אינם דוחים את השבת, וכן הזאה כיון שאינה מגוף הפסח ולא כתוב בה 'מועד' אינה דוחה את השבת

כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. שְׁחִיטָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.

אמר לו רבי עקיבא או חילוף. לו אני אחליף הדין דפסיעה לי דהזאה מעכבא וילפינן בקל וחומר מינה לשחיטה שתפכה: **במועדו.** ועיגו בני ישראל את הפסח במועדו: **הכא לי מועד נאנו.** שיהא זמן קבוע לכן כמה שקבוע לשחיטה הילכך כיון דלא קביע להו זימנא ומאי למיעבד להו מאתמול לא דמו והזאה נמי לאו מגופיה דפסח היא ולא כתיב בה מועד: **גמ' הלכה זו.** שפסח דומה שבת: **בני בחירה.** נשיאים היו: **אמר לפן.** הלל: **וכי פסח אחד יש לנו שדוחה את השבת והלא יותר ממאתים פסחים יש לנו שדוחין את השבת.** כלומר יותר ממאתים קרבנו יש שדוחין שבת בשנה חמשים שבתות השנה בכל שבת ושבת מרבעה כבשים שנים לתמידים ושנים למוספין הרי מאתים לבד שבת שבתות פסח ובתוך החג שקריבין בהן מוספי היום שבעת טלאים בפסח ואחרנעם עשר לחג: **מה מועדו הנאמר בתמיד.** ולקמיה פריך תמיד גופיה מנא להו: **והיה יוסב והורס.** כלרך שהנשיא עושה: **מקנטרן.** לשון קינטור ועלגון. קונטנדי"ר בלע"ז: **מהו.** הבאת סכין אינה דוחה דהא אפשר למיעבד מאתמול ומה יעשה: **שמעתי וכתפיי.** לקמן[מ] מפרש טעמא: **בני נביאים הן.** ותרגלו מה יעשו: **לתחר.** בתחרעה עשר בשבת: **שפסחו טלה אחד לו בצמרו.** את הסכין: **ומי שפסחו גדי.** שאין לו צמר אלא שיער שאין יכול לתוחבו בצמרו תחב לו בין קרניו ואין זה משאוי לעבור עליו משום שבימת בהמתו דלאו עורמיה בכי האי מלאכה ובעינן זה הביאו סכיניהן: **ראה.** הלל זה המעשה שעשו: **וזכר הלכה.** כך שמעתי: **כך מקובלני.** שכך הלכה כמו שעשו אלו: **פסח נמי כתיב ביה במועדו.** ולא שמעת ל' מייה ומתמיד ילפת ליה אלא על כרחך מדבעית למילף מתמיד לא משמע להו דתמיד בזמן התירא קאמר בשעת מועדו דקאמר בזמן המירא קאמר הכא בתמיד נמי לא משמע להו ומנא ליה: **אלא אמר קרא.** במוספין עולת שבת בשבתו על עולת התמיד לבד מעולת התמיד אלמא תמיד נמי דמי: **אמר מר ועוד קל וחומר כו' ופרכוה.** מהא פירכא שכן כליל שכן תדיר: **וכי תאחר דגמיר.** מרבותיו שגזירה שוה זו לכך בתה דקיימא לן אין לדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן נתקבלה ובאה מסיני דדילמא קבלא למילתא אחריתי אתא וכיון דהוא כך קיבל הרי הוא כמו שנכתב בגופו בפירוש ולמה ליה קל וחומר שהוא דבר סברא מדעתו ומלבו: **הכי קאמר נמי דגזירה שוה לא גמריהו.** מרבותיכם גזירה שוה לריכה רב לאין לדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן למדה מרבו אלא קל וחומר כו': **אמרו לו קל וחומר.** לאיתי ליה לא דייניגן דפריכא הוא כדאמרן שכן תדיר: והא

מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת. ולקמן יליף מעל עולת התמיד תימא דבשמעתין לא דריש ממשמעות דמועדו וכן הא דפסח דחי טומאה יליפינן לקמן מאיש איש איש נדחה ואין ליצור נדחין ובתמיד דיליפינן מג"ש דמועדו מועדו ופכרק כילד גולין (לקמן דף עז.) משמע דדריש לה ממשמעות דמועדו דתנאי וידבר משה את מועדי ה' מה ת"ל לפי שלא מלינו בכל התורה שנאמר בהן מועדו אלא בפסח ותמיד מועדו אפי' בשבת מועדו אפילו בטומאה שאר קרבנות ממין משמע דממשמעות דמועדו דריש ועוד דקאמר התם ולריכי דאי כתב רחמנא תמיד שכן תדיר וכליל אבל פסח לא ואי כתיב פסח שכן כתיב ואי מגזירה שוה ילפינן מה לריך לריכותא הא אילפוניך מועדו דתמיד משום טומאה ודפסח משום שבת אלא ואדאי מממשמעות דמועדו דריש ועי"כ תנאי היא ועוד בפ' ר' ישמעאל במנחות (דף עב.) דריש [מ] שתי הלחם דדמו שבת מתקריב תקריב אפילו בשבת ואפילו בטומאה ולפי שמעתין [א] אלי למילף בג"ש דמועדו מפסח ותמיד אי ממשמעות כמו בכילד גולין (לקמן דף עז.):

תוחב לו בצמרו. [ב] ופ"ת [ג] והא בעי כלי שרת [ד] כדילפינן בפ' דם חטאת (זבחים דף נ:) ויקח את המלכות ויש לומר שהקדישום [ה] השתא משמע בשמעתין דיש איסור לשות הרביס בירושלים וקשה דאמרינן בפ' קמא דעירובין (דף ו:) ירושלים אלמלא דלמותיה נעלות בגילה חייבין עלי משום לשות הרביס ואלא דוקא נעלות אלא לאויות לנעול כדמסיק התם ומיהו ר"י דהכא לאחר שנפדלו בה פרלות וכי האי גוונא משני בפרק בתרא דעירובין (דף קא.) אמילתא אחריתי [ו]:

מה לתמיד שכן תדיר. ותימה ויליף מניייהו דתמיד ומילה אי משתי הלחם [ז] (גרילא) [ח] דדמו שבת: והא

[מ] אמר לו רבי עקיבא או חלוף מה אם הזאה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת שחיטה שהיא משום מלאכה אינו דין שלא תדחה את השבת אמר לו ר' אליעזר עקיבא עקרת מה שכתוב בתורה [1] במועדו בין בחול בין בשבת אמר לו רבי הבא לי מועד באלו במועד לשחיטה [2] כלל [3] אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת שחיטה שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת: **גמ'** תנו רבנן הלכה זו נתעלמה מבני בתירא [7] פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו וקראו לו אמרו לו כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת אמרו לו מנין לך אמר להם נאמר מועדו בפסח ונאמר [2] מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת ועוד ק"ו הוא ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את השבת [8] מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם והיה [9] דורש כל היום כולו בהלכות הפסח התחיל מקנטרן בדברים אמר להן מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון אמרו לו ר' שכח ולא הביא סכין מע"ש מהו אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו [10] ראה מעשה ונזכר הלכה ואמר [4] כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון אמר מר נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה שבת ותמיד גופיה מנלן דדחי שבת אילימא משום דכתיב ביה במועדו פסח נמי הא כתיב ביה מועדו אלא מועדו לא משמע ליה הכא נמי מועדו לא משמע ליה אלא אמר קרא [3] עולת שבת בשבתו על עולת התמיד מכלל [עולה] דתמיד קרבה בשבת אמר מר ועוד ק"ו ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את השבת איכא למיפרך מה לתמיד שכן תדיר וכליל ק"ו אמר להו ברישא ופרכוה והדר אמר להו גזירה שוה וכי מאחר דגמר גזירה שוה ק"ו למה לי אלא לדידהו קאמר להו בשלמא גזירה שוה לא גמריתו [11] דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא ק"ו דאדם דן מעצמו איבעי לכו למידן אמרו ליה קל וחומר פריכא הוא: אמר מר למחר מי שפסחו טלה תוחב לו בצמרו גדי תוחב לו בין קרניו והא

מדרש אור השלם

1. וְיַעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ:
במדבר ט ב

2. צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: במדבר כח ב

3. עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:
במדבר כח י

הגהות הב"ח

(מ) גמ' והיה יושב ודורש כל היום:

מוסף רש"י

כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת. כגון הכפתו מתוך לתחוס ותחתיכת יבלמו (לקמן סט.). והלל הבבלי שמו. שמיים שנלה ישמיי המלכ והמקגר עמו היתה ישיבה מלויה בכבל (סוכה כ.). ומינוהו נשיא עליהם. שהיו נשיאים וכשבל שראו להלל שהיה גדול בתורה ועלה אלגן מבבל שזנו נשיאותן ומינוהו נשיא עליהן (נ"מ פח.).

מוסף תוספות

א. (ד)מאי צריך למדרש מתקריב. תוס' שאנן. ב. דהאי סכין צריך שיהא קדוש. שם. ג. בערב שבת. תוס' זבחים מז. וע"ש מהרש"א ובקרבן לחם. ד. בתוס' שאנן גרים ליה. ועי' מהרש"ל.

עין משפט נר מצוה

ב א ממי' פ"ח מהלכות קרבן פסח הלי' יט:

לעזי רש"י

קונטנדי"ר [קונטרדיי"ר]. להעלבה.

רבינו חננאל

ת"ר הלכה זו נתעלמה מבני בתירא פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת אמרו לו להלל הזקן פסח דוחה את השבת או לא. אמר להן וכי פסח אחד יש לנו שדוחה את השבת והלא יותר ממאתים פסחים דוחין את השבת כו'. ירושלמי אית תנא תני מאה פסחים ואית תנא דתני מאתים אית תנא תני שלש מאות. מאן דתני מאה תמידי שבת, מאן דתני מאתים תמידין ומוספין של שבתות. מאן דתני ג' מאות מוסיף של ראשי חדשים ושל ימים טובים וכו'. אמר מר נאמר במועדו בפסח ונאמר במועדו בתמיד מה זה דוחה שבת דכתיב עולת שבת בשבתו על עולת התמיד אף פסח דוחה שבת וכו' ועוד קל וחומר כו'. הכי קאמר להו נהי דגזרה שוה לא גמיר לכו דאין אדם דן גזרה שוה מעצמו אא"כ קיבלה מרבותיו. אבל היה לכם לדון קל וחומר. דאדם דן קל וחומר מעצמו. אמרו לו ק"ו איכא למיפרך מה לתמיד שכן כליל שכן תדיר. מיגוהו לנשיא עליהן התחיל לקנטרן בדברים. ומפני שנתיחר נתעלמה ממנו ההלכה.

סו: אלו דברים פרק ששי פסחים

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' שם:
ד ב מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין סה עה טור שו"ע א"ח סימן שלו סעיף ד וסימן תקכ"ד סעיף ה:
ה ג מיי' שם הלכה יד וס"פ ה' מהלכות מלכים ק"ש הלכה יט סמג עשין רנג:
ו ד מיי' פ"ג מהלכות דעות הלכה ג:
ז ה מיי' פ"ה מהלכות תמידין הלכה ז:
ח ו מיי' פ"ז מהל' קרבן פסח הל"ח וס"ל מהל' כלי מק' הל' מן:

והא קא עביד עבודה בקדשים. בירושלמי מפרש בענין אחר דכל עבודה של זורק הקרבן אין בו מעילה וליף מפרה כי היכי דלא חזיא עבודה מידי דלגרמה לפסלה ה"ג לא חזיא עבודה להתמיה במעילה ומיימי הא דתנן במתכת פרה (פ"ג מ"ג) רכב עליה ותלה בזנבה ועבר בה את הנהר קיבל עליה את המוסרה נתן עליו עליה פסולה אבל קשרה במוסרה עד שלא קיבל בטיל לה תתליג פירש עליו עליה מפני הזבובים כשירה זה הכלל כל שהוא לגרמה כשירה[א]. **מביאה** כשהיא חולין **לעזרה**. כפ' המוכר את הספינה (ב"מ דף פא.): גבי קורה שהי' אילנות פרין ליזום דילמא לאו בכוריס ניכוו וקא מעיילי חולין לעזרה ובהזרוע (חולין דף קג.) נמי דקאמר טעמא דל' דחמנא ז' הא לאו הכי ה"א חולין מיהיין בחזה ושוק הא בעי תנופה והיכי ליעבד ליעפיתנו לפני ה' כתיב ומי מגוואתי קא מעיילי חולין לעזרה[ב] אתם ולאי אסור שעושה כהן[ג] תנופה כדרך שעושה בקרבן[ד] אבל הכא שמכניס טלה חולין בעזרה ואינו עושה שום דבר שעושה בקרבנות אינה מקרי חולין לגבוה הכי דלאשכחן בהקומץ רבה (מנחות דכ"ג.)[ה] סביו אוכלי' חולין בעזרה כדי לאכול מנחות על הסגנ: **מחמר כלאחר יד הוא.** ה"מ לגמרי כשהוא מהלך מניחו עליו וכשהוא עומד וטולו הימנו הכי אמי גוונא שרי בריש מי שהחשין (שבת ד' קנג.): **כלאחר** יד נמי אסור **מדרבנן.** הוי מלי למיפרך הלא משמעתא בעביי מייס לאסור מדרבנן: **הנח** להו לישראל. ואם תאמר והא בתמניתין אסר שבות דרבנן כיון דאפשר לעשות מעבר שבת ויש לומר שבות בהמתו קיל משבות עצמו: **ואין** ציבור נדחין. תימה דהכא לא מתמעטין אלא [ו]רוב ישראל ובפ"ק דסנהדרין (דף י.) דרשינן והוצאת את האיש ההוא איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך ואיכא דאמרעי אתם שבט וי"ל דשאני אתם דמצינו שאלק[ז] בעיר הנדחת ל"ג טובא איש ואשה כתיבי אתם[ח]: **אלא** אמר ריש לקיש וישלחו מן המחנה. תימה דלרשב"ל לדרש לקיש הניחא לרבי יהודה אלא לרבי שמעון דאמר לקמן דלהכי כתב רחמנא טמא מת זב ומצורע לפי שאין אלקוטים בשיולת מחנות פסח דדמי טומאה מגע ליה: הכתוב

והא קא עביד עבודה בקדשים. [א]כהלל דתניא [ב]אמרו עליו על הלל מימיו לא מעל אדם בעולתו אלא מביאה חולין לעזרה ומקדישה וסומך ידו עליה ושוחטה פסח בשבת היכי מצי מקדיש ליה [ג]והתנן אין [ד]מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומה ומעשרות כל אלו ביום טוב אמרו קל וחומר בשבת הני מילי בחובות שאין קבוע להן זמן אבל בחובות שקבוע להן זמן מקדישין [ה]דאמר רבי יוחנן [ו]מקדיש אדם את פסחו בשבת וחגיגתו ביו"ט והלא מחמר מחמר כלאחר יד מחמר כלאחר יד נמי נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא מדרבנן מיהא איכא היינו דקא בעי מינה דבר שיש לו היתר מן התורה ודבר שבות עומד לפניו לעקרו כלאחר יד במקום מצוה מאי אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן: אמר רב יהודה אמר רב [ז]כל המתיהר אם הכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם הכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מדבורה דכתיב [ח]הדלו פרזון בישראל הדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל וגו' וכתיב [ט]עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו' ר"ל אמר כל אדם שבועם אם הכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו [י]ממשה דכתיב [יא]ויקצף משה על פקודי החיל וגו' וכתיב [יב]ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו' מכלל דמשה איעלם מיניה אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע דכתיב [יג]לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך וגו' וכתיב [יד]ועתה קחו לי מנגן וגו' מכלל שנסתלקה הנבואה מעליו. וכן הכועס אפי' אם פסקו לו גדולה מן השמים מודיעין אותו ממנו מאליאב אחי דוד, שנאמר ויחר אף אליאב בדוד וגו'. תניא אמר להם מקובל אני מרבותי שהפסח דוחה השבת, ולא פסח ראשון אלא אפילו פסח שני ולא פסח עצור אלא אפילו פסח יחיד. אמרו לו מה יהא עם הנפש שנכחדו לתביא כסיכתן מאתמול לשחוט פסחיהם כו'. **ופליקא** כיון דפסח חובה הקבוע להם זמן דחוי, שרי להקריב בשבת. לפיכך מי שהיה פסחו טלה תחב הסכין בצמרו, ומי שהיה פסחו גדי תחב הסכין בין קרניו הביאום לעזרה. ומקשינן **והא קעבדי עבודה בקדשים** ופרקינן כי עביד קודם שהקדישום הביאום לעזרה ואח"כ הקדישום שלא יתראו כעושי מלאכה בקדשים. ואע"ג דנראה כמחמר אחר בהמתו בשבת, הא אפיקנא כלאחר יד הוא שהוא שלא בדרך המחמרין הוא, שכל העושה בשבת דבר שאינו בדרך מלאכה מחמר כלאחר יד מקרי ופטור כדתנן המוציא לאחר יד או בראגלו כו'. ואע"פ שמן התורה פטור נ"ש: מותרן] מדרבנן אסור הוא. וחכי קא מיבעיא להו לבני בתיהא, כלומר כך שאלו מהלל, דבר המותר מן התורה ודבר שבות כלאחר יד עומד בפניו לעכבו, במקום מצות שרי או לא. אמר **להם** הניחו לו לישראל אם הן אינם בני נביאים הם. כל העושה בשבת דבר שאין לו הנשמת מלאכתו כך, נקרא כלאחר יד. כגון חולב דאמרינן פטור כלאחר יד דמי וכו' המולך אחר הגדי אז טלה והביאו לעזרה והסכין החוצה לו בצמרו, מחמר כלאחר יד נקרא ופטור, כדתנן המוציא בשבת דבר שאין לו הנשמת מלאכתו כך. **נתבייר** כי התמיד והפסח מן התורה דחוי שבת אבל דדחוי טומאה מגע לן. אמרינן יליף תמיד מפסח. **ופסח** גופיה דדחי טומאה מגע לן. אמר ר' יוחנן פסח משום דכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחין לפסח שני אלא עושין אותו בטומאה. דדחה ר"ל להא דר"ש ואמר הא מהכא וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו'. הא כיצד טמא מת משתלח חוץ למחנה שכינה וטמא שרץ כמותו לא למחנה לויה ובעל קרי כמותו מצורע משתלח חוץ למחנה ישראל נמצא המצורע משתלח חוץ לשלש מחנות דוב משתים וטמא מת מאחת וברור הוא.

והא קא עביד מלאכה בקדשים. ועובר משום לא תעבוד בבכור (דברים טו:) **דעבדי דחלל.** דלא מקדשי לקרבנן עד דמייתי להו לעזרה: **לא מעל.** שלא היה שהות בין הקדישה לשחיטה שיבאו בה לידי מעילה: **דתנן לא מקדישין וכו'.** במסכת בילה והיאך הקדישו פסחיהן אלו בשבת: **הני מילי.** דאין מקדישין: **חובות קבוע להן זמן.** לבו ביום שפיר דמי דהואיל ומשמעון היום יכול לבא לקדישן היום: **פסחו.** ליכא למימר ביום טוב דאין פסח קרב ביום טוב ותגיגה ליכא למימר בשבת: **מחמר.** לא קרי אלא בבהמה המוטלת משוי והוא מתגיה קרי ליי' מחמר ומוחכר עליו בפ' מי שהמשיך[ט]: **כלאחר יד.** שאין דרך טלה לשאת משוי: **שיש לו היתר מן הפורה.** כגון זה שאינו מחמר גמור אלא כלאחר יד ואין כאן אלא שבות ואפילו שבות דדיה לא חמיר כשאר שבות דכל כלאחר יד דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא מדרבנן מיהא איכא היינו דקא בעי מינה דבר שיש לו היתר מן התורה ודבר שבות עומד לפניו לעקרו כלאחר יד במקום מצוה מאי אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן: אמר רב יהודה אמר רב [ז]כל המתיהר אם הכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם הכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו [ח]הדלו פרזון בישראל הדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל וגו' וכתיב [ט]עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו' ר"ל אמר כל אדם שבועם אם הכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו [ז]ממשה [יא]דכתיב ויקצף משה על פקודי החיל וגו' וכתיב [יב]ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו' מכלל דמשה איעלם מיניה אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע דכתיב [יג]לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך וגו' וכתיב [יד]ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' וגו' ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' וגו' אמר רבי מני בר פטיש כל שכועס אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו מנלן מאליאב שנאמר [יד]ויחר אף אליאב בדוד ויאמר למה [זה] ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדונך ואת רוע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת וכי אזל שמואל לממשחיניהו בבלהו כתיב [טז]לא בזה בחר ה' ובאליאב כתיב [יז]ויאמר ה' אל שמואל אל תביט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו מכלל דהוה רחים ליה עד האידנא: אשכחן תמיד ופסח דדחו שבת דדחו טומאה מנא לן אמרי כי היכי דיליף פסח מתמיד לענין שבת הכי נמי דיליף תמיד מפסח לענין טומאה דכתיב [יח]איש אשר יהיה טמא לנפש אדם ר' יוחנן דאמר קרא [יט]איש איש כי יהיה טמא לנפש [כ]איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נידחין לפסח שני אלא עבדי בטומאה אמר ליה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן אימא איש נדחה לפסח שני ציבור לית לן תקנתא לא בפסח ראשון ולא בפסח שני אלא אמר רבי שמעון בן לקיש מהכא [יא]וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מתים ואל יאמר זבין ומצורעין ואני אומר אם טמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין לא כל שכן אלא

[ט] (נדרים ט:); [י] פיה לו:; [יא] (אבות ה' ד); [יב] שבת קמח:; [יג] (מלכים א' ט"ו ל"ד); [יד] (מלכים ב' ג' ט"ו); [טו] (מלכים ב' ט' ל"ג); [יז] (שמואל א' ט"ו ל"ד); [יח] (ויקרא כ"ב ל"ד); [יט] (שם); [כ] (שם).

מוסף רש"י

אין מקדישין. הקדשות, ואין מעריכין. ערכן עלי ונתן כפי פנים כמו שכתוב בפרשה ערכין, ואין מחרימין. הרי בהמה זו חרם ופתם חרמים לבדק הבית (ביצה לו:). מקדיש אדם את פסחו בשבת. פס חל י"ד בשבת (שבת קמח:). **וחגיגתו ביו"ט.** ביום הקרבתה מומר לקדשים, ואע"פ דתנן אלו הן משום שבות אין מקדישין, הני כיון דקדשום אדם אחר לא הקדשום דוחה (שם). **וכתיב עורי עורי דבורה.** מפני שהתגללה ותמרה עד שקמתי דבורה, נתגלקה שיתגנה דום הקודש (שופטים ה' יב). **ואין ציבור נידחין לפסח שני אלא עבדי בטומאה.** ומוומתא מת הותרה להם, כדכתיב טמא לנפש, אבל לא זבה וצרעת (מנחות צה:).

מוסף תוספות

א. והלכתדרין לא דקדק כל זה. תוס' שאנ'. ב. דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעזרה. תוס' חולין שם. ג. הגשה אז... תוס' כ"ב פא: ד. דמי חזי כאילו מביא חולין לשם ביכורים. תוס' שאנ'. ה. או כל ישראל או... שם. ו. הכתוב בין יחיד למרובים. תוס' חולין כט.

רבינו חננאל

מכאן אמר רב שכל המתיהר, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו מהלל, ואם נביא נבואתו מסתלקת ממנו מדבורה, דכתיב הדלו פרזון בישראל הדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם וגו'. וכתיב עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו'. אמר ר"ש בן לקיש כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ממשה, דכתיב ויקצוף משה על פקודי החיל וגו', וכתיב ויאמר אלעזר הכהן וגו' מכלל דאיעלם ממשה רבינו. **ואם נביא הוא** נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע, דכתיב לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך וגו'.

גליון הש"ס

גמ' דכתיב ויקצוף משה. עי' **תוספות פנים** מאירות מ"ש סימן כ"ש:

לע"נ הרה"ח ר' יעקב צבי ב"ר משה נלב"ע י"ג שבט תשע"ז

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אוֹ חִלּוּף מָה אִם הַזָּאָה שֶׁהִיא מִשּׁוּם שְׁבוּת אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת שְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִשּׁוּם מְלָאכָה אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא תִּדְחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עֲקִיבָא עָקַרְתָּ מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה בְּמוֹעֲדוֹ בֵּין בַּחוֹל בֵּין בַּשַּׁבָּת. אָמַר לוֹ רַבִּי הָבֵא לִי מוֹעֵד לְאֵלּוּ כְּמוֹעֵד לַשְׁחִיטָה כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת שְׁחִיטָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. [התבאר בדף הקודם].

גמרא

מעשה בבני בתירא שנתעלמה מהם הלכה אם פסח דוחה את השבת

תָּנוּ רַבָּנַן, הֲלָכָה זוֹ [שפסח דוחה שבת] **נִתְעַלְּמָה מִבְּנֵי בְתִירָא** [שהנשיאים (ראשי חכמי הדור) היו מהם],

פַּעַם אַחַת חָל אַרְבָּעָה עָשָׂר לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, שָׁכְחוּ וְלֹא יָדְעוּ אִם פֶּסַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לָאו.

אָמְרוּ, כְּלוּם יֵשׁ אָדָם שֶׁיּוֹדֵעַ אִם פֶּסַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לָאו.

אָמְרוּ לָהֶם: אָדָם אֶחָד יֵשׁ שֶׁעָלָה מִבָּבֶל, וְהִלֵּל הַבַּבְלִי שְׁמוֹ שֶׁשִּׁימֵשׁ שְׁנֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן, וְיוֹדֵעַ אִם פֶּסַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לָאו.

שָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לוֹ.

אָמְרוּ לוֹ: כְּלוּם אַתָּה יוֹדֵעַ אִם הַפֶּסַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לָאו.

הלל: פסח דוחה שבת כמו שתמידים ומוספים דוחים שבת

אָמַר לָהֶם הלל: **וְכִי פֶּסַח אֶחָד יֵשׁ לָנוּ בַּשָּׁנָה שֶׁדּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת,**

וַהֲלֹא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּאתַיִם פְּסָחִים יֵשׁ לָנוּ בַּשָּׁנָה שֶׁדּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, כלומר: יותר ממאתים קרבנות יש שדוחין שבת בשנה, חמשים שבתות השנה, בכל שבת ושבת ארבעה כבשים, שנים לתמידים, ושנים למוספין, הרי מאתים, וזה חוץ מהקרבנות שמקריבים במועדים שגם אם הם חלים להיות בשבת מקריבים מוספי היום (שבעת טלאים בפסח וארבעה עשר קרבנות לחג הסוכות)

אָמְרוּ לוֹ: מְנַיִן לְךָ.

הלל הזקן מוכיח מתמיד (מקל וחומר ומהיקש) שפסח דוחה את השבת

אָמַר לָהֶם: נֶאֱמַר ׳מוֹעֲדוֹ׳ בַּפֶּסַח, וְנֶאֱמַר ׳מוֹעֲדוֹ׳ בַּתָּמִיד. מָה ׳מוֹעֲדוֹ׳ הָאָמוּר בַּתָּמִיד, דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, אַף ׳מוֹעֲדוֹ׳ הָאָמוּר בַּפֶּסַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

וְעוֹד, קַל וָחוֹמֶר הוּא, וּמָה תָּמִיד שֶׁאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת, דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. פֶּסַח, שֶׁעָנוּשׁ כָּרֵת, אֵינוֹ דִּין שֶׁדּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

בני בתירא מינו את רבי נשיא עליהם. רבי קינטרם בדברים

מִיָּד הוֹשִׁיבוּהוּ בְּרֹאשׁ, וּמִינּוּהוּ נָשִׂיא עֲלֵיהֶם, וְהָיָה דּוֹרֵשׁ כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח [כדרך שהנשיא עושה],

הִתְחִיל מְקַנְטְרָן בִּדְבָרִים, אָמַר לָהֶן: מִי גֶּרַם לָכֶם שֶׁאֶעֱלֶה מִבָּבֶל וְאֶהְיֶה נָשִׂיא עֲלֵיכֶם, עֲצָלוּת שֶׁהָיְתָה בָּכֶם שֶׁלֹּא שִׁמַּשְׁתֶּם שְׁנֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן.

בני בתירא שאלו את רבי, אם מותר להביא סכין בשבת, ורבי אמר ששכח הלכה זו, והם הביאו את הסכין תחוב בצמר הטלה או בקרני הגדי ורבי נזכר שכך הלכה

אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי, שָׁכַח וְלֹא הֵבִיא סַכִּין מֵעֶרֶב שַׁבָּת מַהוּ, שהרי הבאת הסכין לשחוט את הפסח אינה דוחה את השבת, כיון שהיה יכול להביא את הסכין מערב שבת, ומה יעשה אם שכח.

אָמַר לָהֶן: הֲלָכָה זוֹ שָׁמַעְתִּי וְשָׁכַחְתִּי, אֶלָּא הַנַּח לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל, אִם אֵין נְבִיאִים הֵן, בְּנֵי נְבִיאִים הֵן, ותראו מה יעשו.

לְמָחָר [בי"ד ניסן שהיה ערב פסח שחל בשבת], **מִי שֶׁפִּסְחוֹ טָלֶה** - שהביא כבש לקרבן פסח, **תּוֹחֲבוֹ** [את הסכין] **בְּצַמְרוֹ.**

מִי שֶׁפִּסְחוֹ גְּדִי [שאין לו צמר אלא שיער], **תּוֹחֲבוֹ בֵּין קַרְנָיו,** ובאופנים אלו הביאו סכיניהם שכך אין בזה איסור משום שביתת בהמתו, שאין הדרך להביא כך סכינים ואין זה בכלל מלאכה.

רָאָה הלל **מַעֲשֶׂה** זה שעשו **וְנִזְכַּר הֲלָכָה, וְאָמַר: כָּךְ מְקוּבְּלַנִי מִפִּי שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן** שכך הלכה, כמו שעשו אלו.

◆◆◆

אָמַר מָר, נֶאֱמַר 'מוֹעֲדוֹ' בַּפֶּסַח, וְנֶאֱמַר 'מוֹעֲדוֹ' בְּתָמִיד, מָה 'מוֹעֲדוֹ' הָאָמוּר בַּתָּמִיד דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, אַף 'מוֹעֲדוֹ' הָאָמוּר בַּפֶּסַח דּוֹחֶה שַׁבָּת.

מה המקור שתמיד דוחה שבת

מבררת הגמרא: **וְתָמִיד גּוּפֵיהּ מְנָלַן דְּדָחֵי שַׁבָּת,**

אֵילֵימָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב בֵּיהּ 'בְּמוֹעֲדוֹ', פֶּסַח נָמֵי הָא כְּתִיב בֵּיהּ 'מוֹעֲדוֹ',

אֶלָּא 'מוֹעֲדוֹ' לָא מַשְׁמַע לֵיהּ - כשם שבפסח אינך דורש מ'מועדו' שהוא דוחה את השבת, (שאפשר לפרש ב'מועדו' בזמן היתר, ולא בשבת), **הָכָא נָמֵי 'מוֹעֲדוֹ'** [גם כאן 'מועדו' שנאמר בתמיד] **לָא מַשְׁמַע לֵיהּ** - אי אפשר להוכיח ממנו שהיינו אפילו בשבת, ואם כך מה המקור שתמיד דוחה שבת.

המקור: עולת שבת בשבתו על עולת התמיד

מבארת הגמרא: **אֶלָּא אָמַר קְרָא** במוספין: **'עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עוֹלַת הַתָּמִיד',** יש להקריב עולת מוסף שבת בשבת, חוץ ממה שמקריבים את עולת התמיד, **מִכְּלָל [עוֹלָה] דְּתָמִיד קְרֵבָה בְּשַׁבָּת** - ומכך משמע שעולת התמיד קריבה בשבת.

◆◆◆

אָמַר מָר, וְעוֹד קַל וָחוֹמֶר, וּמָה תָּמִיד שֶׁאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת, דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, פֶּסַח שֶׁעָנוּשׁ כָּרֵת, אֵינוֹ דִּין שֶׁדּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

שאלה: הרי יש פירכא על הקל וחומר, שתמיד הוא עולת תמיד, והוא קרבן שכולו קרב, משא"כ פסח

שואלת הגמרא: **אִיכָּא לְמִיפְּרַךְ, מָה לְתָמִיד שֶׁכֵּן תָּדִיר וְכָלִיל** - והרי יש לפרוך קל וחומר זה, שאין ללמוד ממה שתמיד דוחה שבת שגם פסח דוחה שבת, שהרי תמיד הוא קרבן שקרב כל היום. ופסח אינו קרב אלא פעם בשנה, ועוד שעולת תמיד כולו קרבה על הזבח, ופסח אינו קרב כולו אלא מקריבים רק את האימורים.

תשובה: אכן, הם פרכו את הקל וחומר, ולכן אמר גזירה שוה

עונה הגמרא: **קַל וָחוֹמֶר אֲמַר לְהוּ בְּרֵישָׁא, וּפַרְכוּהּ** - אכן, בתחילה הלל אמר להם קל חומר זה, והם פרכו אותו בפירכא זו 'מה לתמיד שכן תדיר וכליל', **וַהֲדַר אֲמַר לְהוּ גְּזֵירָה שָׁוָה** - ולכן הוצרך אח"כ לומר להם שלומדים זאת מגזירה שווה ולא מהקל וחומר.

שאלה: אם למד גזירה שוה, למה אמר קל וחומר

שואלת הגמרא: **וְכִי מֵאַחַר דְּגָמַר גְּזֵירָה שָׁוָה** - כיון שלמד גזירה שווה זו מרבותיו (שהרי אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן נתקבלה ובאה מסיני שבלא קבלה אפשר לומר שהפסוק בא לדבר אחר), וכיון שקיבל כך הרי זה כאילו הדבר מפורש בפסוק, ואם כן **קַל וָחוֹמֶר לְמָה לִי** - למה הוצרך לומר להם קל וחומר שהוא לימוד מסברתו ומליבו.

תשובה: הלל אמר להם אם אינכם לומדים גזירה שוה כיון שאדם לא דורש גזירה שוה מעצמו, הרי יש כאן קל וחומר. והם אמרו לו שיש פירכא על הקל וחומר

עונה הגמרא: **אֶלָּא לְדִידְהוּ קָאָמַר לְהוּ** - אלא להם אמר זאת, **בִּשְׁלָמָא גְּזֵירָה שָׁוָה לָא גָּמְרִיתוּ דְּאֵין אָדָם דָּן גְּזֵירָה שָׁוָה מֵעַצְמוֹ** - בשלום, כלומר נוח ומבואר לי שאינכם לומדים גזירה שוה זו, שלא קיבלתם זאת מרבותיכם ואין אדם דורש גזירה שוה מעצמו, **אֶלָּא קַל וָחוֹמֶר דְּאָדָם דָּן מֵעַצְמוֹ אִיבְּעִי לְכוּ לְמֵידָן** - אבל את הקל וחומר שאדם יכול ללומדו מעצמו, היה לכם לדון זאת מעצמכם.

ועל כך **אֲמַרוּ לֵיהּ** בני בתירא להלל: **קַל וָחוֹמֶר פְּרִיכָא הוּא** - על קל וחומר זה יש פירכא (שכן תדיר וכליל) ולכן לא למדנו קל וחומר זה מעצמינו. ומכל מקום כיון שאמר להם שגזירה שוה זו מקובלת מרבותיהם קיבלו הם את הגזירה שוה.

◆ ◆ ◆

אָמַר מָר, לְמָחָר מִי שֶׁפִּסְחוֹ טָלֶה, תּוֹחֵב לוֹ בְּצַמְּרוֹ. גְּדִי, תּוֹחֵב לוֹ בֵּין קַרְנָיו. [עמוד ב]

שאלה: כיצד מותר לתחוב את הסכין בצמר הטלה הרי הוא עבודה בקדשים

שואלת הגמרא: כיצד מותר לתחוב את הסכין בטלה או בגדי שהם מוקדשים לקרבן פסח, **וְהָא קָא עָבֵיד** - והרי עושה **עֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים,** ודבר זה אסור כפי שנאמר (דברים טו) 'לא תעבוד בבכור', ולומדים מכך לכל הקדשים.

תשובה: הם לא היו מקדישים את הבהמה עד שהביאום לעזרה

עונה הגמרא: לא היה בזה איסור כיון שהם לא היו מקדישים את הקרבנות שהיו מביאים עד שהביאום לעזרה, **כְּהִלֵּל, דְּתַנְיָא: אָמְרוּ עָלָיו עַל הִלֵּל, מִיָּמָיו לֹא מָעַל אָדָם בְּעוֹלָתוֹ** - שלא היה מקדישה לפני שהביאה לעזרה, **אֶלָּא מְבִיאָהּ חוּלִּין לָעֲזָרָה וּמַקְדִּישָׁהּ, וְסוֹמֵךְ יָדוֹ עָלֶיהָ וְשׁוֹחֲטָהּ,** וכך לא היה שהות בין הזמן שהקדיש את הבהמה לשחיטה, ולא היה זמן למעול בעולתו.

שואלת הגמרא: **פֶּסַח בְּשַׁבָּת הֵיכִי מָצֵי מַקְדֵּישׁ לֵיהּ** - איך אדם יכול להקדיש פסח בשבת, **וְהָתְנַן: אֵין מַקְדִּישִׁין, וְאֵין מַעֲרִיכִין, וְאֵין מַחֲרִימִין, וְאֵין מַגְבִּיהִין תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת, כָּל אֵלּוּ בְּיוֹם טוֹב אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר בַּשַּׁבָּת,** והיאך הקדישו פסחיהם בשבת.

עונה הגמרא: **הָנֵי מִילֵּי בְּחוֹבוֹת שֶׁאֵין קָבוּעַ לָהֶן זְמַן, אֲבָל בְּחוֹבוֹת שֶׁקָּבוּעַ לָהֶן זְמַן** [לבו ביום] **מַקְדִּישִׁין,** שהואיל ונשחטין ביום יכול להקדישן היום,

דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַקְדִּישׁ אָדָם אֶת פִּסְחוֹ בְּשַׁבָּת [כאשר ערב פסח חל בשבת], **וַחֲגִיגָתוֹ בְּיוֹם טוֹב** [כיון שהחגיגה קרבה ביום טוב - מותר להקדישה ביום טוב].

שאלה: והרי יש בזה איסור מחמר, שמנהיג בהמה שמטלטלת בשבת

שואלת הגמרא: **וַהֲלֹא מְחַמֵּר** - והלא כשמנהיג את הבהמה [כלומר: גורם לה ללכת] כשהיא נושאת על גבה משאוי בשבת עובר בזה על איסור 'מחמר', וכיצד מותר להנהיג את הכבש כאשר הסכין תחוב לה בצמרה.

תשובה: היות ואין זה טלטול כדרך הבהמה שאין הדרך לתחוב לה סכין בצמרה, הוא מחמר כלאחר יד

עונה הגמרא: **מְחַמֵּר כִּלְאַחַר יָד** הוא, שאין דרך טלה לשאת משוי.

שואלת הגמרא: **מְחַמֵּר כִּלְאַחַר יָד נָמֵי, נְהִי דְּאִיסּוּרָא דְּאוֹרַיְיתָא לֵיכָּא** - אף שאין בזה איסור דאורייתא, **אִיסּוּרָא מִדְּרַבָּנַן מִיהָא אִיכָּא** - איסור מדרבנן עכ"פ יש בזה.

עונה הגמרא: **הַיְינוּ דְּקָא בָּעֵי מִינַּיהּ** - זה הספק שבני בתירא שאלו את הלל: **דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֶיתֵּר מִן הַתּוֹרָה** - כגון זה, שאינו מחמר גמור אלא כלאחר יד, **וּדְבַר שְׁבוּת עוֹמֵד לְפָנָיו** [שמדרבנן אסור לחמר כלאחר יד], האם מותר **לְעָקְרוֹ כִּלְאַחַר יָד** (שאינו שבות חמור כשאר השבותים, שכלאחר יד אינו מצוי) **בִּמְקוֹם מִצְוָה** [כמו כאן שעל ידי שיעבור על מחמר כלאחר יד יוכל לשחוט את הפסח] **מַאי.**

אָמַר לָהֶן: הֲלָכָה זוֹ שָׁמַעְתִּי וְשָׁכַחְתִּי, אֶלָּא הַנִּיחוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל, אִם אֵין נְבִיאִים הֵן, בְּנֵי נְבִיאִים הֵן.

◆ ◆ ◆

כל המתיהר אם חכם חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא נבואתו מסתלקת ממנו

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמִּתְיַהֵּר אִם חָכָם הוּא, חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ.

אִם נָבִיא הוּא, נְבוּאָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ.

אִם חָכָם הוּא, חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, מֵהִלֵּל, דְּאָמַר מָר: הִתְחִיל מְקַנְטְרָן בִּדְבָרִים וְקָאָמַר לְהוּ הֲלָכָה זוֹ שָׁמַעְתִּי וְשָׁכַחְתִּי.

אִם נָבִיא הוּא, נְבוּאָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, מִדִּבּוֹרָה, דִּכְתִיב ׳חָדְלוּ פְרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חָדַלוּ עַד שַׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל׳ וְגוֹ׳. שבלשון זו של דבורה היה יוהרא, שאמרה ׳עד שקמתי דבורה׳, ומשמע שהיתה משפלת המנהיגים שלפניה, ומתפארת לעצמה, **וּכְתִיב ׳עוּרִי עוּרִי דְּבוֹרָה עוּרִי עוּרִי דַּבְּרִי שִׁיר׳ וְגוֹ׳,** שנשתתקה מחמת סילוק נבואתה.

◆◆◆

כל אדם שכועס אם חכם חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא נבואתו מסתלקת ממנו

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כָּל אָדָם שֶׁכּוֹעֵס, אִם חָכָם הוּא, חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ.

אִם נָבִיא הוּא, נְבוּאָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ.

המקור שאם **חָכָם הוּא, חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, מִמֹּשֶׁה.**

דִּכְתִיב ׳וַיִּקְצוֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל׳ וְגוֹ׳, הרי שמשה רבינו קצף.

וּכְתִיב ׳וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה׳ וְגוֹ׳, ומכך שפנחס אמר פרשה זו, **מִכְּלָל דְּמֹשֶׁה אִיעֲלַם מִינַּיהּ** - מוכח מכך שממשה נעלמה הלכה זו, שכיון שכעס חכמתו נסתלק ממנו.

המקור שאם **נָבִיא הוּא, נְבוּאָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ: מֵאֱלִישָׁע, דִּכְתִיב ׳לוּלֵי פְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה אָנִי נוֹשֵׂא, אִם אַבִּיט אֵלֶיךָ וְאִם אֶרְאֶךָּ׳ וְגוֹ׳,** כאשר יהורם שהיה רשע, ויהושפט שהיה צדיק באו לפני אלישע הנביא, אמר להם אלישע לולי יהושפט לא הייתי מביט אליך וכו׳, הרי שכעס על יהורם.

וּכְתִיב: ׳וְעַתָּה קְחוּ לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן וַתְּהִי עָלָיו יַד ה׳ וְגוֹ׳, - אלישע ביקש שיביאו לפניו מנגן להעביר כעסו שכעס על יהורם, כי נבואתו נסתלקה בכעס, וכאשר נסתלק כעסו בנגן המנגן, נאמר בפסוק ׳ותהי עליו יד ה׳ - שנבואתו שבה אליו.

כל הכועס אפילו פוסקים לו גדולה מהשמים מורידים אותו

אָמַר רַבִּי מָנִי בַּר פַּטִּישׁ: כָּל שֶׁכּוֹעֵס, אֲפִילּוּ פּוֹסְקִין עָלָיו גְּדוּלָּה מִן הַשָּׁמַיִם, מוֹרִידִין אוֹתוֹ,

מְנָלַן, מֵאֱלִיאָב, שבתחילה היה מיועד אליאב שהיה אחד מבני ישי להיות נביא (ושמואל היה צריך למשוח אותו למלכות), ובגלל שאליאב כעס הפסיד זאת.

והגמרא מביאה תחילה את המקור שאליאב כעס **שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיִּחַר אַף אֱלִיאָב בְּדָוִד, וַיֹּאמֶר: לָמָּה [זֶּה] יָרַדְתָּ, וְעַל מִי נָטַשְׁתָּ מְעַט הַצֹּאן הָהֵנָּה בַּמִּדְבָּר, אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת זְדֹנְךָ וְאֵת רֹעַ לְבָבְךָ כִּי לְמַעַן רְאוֹת הַמִּלְחָמָה יָרַדְתָּ׳,**

והמקור שאליאב היה צריך להיות מלך ובגלל שהוא כעס לא בחרו בו: שהרי **וְכִי אָזַל שְׁמוּאֵל לְמִמְשְׁחִינְהוּ** - כאשר הלך שמואל למשוח אחד מבני ישי להיות מלך, **בְּכֻלְּהוּ כְּתִיב** - בכולם כתוב: **׳לֹא בָּזֶה בָּחַר ה׳,** שמשמע שמעולם לא בחר בהם ה׳, **וּבֶאֱלִיאָב כְּתִיב: ׳וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל שְׁמוּאֵל, אַל תַּבֵּיט אֶל מַרְאֵהוּ וְאֶל גְּבֹהַּ קוֹמָתוֹ, כִּי מְאַסְתִּיהוּ׳, מִכְּלָל דַּהֲוָה רָחֵים לֵיהּ עַד הָאִידָּנָא** - ומהלשון ׳מאסתיהו׳ משמע: כעת מאסתי אותו, והיינו שבתחילה נבחר להיות מלך, אלא שמפני שהוא כעס מאס בו ולא משח אותו.

(ואף שהמעשה של המשיחה היתה לפני המעשה שהוא כעס, מכל מקום בגלל שלא

מצאנו הנהגה לא טובה במעשי אליאב אלא זה בלבד, הרי ודאי שבגלל זה לא משחו אותו, שגלוי היה לפני שמואל שאליאב רגזן, לכן מאס בו, ולא משחו).

◆◆◆

אַשְׁכְּחַן תָּמִיד וּפֶסַח דְּדָחוּ שַׁבָּת, דְּדָחוּ טוּמְאָה מְנָא לַן. אָמְרִי, כִּי הֵיכִי דְּיָלֵיף פֶּסַח מִתָּמִיד לְעִנְיַן שַׁבָּת הָכִי נָמֵי יָלֵיף תָּמִיד מִפֶּסַח לְעִנְיַן טוּמְאָה. וּפֶסַח גּוּפֵיהּ מְנָא לַן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר קְרָא אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אִישׁ נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי וְאֵין צִיבּוּר נִידְחִין לְפֶסַח שֵׁנִי אֶלָּא עָבְדֵי בְּטוּמְאָה. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן אֵימָא אִישׁ נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי צִיבּוּר לֵית לְהוּ תַּקָּנְתָּא לָא בְּפֶסַח רִאשׁוֹן וְלָא בְּפֶסַח שֵׁנִי. אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מֵהָכָא וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנֶפֶשׁ יֵאָמֵר טְמֵאֵי מֵתִים וְאַל יֵאָמֵר זָבִין וּמְצוֹרָעִין וַאֲנִי אוֹמֵר אִם טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין זָבִין וּמְצוֹרָעִין לֹא כָּל שֶׁכֵּן. [יתבאר בדף הבא]

אלמא יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין. מן העזרה וטומאי מתים נכנסים לתוכה: **בטומאה.** כשרוב ציבור טמאין במת עושין פסח בטומאתה וחזין ומצורעין שבכם נלחין: מצורע חמור מזב. לקמן (ע"כ) מפרש חומריה: **ואיזה זב כו'.** במתניתא: **לא יאכלו ממנו.** כדי דייקינן אלא יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין ואין זבין וטמאי מתים משתלחין ואיזה זה פסח הבא בטומאה אמר אביי אי הכי לימא נמי יאמר זב וטמאי מתים ואל יאמר מצורע ואני אומר זב משתלח מצורע לא כ"ש אלא יש לך שעה שמצורעין משתלחין ואין זבין וטמאי מתים משתלחין ואיזה זה פסח הבא בטומאה וכי תימא הכי נמי והתנן [6]פסח הבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורין אלא אמר אביי לעולם מקרא קמא אם כן ניכתוב רחמנא איש איש כי יהיה טמא לנפש למה לי וכי תימא האי לנפש להכי הוא דאתא הטמא מת הוא דנדחה לפסח שני אבל שאר טמאין לא [3]והתניא יכול לא יהו עושין פסח שני אלא טמאי מתים ושהיה בדרך רחוקה זבין ומצורעין ובועלי נדות מניין ת"ל איש איש לנפש דכתב רחמנא למה לי אלא הכי קאמר איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחה לפסח שני אלא עבדי בטומאה [4]וכי עבדי ציבור בטומאה בטמא מת אבל שאר טומאו' לא עבדי אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר [1]בדד ישב מחוץ למחנה מושבו בדד ישב לבדו ישב מחוץ למחנה מושבו הכתוב נתקו לעשה איתיביה [2]מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו בארבעים זבין וזבות שנכנסו לפנים ממחיצתן בארבעים [3]וטמא מת מותר ליכנס למחנה לויה ולא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר [2]ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחיצתו תנאי היא דתניא בדד ישב לבדו [7]ישב שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת תלמוד לומר [3]ולא יטמאו את מחניהם [5]דליתן מחנה לזה ומחנה לזה דברי רבי יהודה [4]ר"ש אומר אינו צריך הרי הוא אומר [8]וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש

[א] יאמר טמאי מת ואל יאמר טמאי זב ואני אומר טמאי מתים משתלחין זבין לא כ"ש למה נאמר זב ליתן לו מחנה שניה ויאמר זב ואל יאמר מצורע ואני אומר זבין משתלחין מצורעין לא כל שכן למה נאמר מצורע ליתן לו מחנה שלישית כשהוא אומר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה מאי חומריה דזב מטמא מת שכן טומאה יוצאה עליו מגופו אדרבה טמא מת חמור שכן טעון הזאה שלישי ושביעי אמר קרא טמא וכל טמא לדבות טמא שרץ וזב חמור מטמא שרץ ומאי חומריה דטאמרן אדרבה שרץ חמור שכן מטמא באונס אמרי

הכתוב נתקו לעשה. פי' נקו' דכתיב כל ימי אשר הנגע בו ממשמע דתיתוק לגלו הוא כל ימיו בדד ישב אשם עבר וכנכנס יחזור ויצא ואין בו עונש אחר כמו לא יוכל לשלחה כל ימיו וקשה לר"י דאם כן ה"ל לאיתויי ריישא דקרא בספרים ועוד הקשה ריב"ם דלא דמי דלא יוכל לגלחה כל ימיו משמע דליכא לגלו אלא כשמשלחה כל ימיו אבל הכא לא יוכל לגלחה אם כן אין לגלו כמו לא מוזהרו ממנו והכותב וגו' (ממות יב) וכמו לא תקח האם על הבנים אלא תשלח (דברים כב) *אלא ה"פ הכתוב נתקו לגלחה דיכון דכל הטמאים היו בכלל ולא יטמאו את מחניהם ופרט המצורע בפני עצמו לעשה אתא להוציא מכלל האחרים לנתקו מן הגלח [1]וליתנו בעשה אבל היכא שאינו כתוב הגלח אלא על דבר אחד לא מנתקינן את הגלח בעשה אלא הוי בלא ועשה וקשה דבעל קרי נמי לא נילקי אם נכנס לפנים ממחיצתו שהכתוב נתקו לעשה דכתיב ויצא אל מחוץ למחנה וי"ל [2]דהכא בחד קרא איכא תרי עשה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו והכי איתוקי עשה כגלח [3]אלא מהני אלא בטמא מת אבל שאר טומאות לא יטמאו אלא עבדי בטומאה [4]ולא יטמאו את מחניהם [5]דליתן מחנה לזה ומחנה לזה דברי רבי יהודה [4]ר"ש אומר אינו צריך הרי הוא אומר [8]וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש

[1] מס' ע"ז מהל' קרבן פסח פ"ג ה' ופ"ד הל' ב:
[2] מיתת מקדש פ"ג יב:
[3] מס' מקדש הל' ה:
[4] מיתת מקדש הל' ה:
[5] מס' שס הלכה ד
[6] מס' שס הלכה ד
[7] מס' מקדש הל' ה:
[8] מס' שס הלכה ד:

מוסף רש"י

פסח הבא בטומאה. שנטמאו רוב צבור במת ועשו פסח בטומאה (בבודות לז.). **לא יאכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות.** תמ"ש לאכלו ליה ומאי מתים (שם) דכי אשתלחו טומאה לצבור לגבי טומאת מת אשתלחו, דכתיב אדם כי יהיה טמא לנפש וגו' ועלה דרשינן אדם עדפה לפסח שני ואין צבור נדחין (כריתות י.) אבל בני זבים אף לצבור נדחין (לקמן צה.). **למחנה לויה.** והוא במדבר מניין לוויים מבני בנשמן, בנים עולמים כל הבית (זבחים יא.). **עמו במחיצתו.** ומנדבר נמי היו ג' מחנות, ומקום מן הקלעים ומחוצה שמינה, והלוים יחנו סביב למשכן העדות (במדבר א) זה מחנה לויה, והכהנים ג' פרקמות זה ממנה ישראל, ומקום היום לוי וקלמר עמו (מזבח ב.). **מחניהם.** שני מחנות משמע, אחת לכל זב ואחת לכל טמא נפש (זבחים קיז.).

רבינו חננאל (המשך)

מותר להכניסו במחנה לויה. שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו, קחני מיהא מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו בארבעים והיכי פטור ליה רב חסדא. ושנינן תנאי היא ורב חסדא דאמר בדד ישב מחוץ למחנה לבדו ישב שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו. יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין מן המחנה אחת ת"ל ולא יטמאו את מחניהם ליתן מחנה לזה ומחנה לזה דברי ר' יהודה. ר"ש אומר אינו צריך הרי הוא אומר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא נפש הוא נפש ואל יאמר זב ואני אומר טמא לא כל שכן מה ת"ל זב ליתן לו מחנה שניה, יאמר זב ואל יאמר מצורע ואני אומר לא כל שכן משתלח מצורע לא כל שכן מה ת"ל מצורע ליתן לו מחנה שלישית כשהוא אומר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה. מאי חומריה דזב מטמא מת דקתני ואני אומר טמא מת משתלח זה לא כל שכן מכלל שהזב חמור מטמא מת מאי חומריה, שכן הזב טומאה יוצאה עליו מגופו. אדרבה טמא מת חמור ממנו שטעון הזאה שלישי ושביעי. ודחינן מוכל דכתיב בטמא מת מרבינן טמא שרץ דלא כתיב ביה בהדיה להיות טעון שילוח חוץ למחנה, ומרבינן טמא

מוסף רש"י

פסח הבא בטומאה. שנטמאו רוב צבור במת ועשו פסח בטומאה (בבודות לז.). **לא יאכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות.** תמ"ש לאכלו ליה ומאי מתים (שם) דכי אשתלחו טומאה לצבור לגבי טומאת מת אשתלחו, דכתיב אדם כי יהיה טמא לנפש וגו' ועלה דרשינן אדם עדפה לפסח שני ואין צבור נדחין (כריתות י.) אבל בני זבים אף לצבור נדחין (לקמן צה.). **למחנה לויה.** והוא במדבר מניין לוויים מבני בנשמן, בנים עולמים כל הבית (זבחים יא.). **עמו במחיצתו.** ומנדבר נמי היו ג' מחנות, ומקום מן הקלעים ומחוצה שמינה, והלוים יחנו סביב למשכן העדות (במדבר א) זה מחנה לויה, והכהנים ג' פרקמות זה ממנה ישראל, ומקום היום לוי וקלמר עמו (מזבח ב.). **מחניהם.** שני מחנות משמע, אחת לכל זב ואחת לכל טמא נפש (זבחים קיז.).

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכתוב נתקו לעשה. **אלא ה"ה** הכתוב נתקו לעשה כו'. עי' מוקלן ס' ע"ב תוס' ד"ה הכא לממ"ו:

הגהות הגר"א

[א] נב' יאמר טמא מת ואל יאמר זב וכו' כנ"ל:

מוסף תוספות

א. לגמרי לומר שאין לוקין עליו. תוס' שאנ"ן. ב. דשאני התם כיון דאיצטריך לגופיה אבל. סס. ג. בדרמי ליה מוקמינן ליה. סס. ד. הגר דלקמן. סס. ה. יתירתא. סס.

רבינו חננאל

ואתא אביי ואתקיף אהא דריש לקיש ואהדר לדרשא דר' יוחנן והכי קאמר, לעולם מקרא קמא ונכתוב רחמנא איש איש כי יהיה טמא ולישתוק לנפש דכתב רחמנא למה לי. וכי תימא טמא נפש הוא דנדחה לפסח שני אבל שאר טמאים לא. והתניא יכול לא יהו עושין את השני אלא טמאי נפש ומי שהיה בדרך רחוקה, זבין ומצורעין ובועלי נדות מנין, ת"ל איש איש, ומאחר דכל טמאין עושין פסח שני השתא לנפש דכתב רחמנא למה לי. אלא הכי קאמר רחמנא איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחין לפסח שני אלא עבדי בטומאה. וצבור דעבדי בטומאה בטומאת נפש אבל בשאר טומאות לא. **אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור** במלקות **שנאמר בדד ישב** מחוץ למחנה מושבו נתקו לעשה לומר שאינו לוקה. דמותבינן עליה מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו בארבעים, וכן זבים וטמאי מתים שנכנסו לפנים ממחיצתן בארבעים וטמא מת מותר ליה לויה ואפילו מת עצמו

א [מס' ע"ז מהל' קרבן פסח פ"ג ה' ופ"ד הל' ב:
מיתת מקדש פ"ג יב:
ח ב מיתת מקדש הל' ה:
סמע מעין קצר ולאין דס:
ט ג מס' שס הלכה ד
ומ"ש מהלכות בית המקדש פ"ג טון)
ד מס' מקדש מהל' מיתת מקדש הלכה ג:

לע"נ מרת מלכה בת ר' דוד צבי ע"ה נלב"ע י"ז טבת תש"מ

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

כי האי גוונא זב נמי טמוויי **באונס.** מימה לרש"ל אלכתי שרץ המור שמטמא בכעבשה מה שאין כן בזב דכר׳ נתן מוקמי׳ ואור״י דאם היו מזמזין בעבשה יהיו יומר מתמימת פי האמה ומגרים ודומק ומרלה לתרן דאיכא למימר טמא מת יוכים דבכתים וכי פריך בסמוך אדרבה בעל קרי חמור שכן מטמא בשמאו לא שייך טמא מת יוכים דהא אין משולה אלא חוץ לאמתה אמת ושם רולה שיהא מלורע משמלא

חוץ לשתי מחנות כבעל קרי:

שכן טעון **פריעה ופרימה.** תימה לר״י אמאי לא קאמר נמי שכן מטמא בגיאה הבא אל האהל: **ואסור בתשמיש המטה.** כמאן דאמר בס״ק דמ״ק (ד׳ ז:) דמומאלנו אסור בתשמיש המטה: **שכן עושה משכב ומושב.** פירש בקונטרס דהא דתניא בס״כ דמלורע עושה משכב ומושב אל לטמא אדם ובגדים אלא לטמא אוכלין ומשקין אבל ליכא למימר דהא מייבי במלורע בימי ספרו דאיתו עושה משכב ומושב דלתרמי בהדיא בס״כ דהא אמר הכא דמשולה חוץ לג׳ מחנות ובאיליבי מסכת נגעים (פי״ד מ״ג) תנן בדיבמי ספרו הוי טמאת שרץ אבל אינו משולה אפי׳ חוץ למחנה לויה והא דקתני נמי התם ונכנס לפניה מן המומה אבל דוקא לפניה מן המומה ועוד דמסיק הכא שכן טעון פריעה ופרימה והייגו במומאלנו והקשה הרב משה מפוטייס״ל דתניא בתורת כהני (אשר יטבנו) אים אותה פרט לתלוגעים ואי מלורע לא אמטמא מסכב ומושב למ״ל למעוטי מהיכי תיתי שתטמא אם בועלה דמעלה לא ילאה שכן מטומאה מסכב ומושב אבל אם ודאי מטומאה מסכב ומושב לסבי אינעיל קרא למעוטי ויש לומר דאמטמא בעבלמת היא ועוד הקשה מהא דאמר לזכר לרבות מלורע למעייניותיו אקשיב דמתלה לזב מה זב דאייתו מטמא במשא כו׳ והוא״ל ואיתקיש אלא מלמבכר ומוסב ומוסב נמי איתקש ולא פריכא הכא והא דתנן בפרק בתרא דמסכת זבין (פ״ב מ״ו) הטובע בזב ומזכה בתלוגעי כו׳ אחד הטובע אחד המסיטו ואחד הנוגע ואחד הנושא אבל אמטמא מלמבכר ומוסב בהיסטו ובאמטמתן אמטמא בלא מטמא אלא בהיסטו ובאמטמתן אמטמא בלא מטמא אלא בהיסטו ניחא דאמטמא בהיסטו לא קאי אלמבכר אלא בהיסטו: **ואיתקש בעל קרי לזב.** הכא אמטמא בבעל קרי נמי מטמא מטעם לאיה ואומר ר״י דפליגא אהאיה דרישא דתנא (נגלה דף כב.) דקאמר התם בעבל מעיינה רבא מרב אומא הבולה קרי בקיסם מהו אמר ליה דתיפוק ליה דהוא עבמו אינו אמטמא בתמימת פי האמה וקאמר לאמיבמא דטובע אינו אמטמא בתמימת פי האמה אבל אמטמא בבעל קרי אמטמא בבעל מעיינה דבעל קרי בקיסם מהו אמר ליה דתיפוק ליה דטובע אינו אמטמא בתמימת פי האמה דא

בירור: מה המקור שתמיד ופסח דוחים טומאה

מבררת הגמרא: **אַשְׁכְּחַן תָּמִיד וּפֶסַח דְּדָחוּ שַׁבָּת** - מצאנו מקור שתמיד ופסח דוחים שבת, **דְּדָחוּ טוּמְאָה מְנָא לַן** - מנין לנו שהם דוחים טומאה.

ביאור: לומדים מתמיד

מבארת הגמרא: **אָמְרִי, כִּי הֵיכִי דְּיָלֵיף** - כמו שלומדים **פֶּסַח מִתָּמִיד לְעִנְיַן שַׁבָּת** שכמו שתמיד דוחה שבת, כך פסח דוחה שבת.

הָכִי נָמֵי יָלֵיף - כך לומדים גם **תָּמִיד מִפֶּסַח לְעִנְיַן טוּמְאָה,** שכמו שפסח קרב בטומאה כאשר רוב הציבור טמאים, כך התמיד קרב בטומאה כאשר רוב הציבור טמאים.

בירור: מה המקור שפסח דוחה טומאה

מבררת הגמרא: **וּפֶסַח גּוּפֵיהּ מְנָא לַן** - ופסח עצמו מנין לנו שהוא דוחה טומאה.

הצעת מקור: בלשון הפסוק משמע שיחיד שהוא טמא נדחה לפסח שני ומשמע שמרובים אינם עושים פסח שני אלא פסח ראשון

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּאָמַר קְרָא 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ' - הפסוק אומר שאדם טמא נדחה לפסח שני, ומשמע: **אִישׁ נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי, וְאֵין צִיבּוּר נִידְחִין לְפֶסַח שֵׁנִי, אֶלָּא עָבְדִי בְּטוּמְאָה** - אלא עושים בטומאה.

דחיית המקור: אולי ציבור טמאים אין עושים פסח ראשון ולא פסח שני

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֵימָא -אולי נאמר: **אִישׁ נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי,** אבל **צִיבּוּר** שהם טמאים **לֵית לְהוּ תַּקָּנְתָּא** -אין להם תקנה **לָא בְּפֶסַח רִאשׁוֹן וְלָא בְּפֶסַח שֵׁנִי.**

הצעת מקור ב': בפסוק משמע שיש אופן שמשלחים צרוע וזב ולא טמא מת, והיינו בפסח הבא בטומאה [שטמאי מתים מקריבים פסח, והמצורעים והזבים נדחים]

אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מֵהָכָא - לומדים זאת מכאן, נאמר בפסוק: **'וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנֶפֶשׁ',**

ויש להקשות בפסוק, **יֵאָמֵר טְמֵאֵי מֵתִים, וְאַל יֵאָמֵר זָבִין וּמְצוֹרָעִין** - שהפסוק יאמר שיש לשלח מהמחנה טמאי מתים, והפסוק לא יאמר שיש לשלח זבים ומצורעים, **וַאֲנִי אוֹמֵר אִם טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין, זָבִין וּמְצוֹרָעִין** [שיש חומרא בטומאתם כפי שיתבאר להלן] **לֹא כָּל שֶׁכֵּן** שיש לשלחם, (דף סז)

אֶלָּא מוכרח שהפסוק בא לומר שיש אופנים שרק זבים ומצורעים משתלחים, וממילא אין ללמוד זאת מטמאי מתים (שאינם משתלחים), ונמצא שיֵּשׁ **לְךָ שָׁעָה שֶׁזָּבִין וּמְצוֹרָעִין מִשְׁתַּלְּחִין, וְאֵין טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין, וְאֵיזֶה** שעה טמאי מתים לא משתלחים (אף שטמאים אחרים משתלחים): **זֶה פֶּסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה** - כשרוב הציבור טמאי מתים עושים פסח בטומאה, ואינם משתלחים מהעזרה. וזבין ומצורעין משתלחים.

דחיית ההצעה: אם כך משמע שגם זבים לא נדחים מפסח הבא בטומאה

אָמַר אַבָּיֵי: אִי הָכִי - שאם כך שאנו דורשים דרשה זו בפסוק, **לֵימָא נָמֵי** - נאמר גם שיש שאלה נוספת בפסוק: **יֵאָמֵר זָב וּטְמֵאֵי מֵתִים, וְאַל יֵאָמֵר מְצוֹרָע** - מדוע הפסוק אומר שיש לשלח זבים והפסוק מוסיף ואומר שיש לשלח מצורעים, הרי די בכך שהפסוק יאמר שזבים משתלחים, **וַאֲנִי אוֹמֵר זָב מִשְׁתַּלֵּחַ, מְצוֹרָע** [שחמור ממנו] **לֹא כָּל שֶׁכֵּן,**

וכדי ליישב שאלה זו בפסוק נדרוש ונאמר: **אֶלָּא יֵשׁ לְךָ שָׁעָה שֶׁמְּצוֹרָעִין מִשְׁתַּלְּחִין, וְאֵין זָבִין וּטְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין, וְאֵיזֶה** שעה זבים וטמאי מתים לא משתלחים: **זֶה פֶּסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה** - כשרוב הציבור טמאי מתים או זבים עושים פסח בטומאה, ואינם משתלחים מהעזרה. ומצורעין משתלחים.

וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי - ואם תאמר שאכן כך הוא, שזבים וטמאי מתים מביאים פסחיהם כשרוב הציבור טמאים, **וְהָתְנַן** - והרי שנינו: **פֶּסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה, לֹא יֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָבִים, וְזָבוֹת, נִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת. וְאִם אָכְלוּ, פְּטוּרִין,** הרי שאין דורשים כך בפסוק, ואם כן גם אין לדרוש מה שדרשנו לעיל שיש זמן שטמאי מתים נכנסים לעזרה, ונמצא שאין לנו מקור לכך שבפסח טומאה הותרה בציבור.

ישוב מקור א': לומדים בפסח שטומאה הותרה בציבור ממה שכתוב 'כי יהיה טמא לנפש'

אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: לְעוֹלָם מִקְּרָא קָמָא - לעולם לומדים זאת מהפסוק הראשון, 'איש איש כי יהיה טמא לנפש' שרק יחיד נדחה לפסח שני וציבור אינם נדחים, ומה שהקשו על כך שאפשר לומר שציבור נדחים לגמרי ואינם עושים לא פסח ראשון ולא פסח שני, יש ליישב זאת, שהרי **אִם כֵּן** שציבור נדחים לגמרי **נִיכְתּוֹב רַחֲמָנָא 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא', 'לָנֶפֶשׁ' לְמָה לִי** - למה הפסוק הוסיף ואמר 'לנפש', ש'טמא לנפש' היינו טומאת מת, והרי כל הטמאים אינם עושים פסח,

וְכִי תֵּימָא הַאי לָנֶפֶשׁ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא - ואם תאמר שאכן הפסוק בא לומר שפרשה זו נאמרה רק על טמאי מת, ולפי זה **הַטְּמֵא מֵת הוּא דְּנִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי, אֲבָל שְׁאָר טְמֵאִין** (כגון זבים ומצורעים) **לָא** נדחים לפסח שני ואינם יכולים להשלים פסח,

וְהָתַנְיָא: יָכוֹל לֹא יְהוּ עוֹשִׂין פֶּסַח שֵׁנִי אֶלָּא טְמֵאֵי מֵתִים וְשֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה, זָבִין וּמְצוֹרָעִין וּבוֹעֲלֵי נִדּוֹת מְנַיִּין שגם הם עושים פסח שני, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ אִישׁ** כי יהיה טמא', הרי משמע שפרשת פסח שני נאמרה על כל טומאה שהיא, ואם כן **'לָנֶפֶשׁ' דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי** - למה כתבה התורה 'לנפש',

אֶלָּא הָכִי קָאָמַר - אלא כך אמר הפסוק: **'אִישׁ' נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי, וְאֵין צִיבּוּר נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי, אֶלָּא עָבְדִי בְּטוּמְאָה** - אלא ציבור עושים פסח ראשון בטומאה, **וְכִי עָבְדִי צִיבּוּר בְּטוּמְאָה** - ומה שהציבור עושים בטומאה וטומאה הותרה בציבור, לא אמרו זאת אלא **בְּטֻמֵּא מֵת, אֲבָל שְׁאָר טוּמְאוֹת לָא עָבְדִי,** ולכן נאמר בפסוק 'לנפש' שרק בטומאת מת נאמר הלימוד שציבור אינם נדחים לפסח שני אלא עושים פסח ראשון בטומאה. אבל בזבים ומצורעים (שאינם טומאתם בכלל 'טמא לנפש') לא נאמר בהם הלימוד ('איש איש', שרק יחיד נדחה, וציבור עושים בטומאה), וטומאה לא הותרה בהם בציבור.

◆◆◆

מצורע שנכנס למחנה ישראל, פטור ממלקות

אָמַר רַב חִסְדָּא: מְצוֹרָע שֶׁנִּכְנַס לְפָנִים מִמְּחִיצָתוֹ - לתוך מחיצה שנאסר ליכנס בה, דהיינו לתוך אחד מערי ישראל המוקפות חומה, **פָּטוּר** ממלקות, ואף שעבר על הלאו 'לא יטמאו את מחניהם',

שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ', שמה שנאמר: **'בְּדָד יֵשֵׁב'**, היינו **לְבַדּוֹ יֵשֵׁב**, והפסוק אומר על כך: **'מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ'**, הרי זה ציווי 'עשה' שיהיה מחוץ למחנה, נמצא **שהַכָּתוּב נִתְּקוֹ לַעֲשֵׂה** - שהתורה העבירה את הלאו שיש במצורע שלא יכנס למחנה, לציווי עשה שיהיה מחוץ למחנה. והכלל הוא שכל לאו שנאמר בו 'עשה', הרי הוא 'לאו הניתק לעשה', ואין לוקין עליו.

שאלה: הרי בברייתא שנינו שלוקה

הגמרא מקשה על דברי רב חסדא: **אִיתִיבֵיהּ, מְצוֹרָע שֶׁנִּכְנַס לְפָנִים מִמְּחִיצָתוֹ** לתוך אחד מערי ישראל המוקפות חומה, **בְּאַרְבָּעִים** - לוקה ל"ט מלקות.

זָבִין וְזָבוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ לְפָנִים מִמְּחִיצָתָן [דהיינו להר הבית, (שזבים וזבות מותרים להיכנס לעיר ישראל ואסורים להיכנס להר הבית)], **בְּאַרְבָּעִים.**

וּטְמֵא מֵת מוּתָּר לִיכָּנֵס לְמַחֲנֵה לְוִיָּה - כלומר: להר הבית עד העזרה, **וְלֹא טְמֵא מֵת בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא אֲפִילּוּ מֵת עַצְמוֹ** מותר להיכנס להר הבית, **שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ', עִמּוֹ בְּמְחִיצָתוֹ,** ומשה לוי היה, הרי שהכניס מת למחנה לויה במדבר (שמקומו של משה במדבר נקרא מחנה לויה. ובבית המקדש, הר הבית קרוי 'מחנה לויה')

הרי מפורש בברייתא שמצורע שנכנס לפנים ממחיצתו לוקה, וקשה על דברי רב חסדא.

תשובה: עניין זה הוא מחלוקת תנאים בברייתא אם לומדים מ'בדד ישב' שהכתוב נתקו לעשה, או שלומדים מ'בדד ישב' שלמצורע יש מחנה בפני עצמו

עונה הגמרא: **תַּנָּאֵי הִיא** - עניין זה אם מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו לוקה או לא, הוא מחלוקת תנאים, שבברייתא דלהלן מבואר שנחלקו אם פסוק זה בא לומר שיש עשה למצורע לצאת מהמחנה, או שהפסוק בא ללמד מאיזה מחנה המצורע צריך לצאת.

[דעה א: מ'בדד ישב' לומדים שלמצורע יש מחנה בפני עצמו]

דְּתַנְיָא 'בְּדָד יֵשֵׁב', לְבַדּוֹ יֵשֵׁב, שֶׁלֹּא יְהוּ טְמֵאִין אֲחֵרִים יוֹשְׁבִין עִמּוֹ, כגון זבין וטמאי מתים, למדנו שמצורע חמור מכולן.

נמצא שמצורע יש לו מחנה בפני עצמו. ולזבים וטמאי מתים יש מחנה אחרת, ואם כן **יָכוֹל יְהוּ זָבִין וּטְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין לְמַחֲנֶה אַחַת** - ששניהם ישתלחו לאותו מחנה,

תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם', משמע שיש כמה מחנות, **לִיתֵּן מַחֲנֶה לָזֶה וּמַחֲנֶה לָזֶה,** ונמצא שיש מחנה נפרד לזב ומחנה נפרד לטמאי מתים, **דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.**

(רש"י מוסיף ומבאר שאנו דורשים את מה שכתוב 'מחניהם' שהכונה מחנה אחרת לכל אחד, כיון שבפסוק מוזכר שם ג' פעמים 'מחנה', ועל כן אנו דורשים שיש למעשה ג' מחנות, מחנה לטמא מת, לזב, ולמצורע)

טמא מת משתלח ממחנה שכינה	זב משתלח ממחנה לויה	מצורע משתלח ממחנה ישראל

[דעה ב': מ'בדד ישב' לומדים שהכתוב נתקו לעשה (וחילוק מחנות למצורע זב וטמאי מת לומדים מפסוק אחר)]

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ - לא צריך את הפסוק 'בדד ישב מחוץ למחנה מושבו' ליתן לו מחנה שלישית להוציאו, אלא לומדים זאת באופן אחר: **הֲרֵי הוּא אוֹמֵר 'וְיִשַּׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנֶפֶשׁ',**

ויש לשאול בפסוק: **יֵאָמֵר** שצריך לשלח **טְמֵאֵי מֵת, וְאַל יֵאָמֵר** שצריך לשלח **טְמֵאֵי זָב, וַאֲנִי אוֹמֵר: טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין, זָבִין לֹא כָּל שֶׁכֵּן** (שהרי טומאת זב חמורה יותר מטמא מת כפי שיתבאר להלן), **לָמָּה נֶאֱמַר 'זָב',** הרי אפשר ללמוד זאת ממה שטמאי מתים משתלחים.

אלא צריך לומר שהפסוק אומר שזב משתלח **לִיתֵּן לוֹ מַחֲנֶה שְׁנִיָּה,** שהפסוק בא לומר: שילוחו של זה לא כשילוחו של זה, וזב משתלח למחנה בפני עצמו.

וכמו כן יש לשאול בפסוק: **וְיֵאָמֵר זָב** שהוא משתלח **וְאַל יֵאָמֵר מְצוֹרָע** שהוא משתלח, **וַאֲנִי אוֹמֵר זָבִין מִשְׁתַּלְּחִין, מְצוֹרָעִין לֹא כָּל שֶׁכֵּן** (שהרי טומאת מצורע חמורה יותר מטומאת זב), **לָמָּה נֶאֱמַר** שצריך לשלח את **הַמְּצוֹרָע,** הרי אפשר ללמוד זאת ממה שזב משתלח,

אלא צריך לומר שהפסוק אומר שמצורע משתלח **לִיתֵּן לוֹ מַחֲנֶה שְׁלִישִׁית,** שמצורע משתלח למחנה בפני עצמו.

אם כן נמצא שהפסוק 'בדד ישב' מיותר לדרשה - **כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'בָּדָד יֵשֵׁב', הַכָּתוּב נִתְּקוֹ לַעֲשֵׂה.**

טמא מת	זב	מצורע
מחנה א	שהרי דין זב היה אפשר ללומדו מטמאי מת, ולמה נאמר זב, ליתן מחנה שניה	שהרי דין מצורע היה אפשר ללומדו מזב, ולמה נאמר מצורע ליתן לו מחנה שלישית
שיצא מחנה שכינה	שיצא מחנה לויה	שיצא מחנה ישראל

נמצא שלדעה א' בברייתא הפסוק בא ללמד דין המחנות שצריך לשלח את המצורע למחנה בפני עצמו, וממילא אין זה מיותר לדרוש ממנו שהוא לאו הניתק לעשה. ולפי זה אכן המצורע לוקה על כניסתו למחנה. ולדעה ב' בברייתא הפסוק בא ללמד ששילוח המצורע הוא לאו הניתק לעשה, ולכן אינו לוקה על כך.

◆◆◆

שאלה: מדוע הברייתא אומרת שיש ללמוד זב מטומאת מת, והרי יש בטומאת מת חומרא שאין בזב

בברייתא הקודמת שנינו שטומאת זב חמורה מטומאת טמא מת, ולכן אם התורה היתה אומרת רק שיש לשלח טמא מת, היינו יודעים בקל וחומר שיש לשלח טמאי זב. מבררת הגמרא: **מַאי חוּמְרֵיהּ דְּזָב מִטְּמֵא מֵת** - מה חומרתו של זב יותר מטמא מת,

עונה הגמרא: **שֶׁכֵּן טוּמְאָה יוֹצְאָה עָלָיו מִגּוּפוֹ** - שטומאת הזב יוצאת מגופו, מה שאין כן טומאת מת.

שואלת הגמרא: **אַדְּרַבָּה טְמֵא מֵת חָמוּר, שֶׁכֵּן טָעוּן הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי,** וזב לא טעון הזאה כלל.

תשובה: כוונת הברייתא שיש ריבוי שיש לשלח טמא שרץ, והיה אפשר ללמוד זב בקל וחומר משרץ

עונה הגמרא: **אָמַר קְרָא 'טָמֵא' 'וְכֹל טָמֵא'** - הפסוק אומר 'וישלחו מן המחנה וכו' וכל טמא לנפש', והפסוק היה יכול לומר 'וישלחו טמא' למה נאמר 'כל טמא' - **לְרַבּוֹת טְמֵא שֶׁרֶץ** שיש לשלחו ממחנה שכינה כדרך שמשלחים טמא מת,

וְזָב חָמוּר מִטְּמֵא שֶׁרֶץ, וּמַאי חוּמְרֵיהּ כְּדַאֲמַרַן - ומה חומרתו של זב, כמו שאמרנו לעיל שטומאה יוצאת מגופו, (וכאן אי אפשר לפרוך ולומר שטומאת שרץ חמורה יותר שהרי גם טומאת שרץ וגם טמא זב אינם טעונים הזיה). וזה מה שהברייתא אמרה שלכאורה מה שהתורה כתבה שיש לשלח זב הוא מיותר שהרי היו יכולים ללמוד זאת מכך שצריך לשלח טמא שרץ, אלא מוכרחים לומר שהוא בא לדרשה שיש לשלח זב מחוץ למחנה נוספת.

שאלה: והרי שרץ חמור מזב שטומאת שרץ מטמא אף באונס

שואלת הגמרא: **אַדְּרַבָּה שֶׁרֶץ חָמוּר** מזב, **שֶׁכֵּן מְטַמֵּא בְּאוֹנֶס,** וזב אינו מטמא באונס. (אם ראה מחמת מאכל ומשתה, או חולי, או קפיצה, אינו טמא בטומאת זב, כמבואר במסכת נדה, שנאמר 'מבשרו', ודורשים: ולא מחמת אונסו).

תשובה: בראיה ראשונה גם זב מטמא באונס

עונה הגמרא: **אָמְרִי,** [עמוד ב] **כִּי הַאי גַּוְונָא** - טומאת ערב כמו שטמא שרץ נטמא (שהרי טומאתו היא רק 'טומאת ערב' שטובל ובערב לאחר 'הערב שמש' יכול כבר לאכול תרומה), **זָב נָמֵי טַמּוּיֵי מְטַמֵּי בְּאוֹנֶס** - זב גם כן נטמא באונס, **כִּדְרַב הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: רְאָיָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל זָב מְטַמְּאָה בְּאוֹנֶס** - שבראיה אחת אפילו באונס הוא טמא טומאת ערב, (ומה שאמרו שאינו נטמא באונס היינו בטומאת זב החמורה שהיא טומאה שבעת ימים) נמצא שאין חומרא בשרץ יותר מבזב.

◆◆◆

שאלה: מדוע הברייתא אומרת שיש ללמוד מצורע מזב, והרי בזב יש חומרא שמטמא משכב ומושב ומטמא בהיסט

בברייתא הקודמת שנינו שטומאת מצורע חמורה מטומאת זב, ולכן אם התורה היתה אומרת רק שיש לשלח זב, היינו יודעים בקל וחומר שיש לשלח מצורע. מבררת הגמרא: **מַאי חוּמְרֵיהּ דִּמְצוֹרָע מִזָּב.**

מבארת הגמרא: **שֶׁכֵּן טָעוּן פְּרִיעָה** [פריעת הראש, גידול שיער], **וּפְרִימָה** [בבגדים], **וְאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה,** כדכתיב (ויקרא יד) 'וישב מחוץ לאהלו' ואין אהלו אלא אשתו.

שואלת הגמרא: **אַדְּרַבָּה זָב חָמוּר שֶׁכֵּן מְטַמֵּא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב** - אדרבא, בזב יש חומרא שמשכב

ומושב הזב מטמא אדם הנוגע בו ואף בגדים שעל האדם נטמאים (אף שלא נגעו הבגדים במשכב), אבל משכב ומושב המצורע אינם אב הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים, אלא רק לטמא אוכלין ומשקין, **וּמְטַמֵּא כְּלִי חֶרֶס בְּהֶיסֵּט** - ועוד חומרא יש בזב שהוא מטמא כלי חרס אם הוא מסיט אותו, ומצורע אינו מטמא בהיסט בלא נגיעה.

תשובה: כוונת הברייתא שיש ריבוי שיש לשלח בעל קרי, והיה אפשר ללמוד מצורע בקל וחומר מבעל קרי

עונה הגמרא: **אָמַר קְרָא 'זָב' 'וְכָל זָב'** - הפסוק אומר 'וישלחו מן המחנה וכו' 'וכל זב', והפסוק היה יכול לומר 'וישלחו זב', למה נאמר 'כל זב', **לְרַבּוֹת בַּעַל קֶרִי** [שיש לשלחו כזב],

וּמְצוֹרָע חָמוּר מִבַּעַל קֶרִי, וּמַאי חוּמְרֵיהּ כְּדַאֲמַרַן - וזה מה שהברייתא אמרה שלכאורה מה שהתורה כתבה שיש לשלח מצורע הוא מיותר שהרי היו יכולים ללמוד זאת מכך שצריך לשלח בעל קרי, אלא מוכרחים לומר שהוא בא לדרשה שיש לשלח מצורע מחוץ למחנה נוספת.

שאלה: והרי בעל קרי חמור שמטמא במשהו

שואלת הגמרא: **אַדְּרַבָּה בַּעַל קֶרִי חָמוּר** ממצורע, **שֶׁכֵּן מְטַמֵּא בְּמַשֶּׁהוּ** כעין חרדל ובפחות מכאן, ומצורע שיעורו כגריס.

תשובה: תנא זה סובר שבעל קרי אינו מטמא במשהו

עונה הגמרא: **סָבַר לַהּ כְּרַבִּי נָתָן, דְּתַנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: זָב צָרִיךְ כַּחֲתִימַת פִּי הָאַמָּה** כדי סתימת נקב פי אמתו, **וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים, וְאִיתַּקַּשׁ לֵיהּ בַּעַל קֶרִי לְזָב** - כדכתיב 'זאת תהיה תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע', מה זב צריך כחתימת פי האמה, אף בעל קרי.

◆◆◆

למה כתוב וכל צרוע

לאחר שביארה הגמרא מה לומדים מ'וכל זב', ומה לומדים מ'וכל טמא', מבררת הגמרא: **'וְכָל צָרוּעַ'** - דכתיב גבי מצורע **לְמָה לִי,** מה לומדים מכך.

תשובה: אגב שכתוב 'כל זב', כתוב גם 'כל צרוע'.

עונה הגמרא: **אַיְּידֵי דִּכְתִיב 'כָּל זָב', כְּתִיב נָמֵי 'כָּל צָרוּעַ'.**

◆◆◆

שאלה: מדוע רבי יהודה לא לומד מהפסוק שלומד רבי שמעון

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יְהוּדָה,** הרי **שַׁפִּיר קָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן** שאפשר ללמוד דין שילוח מצורע מג' מחנות, ודין שילוח זב מב' מחנות מהפסוק 'וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב', למה רבי יהודה לא לומד זאת גם מפסוק זה.

תשובה: רבי יהודה לומד מפסוק זה שאף שבטומאה שהותרה בציבור זב ומצורעים משתלחים, מכל מקום אם נכנסו אינם בכרת

עונה הגמרא: **הַהוּא** - רבי יהודה סובר שמה שהפסוק כתב 'כל צרוע וכל זב' **מִיבְּעֵי לֵיהּ** - צריכים זאת לדרשה אחרת, **לְכִדְתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָכוֹל דָּחֲקוּ זָבִין וּמְצוֹרָעִין וְנִכְנְסוּ לָעֲזָרָה בְּפֶסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה, יָכוֹל יְהוּ חַיָּיבִין,**

תַּלְמוּד לוֹמַר 'וּיְשַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנֶפֶשׁ',

בְּשָׁעָה שֶׁטְּמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין, זָבִין וּמְצוֹרָעִין מִשְׁתַּלְּחִין,

אֵין טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְּחִין - כגון פסח הבא בטומאה, שטמא מתים מותרים להיכנס לכתחילה להביא קרבנם, **אֵין זָבִין וּמְצוֹרָעִין מִשְׁתַּלְּחִין,** כלומר: אינם חייבים כרת אם נכנסו, ואף שלכתחילה הם אסורים להכנס (שהפסוק המלמד שטומאה הותרה בציבור הוא ממה שנאמר 'טמא לנפש', והיינו טמאי מתים. והפסוק לא מלמד שטומאה הותרה בציבור גם לזבים ומצורעים כמבואר לעיל), מכל מקום כיון שהפסוק כותב צרוע וזב בסמוך לוכל טמא לנפש, הרי הוקשו זה לזה, ולומדים שבדיעבד גם זבים ומצורעים אם הם דחקו ונכנסו אינם חייבים כרת, כאשר טומאה הותרה בציבור.

◆◆◆

אָמַר מָר זָב וְכָל זָב לְרַבּוֹת בַּעַל קֶרִי מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְחִילוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ וּבַעַל קֶרִי מִשְׁתַּלֵּחַ חוּץ לִשְׁתֵּי מַחֲנוֹת. מֵיתִיבִי בַּעַל קֶרִי כְּמַגַּע שֶׁרֶץ מַאי לָאו לְמַחֲנוֹתָם לֹא לְטוּמְאָתָם. לְטוּמְאָתָם הַאי טוּמְאַת עֶרֶב כְּתִיב בֵּיהּ וְהַאי טוּמְאַת עֶרֶב כְּתִיב בֵּיהּ אֶלָּא לָאו לְמַחֲנוֹתָם. לָא לְעוֹלָם לְטוּמְאָתָם וְהָא קָמַשְׁמַע לַן דְּבַעַל קֶרִי כְּמַגַּע שֶׁרֶץ מָה מַגַּע שֶׁרֶץ מְטַמֵּא בְּאוֹנֶס אַף בַּעַל קֶרִי מְטַמֵּא בְּאוֹנֶס. מֵיתִיבִי [יתבאר בדף הבא].

כועל נדה כטמא מת. סיפא דמתני' דלעיל היא: **מגורע חמור מזב.** למאמנותיו כלתמרן וכן זב מטמא מת: **יצא בעל קרי.** מפרש ואזיל מאי היא: **לא יצא מכלל טמא מת כו'.** והכי משמע יצא בעל קרי מכלל זה דהכך לפי חומר נטמאתן חומר שלוחן יצא בעל קרי שאע"פ שטמא מת חמור ממנו שהוא טומאת ערב אפילו הכי שבעה חז טומאת ערב לענין מחנות בעל קרי חמור דעל כרחיך כי כתיב וכל זב לרבויי בעל קרי אתא לכלל זב וכל טמא לרבויי טמא סרך לכלל טמא מת אף אתא דכל מד וחד למאי דדמי ליה מדמינן ליה וכעל קרי דומה לזב שהטומאה יוצאה עליו מגופו: **ויצא אל מחוץ למחנה.** בבעל קרי כתיב כי יהיה בך איש וגו': **הכי קתני ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה ולא אל מחוץ למחנה זו מחנה לויה כלומר לא אל מחוץ לשתי מחנות אמר ל' אכתי לא עייליתיה אפיקתיה לישנא אחרינא אכתי לא אפיקתיה עיילתיה אלא אימא מחוץ למחנה זו מחנה לויה לא יבא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה מתקיף לה רבינא אימא אידי ואידי למחנה שכינה ולעבור עליו בעשה ולא תעשה אם כן לימא קרא ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבא אל תוך המחנה למה לי שמע מינה ליתן לו מחנה אחרת: ומיחוי קרביו וכו': מאי מיחוי קרביו רב הונא אמר שמנקבן בסכין (רב) חייא בר רב אמר שירקא דמעייא דנפקא אגב דוחקא דסכינא אמר ר' [6](אליעזר) מאי טעמא דחייא בר רב דכתיב [2]וחרבות מחים גרים יאכלו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף ונכסיהן דרשיעיא צדיקא יחסנון [2]ורעו כבשים כדברם אמר מנשיא בר ירמיה אמר רב כמדובר בם מאי כמדובר בם אמר אביי וחרבות מחים גרים יאכלו אמר ליה רבא בשלמא אי כתיב חרבות כדקאמרת השתא דכתיב וחרבות מולתא אחריתי קאמר אלא אמר רבא כדרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב עתידין צדיקים שיחיו את המתים כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתיב התם [3]ירעו בשן וגלעד כימי עולם בשן זה אלישע הבא מן הבשן שנאמר [4]ויעני ושפט בבשן וכתיב [5]פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו גלעד זה אליהו שנאמר [6]ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד זה אליהו התשבי כתיב מתושבי גלעד וגו' אמר ר' יונתן עתידים צדיקים שיחיו מתים שנאמר [7]עוד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרוב ימים וכתיב [8]ושמת משענתי על פני הנער ז' [9]עולא רמי כתיב [9]בלע המות לנצח וכתיב [10]כי הנער בן מאה שנה ימות לא קשיא כאן בישראל כאן בעכו"ם ועובדי כוכבים מאי בעו התם דכתיב [11]ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' נכר אכריכם וכתיב [12]וחפרה הלבנה ובושה החמה [13]והיה אור הלבנה כאור שבעת הימים לא קשיא כאן לעולם הבא כאן לימות המשיח [6]ולשמואל דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד מאי איכא למימר אידי ואידי לעולם הבא ולא קשיא [6]כאן במחנה שכינה כאן במחנה צדיקים [6]רבא רמי כתיב [14]אני אמית וארחיה וכתיב מחצתי ואני ארפא השתא אחויי מחיי מרפא לא כל שכן אלא אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מחיה כמו שמחצתי ואני ארפא [6]ת"ר אני אמית וארחיה יכול מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג מ"ל מחצתי ואני ארפא מה מכה ורפואה באחד אף מיתה וחיים באחד מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה דבר אחר בתחלה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שמחצתי ואני ארפא:

ליקט האדוקה כמעיס שיולא מהן בדוחק בסכין: [6]**ובלע"ז ליגמו"ן.** מיגמוי לשון דבר בזוי כדמפרש טעמא ומחרבות מחים: **רשיעא.** אלמא דבר רע ומזוי הוא: **ורעו כבשים כדברם.** כמה שהוכרחו עכשיו אלו דברים: **מאי כמדובר בם.** מה היא שאתה בטבחה ומפרש לה סיפא דקא היינו הבטבחה וחרבות מחים גרים יאכלו דכתיב הבטבחה הוה כגרים ומוכים: **אי כתיב חרבות מחים.** ה"א סיפא דקא דרשא לגרים אלא דכתיב חרבות ומחים אלו הרשעים אבל הוה אלא מילתא אחריתי היא: **אלא.** כמדובר בם דרשא היינו כדב חננאל דאמר אמר רב אליהו בן שפט: **ומשמשענתי.** בגליגא אמר אמר עלא: שהיה בן הסונמית: **ובלע המות.** יבולע מלאך המות אלא שיבלעו: **בישראל.** כתיב ובלע המות וגו': **ובושה החמה.** אלא אמר: **יהיה שבעתים לאור שבעת הימים.** שבעתי' הן מרבעים ומשע וכתיב כאור שבעת הימים מרבעים ומשע כאור שבעת ימים של עכשיו ומגלה עודף על אור של עכשיו ג' מאות ומרבעים ושלשה: **בעולם הבא.** ומפרה הלבנה ובושה החמה אלא יהא בעולם אלא זיו זוהר ומלאה שביה: **לימות המשיח.** יהיה אור הלבנה כאור החמה: **ולשמואל דאמר.** ימות המשיח אין משתנין משל עכשיו מה הוא מקיים והיה אור הלבנה כאור החמה: **כתיב אני אמיט ואחיה מחלפי ואני ארפא.** כיון שאלמד שהמחיים הוא המחיה פשיטא דהממותים יכול לרפאות אלא הא אמת אמיטה ואחיה ולא דמעיס מייס קאמר אלא אני אמיט את המתים ואני מחיה חן אם המחיים ובוחא את הנולדים לחכי כתיב בתרוה מתלמי ואני ארפא כשם שמחלמי אני אלרפא דאין רפואה אלא במוכה כך אומרו עצמו אמר אני ממית אני מחיה: **מיפה באחד ותיים באחד.** אני ממית את המתים ואני מחיה חן את המחיים: **הכי קתני דבר אחר בתחלה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שאני מחלפי אני ארפא.** שכלכל שהן מחיים חגרים סומים אלמים כך הן חיין כמוהן ואחר כך מתרפאים לכתיבה אז יאלג כאיל פסח (ישעיה לה):

כשיין

[ג.ג ב מיי' פ"ג מהל' מילה מקדש הלכה ח ע"ש כנסף מצוה לתמוכ"ם וגם לפמנ לא סיה הגיהפא ל"ל אמרי לא אילים וכו' אלא אומא וכו' ע"ש]:

גליון הש"ס

גמ' כאן במחנה שכינה. ע' לקוטו הכלים מו בפסוק כי לזיק ה':

לעזי רש"י

דשמש"ר [דישטיפרי"ר]. לשרות.

לימו"ן. רפש, בוץ.

מוסף רש"י

לטומאתם. כועל נדה טומאת שבעה ואם הטומאה כטמא מת (יומא ג.). **כמדובר בם.** נחמנות המלכות לסם (ישעיה ה יז). **וכתיב כי הנער בן מאה שנה ימות.** לגומר כשימות אדם לעתיד ומת בן מאה שנה ימלמו נער הוא מן, כי הנער בן מאה שנה ימות, אלמא ממון (מנהדרין צא:). **וחפרה הלבנה ובושה החמה.** מאמע שיהא חוטס כסה (שם). **כאן לעולם הבא כאן לימות המשיח.** לימות המשיח כשילה הטעוה ויהיה אור הלבנה כאור החמה, ולעתיד לבא וחפרה הלבנה ובושה החמה כנגה של צדיקים (שם). **כאן במחנה שכינה.** ותפרה מזיו הכבוד (שם). **כתיב אני אמית ואחיה.** דמשמע כשם שאני אמית את המתים כך אני מחייה, כשמת בעל מום עומד הכי בעל מום, **וכתיב מחצתי ואני ארפא.** שכשאות מחיה מרפא את המתן ועומד אלם (שם). ע"פ הגירסא בגמ' שם ש"ג השתא אחויי לבר'. **יכול מיתה באחד וחיים באחד.** וכמי קאמר אני ממית אדם זה ומחיה אדם אחר (שם). כדרך שהעולם נוהג. **מה מת חיה טולד** (שם). **מה מכה ורפואה באחד.** ואין רפואה אלא מנקוה מתן (שם).

רבינו חננאל

ת"ש מסיפא דבועל נדה כטמא מת למאי, אילימא לטומאה הא בהדיא כתיב בתרוייהו טומאה שבעה. אלא לאו למחנותם כשם שטמא מת חוץ למחנה אחת כך בועל נדה חוץ למחנה אחת, ומדסיפא למחנותם רישא נמי למחנותם קשיא לר' יוחנן. ומשני מידי אידיא רישא לטומאה סיפא למחנותם. ת"ש מגורע חמור מזב וזב חמור מטמא מת יצא בעל קרי שטמא מת חמור ממנו מאי לאו יצא מכלל לומר שבעל קרי אינו מטמא מת אלא לומר שבעל קרי אינו מטמא לטומאה שבעה כדרב חננאל אמר רב אמר רב חננאל אמר רב עתידין צדיקים שיחיו את המתים כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתיב התם ירעו בשן וגלעד כימי עולם בשן זה אלישע הבא מן הבשן שנאמר ויעני ושפט בבשן וכתיב פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו גלעד זה אליהו שנאמר ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד זה אליהו התשבי כתיב מתושבי גלעד וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן עתידים צדיקים שיחיו מתים שנאמר עוד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרוב ימים וכתיב ושמת משענתי על פני הנער ז' בלע המות לנצח וכתיב כי הנער בן מאה שנה ימות לא קשיא כאן בישראל כאן בעכו"ם ועובדי כוכבים מאי בעו התם דכתיב ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכתיב וחפרה הלבנה ובושה החמה ויהיה אור הלבנה כאור שבעת הימים לא קשיא כאן לעולם הבא כאן לימות המשיח ולשמואל דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד מאי איכא למימר אידי ואידי לעולם הבא ולא קשיא כאן במחנה שכינה כאן במחנה צדיקים רבא רמי כתיב אני אמית וארחיה וכתיב מחצתי ואני ארפא השתא אחויי מחיי מרפא לא כל שכן אלא אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מחיה כמו שמחצתי ואני ארפא ת"ר אני אמית וארחיה יכול מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג מ"ל מחצתי ואני ארפא מה מכה ורפואה באחד אף מיתה וחיים באחד מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה דבר אחר בתחלה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שמחצתי ואני ארפא:

תורה אור השלם

1. כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה: דברים כג יא
2. ורעו כבשים בדברם וחרבות מחים גרים יאכלו: ישעיהו ה יז
3. רעה עמך בשבטיך צאן נחלתך שכני לבדד יער בתוך כרמל ירעו בשן וגלעד כימי עולם: מיכה ז יד
4. יואל הראש ושפם לא אכלו כי אם עתה תשובה ועני ושפט בבשן:

דברי הימים א ה יב

5. ויאמר יהוה שפם האין פה נביא ליי וגרשה את ייי מאותו וענו אחד מעבדי מלך ישראל ויאמר פה אליישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו:

מלכים ב ג יא

6. ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי ייי אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי:

מלכים א יז א

7. כה אמר ייי צבאות עוד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים: זכריה ח ד
8. ויאמר לגיחזי חגר מתניך וקח משענתי בידך ולך כי תמצא איש לא תברכנו וכי יברכך איש לא תענו ושמת משענתי על פני הנער:

מלכים ב ד כט

9. בלע המות לנצח ומחה אדני אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ייי דבר: ישעיהו כה ח
10. לא יהיה משם עוד עול ימים וזקן אשר לא ימלא את ימיו כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקלל: ישעיהו סה כ
11. ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם: ישעיהו סא ה
12. וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ייי צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד: ישעיהו כד כג
13. והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבש ייי את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא:

ישעיהו ל כו

14. ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל: דברים לב לט

דבעל קרי כטמא מת חוץ למחנה אחת. ומשני לא יצא כמחנה טמא מת ונכנס למחנה זב להשתלח חוץ לשתי מחנות ואע"ג שטמא מת חמור ממנו הואיל ובעל קרי טומאתו מגופו יצא, לזב מקרמינן ליה. **תאני תנא קמיה דרב יצחק ריצא** אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה לא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה לויה. **אמר ליה אכתי לא אפיקתיה אצילתיה.** פי' מכדי הני קראי בבעל קרי נתרבה דמשמע דיצא מגופו וחוץ לשתי מחנות משתלח כמו הזב ועדיין לא אפיקתיה אלא מחנה שכינה דצריכה עוד לאפוקיה מחנה לויה, דקודם שתוציאו מחנה לויה חוזרת ואמרת לא יבא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה מכלל דבמחנה לויה נכנס ואתה מזהירו שלא יכנס מחנה לויה לא יצא מחנה לויה ואתה צריך להוציאו עוד. **אלא** כך אמור ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה לא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה לויה. כלומר לא יבוא מחנה שראל לתוך מחנה לויה. **ומתקיף לה רבינא** דלמא בעל קרי אינו משתלח אלא חוץ למחנה שכינה, והני קראי לחייבהו חד קרא בעשה והוא ויצא, וחד קרא והוא לא יבוא בלאו, ללמד כי בעל קרי הנכנס למחנה שכינה עובר בעשה ולא תעשה. **ודחינן אם כן** נכתוב רחמנא ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבא, **אמאי** כתיב תו אל תוך המחנה, ללמד שהתורה הזהירה על המחנה אחרת. מיחוי קרביו מנקבן בסכין להוציא הרעי. פי' שירקא דמעיא, השומן הדומה למוח ודבוק בבני מעים. דבר אחר הפרש הדבוק במעים ואינו מתפרק אלא בגרירה בסכין כמו הרשעים שמחזיקין בנכסי הרשעים. כתיב וחרבות מחים גרים יאכלו, כמו נכסי מחים, הרשעים, גרים יאכלו, הצדיקים (נ"א: מחים, הרשעים גרים הצדיקים). כלומר נכסי הרשעים הצדיקים יאכלו אותם. פי' כמו מוח ודבוק לחיות כרוחי והשומן הדומה למוח נקרא בלשון מחים וחרבות מחים עולות מחים. **אמר רב חננאל** עתידין הצדיקים להחיות את המתים כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתיב התם ירעו בשן וגלעד כימי עולם.

מפרך פריכא. הילכך הכוא דעיריבין ליכא לאוקמא ביבשה דהא קתני סיפא ואם בכלי כאן וכאן אסור ויבשה כיון דמעברכא לפיליו לכלי נמי אסיא והכי מוכח בפרק בתרא דעיריבין (דף קנ.): [5] **ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו בו.** תימה לר"י מה קל ומומר הוא זה לגמרא שאני כי מיסוס דאפסר לעשותו מערב שבת ור' אליעזר גופיה אית ליה זה המילוק [8] ומשום הכי פי' רבי אליעזר דמילה (שבת קלב.) מלרוך תרי קראי חד למילה [2] וחד למכשיריה משום דאפסר לעשותן מערב שבת דאמר התם מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דכתי ר' אליעזר אומר אף לרבי אליעזר אל תאמר קרא דויום השמיני ביום ואפילו בשבת והדר קאמר ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא במכשיריה אבל מילה דברי הכל דחיא מגמ' ון והשתא מאי קבעי מגמ' ון מיפוס מהסוא קרא דביום דדרש מיניה ר' אליעזר מכשיריה אע"כ משום דבעינן תרי קראי למילה ולמכשיריה כדפרישי' ואלא ל"ל דודאי לר' אליעזר לא לריך הא קל וחומר דהא אפילו מכשיריה אפסר דהוו מלאכה גמורה דמו שבת אע"ג דאפסר לעשותן מערב שבת בדקתאמר (לקמן סט.) בגמרא ולוינבריה דהא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר מכשיריה מלוה דמו והא דקתמרינן הכא ק"ו לדבריהם דרבנן קאמר לומר אף על גב דאפסר לעשותן מערב שבת כיון דליכא אלא שבות בעלמא יותר יש להתירם משמיעה עלמה דהא מלאכה גמורה אף על גב דאי אפסר לעשותה מערב ומימה לר"י מכשיריה אפסר מגמ' ון לרבי אליעזר דדמו שבת דהא גבי מילה מלריך תרי קראי וכי תימא דגמר מסוכה דלולב ומלה דוחיה ליומר ומי אמר הלמס דמוכה התם דדחו מכשיריהם שבת [2] הא אינה לגמיפכך דמה להגן שכן בשבת דאיתיון מיד יכול לקיים מלוגן אבל אפסר אינו נאכל אלא בלילה [7] ומוד אי מהתם ליף אמתי אינעריך בגמיעבד גבי אפסר [6] דקאמר ר' אליעזר עקרת מה שבמוגן בחוכה במועדו אפי' בשבת.

[9] **מה ראיה ראשון למצוה.** משמע דמכשיריה אוכל נפש אאפסר לעשותן מערב יו"ט אפילו לר' אליעזר והקשה ר"ש הן דברים מולין (שבת ד' קנ.): אמרינן לר' אליעזר עדיפא מדר' יהודה ומי אפי' מכשיריה דאפסר מערב יו"ט ותיכף לו ר"י ולא אבי אלא דוקא בשמפתת ולא דמיא מלאכה כולי האי: **הכל מודים בעצרת דבעינן לכם.** תימה לריב"ל א"ל מאי קאמר רבי אליעזר מה ראיה לשון מצוה דגימא עלמא בעלמא מוכח אליבא דר"ל דהא דבעי רבי אליעזר בעצרת לכם לאו דוקא מקרא אלא מסברא:

אס

והקטר חלביו וכו': [6] **תניא אמר רבי שמעון** [6] **אבא וראה כמה** [3] **חביבה מצוה בשעתה** שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה [9] ואין מתיצנים להם עד שתחשך: הרכבתו והבאתו וכו': ורמינהו [7] **חותכין** יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור ר' אליעזר ור' יוסי בר חנינא חד אמר אידי ואידי ביד הא בלחה הא ביבשה וחד אמר [2] אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה אמר לך יבשה מפרך פריכא ולמאן דאמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה מאי טעמא לא אמר אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי אמר לך כלי הא קתני התם אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני כלי הכא פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע אתא לאשמועינן: א"ר אליעזר ומה אם שחיטה וכו': ר' יהושע לטעמה דאמר שמחת י"ט נמי מצוה היא [6] **דתניא ר' אליעזר אומר אין** לו לאדם בי"ט אלא או אוכל ושותה או ישב ושונה ר' יהושע אומר [7] **הלקחו חציו לאכילה** ושתיה וחציו לבית המדרש וא"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [1] **עצרת לה'** אלהיך וכתוב אחד אומר [2] **עצרת תהיה לכם** ר' אליעזר סבר אן כולו לה' או כולו לכם ור' יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם: (עב"ם סימן) הא"ר אליעזר [9] **הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם** מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מ"ט [3] **וקראת לשבת** עונג אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מ"ט [4] **ימי משתה ושמחה** כתיב ביה מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי עצרת יום שניתנה בו תורה פוריא ימי משתה ושמחה כתיב [5] **מעלי יומא דכיפורי** [10] **דתני חייא בר רב מדפתי** [5] **ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש** וכי בתשעה (הם) מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עברי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים במה יוסף איבא בשוקא רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי איני [6] **והא"ר אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר** [6] **אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשי' קא עביד אמר רב אשי ולמאי דקאמר ר' אליעזר נמי** [7] **"ט רשות אית ליה פירכא ומה** [7] **"ט שהתיר בו מלאכה של רשות לא התיר שבות שעמה שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה אינו דין שלא תתיר שבות שעמה שבת ור'**

כשיגיו כל הלילה. כלכמיר (ויקרא ז) על מוקדה על המזבח כל הלילה ויוכל להקטיון כל הלילה ואעפ"כ אין מממתינין להם עד שתחשך אלא ממלגין אבא בעליהן לכמיר (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת תמיד אלמא אבא מבא למהר מלוה בשעתה: **תוספתן יבנא במקדש.** דלא גזרו על השבות במקדש: **הא והא ביד.** שמוסבות בידו ולא בסכין דאין לא אלא מעוס שבות ואפילו הכי אסור בלחה דוחיל ומלי למיעבד מאמטול והסיכין דעיריבין ביבשה דאפילו שבות ליכא. וכו' אליעזר לא מלי לאוקמא להסיכין דעיריבין ומימה ר' אליעזר היא דאמר במתני' דוחין מעוס דקתני התם ואם בכלי דהוי מלאכה גמורה כאן וכאן אסור ואי הא בלחה הא ביבשה אמר לך יבשה בשבת: **הא.** דעיריבין ביד ומתניתין בכלי דהוי מלאכה גמורה. ודעיריבין בפרק בתרא אימא אמר מאי טעמא דקתני אלו שמוסבות שבות לא אידמו כו' אלמא לאו בכלי קאי: **מפרך פריכא.** ולא קרי לה תמיכה: **מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי.** ונוקמא למתני' דעיריבין נמי בלחה: **הא קתני הכם.** דעיריבין דאסור ולמה לי למיהדר למתמתא הכ

בעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות כזב

אָמַר מָר, 'זָב וְכָל זָב', לְרַבּוֹת בַּעַל קֶרִי שהוא משתלח משתי מחנות [ממחנה שכינה (מהעזרה) וממחנה לויה (הר הבית)].

מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שתי שמועות ששמעם יחד מרבו. א) **מְחִילּוֹת** ומערות שתחת העזרה **לֹא נִתְקַדְּשׁוּ** בקדושת העזרה. ב) **וּבַעַל קֶרִי, מִשְּׁתַּלֵּחַ חוּץ לִשְׁתֵּי מַחֲנוֹת,** הרי מבואר כדברי הברייתא שבעל קרי דינו כזב, ומשתלח מחוץ לשתי מחנות.

שאלה א: במשנה בזבים משמע שבעל קרי הוא כטמא שרץ שאין משתלח אלא ממחנה אחת

מֵיתִיבִי, שנינו במשנה בזבים: **בַּעַל קֶרִי כְּמַגַּע שֶׁרֶץ, מַאי לָאו** - וכי אין הכונה: **לְמַחֲנוֹתָם,** שכמו שטמא שרץ משתלח רק ממחנה שכינה, כך גם בעל קרי משתלח רק ממחנה שכינה, ולא ממחנה לויה.

דוחה הגמרא: **לֹא,** בעל קרי אינו כטמא שרץ לעניין שילוח מחנות, אלא **לְטוּמְאָתָם** - שבעל קרי אינו טמא שבעת ימים אלא טומאת ערב כזב שטמא טומאת ערב [טמא עד שיטבול, ובערב יכול לאכול בתרומה].

שואלת הגמרא: **לְטוּמְאָתָם,** וכי המשנה צריכה לומר זאת, הרי: **הַאי טוּמְאַת עֶרֶב כְּתִיב בֵּיהּ, וְהַאי טוּמְאַת עֶרֶב כְּתִיב בֵּיהּ** - בזה, בטמא שרץ, כתוב בתורה שהוא טמא טומאת ערב. וכן בבעל קרי כתוב בתורה שהוא טמא רק טומאת ערב, ואין המשנה צריכה לומר זאת.

אֶלָּא לָאו - אלא אין לומר אלא שכוונת המשנה לומר שבעל קרי הוא כמגע שרץ **לְמַחֲנוֹתָם,** שבעל קרי משתלח רק ממחנה שכינה כמו בעל קרי.

תשובה: מה ששנינו שבעל קרי הוא כמגע שרץ היינו לעניין שהם מטמאים באונס

עונה הגמרא: **לָא, לְעוֹלָם** כונת המשנה לומר שבעל קרי כמגע שרץ **לְטוּמְאָתָם,** שהם טמאים רק 'טומאת ערב'.

וְהָא קָמַשְׁמַע לַן - ואת זה השמיעה לנו המשנה **דְּבַעַל קֶרִי כְּמַגַּע שֶׁרֶץ, מָה מַגַּע שֶׁרֶץ מְטַמֵּא בְּאוֹנֶס** - אם נפל עליו שרץ מת הרי הוא טמא, אף שלא נגע בו מרצון, **אַף בַּעַל קֶרִי מְטַמֵּא בְּאוֹנֶס** כגון אם ראה קרי מחמת רוב מאכל ומשתה.

שאלה: מכך שהסיפא של המשנה הנ"ל שמשווה בועל נדה לטמא מת לעניין מחנותיהם, גם הרישא שמשוה בעל קרי לשרץ היינו לעניין מחנותיהם

מֵיתִיבִי (דף סח) בסיפא של המשנה הנ"ל שנינו: **בּוֹעֵל נִדָּה כְּטָמֵא מֵת,** ויש לברר: **לְמַאי** - לעניין מה אמרה זאת המשנה, **אִילֵימָא לְטוּמְאָתָם** ששניהם טמאים שבעת ימים, והרי המשנה לא צריכה לומר זאת שהרי **הַאי טוּמְאַת שִׁבְעָה כְּתִיב בֵּיהּ, וְהַאי טוּמְאַת שִׁבְעָה כְּתִיב בֵּיהּ** - בזה, בבועל נדה כתוב מפורש בתורה שטומאתו שבעת ימים. ובזה בטמא מת כתוב מפורש בתורה שטומאתו שבעת ימים.

אֶלָּא לָאו - אלא אין לבאר אלא שהמשנה אומרת שבועל נדה כטמא מת **לְמַחֲנוֹתָם** ששניהם משתלחים ממחנה אחת (מחנה שכינה), **וּמִדְּסֵיפָא לְמַחֲנוֹתָם הָוֵי** - וכשם שהסיפא של המשנה לגבי בועל נדה אומרת שהוא שווה לטמא מת למחנותם. **רֵישָׁא נָמֵי לְמַחֲנוֹתָם** - גם הרישא של המשנה לגבי בעל קרי מה שהמשנה אומרת שהוא שוה לזב, היינו לעניין מחנותם, ששניהם משתלחים משתי מחנות (מחנה שכינה ומחנה לויה).

תשובה: אין זה ראיה שאפשר לומר שברישא מדובר לטומאותיהם והסיפא למחנותיהם

דוחה הגמרא: **מִידֵּי אִירְיָא הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא** - וכי זו ראיה, זה כמו שהוא מדבר, וזה כמו שהוא מדבר. כלומר: הסיפא משוה בועל נדה כטמא מת לעניין מחנותיהם. והרישא משווה בעל קרי לזב לטומאותיהם.

שאלה ב: בברייתא משמע שבעל קרי אינו משתלח אלא ממחנה אחת

מֵיתִיבִי,

מְצוֹרָע חָמוּר מִזָּב, שמצורע משלח מג' מחנות, וזב משתלח מב' מחנות,

וְזָב חָמוּר מִטְּמֵא מֵת, שזב משתלח מב' מחנות, וטמא מת משתלח ממחנה אחת.

יָצָא בַּעַל קֶרִי, שֶׁטְּמֵא מֵת חָמוּר מִמֶּנּוּ.

ויש לברר בברייתא **מַאי יָצָא** - מה הכונה יצא בעל קרי, **לָאו** - וכי אין הכונה: שבעל קרי **יָצָא מִכְּלַל זָב** [שזב משתלח משתי מחנות], **וּבָא לִכְלַל טְמֵא מֵת** [שטמא מת משתלח רק ממחנה אחת], **דְּהָא טְמֵא מֵת חָמוּר מִמֶּנּוּ** - שהרי טמא מת חמור מבעל קרי, **וּמוּתָּר בְּמַחֲנֵה לְוִיָּה,** שכאמור טמא מת משתלח רק ממחנה אחת (מחנה שכינה) ולא ממחנה לויה, וממילא גם בעל קרי (שהוא קל מטמא מת) משתלח רק ממחנה אחת.

תשובה: כוונת הברייתא שמשתלח משתי מחנות

דוחה הגמרא: **לֹא,** אין זו כוונת הברייתא, אלא הברייתא אומרת: שבעל קרי **יָצָא מִמַּחֲנֵה טְמֵא מֵת** (שמשתלח רק ממחנה אחת), **וְנִכְנַס לְמַחֲנֵה זָב** (שמשתלח משתי מחנות),

וכוונת הברייתא לומר שבעל קרי אינו כמו אחרים שדרגת חומרת שילוחם תלויה בדרגת חומרת טומאתם. ועל כן דרגת חומרת שילוח בעל קרי חמורה מטמא מת, **וְאַף עַל גַּב דְּטְמֵא מֵת חָמוּר מִמֶּנּוּ** בדרגת טומאתו, שטמא מת טמא שבעה, ובעל קרי טמא רק טומאת ערב, מכל מקום לענין שילוחם בעל קרי חמור, שכאמור טמא מת מותר **(דְּמוּתָּר) בְּמַחֲנֵה לְוִיָּה** (שהוא משתלח רק ממחנה אחת), וזב אסור במחנה לויה (שהוא משתלח משתי מחנות).

וטעם הדבר: **לְמַאי דְּדָמֵי לֵיהּ מְדַמֵּינַן לֵיהּ** - מדמים כל אחד למה שהוא דומה לו, כאמור לעיל שעל זב נאמר שהוא משתלח משתי מחנות, וכתוב 'וכל זב' ומרבה בזה גם בעל קרי שהוא משתלח משתי מחנות, שבעל קרי דומה לזב שטומאה יוצאת מגופו.

◆ ◆ ◆

מאמר נוסף שמבואר בו שבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות

תְּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: 'וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה', זוֹ מַחֲנֵה שְׁכִינָה.

ועוד נאמר: **'לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה', זוֹ מַחֲנֵה לְוִיָּה.**

מִכָּאן לְבַעַל קֶרִי שֶׁיֵּצֵא חוּץ לִשְׁתֵּי מַחֲנוֹת - שהפסוק אומר שאם נטמא בעזרה (מחנה שכינה), יצא משתי מחנות.

אָמַר לֵיהּ: אַכַּתִּי לָא עַיֵּילְתֵּיהּ אַפֵּיקְתֵּיהּ - עדיין לא הכנסתו למחנה לויה, הוצאת אותו, שהפסוק הראשון אומר 'ויצא אל מחוץ למחנה' שיצא ממחנה שכינה, והרי כשהוא יוצא ממחנה שכינה הוא נכנס מיד למחנה לויה, והפסוק היה צריך לדבר על כניסתו, וכיצד אומר הפסוק 'לא יבא' כאילו הוא כבר מחוץ למחנה לויה והפסוק מזהיר אותו שלא יכנס לשם.

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא [הגמרא אומרת את הטענה הנ"ל בלשון אחרת:] **אַכַּתִּי לָא אַפֵּיקְתֵּיהּ עַיֵּילְתֵּיהּ** - עדיין לא הוצאת אותו משם, הכנסת אותו, כלומר: הרי כשהוא יוצא ממחנה שכינה הוא נכנס מיד למחנה לויה, והפסוק צריך לומר שאם נכנס שיצא משם, וכיצד אומר הפסוק 'לא יבא' כאילו הוא כבר יצא ממחנה לויה.

אֶלָּא אֵימָא - אלא תאמר שהפסוק הראשון אומר 'ויצא אל **מחוץ לַמַּחֲנֶה', זוֹ מַחֲנֵה לְוִיָּה,** וכשבא לצאת ממנה, אומר הפסוק השני: **'לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה' זוֹ מַחֲנֵה שְׁכִינָה.** הרי שבעל קרי משתלח מב' מחנות. [ואם היה כתוב רק את הפסוק הראשון 'ויצא אל מחוץ למחנה' היינו אומרים שהפסוק מדבר רק על מחנה שכינה, וכעת שנאמרו ב' פסוקים אנו מעמידים אחד במחנה לויה ואחד במחנה שכינה, והפסוק מתבאר בבעלי קרי שהיה במחנה לויה שראה קרי, ויוצא ממחנה לויה, ואסור להכנס למחנה שכינה].

שאלה: אולי שתי הפסוקים נאמרו על מחנה אחת

מַתְקִיף לַהּ רָבִינָא, אֵימָא אִידֵּי וְאִידֵּי - תאמר שזה וזה, שתי הפסוקים נאמרו **לְמַחֲנֵה שְׁכִינָה, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה,** ומנין שהפסוק בא לומר שיצא משתי מחנות.

תשובה: מכך שנאמר בפסוק שוב תיבת 'המחנה' משמע שהוא צריך לצאת מב' מחנות

עונה הגמרא: **אִם כֵּן לֵימָא קְרָא 'וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה', 'וְלֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ',**

'הַמַּחֲנֶה' לְמָה לִי - למה הפסוק הוסיף תיבת 'המחנה', **שְׁמַע מִינַּהּ לִיתֵּן לוֹ מַחֲנֶה אַחֶרֶת** - שבעל קרי משתלח מב' מחנות.

✦ ✦ ✦

שנינו במשנה **וּמִיחוּי קָרְבָּיו וְכוּ'** דוחים את השבת.

מבררת הגמרא: **מַאי מִיחוּי קָרְבָּיו.**

רַב הוּנָא אָמַר: שֶׁמְּנַקְּבָן בְּסַכִּין [מנקב את המעיים בסכין שיצא הרעי (הלכלוך המופרש מהגוף) [ולשון מיחוי הוא שמוציא את הפרש הרך שנמחה במעיים], ומותר לעשות זאת בשבת, שאם יניחנו בתוכן יסריחו.

(רב) חִיָּיא בַּר רַב אָמַר: שֵׁירְקָא דְּמַעְיָיא דְּנָפְקָא אַגַּב דּוּחְקָא דְּסַכִּינָא - ליחה האדוקה במעים שיוצאת מהם על ידי דוחק בסכין.

אָמַר רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר): מַאי טַעְמָא דְּחִיָּיא בַּר רַב [שהשירקא דמעייא] נקרא 'מיחוי', **דִּכְתִיב 'וְחָרְבוֹת מֵחִים גָּרִים יֹאכְלוּ',** מבררת הגמרא: **מַאי מַשְׁמַע,** מבארת הגמרא: **כְּדְמְתַרְגֵּם רַב יוֹסֵף: וְנִכְסֵיהֶן**

דְּרַשִׁיעַיָּא צַדִּיקַיָּא יַחְסָנוּן - ונכסיהם של הרשעים שהם קרויים 'מחים' יירשו הצדיקים, הרי שדבר רע ושנוי קרוי 'מחים', וכן שירקא דמעייא קרוי 'מיחוי'.

◆◆◆

ביאור אביי בפסוק הנ"ל על ישראל לעתיד לבוא שהצדיקים יאכלו את עושר הרשעים

נאמר בפסוק הנ"ל: **'וְרָעוּ כְּכָשִׂים כִּדְבָרָם'.**

אָמַר מְנַשְּׁיָא בַּר יִרְמְיָה אָמַר רַב: כַּמְּדוּבָּר בָּם - ישראל המשולים לכבשים 'ירעו' - כפי שהובטחו על ידי הנביאים.

מבררת הגמרא: **מַאי 'כַּמְּדוּבָּר בָּם'** - מה היא אותה הבטחה.

אָמַר אַבָּיֵי: 'וְחָרְבוֹת מֵחִים גָּרִים יֹאכֵלוּ' - חורבותם של הרשעים, דהיינו העושר שלהם, יאכלו הצדיקים (הקרויים 'גרים', שעד הנה הם היו כגרים).

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: בִּשְׁלָמָא אִי כְּתִיב חָרְבוֹת כִּדְקָאָמְרַתְּ - אם היה כתוב 'חרבות' היה אפשר לבאר כדברך שחלק זה בפסוק הוא המשך וביאור של תחילת הפסוק, אבל **הַשְׁתָּא דִּכְתִיב** - עכשיו שכתוב **'וְחָרְבוֹת',** אין זה פירוש הפסוק הקודם, אלא **מִילְּתָא אַחֲרִיתִי קָאָמַר** - דבר אחר אומר הפסוק, וחוזרת השאלה מה פירוש הפסוק 'כדברם'.

ביאור רבא בפסוק הנ"ל: עתידים צדיקים שיחיו מתים

אֶלָּא אָמַר רָבָא: מה שנאמר בפסוק 'כדברם', היינו **כִּדְרַב חֲנַנְאֵל אָמַר רַב,**

דְּאָמַר רַב חֲנַנְאֵל אָמַר רַב: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁיְּחַיּוּ אֶת הַמֵּתִים, כְּתִיב הָכָא 'וְרָעוּ כְּכָשִׂים כִּדְבָרָם', וּכְתִיב הָתָם 'יִרְעוּ כָשָׁן וְגִלְעָד כִּימֵי עוֹלָם', ולומדים גזירה שוה 'ירעו' 'ורעו',

שמה שנאמר בפסוק השני 'ירעו בשן', **'בָּשָׁן' זֶה אֱלִישָׁע הַבָּא מִן הַבָּשָׁן, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיַּעֲנִי וְשָׁפַט בַּבָּשָׁן', וּכְתִיב 'פֹּה אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט אֲשֶׁר יָצַק מַיִם עַל יְדֵי אֵלִיָּהוּ',** הרי ש'בשן' רומז שעל אלישע בן שפט שבא מ'בשן'.

'גִּלְעָד' זֶה אֵלִיָּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתּוֹשָׁבֵי גִלְעָד' וְגוֹ',

נמצא שהפסוק 'ירעו בשן וגלעד' מדבר על אליהו ואלישע שהם החיו מתים, ובגזירה שוה אנו לומדים שמה שנאמר 'ורעו כבשים' היינו שהצדיקים לעתיד לבוא יחיו את המתים.

הגמרא מביאה מאמר נוסף שמבואר בו שהצדיקים יחיו את המתים: **אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: עֲתִידִים צַדִּיקִים שֶׁיְּחַיּוּ מֵתִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחֹבוֹת יְרוּשָׁלִָם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים', וּכְתִיב** [לגבי אלישע שמסר את משענתו לגיחזי שיחיה את בנה של השונמית, ואמר לו:] **'וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל פְּנֵי הַנָּעַר',** וכשם שמשענת זו השתמשו בה להחיות מתים, כך מה שנאמר 'עוד ישבו וכו' ואיש משענתו בידו' משענת זו תשמש להם להחיות מתים.

◆◆◆

יישוב הסתירה אם לעתיד לבוא ימותו או לא

עוּלָּא רָמֵי - הקשה סתירה, **כְּתִיב 'בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח',**

וּכְתִיב, 'כִּי הַנַּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוּת',

מתרץ עולא: **לָא קַשְׁיָא, כָּאן** [מה שנאמר 'ובלע המות' שלא ימותו כלל, היינו] **בְּיִשְׂרָאֵל. כָּאן** [מה נאמר 'כי הנער בן מאה שנה ימות', שמשמע שיאריכו ימים (ומי שימות בן מאה יאמרו שהיה עדיין 'נער') אבל מכל מקום ימותו, היינו] **בַּגּוֹיִם.**

שואלת הגמרא: **וְגוֹיִם מַאי בָּעוּ הָתָם** - מה יעשו שם הגוים לעתיד לבוא.

עונה הגמרא: **דִּכְתִיב 'וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם',** והיינו שהגוים ישמשו את ישראל לעתיד לבוא.

✦ ✦ ✦

סתירה: בפסוק אחד כתוב שאור החמה והלבנה לא יאירו לעתיד לבוא ובפסוק אחר כתוב שהם יתחזקו

רַב חִסְדָּא רָמֵי, כְּתִיב 'וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה', כלומר: השמש והירח התביישו, והם לא יאירו לעתיד לבוא, אלא אור השכינה הוא שיאיר.

וּכְתִיב 'וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים', הרי שמאור השמש והירח יתחזקו לעתיד לבוא.

יישוב הסתירה (א): פסוק אחד מדבר לימות המשיח שאז עדיין יצטרכו לאור החמה והלבנה, ופסוק אחד מדבר לעולם הבא שאז לא יצטרכו כלל לאורם ויהיה אור רק מהשכינה

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, כָּאן** [מה שנאמר שהמש והירח לא יאירו אלא אור השכינה היא שתאיר, היינו:] **לְעוֹלָם הַבָּא. כָּאן** [מה שנאמר שאור השמש והירח יתחזקו, היינו] **לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ.**

דחייה לפי דעת שמואל שאין הבדל בין העולם הזה לימות המשיח אי אפשר לומר שלימות המשיח יתחזקו המאורות

שואלת הגמרא: **וְלִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכִיּוֹת בִּלְבַד** - שהאומות לא ישתעבדו בישראל, **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** - מה יש לומר, כיצד ניישב את הסתירה.

יישוב הסתירה (ב): לפי שמואל פסוק אחד מדבר על מחנה שכינה ופסוק אחד מדבר על מחנה צדיקים

עונה הגמרא: **אִידֵּי וְאִידֵּי** [זה וזה, שתי הפסוקים מדברים] **לְעוֹלָם הַבָּא, וְלָא קַשְׁיָא, כָּאן** [מה שנאמר שיאיר רק אור השכינה, נאמר] **בְּמַחֲנֵה שְׁכִינָה. כָּאן** [מה שנאמר שאור השמש והירח יתחזקו ועדיין יהיו צריכים לאורם, נאמר] **בְּמַחֲנֵה צַדִּיקִים.**

✦ ✦ ✦

שאלה: אם כתוב שה' מחיה מתים, ודאי שה' מרפא

רָבָא רָמֵי, כְּתִיב 'אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה',

וּכְתִיב 'מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא',

הַשְׁתָּא אַחוֹיֵי מַחֲיֵי - כעת יש להתבונן בפסוק ולהקשות אם להחיות את המתים ה' מחיה, **מְרַפֵּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן** - וכי לא כל שכן שה' מרפא את החיים.

תשובה: כוונת הפסוק לומר שה' מחיה את המת עצמו (ולא רק שה' מחיה אחרים שלא מתו) כמו שה' מרפא את החולה עצמו

אֶלָּא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מָה שֶׁאֲנִי מֵמִית, אֲנִי מְחַיֶּה, כלומר: אל תפרש את הפסוק שהוא מדבר על שתי עניינים נפרדים. עניין אחד שה' ממית את החיים. ועניין שני שה' מחיה אנשים אחרים, שבורא בריות בעולם - אין זה הפירוש, אלא ה' מחיה את המתים עצמם, **כְּמוֹ שֶׁמָּחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא** - כמו שה' מרפא את אלו שעשה אותם חולים.

הגמרא מביאה ברייתא שמבואר בה כביאור זה: **תָּנוּ רַבָּנַן, אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה, יָכוֹל מִיתָה בְּאֶחָד וְחַיִּים בְּאֶחָד כְּדֶרֶךְ שֶׁהָעוֹלָם נוֹהֵג,** שאחד מת, ואדם אחר נולד, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא', מָה מַכָּה וּרְפוּאָה בְּאֶחָד** - שאותו אדם שהיה חולה הוא מתרפא. **אַף מִיתָה וְחַיִּים בְּאֶחָד** - שאותו אדם שמת אותו ה' יחיה.

מִכָּאן תְּשׁוּבָה לְאוֹמְרִים אֵין תְּחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה.

ביאור נוסף: בתחילה ה' מחיה את המתים עם מומיהם ואחר כך ה' מרפא את המומים

דָּבָר אַחֵר, בַּתְּחִלָּה מַה שֶּׁאֲנִי מֵמִית אֲנִי מְחַיֶּה - בתחילה ה' מחיה את המתים כדרך שהם מתו, מי שהיה חיגר יקום חיגר מי שהיה סומא יקום סומא, **וַהֲדַר** [ואחר כך] **מַה שֶּׁמָּחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא** - לאחר שה' יחיה אותם, ה' ירפא אותם. [עמוד ב]

◆◆◆

שנינו במשנה: אלו דברים בפסח דוחין את השבת וכו' **וְהֶקְטֵר חֶלְבָיו וְכוּ'.**

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֵּא וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבָה מִצְוָה בִּשְׁעָתָהּ, שֶׁהֲרֵי הֶקְטֵר חֲלָבִים וְאֵבָרִים וּפְדָרִים (חלב שעל הקרביים) **כְּשֵׁרִים כָּל הַלַּיְלָה** כדכתיב (ויקרא ו) 'על מוקדה על המזבח כל הלילה',

וְאֵין מַמְתִּינִים לָהֶם עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ, אלא מקטירים אותם ביום השבת, ומחללים שבת עליהם, כדכתיב (במדבר כח) 'עולת שבת בשבתו על עולת התמיד', הרי מוכח שחביב למהר מצוה בשעתה.

◆◆◆

שנינו במשנה: **הַרְכָּבָתוֹ וַהֲבָאָתוֹ וְכוּ'** וחתיכת יבלתו אין דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר דוחין.

שאלה: הרי שנינו במשנה בעירובין שמותר לחתוך יבלת במקדש

שואלת הגמרא: **וּרְמִינְהוּ, חוֹתְכִין יַבֶּלֶת בַּמִּקְדָּשׁ** - שלא גזרו על השבות במקדש, **אֲבָל לֹא בַּמְּדִינָה** [מחוץ למקדש]. **וְאִם בִּכְלִי, כָּאן וְכָאן אָסוּר.**

הרי מפורש שבמקדש מותר לחתוך יבלת, וקשה על משנתינו. [ואי אפשר לומר שהמשנה שם היא דעת רבי אליעזר, שהרי לשיטתו גם בכלי מותר, שהרי הוא סובר שמכשירי מצוה דוחים את השבת אפילו במלאכה גמורה].

תשובה א': המשנה בעירובין מדברת על יבלת יבשה שאין בחיתוכה איסור כלל. תשובה ב': משנתינו מדבר על חיתוך היבלת בכלי שהוא מלאכה דאורייתא

עונה הגמרא: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא** תירצו זאת:

חַד אָמַר: אִידֵּי וְאִידֵּי בַּיָּד - זה (משנתינו) וזה (המשנה בעירובין) נאמרו על לחותכה ביד ולא בסכין, שאין בה אלא משום שבות, **הָא** [זה, משנתינו נאמרה] **בְּלַחָה,** ולכן אסור, שיש בזה איסור דרבנן ולא מתירים זאת כיון שיכל לעשות זאת מאתמול. **הָא** [זה, המשנה בעירובין נאמרה] **בִּיבֵשָׁה** - ביבלת יבשה, ויבלת כזו אין כלל איסור לחותכה.

וְחַד אָמַר: אִידֵּי וְאִידֵּי [זה וזה, המשנה כאן והמשנה בעירובין נאמרו] **בְּלַחָה, וְלָא קַשְׁיָא הָא** [זה, המשנה בעירובין, נאמרה] **בַּיָּד,** וחיתוך יבלת ביד הוא איסור דרבנן ולכן המשנה מתירה זאת במקדש. **הָא** [זה, משנתינו נאמרה] **בִּכְלִי,** וחיתוך יבלת בכלי הוא מלאכה גמורה, ולא התירו מלאכה דאורייתא במקדש.

הטעם של השיטה שלא מתרצת את המשנה בעירובין שמדובר ביבלת יבשה

שואלת הגמרא: **וּלְמַאן דְּאָמַר הָא בַּיָּד הָא בִּכְלִי, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר אִידֵּי וְאִידֵּי בַּיָּד וְלָא קַשְׁיָא הָא בְּלַחָה הָא בִּיבֵשָׁה,**

עונה הגמרא: **אָמַר לָךְ יְבֵשָׁה מִפְּרָךְ פְּרִיכָא** - יבלת יבשה היא נפרכת ואין זה נקרא 'לחתוך יבלת'.

הטעם של השיטה שלא מתרצת שמשנתינו מדברת על חיתוך היבלת בכלי

שואלת הגמרא: **וּלְמַאן דְּאָמַר אִידֵּי וְאִידֵּי בַּיָּד, וְלָא קַשְׁיָא הָא בְּלַחָה הָא בִּיבֵשָׁה, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר אִידֵּי וְאִידֵּי בְּלַחָה וְלָא קַשְׁיָא הָא בַּיָּד הָא בִּכְלִי.**

עונה הגמרא: **אָמַר לָךְ, כְּלִי הָא קָתָנֵי הָתָם, אִם בִּכְלִי כָּאן וְכָאן אָסוּר** - אי אפשר לומר שמשנתינו מדברת על חיתוך יבלת בכלי, שהרי במשנה בעירובין כבר מבואר דין זה שבכלי אסור בין במקדש ובין במדינה, ולמה משנתינו חוזרת ומלמדת דין זה.

וְאִידַּךְ - האמורא השני שמבאר שמשנתינו מדברת על חיתוך יבלת בכלי, מה הוא יענה על כך שעניין זה כבר שנינו בעירובין, **הָא דְּקָתָנֵי כְּלִי הָכָא** - מה שכתוב כאן כלי, **פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן** - המשנה באה להשמיענו מחלוקתם של רבי אליעזר ורבי יהושע, שרבי אליעזר מתיר לחתוך יבלת אפילו בכלי.

◆◆◆

שנינו במשנה: **אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּמָה אִם שְׁחִיטָה וְכוּ'** שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, אלו שהם משום שבות לא ידחו את השבת. אמר ליה רבי יהושע יום טוב יוכיח שהתירו בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות. אמר ליה רבי אליעזר: מה זה יהושע, מה ראיה רשות למצוה.

רבי יהושע מוכיח יום טוב, שהוא סובר ששמחת יום טוב הוא גם מצוה

הגמרא מבארת מדוע רבי יהושע מוכיח מיום טוב, ואינו סובר כרבי אליעזר שאין להוכיח מיום טוב שהוא רשות. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְטַעְמֵיהּ** [לשיטתו] **דְּאָמַר שִׂמְחַת יוֹם טוֹב נָמֵי מִצְוָה הִיא.**

מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע אם שמחת יום טוב חובה או רשות

דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין לוֹ לְאָדָם בְּיוֹם טוֹב, אֶלָּא אוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, אוֹ יוֹשֵׁב וְשׁוֹנֶה, שיכול אדם ללמוד כל היום טוב (ולא לאכול ולשתות), ויכול אדם לאכול ולשתות (כפי שלומד זאת מפסוקים להלן), ונמצא ששמחת יום טוב רשות .

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: חַלְּקֵהוּ, חֶצְיוֹ לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְחֶצְיוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, ששמחת יום טוב חובה.

מקור שיטתם של רבי אליעזר ורבי יהושע

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ,

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: 'עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹהֶיךָ',

וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: 'עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם'.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר, אוֹ כּוּלּוֹ לַה', אוֹ כּוּלּוֹ לָכֶם.

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר, חַלְּקֵהוּ, חֶצְיוֹ לַה' וְחֶצְיוֹ לָכֶם.

✦ ✦ ✦

הכל מודים בעצרת, בשבת ובפורים שצריך 'לכם'

(עב"ם עצרת, שבת, פורים, **סִימָן)**

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַכֹּל מוֹדִים בַּעֲצֶרֶת [בחג השבועות] **דְּבָעֵינַן נָמֵי לָכֶם** - שישמח בו במאכל ומשתה,

מַאי טַעְמָא,

יוֹם שֶׁנִּיתְּנָה בּוֹ תּוֹרָה הוּא, וצריך להראות שנוח ומקובל לישראל יום זה שניתנה תורה בו.

הכל מודים בשבת בעינן לכם

אָמַר רַבָּה: הַכֹּל מוֹדִים בְּשַׁבָּת דְּבָעֵינַן נָמֵי לָכֶם,

מַאי טַעְמָא,

מפני שנאמר בפסוק **'וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עוֹנֶג'.**

הכל מודים בפורים בעינן לכם

אָמַר רַב יוֹסֵף: הַכֹּל מוֹדִים בְּפוּרִים דְּבָעֵינַן נָמֵי לָכֶם.

מַאי טַעְמָא,

'יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה' כְּתִיב בֵּיהּ.

מר בריה דרבינא התענה כל השנה חוץ משבועות, פורים וערב יום כיפור

מָר בְּרֵיהּ דְּרָבִינָא - מר בנו של רבינא, **כּוּלַּהּ שַׁתָּא הֲוָה יָתֵיב בְּתַעֲנִיתָא** - כל השנה היה יושב בתענית, **לְבַר מֵעֲצַרְתָּא וּפוּרְיָא וּמַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי** - חוץ מבחג השבועות ופורים וערב יום כיפור.

והגמרא מבארת את טעמו,

עֲצֶרֶת - שבועות, שהרי **יוֹם שֶׁנִּיתְּנָה בּוֹ תּוֹרָה.**

פּוּרְיָא - פורים, שהרי **'יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה', כְּתִיב.**

מַעֲלֵי יוֹמָא דְכִיפּוּרֵי - ערב יום כיפור, **דְּתָנֵי חִיָּיא בַּר רַב מִדְּפִתִּי: 'וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ', וְכִי בְּתִשְׁעָה (הֵם) מִתְעַנִּין, וַהֲלֹא בַּעֲשִׂירִי מִתְעַנִּין. אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בְּתִשְׁעָה בּוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ מִתְעַנֶּה תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי.**

דברי רב יוסף בשבועות: אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא

רַב יוֹסֵף, בְּיוֹמָא דַעֲצַרְתָּא [ביום חג השבועות] היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה, וכך **אָמַר: עָבְדִי לִי עִגְלָא תִּלְתָּא** - תעשו לי עגל שהוא שלישי לבטן (שנולד שלישי לאמו, שהוא משובח), וכך **אָמַר: אִי לָא הַאי יוֹמָא דְּקָא גָּרִים כַּמָּה יוֹסֵף אִיכָּא בְּשׁוּקָא** - אם לא יום זה שגרם שיש לנו את התורה, ולמדתי תורה ונתרוממתי, כמה יוסף יש בשוק, שהרי יש אנשים הרבה בשוק ששמם יוסף, ומה ביני לבינם.

רַב שֵׁשֶׁת, כָּל תְּלָתִין יוֹמִין מְהַדַּר לֵיהּ תַּלְמוּדֵיהּ - כל שלושים יום היה חוזר תלמודו, **וְתָלֵי וְקָאֵי בְּעִיבְרָא דְדַשָּׂא** - והיה תולה את עצמו ונשען ועומד בבריח הדלת, **וַאֲמַר: חֲדַאי נַפְשַׁאי חֲדַאי נַפְשַׁאי לָךְ קְרָאי לָךְ תְּנַאי** - שמחי נפשי, בשבילך ולצורכך קראתי ושניתי.

שואלת הגמרא: **אִינִי** - וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבדם, **וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אִילְמָלֵא תּוֹרָה לֹא נִתְקַיְּימוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר 'אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה'** דהיינו תלמוד תורה, שכתוב בו (יהושע א) והגית בו יומם ולילה: **'חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי'.** ואם כך מדוע רב ששת אמר שלמד רק לצורך נפשו והרי יכל ללמוד שלימודו הועיל לכל העולם.

עונה הגמרא: **מֵעִיקָּרָא כִּי עָבֵיד אִינִישׁ אַדַּעְתָּא דְנַפְשֵׁיהּ קָא עָבֵיד** - בתחילה כאשר אדם עושה דבר, לדעת עצמו [כלומר: לטובת עצמו] עושה זאת.

◆◆◆

אָמַר רַב אָשֵׁי וּלְמַאי דְּקָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי יוֹם טוֹב רְשׁוּת אִית לֵיהּ פִּירְכָא, וּמָה יוֹם טוֹב שֶׁהִתִּיר בּוֹ מְלָאכָה שֶׁל רְשׁוּת, לֹא הִתִּיר שְׁבוּת שֶׁעִמָּהּ. שַׁבָּת שֶׁלֹּא הִתִּיר בָּהּ אֶלָּא מְלָאכָה שֶׁל מִצְוָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא תַּתִּיר שְׁבוּת שֶׁעִמָּהּ, יתבאר בדף הבא.

ורבי אליעזר. אמר לך האי לאו קל וחומר הוא דשבוע מצוה עדיפא משבוע דרשות הכא קלר יום טוב דשמתמה רשות גזרו על שבות שלא אכל שבת דדמיית מגלחה שבו משום מצוה היא לו גזרו בה שוב על שבות לדמות את המצות: **אם** דחו מכשירי מצוה **שלאחר שחיטה** (ה) **השבת כו'.** פי' בקונטרס מיחוי קרביו ומיתה לר"י מה ראיה מייתי דילמא שאני התם משום דלא אפשר למיעבד מתמומל ורלאה לר"י דמכשירי מצוה שלאחר שחיטה דקתמר מיבעי דאפשר לאתמין עד הלילה ולהי שבת וכן ים כיוהלמלי דקא אמר ר' אליעזר מיתוי ליבור יוכיחו אע"פ שאפשר לאתמין למולאי שבת מה לי מכשירין שלאחר שחיטה כו' והא דפריך משום נמי לא לשחוט אע"ג דאפשר לא אפשר מ"מ פריך משום שכבר הוכיח שאין חילוק בין אפשר ללא אפשר מדשרינן הקטר חלבים (א).

הזאה דתרומה אגמריה. ולא לן למימר דר' אליעזר סי' סבור דבהזאה דפסח קאמר ר"ע ולכך היה מביע ועליה אי מי דן שהתם מוקמת דהשתא סבירא לן דהזאה דפסח דחיל שבת וקאמר ליה ר"ע (ב) זה חילוף שהיה סבור אר' אליעזר היה עוטה במה שלמדו דומה:

דתרומה גופה לא דחיא שבת. ומ"מ גילף תמיהי שבת מכל הנהו וי"ל משום דיכול לקיים מצות אכילת תרומה אחר השבת: **שמא יעבירנה ארבע אמות.** וא"מ ומאמר מיישינן להכי הלא נוסח מי מטתת עמא (ג) איחזור ויטמא לא המיס ויש לומר דמעביר בכלי אבנים ובכלי גגליס דלא מקבלי טומאה:

קמן בריא מחמין כו' דהא חזי. דווקא לר' אליעזר יש חילוק בין חזי ללא חזי אבל ר' עקיבא אינו מחלק בכל דהא קאמר בתמני' דזהה מומה: (ד) **לא שנא הלש ולא שנא בריא אין מחמין לו חמין כו'.** וכי אמר רבי אליעזר דמכשירי מילה הוי שבת ס"מ היכא שהומחו חמין מערב שבת דמי:

(ה) **מדקמהדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין כו'.** מכל מקום מייב הוא כרת לפי שהיה יכול לטבול ולא היו שוחטין וזורקין עליו כלאמר לקמן שוחטין וזורקין על עדול יום דשימשת ממילא ערבא: **שוחטין** וזורקין כו'. ופ"מ לי שוחטי' וזורקין על טמא שרץ אמאי כתב דחמת טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא כתיב אים לפי אכלו לעכב דבעינן נגדא לא אכילה כדמומה בכילד לולין (לקמן עב:) ורלאה לרשב"ל דאיתעיר דלשמעינן דמייב בפסח שני דלא ניתא דמיפטר משום דשני תשלומין דרשאן הוא דחזי בראשון לא חזי בשני דלאמר לקמן גבי חגיגה כמילד לולין (לקמן פ.) לי נמי אינעיר דמיתמר דליכור עבדי בטומאה כדרשינן אים כי יהיה טמא אים נלהה ולא ליכור נדמין:

אכלת

(ה) דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה (ו) השבת כו'. פי' בקונטרס מיחוי קרביו ומיתה לר"י מה ראיה מייתי דילמא שאני התם משום דלא אפשר למיעבד מתמומל ורלאה לר"י דמכשירי מצוה שלאחר שחיטה דקתמר מיבעי דאפשר לאתמין עד הלילה ולהי שבת וכן ים כיוהלמלי דקא אמר ר' אליעזר מיתוי ליבור יוכיחו אע"פ שאפשר לאתמין למולאי שבת מה לי מכשירין שלאחר שחיטה כו' והא דפריך משום נמי לא לשחוט אע"ג דאפשר לא אפשר מ"מ פריך משום שכבר הוכיח שאין חילוק בין אפשר ללא אפשר מדשרינן הקטר חלבים (א).

הזאה דתרומה אגמריה. ולא לן למימר דר' אליעזר סי' סבור דבהזאה דפסח קאמר ר"ע ולכך היה מביע ועליה אי מי דן שהתם מוקמת דהשתא סבירא לן דהזאה דפסח דחיל שבת וקאמר ליה ר"ע (ב) זה חילוף שהיה סבור אר' אליעזר היה עוטה במה שלמדו דומה:

דתרומה גופה לא דחיא שבת. וא"מ ונילף תמיהי שבת מכל הנהו וי"ל משום דיכול לקיים מצות אכילת תרומה אחר השבת: **שמא יעבירנה ארבע אמות.** וא"מ ומאמר מיישינן להכי הלא נוסח מי מטתת עמא (ג) איחזור ויטמא לא המיס ויש לומר דמעביר בכלי אבנים ובכלי גגליס דלא מקבלי טומאה:

קמן בריא מחמין כו' דהא חזי. דווקא לר' אליעזר יש חילוק בין חזי ללא חזי אבל ר' עקיבא אינו מחלק בכל דהא קאמר בתמני' דזהה מומה: (ד) **לא שנא הלש ולא שנא בריא אין מחמין לו חמין כו'.** וכי אמר רבי אליעזר דמכשירי מילה הוי שבת ס"מ היכא שהומחו חמין מערב שבת דמי:

(ה) **מדקמהדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין כו'.** מכל מקום מייב הוא כרת לפי שהיה יכול לטבול ולא היו שוחטין וזורקין עליו כלאמר לקמן שוחטין וזורקין על עדול יום דשימשת ממילא ערבא: **שוחטין** וזורקין כו'. ופ"מ לי שוחטי' וזורקין על טמא שרץ אמאי כתב דחמת טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא כתיב אים לפי אכלו לעכב דבעינן נגדא לא אכילה כדמומה בכילד לולין (לקמן עב:) ורלאה לרשב"ל דאיתעיר דלשמעינן דמייב בפסח שני דלא ניתא דמיפטר משום דשני תשלומין דרשאן הוא דחזי בראשון לא חזי בשני כדאמר לקמן גבי חגיגה כמילד לולין (לקמן פ.) לי נמי אינעיר דמיתמר דליכור עבדי בטומאה כדרשינן אים כי יהיה טמא אים נלהה ולא ליכור נדמין:

אכלת

יח א מיי' פכ"ג מהל' אכלת הלכה ח וסי"ז מהל' קרבן פסח הל"ין: **יט** ב מיי' פ"ה מהל' קפ"ש הלכה ד:

מוספ רש"י

אל תבפירני בשעת הדחק. כשלמחר לו ר"ע הבא לי מועד לאלו מעוכב לשחיטה, כגון ר"ע ואמר לו עקיבא בשחיטה הבאבנו

סט: אלו דברים פרק ששי פסחים

אבילת פסחים לא מעכבא. פי' כמי הלי גוונא שיש בידו לתקן עצמו ואינו מתקן לא מעכבא אבל בטומאה גמור מעכבא דהוי דומיא דחולה וחקן ולא כפירוש הקונטרס דפי' דהא דכתיב אינם לפי אכלו היינו למלוה דהא לעיל (דף פא.) מוקמינא ליה לעבד ומסיק בכילא לוקין (דף עא:) אמאי לפי אכלו דבעי' גבלא דחזי לאכילה: **האי** מיחזא חזי ותקוני הוא דלא איתקן. הקשה ריב"ל ל"ב אמאי אמר ר"ל לעיל ערל אבל אם עונה כרת הא מיחזא חזי אבל דלא איתקן וי"ל דשאני התם דמתוסר מעשה גופו וחסגינן ליה שלא לאוכליו: **הלכה בר"ע.** הא לא פריך הלכתא לגמיחזא מפוסק [בפ' ד' מיתות כ] סנהדרין (דף נא.): **וצריכא דאי אשמעינן כו'.** מדבר יהודה עביד לציקותא אמאי אינטריך למיפסק בתרוייהו כו"ע דאי מדר' עקיבא הוה ליה לאלמרוכי הכיא דפרק שני דאבל (מנחות דף נו.) גבי מציתי כהן גדול דמסקינן התם כלל ל"ר עקיבא כו' ט: **אבל** מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות אימא דניחה. פירוש מה מועיל מה שנכרתו עליה י"ג בריתות הא איכא קרא בפני עצמה לרשב"ל לפרש דאי אבל יהודה כר"ע גבי מילה ס"ל דסגינא ליה בכל מקום כר' אליעזר וגבי פסח דפסק כר"ע היינו לחמיר מדרבנן שלא יהו מכשירין דומין שבת אבל גבי מילה דנכרתו עליה י"ג בריתות לא: לאו

מיחזא חזי תקוני הוא דלא מתקן: כלל אמר ר"ע וכו': [3]אמר רב יהודה אמר רב [4]הלכה כר"ע ותנן נמי גבי מילה כי האי גוונא [5]כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת מילה שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת ואמר רב יהודה אמר רב [6]הלכה כר"ע וצריכא דאי אשמעינן גבי פסח התם [7](דהוא מכשירי) מצוה לא דחו שבת משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות אבל מילה דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות אימא לידחי ואי אשמעינן מילה התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דאיכא כרת אימא **מתני'** [8]ראימתי מביא חגיגה עמו בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט [9]ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה אין מביאין עמו חגיגה חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר מן הכבשים ומן העזים מן הזכרים ומן הנקבות [10]ונאכלת לשני ימים ולילה אחד: **גמ'** מאי תנא דקתני חגיגה תנא [11]הרכבתו והבאתו דלא דחי שבת וקתני נמי חגיגה דלא דחיא שבת והכי קאמר אימתי מביאין עמו חגיגה בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט א"ר אשי שמע מינה [12]חגיגת ארבעה עשר לאו

וכל שאילו ביחיד נדחה בציבור עבדי בטומאה וכל מילתא דאיתא בציבור איתא ביחיד וכל מילתא דליתא בציבור ליתא ברילות דאי כוליה ציבור ערלים נינהו אמרינן להו קומו מהולו נפשייכו ועבידי פסחא יחיד נמי אמרינן ליה קום מהול ועביד פסחא ואי לא מהיל ועביד [13] ענוש כרת טומאה דאי כוליה ציבורא טמאין נינהו לא מדינן עלייהו אלא עבדי בטומאה יחיד נמי פטור א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא והרי פסח שני דליתיה בציבור ואיתיה ביחיד א"ל שאני התם דהא עבד ליה ציבורא בראשון מיתיבי [14]יכול לא יהא ענוש כרת אלא שהיה טהור ושלא היה בדרך רחוקה ערל וטמא שרץ ושאר כל הטמאים מנין ת"ל [15]והאיש מדקא מהדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דאי שוחטין וזורקין על טמא שרץ ל"ל לאהדורי' עליה היינו טהור אלמא אע"ג דלא חזי [16] חיובא עליה ואע"ג דליתיה בציבור איתיה ביחיד אלא אמר רבא קסבר רבי אליעזר שוחטין וזורקין על טמא שרץ והא הדין לטמא מת בשביעי שלו הזאה למאי לאכילה [17]אכילת פסחים לא מעבבא א"ל רב אדא בר אבא לרבא א"ב נמצא פסח נשחט שלא לאוכליו א"ל שלא לאוכליו לחולה ולזקן דלא חזי אבל האי

פסחא על ידי שנים לשולחו בעזרה דכי פטר קרא מכרת הנך דלא יכלו לעשות פסח פטר אלא ולאי אין שוחטין וזורקין עליו קביעה ליה ולאפילו הכי מיתייב ליה כרת משום דיכול לטהרו ולזקן ומסקינא זמן שחיטה ולף על גב דליכול כי האי גוונא לא אמרינן להו זילו עבדו דכיון דיחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה: **אלא אמר רבא.** אי הוה קסבר לא שוחטין ומעכבא לה דאתחיה מעכבא ולאי דחיא שבת לר' אליעזר אע"ג דליתא בציבור אלא קסבר שוחטין וזורקין לכך לא מעכבא לה לשחיטה ולזריקה: **אבילת פסחים לא מעכבא.** והא דכתיב (שמות יב) אים לפי אכלו למלוה: **אם קן.** דטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח בשבת שוחטין וזורקין עליו ואע"פ שאין סופו לחזות היום: **נמלא פסח זה נשחט שלא לאוכליו.** ותנן בחידר פירקא (לעיל דף פא.). שחטו שלא לאוכליו (כרשאים יח): **לילא כרת.** לבו ביום אם יימול למחר: **מתני' אימתי מביאין עמו חגיגה.** בגמרא בעי מאי תנא לעיל דקתני חגיגה: **עמו.** עם הפסח כתרגמה עשר בניסן כדליף בגמרא: **בזמן שבא בחול ובטהרה.** דלף על גב דפסח דמי שבת וטומאה חגיגה לא דחיא שבת: **ובמועט.** שהיה הפסח מועט לאכילת בני המבורה וחולכין המגיגה תמלה כדי שיאכל פסח אמר שביעתן ומיתסב להן לאכילה: **במרובה.** שהיתה מבורה מועטת ודי להם פסח לבדו: **מן הצאן ומן הבקר.** מה שאין בן בפסח שאינו בא מן הבקר ולא מן הנקבות: **גמ' תנא דתרבכתו כו' ולקאמר נמי בכך סיפא אימתי מביאין כו'.** ולאמעיגן המגיגה נמי לא דחיא שבת אבאיו שחיטה דילה: על

ולא שביחיד נדחה כו'. והכי פירושא היינו טעמא דר' אליעזר (ג) לא דחיא חיובא דפסח אטמא מת בשביעי שלו הואיל ולא חזי ואערל דחיא חיובא ואע"ג דלא חזי ומשום דלא דחיא מצות הזאה למצות מילה דמצות הזאה כדי לעשות פסח לא דחיא אליעזר שהרי מותרין לעשות בטומאה אע"פ שיכולין ליטהר דקסבר רבי אליעזר אין שוחטין וזורקין על יחיד טמא שרץ אלא טבל ואף על פי שראוי לערב ובן על טמא מת אחל שביעי שלו ליהוים בערב הפסח שראוי נמי לערב ומעמא שרץ נקט משום דפלוגתא בגיה הוא בפ' החלב (לקמן נ:) וכיון דקא סבר אין שוחטין וזורקין על היחיד אלא דהה לשני על כרחך ליבור עושין בטומאה אם יולו דכל שביחיד נדחה ליבור עושין בטומאה דמיבי אים אים דהה ואין ליבור נדחין אלמא לא דחיא חיובא דפסח אליבור ומילתא דליתיה בציבור ליתיה ביחיד דחלמת פסח יחד לכל יבראל נאמרה אבל עילוים דלא נדחה אבל ליבור ולא אותרו לעשות פסח ערלים ואילו כולהו ליבור ערלים אמרי' להו קומו מהולו יחיד נמי אמרינן ליה בחול קום מהול והזאה לליבור (ד) לא אמרי' להו קומו אוז: **יחיד נמי.** לא דחיא חובה עליהם לחזות וכיון דלא דחיא עליה לא ניתנה שבת לדחות אבל אבל אי אמר אי הוה מביא לא דחיה שבת לדחות אבל אבל אמר רבא קסבר רבי אליעזר שוחטין וזורקין על טמא מת בשביעי שלו אי לא עבוד ליבור בראשון הוא ואי לא דחיה ליבור בראשון הוא דהיו לא דחיה ליבור בראשון הוא דהיו לא דחיה ליבור בראשון הוא דהיו

שאלה על דברי רבי אליעזר: אפילו ביום טוב הקל (שהתירו אף דבר של רשות) לא התירו שבות (שיכלו לעשותה מערב יום טוב) אם כן ודאי שבשבת החמורה (שלא התירו דבר הרשות) לא התירו שבות

במשנה שנינו שרבי אליעזר מוכיח שמותר לעשות בשבת מכשירי מצוה שיש בהם איסור שבות, קל וחומר משחיטה שהיא דאורייתא שמותרת. רבי יהושע חולק על כך ואומר שמכשירים אסורים כמו שלגבי יום טוב שחיטה דוחה ושבותים אסורים, ועל כך ענה רבי אליעזר שאין להוכיח מיום טוב שהוא רשות.

אָמַר רַב אָשֵׁי: וּלְמַאי דְּקָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי יוֹם טוֹב רְשׁוּת, אִית לֵיהּ פִּירְכָּא - גם לתשובת רבי אליעזר שאמר שיום טוב רשות ואין ללמוד ממנו, עדיין יש לזה פירכא, כדלהלן:

וּמָה יוֹם טוֹב שֶׁהִתִּיר בּוֹ [אפילו] **מְלָאכָה שֶׁל רְשׁוּת, לֹא הִתִּיר שְׁבוּת שֶׁעִמָּהּ** [אם אפשר לעשותם מערב יום טוב].

שַׁבָּת שֶׁלֹּא הִתִּיר בָּהּ אֶלָּא מְלָאכָה שֶׁל מִצְוָה, כגון שחיטת קרבנות צבור, **אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא תַּתִּיר שְׁבוּת שֶׁעִמָּהּ** [אם אפשר לעשותם מערב שבת]. (דף סט)

תשובת רבי אליעזר: מכל מקום אין להוכיח מרשות למצוה

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סובר שזו אינה פירכא, מפני **שִׁבְּוּת דְּמִצְוָה עֲדִיף לֵיהּ** - שהוא סובר שמה שלא התירו ביום טוב שבות היינו מפני שהוא לצורך רשות, (ששמחת יום טוב רשות), אבל לצורך מצוה מותר לעשות שבות, שלא גזרו חכמים על השבות לדחות את המצוה.

◆◆◆

רבי אליעזר: אם מיחוי קרביו דוחין (מכשירי מצוה שלאחר שחיטה), כל שכן שידחו מכשירים שלפני השחיטה

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וּמָה לִי אִם דָּחוּ מיחוי קרביו, שהם **מַכְשִׁירֵי מִצְוָה שֶׁלְּאַחַר שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת, דְּאִיתְעֲבִיד לֵיהּ מִצְוָה** - ואף שמיחוי הקרבים הוא לאחר שנעשתה כבר המצוה, **לֹא יִדְחוּ מַכְשִׁירֵי מִצְוָה שֶׁלִּפְנֵי שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת,** שכל שכן שמכשירים שהם לפני שהמצוה נעשתה, ודאי שהם דוחים את השבת שהרי הם לצורך עשיית המצווה, שהרי בלעדיהם לא תתקיים כלל המצוה שלא יוכלו כלל להקריב את הקרבן (אם לא יביאו אותו מרשות הרבים או לא יחתכו יבלתו).

רבי עקיבא, טענה א: אינו ראיה שלאחר שהשחיטה כבר דחתה גם מכשיריה דוחים, אבל לפני שהשחיטה דחתה מכשיריה אינם דוחים

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: דְּמָה לִי אִם דָּחוּ מַכְשִׁירֵי מִצְוָה שֶׁלְּאַחַר שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁהֲרֵי דָּחֲתָה שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת, כלומר, מה שמצאנו שמיחוי הקרביים דוחה שבת ואף שהוא לאחר קיום המצוה, היינו מפני שהשחיטה כבר דחתה את שבת במצותה, הלכך הואיל וניתנה

לדחות כבר, לא גזרו בה שוב על שבות הצריך, ואם כן וכי **תֹּאמַר** שיש ללמוד מכאן **שיִּדְחוּ מַכְשִׁירֵי מִצְוָה שֶׁלִּפְנֵי שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁלֹּא דָּחֲתָה שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת,**

רבי עקיבא, טענה ב: שבות אינה דוחה לפני שחיטה, שמא ימצא הזבח פסול

והגמרא מביאה טענה נוספת של רבי עקיבא שאי אפשר ללמוד ממה ששבות דוחה לאחר שחיטה, שהיא תדחה גם לפני שחיטה. **דָּבָר אַחֵר:** שבות אינה דוחה לפני שחיטה, **שֶׁמָּא יִמָּצֵא זֶבַח פָּסוּל, וְנִמְצָא מְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת לְמַפְרֵעַ.**

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי מִשֶּׁחָט נָמֵי לָא נִשְׁחַט** - אם כך גם לא נשחט ביום טוב, **שֶׁמָּא יִמָּצֵא זֶבַח פָּסוּל, וְנִמְצָא מְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת לְמַפְרֵעַ**

עונה הגמרא: **אֶלָּא, הָא אֲמַר לֵיהּ בְּרֵישָׁא** - בתחילה אמר דבר זה (טענה ב), שמא ימצא זבח פסול, **וּפַרְכֵיהּ** - והקשו על כך: אם כן גם לא נשחוט, **וַהֲדַר אֲמַר לֵיהּ הָךְ דְּמָה לִי אִם דָּחוּ** - ואחר כך אמר רבי עקיבא טעם זה (טענה א) 'מה לי אם דחו' וכו'.

✦✦✦

שנינו במשנה: **הֵשִׁיב רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר הַזָּאָה תּוֹכִיחַ וְכוּ'.** רבי עקיבא הוכיח מהזאה שהיא שבות ואינה דוחה ורבי אליעזר ענה ואמר שמשחיטה יש ללמוד שגם הזאה תדחה. ועל כך אמר רבי עקיבא שאולי להיפך נלמד מהזאה שאינה דוחה שגם שחיטה אינה דוחה. ורבי אליעזר ענה על כך שהוא מפורש בתורה ששחיטה דוחה שבת. ענה על כך רבי עקיבא ששחיטה היא שונה שקבוע לה זמן.

רבי אליעזר: שחיטה ודאי דוחה שבת כמפורש בתורה, ואין ללמוד מקל וחומר מהזאה שהיא לא תדחה שבת

תַּנְיָא, אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עֲקִיבָא, בִּשְׁחִיטָה הֶשַּׁבְתַּנִי - דבר שחוק וגיחוך שאמרת ששחיטה לא תדחה שבת, ובאת לעקור את מה שכתוב בתורה במועדו, ויודע היית שאין זה קל וחומר, **בִּשְׁחִיטָה תְּהֵא מִיתָתוֹ** של רבי עקיבא.

רבי עקיבא: אמרתי קל וחומר זה כדי 'להזכיר' לרבי אליעזר שאמר שהזאה אינה דוחה שבת

אָמַר לוֹ רבי עקיבא לרבי אליעזר: **רַבִּי: אַל תַּכְפִּירֵנִי בִּשְׁעַת הַדִּין** - אל תכפור במה שלימדתני בשעה זו שאנו דנים על הלכה זו, **כָּךְ מְקוּבָּלַנִי מִמְּךָ, הַזָּאָה שֶׁבּוּת הִיא וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת,** ולכך דנתי קל וחומר זה לפניך, כדי שתשים אל לבך שהזאה פשיטא שאינה דוחה את השבת, ותזכור מה שלימדתני שאינה דוחה שבת, ותחזור בך ממה שאתה אומר ועליה אני דן שהזאה תדחה את השבת.

שאלה: מדוע רבי אליעזר חזר בו ממה שאמר שהזאה אינה דוחה שבת

שואלת הגמרא: **וְכִי מַאַחַר דְּהוּא אַגְּמְרֵיהּ** [כיון שרבי אליעזר עצמו לימד את רבי עקיבא שהזאה אינה דוחה שבת], **מַאי טַעְמָא קָא הָדַר בֵּיהּ** - למה חזר בו.

הצעת תשובה: רבי אליעזר לימד שהזאה לצורך אכילת תרומה אינה דוחה, והוא הבין שרבי עקיבא שואל אותו על הזאה לצורך הפסח

אָמַר עוּלָּא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כִּי אַגְּמְרֵיהּ הַזָּאָה דִּתְרוּמָה אַגְּמְרֵיהּ - מה שרבי אליעזר לימד את רבי

עקיבא, היה זה על הזאה כדי לאכול תרומה, שהיא לא דוחה שבת, מפני **דִּתְרוּמָה גּוּפַהּ לָא דָּחֲיָא שַׁבָּת** - שהפרשת תרומה עצמה לא דוחה שבת.

רַבִּי עֲקִיבָא נָמֵי כִּי אוֹתְבֵיהּ - ולפי זה גם מה שרבי עקיבא הקשה על רבי אליעזר, ואמר לו 'הזאה תוכיח', **הַזָּאָה דִּתְרוּמָה אוֹתְבֵיהּ** - הרי הוא הקשה עליו מהזאת תרומה, **שֶׁהִיא מִצְוָה וְהִיא מִשּׁוּם שְׁבוּת,** ואעפ"כ אינה דוחה את השבת.

וְהוּא [רבי אליעזר] **סָבַר, הַזָּאָה דְּפֶסַח קָא מוֹתִיב לֵיהּ** - שרבי עקיבא שואל על הזאה לצורך הקרבת הפסח.

דחיית התשובה: מפורש בברייתא שרבי עקיבא דיבר על הזאה לצורך הפסח ולא על הזאה לצורך אכילת תרומה

מֵתִיב רַבָּה, הֵשִׁיב רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר: הַזָּאַת טְמֵא מֵת תּוֹכִיחַ, שֶׁחָל שְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת וּבְעֶרֶב הַפֶּסַח, שֶׁהִיא הזאה לצורך **מִצְוָה** [לצורך הקרבת פסח], **וְהִיא מִשּׁוּם שְׁבוּת, וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** - הרי מפורש שרבי עקיבא דיבר על הזאה לצורך הפסח,

אֶלָּא וַודַּאי הַזָּאָה דְּפֶסַח אַגְּמְרֵיהּ - אלא מוכח מכך שרבי אליעזר לימד את רבי עקיבא על הזאה לצורך פסח שהיא אינה דוחה את השבת.

ואם כך שמוכח שרבי אליעזר לימד את רבי עקיבא על הזאה לצורך הפסח, חוזרת השאלה למקומה: **וְכִי מֵאַחַר דְּאַגְּמְרֵיהּ מַאי טַעְמָא קָא פָּרֵיךְ לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** - וכיון שרבי אליעזר לימד את רבי עקיבא שהזאה לצורך הפסח אינה דוחה שבת, למה רבי אליעזר מקשה על דברי רבי עקיבא ואומר לו שהיא דוחה את השבת.

תשובה חדשה: רבי אליעזר אכן לימד את רבי עקיבא שהזאה לצורך הפסח אינה דוחה את השבת, אלא ששכח תלמודו

עונה הגמרא: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גְּמָרֵיהּ אִיתְעֲקַר לֵיהּ** - רבי אליעזר שכח תלמודו, **וַאֲתָא רַבִּי עֲקִיבָא לְאַדְכּוֹרֵי גְּמָרֵיהּ** - ובא רבי עקיבא להזכירו מה שלימדו.

שואלת הגמרא: **וְנֵימָא לֵיהּ בְּהֶדְיָא** - ויאמר זאת רבי עקיבא במפורש (לרבי אליעזר) ששכח מה שלימדו, ולמה רבי עקיבא רק רמז לו זאת.

עונה הגמרא: **סָבַר לָאו אוֹרַח אַרְעָא** - רבי עקיבא סבר שאין זה דרך ארץ לומר זאת באופן ישיר לרבו.

✦✦✦

אחר שהסיקה הגמרא שלכולי עלמא אין מזים על טמא מת בערב פסח שחל להיות בשבת, שואלת הגמרא: **וְהַזָּאָה מַאי טַעְמָא לָא דָּחֲיָא** - מה הטעם שהזאה לא דוחה **שַׁבָּת,**

מִכְּדֵי - הנה: **טַלְטוּלֵי בְּעָלְמָא הוּא** - אין זה אלא טלטול בלבד, ואין זה איסור תורה, ואם כן **תִּדְחֵי שַׁבָּת מִשּׁוּם פֶּסַח.**

הטעם שהזאה לא דוחה שבת, גזירה שמא יטלנה ויעבירנה ד' אמות

אָמַר רַבָּה: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִטְלֶנָּה וְיַעֲבִירֶנָּה אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים.

שאלה לשיטת רבי אליעזר שמכשירי מצוה דוחים שבת: מדוע אין הזאה דוחה שבת

שואלת הגמרא: **וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נַיעְבְּרֵיהּ** - ולשיטת רבי אליעזר מה החשש שיעביר ד' אמות ברשות הרבים, שיעבירנו, **דְּהָא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מַכְשִׁירֵי מִצְוָה דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת** [ואפילו מלאכה גמורה].

תשובה (טעם א'): היות והאדם אינו ראוי, שהרי הוא טמא, אין זה בכלל 'מכשירי מצוה' שהחיוב עדיין לא מוטל עליו

עונה הגמרא: **אָמְרִי, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּגַבְרָא גּוּפֵיהּ חָזֵי** - אלו הדברים שמכשירים דוחים שבת נאמרו רק כאשר האדם עצמו ראוי, **וּרְמֵי חִיּוּבָא עָלֵיהּ** - ומוטל עליו החיוב, כגון להביא איזמל למילה דרך רשות הרבים, שכבר התינוק ראוי למול, **אֲבָל הָכָא דְּגַבְרָא גּוּפֵיהּ לָא חָזֵי** - אבל כאן שהאדם עצמו לא ראוי, כגון טמא זה, **לָא רְמֵי חִיּוּבָא עָלֵיהּ** - לא מוטל עליו חיוב, ואין אלו מכשירי מצוה.

✦✦✦

רבה: לפי ביאור זה (טעם א') בשיטת רבי אליעזר מחממים מים חמים לצורך המילה רק לקטן בריא שראוי למול אותו

אָמַר רַבָּה: לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר - שאמר שאם האדם לא ראוי אין דוחים שבת בשביל מכשירי מצוה בשבילו, אם כן **קָטָן בָּרִיא** - שראוי למול אף בלא רחיצה, **מְחַמִּין לוֹ חַמִּין** - בשבת, קודם מילה **לְהַבְרוֹתוֹ** [להיות בריא וחזק], **וּלְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת, דְּהָא חָזֵי לֵיהּ** [שהרי הוא ראוי למילה, וחלה עליו מצות מילה].

אבל **קָטָן חוֹלֶה** - שכל זמן שלא ירחצוהו בחמין אינו ראוי למול, ואם ירחצוהו יהיה ראוי למול, **אֵין מְחַמִּין לוֹ חַמִּין לְהַבְרוֹתוֹ וּלְמוּלוֹ, דְּהָא לָא חָזֵי לֵיהּ** - שהרי אין זה ראוי לו, שהרי כעת הוא חולה ואינו ראוי למילה.

רבא: לפי ביאור זה (טעם א') בשיטת רבי אליעזר אף לקטן בריא אין מחממים לו מים חמים לצורך המילה, שאינו ראוי, שהכל חולין אצל מילה

אָמַר רָבָא: וְאִי בָּרִיא הוּא לְמָה לֵיהּ חַמִּין לְהַבְרוֹתוֹ - ואם הוא בריא, למה צריך חמין להברותו, והרי כיון שאפשר למולו בלא רחיצה, אינה דוחה את השבת.

אֶלָּא אָמַר רָבָא: הַכֹּל חוֹלִין הֵן אֵצֶל מִילָה - כל זמן שלא נרחצו בחמין, **אֶחָד קָטָן בָּרִיא, וְאֶחָד קָטָן חוֹלֶה, אֵין מְחַמִּין לוֹ חַמִּין לְהַבְרוֹתוֹ וּלְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת, דְּהָא לָא חָזֵי** - שהרי כל תינוק אינו ראוי למילה בלא שירחצו אותו לפני כן בחמין, ועל כן אין חימום המים דוחה שבת.

✦✦✦

שאלה (על טעם א' שהזאה אינה דוחה שבת, כיון שטמא אינו ראוי והמצוה אינה מוטלת עליו): הרי שנינו שערל שלא מל בערב פסח, ענוש כרת, שהמצוה מוטלת עליו אף שאינו ראוי

אִיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי, עָרֵל [גדול], **שֶׁלֹּא מָל** [את עצמו ערב הפסח], **עָנוּשׁ כָּרֵת,** כיון שהיה יכול לתקן את עצמו שיהיה ראוי לפסח ולא עשה זאת, **דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.**

[הערה: אין זה דומה לטמא ושהיה בדרך רחוקה, מפני שלפני חצות מצוות הפסח

עדיין לא מוטלת על האדם, ואם יתחיל מחצות לתקן את עצמו (לטבול או לבוא מהדרך הרחוקה), לא יספיק לעשות זאת עד שיעבור זמן הפסח, אבל ערל הרי יכול למול את עצמו בחצות, ויהיה ראוי לפסח].

וְהָא הָכָא דְּגַבְרָא גּוּפֵיהּ לָא חָזֵי - והרי כאן האדם עצמו אינו ראוי, שהרי הוא ערל, **וְקָתָנֵי עָנוּשׁ כְּרֵת, אַלְמָא רְמֵי חִיּוּבָא עֲלַיְיהוּ** - הרי מוכח שאף מי שאינו ראוי, מוטלת עליו המצוה, וצריך לתקן את עצמו, ואם כן גם טמא מת שחל היום השביעי שלו בערב פסח, תהיה מוטלת עליו המצוה, ויהיה צריך לתקן את עצמו שיזו עליו מי חטאת, ותדחה ההזאה את השבת.

הצעת תשובה: חובת פסח מוטלת על ערל (שערל אינו נדחה לפסח שני, אלא חייב למול עצמו, וכן ציבור ערלים חייבים למול עצמם) ואינה מוטלת על טמא (שהרי אין שוחטים וזורקים על טמא, והוא נדחה לפסח שני, וטומאה הותרה בציבור)

אָמַר רַבָּה: (א) **קָסָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵין שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שֶׁרֶץ** - אין שוחטין את הפסח ואין זורקים את דם הפסח בשביל אדם שנטמא משרץ, ואף שיכול לטבול לאחר ששחטו עליו את הפסח ואזי יוכל לאכול את בשר הפסח בלילה (שטמא שרץ טובל ויכול לאכול קדשים בלילה),

וכן אין שוחטין וזורקין את הפסח על טמא מת שחל יום השביעי שלו בערב פסח, ואף שאם יזו עליו ביום השביעי הרי הוא יוכל לאכול בלילה מבשר הפסח, כיון שכעת הוא טמא.

(ב) נמצא שטמא שרץ או טמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב פסח, נדחה לפסח שני. [עמוד ב]

(ג) **וְכָל שֶׁאִילּוּ בְּיָחִיד נִדְחֶה** - וכל אופן שהיחיד נדחה לפסח שני, **בְּצִיבּוּר עָבְדִי בְּטוּמְאָה** - אם רוב הציבור טמאים הרי הם עושים את הפסח בטומאה, ולומדים זאת ממה שכתוב בפרשת פסח שני 'איש איש כי יהיה טמא לנפש' - איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחים.

נמצא שאם הציבור ביום השביעי לטומאתם מטומאת מת, אין חייבים להזות עליהם ביום השביעי כדי לטהרם, אלא טומאה הותרה בציבור. ויחיד באופן זה אין מזים עליו.

הזאה
(א) אין שוחטין על טמא שצריך הזאה
(ב) נמצא שאין חייבים להזות על יחיד טמא בערב פסח והוא נדחה לפסח שני
(ג) כל שיחיד נדחה, ציבור עושים בטומאה (ואין חובה להזות עליהם)
נמצא שאין חובת הזאה בין על יחיד בין על רבים בערב פסח, וממילא הזאה אינה דוחה שבת

הגמרא מבארת שכך הוא בגלל שאין שוחטים על טמא שצריך הזאה, אבל אם היו שוחטים על טמא שצריך הזאה, היה זה כך:

שוחטים על טמא שצריך הזאה
נמצא שחייבים להזות על יחיד טמא בערב פסח שיהיה ראוי לאכול לערב, ואינו נדחה לפסח שני
וכיון שהיחיד אינו נדחה, הציבור אין עושים בטומאה (וחובה להזות עליהם)
נמצא שיש חובת הזאה על רבים וכן על יחיד בערב פסח, וממילא הזאה דוחה שבת

וְכָל מִילְּתָא דְּאִיתָא בְּצִיבּוּר אִיתָא בְּיָחִיד - וכל דבר שיש בציבור יש ביחיד, **וְכָל מִילְּתָא דְּלֵיתָא בְּצִיבּוּר לֵיתָא בְּיָחִיד** - וכל דבר שאין בציבור אין ביחיד, שמצוות הפסח נאמרה לכל ישראל, ומה שציבור חייבים יחיד חייב.

לפי זה נמצא ש**עֲרֵילוּת, דְּאִי כּוּלֵּיהּ צִיבּוּר עֲרֵלִים נִינְהוּ** [שאם כל הציבור ערלים] **אָמְרִינַן לְהוּ קוּמוּ מְהוּלוּ נַפְשֵׁיכוּ וַעֲבִידֵי פִּסְחָא** [אומרים להם: קומו תמולו עצמכם ותעשו פסח],

וכיון שאומרים לציבור למול עצמם, **יָחִיד נָמֵי אָמְרִינַן לֵיהּ קוּם מְהוֹל וַעֲבֵיד פִּסְחָא** [יחיד גם אומרים לו קום תמול את עצמך ותעשה פסח], **וְאִי לָא מָהֵיל וְעָבֵיד** [ואם לא מל עצמו ועושה פסח] **עָנוּשׁ כָּרֵת.**

ערל
ציבור ערלים: אומרים להם תמולו עצמכם
יחיד ערל: אומרים לו תמול עצמך
ולכן ערילות דוחה שבת

אבל ב**טוּמְאָה, דְּאִי כּוּלֵּיהּ צִיבּוּרָא טְמֵאִין נִינְהוּ** - שאם כל הציבור טמאים הם, **לָא מַדִּינַן עֲלֵיהוּ** - לא מזים עליהם, **אֶלָּא עָבְדִי בְּטוּמְאָה** - אלא הם עושים בטומאה, **יָחִיד נָמֵי פָּטוּר** - יחיד גם פטור, ואינו חייב לקבל הזאה, וכיון שאינו חייב - שבת לא נדחת.

טומאה
ציבור טמאים: אין מזים עליהם
יחיד טמא: אין מזים עליו
ולכן הזאה אינה דוחה שבת

שאלה על הצעת התשובה: רבה אמר שרק מה שהציבור חייב בו, היחיד חייב בו, והרי פסח שני הציבור אינו חייב בו והיחיד חייב בו

אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרָבָא: וַהֲרֵי פֶּסַח שֵׁנִי דְּלֵיתֵיהּ [שאינו] **בְּצִיבּוּר,** שאין ציבור נדחים לפסח שני (אף אם הציבור היו טמאים בטומאה שלא הותרה בציבור ולא יכלו לעשות פסח שני, מכל מקום אינם נדחים לפסח שני), **וְאִיתֵיהּ** [וישנו] **בְּיָחִיד,** שיחיד נדחה לפסח שני.

תשובה: כיון שהציבור חייבים בפסח ראשון, הרי זה נחשב דבר שישנו בציבור, ועל כן היחיד חייב בפסח שני

אֲמַר לֵיהּ רבא: **שְׁאנֵי הָתָם** - שונה שם הדבר לעניין פסח שני, **דְּהָא עֲבַד לֵיהּ צִיבּוּרָא בְּרֵאשׁוֹן** - שהרי הציבור עשה פסח בראשון, ולכן זה נחשב דבר שישנו בציבור ולכן ישנו גם ביחיד.

שאלה נוספת על הצעת התשובה: בברייתא מבואר שאף שציבור עושים בטומאה ואין מזים עליהם, ליחיד כן אומרים שצריך הזאה, הרי שדבר שאינו בציבור וישנו ביחיד

מֵיתִיבִי, יָכוֹל לֹא יְהֵא עָנוּשׁ כָּרֵת אֶלָּא [מי] **שֶׁהָיָה טָהוֹר, וְשֶׁלֹּא הָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה** ולא הביא קרבן פסח,

אבל **עָרֵל, וּטְמֵא שֶׁרֶץ, וּשְׁאָר כָּל הַטְּמֵאִים** [הדומים לטמא שרץ, כגון כל אלו שטמאים טומאת ערב (טומאה יום אחד עד שיטבלו ויהיה ערב שמש, או טמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח] שלא הביאו פסח, **מְנַיִן** שגם הם ענושים כרת, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהָאִישׁ'.**

מִדְּקָא מְהַדַּר אַטְּמֵא שֶׁרֶץ - מכך שהברייתא מחפשת מקור שטמא שרץ שלא הביא קרבן פסח ענוש כרת, שמע מינה: **קֶסָבַר אֵין שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שֶׁרֶץ,**

דְּאִי [שאם] **שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שֶׁרֶץ, לְמָה לֵיהּ לְאַהֲדוּרֵי עֲלֵיהּ** - למה צריך לחפש אחר מקור שטמא שרץ שלא הביא ענוש כרת, **הֵיינוּ טָהוֹר** - והרי הוא כטהור גמור, שהרי הטמא שרץ ראוי לעשות פסחו על ידי שליח לשולחו בעזרה, ואפשר לשחוט ולזרוק את דם הפסח בשביל הטמא שרץ ובערב הרי הוא אוכל, ובודאי שאם הוא לא הביא פסח הרי הוא ענוש כרת,

אַלְמָא אַף עַל גַּב דְּלָא חֲזֵי - הרי מוכח שברייתא זו סוברת שאף שאינו ראוי, שהרי אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, **חִיּוּבָא עֲלֵיהּ** - יש עליו חיוב כרת אם הוא לא תיקן את עצמו בטבילה להביא פסחו, **וְאַף עַל גַּב דְּלֵיתֵיהּ בְּצִיבּוּר** - ואף שדבר זה אינו בציבור, שאם הציבור טמאים אין אומרים להם לטבול (שהרי טומאה הותרה בציבור), ואעפ"כ **אִיתֵיהּ בְּיָחִיד** - ישנו ביחיד, שליחיד כן אומרים לטבול.

טעם חדש שהזאה אינה דוחה שבת: כיון שההזאה היא לצורך האכילה והאכילה אינה מעכבת

אֶלָּא אָמַר רָבָא: אם היה רבי אליעזר סובר שאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, ודאי ההזאה היתה דוחה שבת, אף שבציבור אין הזאה, אלא **קָסָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שֶׁרֶץ, וְהוּא הַדִּין לִטְמֵא מֵת בִּשְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ,** הלכך **הַזָּאָה לְמַאי** - לצורך מה ההזאה, **לַאֲכִילָה,** שהרי ההזאה לא מעכבת את השחיטה או את הזריקה, והיא רק מעכבת את האכילה, שטמא אינו אוכל בפסח, ולצורך האכילה אין מזים בשבת, שהרי **אֲכִילַת פְּסָחִים לָא מְעַכְּבָא** - אכילת הפסח אינה מעכבת, שמה שכתוב 'איש לפי אכלו', הוא למצוה ולא לעכב.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַבָּא לְרָבָא: אִם כֵּן שטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח בשבת שוחטין וזורקין עליו, ואף על פי שאין סופו להזות היום, **נִמְצָא פֶּסַח נִשְׁחָט שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו,** והרי פסח ששחטוהו שלא לאוכליו פסול.

אֲמַר לֵיהּ: שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו, היינו: **לְחוֹלֶה וּלְזָקֵן דְּלָא חֲזֵי** - שאינם ראויים לאכול, **אֲבָל הַאי**

מִיחְזֵא חֲזֵי - אבל זה (טמא ביום השביעי) בלילה הוא ראוי לאכול, אלא רק **תַּקּוֹנֵי הוּא דְּלָא מְתַקֵּן** - לתקן את עצמו הוא לא תיקן שלא היזו עליו.

◆◆◆

שנינו במשנה: **כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ'** כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת כגון הבאתו מחוץ לתחום, וחתיכת יבלתו:

הלכה כרבי עקיבא שמכשירי פסח אינם דוחים את השבת, וכן שנינו לגבי מכשירי מילה

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא [שמכשירים שאפשר לעשותם מערב שבת או יום טוב, אינם דוחים את השבת או היום טוב].

וּתְנַן נָמֵי גַּבֵּי מִילָה כִּי הַאי גַּוְונָא - ושנינו כך גם לגבי מילה: **כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. מִילָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא.**

הגמרא מבארת את הטעם שרב הוצרך להשמיענו גם לגבי מילה וגם לגבי פסח שהלכה כרבי עקיבא: **וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן גַּבֵּי פֶּסַח** - שאם היה רב משמיע לנו שהלכה כרבי עקיבא לגבי פסח, הייתי אומר: **הָתָם** - שם בפסח, **(דְּהוּא מַכְשִׁירֵי) מִצְוָה, לָא דָּחוּ שַׁבָּת, מִשּׁוּם דְּלֹא נִכְרְתוּ עָלֶיהָ** [על פסח] **שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת, אֲבָל מִילָה דְּנִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת** - שנאמר בתורה (בפרשה שנאמרה בה מצות מילה) י"ג פעמים ברית, **אֵימָא לִידְחֵי** - הייתי אומר שמכשיריה ידחו שבת.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן מִילָה - ואם היה משמיע לנו שהלכה כרבי עקיבא לגבי מילה, הייתי אומר: **הָתָם** - שם במילה **הוּא דְּמַכְשִׁירֵי מִצְוָה לָא דָּחוּ שַׁבָּת דְּלֵיכָּא כָּרֵת** - שאין כרת, שאף אם לא מלו בזמנו אינו מחוייב כרת, שהרי יכול למולו למחרת, **אֲבָל פֶּסַח דְּאִיכָּא כָּרֵת** - אבל בפסח שיש כרת לאדם שאינו מביא פסח, **אֵימָא לִידְחֵי** - הייתי אומר שמכשיריו דוחים שבת.

צְרִיכָא - לכן הוצרך רב ללמדנו שהלכה כרבי עקיבא הן לגבי פסח הן לגבי שבת שמכשיריהם אינם דוחים את השבת.

משנה

מתי מביאים 'חגיגה' בי"ד ניסן ביחד עם הפסח

אֵימָתַי מֵבִיא חֲגִיגָה עִמּוֹ - עם הפסח בארבעה עשר בניסן:

א. **בִּזְמַן שֶׁהוּא בָּא בַּחוֹל** - כאשר ערב פסח חל ביום חול, שחגיגה אינה דוחה שבת,

ב. **בְּטָהֳרָה** - כאשר הפסח בא בטהרה, שחגיגה אינה באה בטומאה, גם אם רוב הציבור טמאים, שמה שאמרו טומאה הותרה בציבור הוא לעניין פסח ותמיד, ולא לעניין חגיגה.

ג. **וּבְמוּעָט** - כאשר הכמות בשר שיש לבני החבורה בקרבן פסח היא מועטת, ואזי אוכלים את החגיגה תחילה כדי שהפסח יהיה 'גמר שביעתם' וייחשב להם לאכילה.

המשנה מונה אופנים שאין מביאים חגיגה:

א. **וּבִזְמַן שֶׁהוּא בָּא בְּשַׁבָּת** - אבל כשערב פסח חל בשבת,

ב. **בִּמְרוּבֶּה** - או שבני החבורה מועטים ונמצא שהכמות בשר שיש לבני החבורה בקרבן פסח היא מרובה.

ג. **וּבְטוּמְאָה** - או אם הקרבן בא כאשר רוב הציבור טמאים,

בג' אופנים אלו: **אֵין מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה.**

דיני החגיגה אינם כפסח, ואפשר להביאה מבקר, מנקבות, ונאכלת לב' ימים ולילה

חֲגִיגָה הָיְתָה בָּאָה או **מִן הַצֹּאן,** או **מִן הַבָּקָר, מִן הַכְּבָשִׂים, וּמִן הָעִזִּים, מִן הַזְּכָרִים וּמִן הַנְּקֵבוֹת וְנֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד,** ואינה כפסח, שהרי הפסח בא רק מהצאן (כבשים או עיזים) ולא מבקר, רק מזכרים, והיא נאכלת רק ללילה אחד.

גמרא

מבררת הגמרא: **מַאי תַּנָּא דְּקָתָנֵי חֲגִיגָה** - מה שייכות עניין חגיגה לכאן, איזה נושא לימד התנא לעיל שלכן כתב כאן דיני חגיגה.

מבארת הגמרא: **תָּנָא** - התנא לימדנו במשנה הקודמת: **הַרְכָּבָתוֹ וַהֲבָאָתוֹ דְּלָא דָּחֵי שַׁבָּת** - שהרכבת והבאת הפסח אינם דוחים שבת, **וְקָתָנֵי נָמֵי** - ולכן התנא שנה כאן גם על **חֲגִיגָה דְּלָא דָּחֲיָא שַׁבָּת, וְהָכִי קָאָמַר: אֵימָתַי מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה, בִּזְמַן שֶׁהוּא בָּא בְּחוֹל בְּטָהֳרָה וּבְמוּעָט,** אבל אם ערב פסח חל בשבת אין מביאים חגיגה שאינו דוחה שבת.

חגיגת י"ד אינה חובה

אָמַר רַב אָשֵׁי: שְׁמַע מִינַּהּ חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר (דף ע) **לָאו חוֹבָה הִיא** - ממשנתינו מוכח שחגיגת י"ד אינה חובה, **דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חוֹבָה הִיא תֵּיתֵי בְּשַׁבָּת** - שאם עולה על דעתך שהיא חובה, יהיה חובה להביאה גם כאשר ערב פסח חל בשבת, **וְתֵיתֵי בִּמְרוּבֶּה** - וכן יהיה חובה להביאה גם כאשר יש הרבה בשר בקרבן הפסח לבני החבורה, **וְתֵיתֵי בְּטוּמְאָה** - וכן יהיה חובה להביאה גם כאשר הציבור טמאים.

מדוע מביאים חגיגת י"ד

שואלת הגמרא: **וּבְמוּעָט מִיהוּ מַאי טַעְמָא אַתְיָא** - אם כך שחגיגה אינה חובה, אם כן כאשר יש בבשר הפסח מעט בשר לאכילת בני החבורה, מדוע מביאים את החגיגה.

עונה הגמרא: **כִּדְתַנְיָא, חֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפֶּסַח נֶאֱכֶלֶת תְּחִילָּה** [לפני אכילת הפסח], **כְּדֵי שֶׁיְּהֵא פֶּסַח נֶאֱכָל עַל הַשָּׂבָע,** שיהו נהנין באכילתו, ותיחשב להן.

על השבע. שיהו נהנין באכילתו ותיתסב להן: **וגאכלה לשני ימים.** חגיגת ממשה עשר דנפקא לן במסכת חגיגה (ט.), מוחזקותם אותו[1]: **יוצא בה משום שמחה.** אם עיכבה עד למחר ושחטה יוצא בה משום שמחה משום שלמי שמחה ופע"ג שמופרשת ושומדת היא כבר ושלמי שמחה חובה הן. והא דקי"ל (לקמן דף עא.). כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין כדתניא בספיפי[2] וזבחת פסח כו' עד אלף ובקר[3] והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים א"כ למה נאמר בקר להקיש כל הבא מאלף ובקר לפסח מה פסח דבר שהוא חובה ואינו בא אלא מן החולין אף כאן שהוא חובה ואינו בא אלא מן החולין הני מילי בחובות דעלמא[4] אבל שלמי שמחה איתרבי בממ"ן חגיגה (ח.) מדתניא בספיפי[5] ושמחת[6] לרבות כל מיני שמחה יכול אף בעופות ומנחות תלמוד לומר[7] בחגך מי שחגיגה באה מהן יצאו עופות מלבד אמרו ישראל יוצאים ידי חובתן בגדלים ונדבות כו' אע"ג דמחויב ועומד הוא: **ואין יוצא בה משום.** חגיגת ממשה עשר כדאמרן[8] דבר שיש בו חובה אינו בא אלא מן החולין כלומר משלו ולא ממה שהוא מחויב ועומד חוץ ממה שהוא מחויב: **מאי טעמא.** דאמר אין נאכלין אלא ליום ולילה: **נאכלה לני.** צריך לאוכלה לני: **הלילה הזה כולו לני.** מתני' היא בפרק המביא כולו לני ואפי' החגיגה: **למידי דאכילה.** דאזהרת ליה לוי אכילה היא: **אפי' סברא.** אינה נאכלת אלא ליום ולילה: **שמע מינה כולהו אפיין.** כולהו מילי דפסח אמיין בחגיגה בההוא היקשא: **שוחט בה.** פסחו מיד ואין צריך להטבילה זה המולאה דמסממת הטבילה בעלים אם טמאה היתה הטבילה בשלמה עשר כדי שיהא הערב שמש ותהא טהורה בארבעה עשר: **שוב ומטביל.** כלומר אע"פ שפסח שמא הטבילה הבעלים זה שוב ומטביל' מפסק שמא עדיין לא הטבילה שהיה להן שהוא ביום להטבילה ולהעריב שמשה: **קופין.** סכין גדול הוא וחזק אין לשחיטה אלא לחיתוך בשר ולשבירת עצמות: **בין בזה בין בזה.** אפילו נמצאת בארבעה עשר: **שוב ומטביל.** דמתוך שאין שבירת העצם בפסח אין הבעלים צריכין לה כל הרבעה עשר עד למחר ויש לומר לא הטבילה שהיה לו שהוא ביום טוב אינו עלמו: **מני.** הא דמשמע דאין שבירת עצמות בערב הפסח: **לי ימא רבנן.** דלא מקבי חגיגה בפסח ואין בה איסור שבירת עצם: **מאי שנא סכין דמטבילי.** לה בעליה מאתמול ומוקמינן לה בשמא בחזקת טהרה למולאה משום דחזיא ליה לבעלים בארבעה עשר לפסח לשחוט הילכך אטבלה מאתמול דניחוי ליה הערב שמש והא לא מייתינן שמא אבדה לו זה ימיה רבים ודוחי הייום נפלה ממנו דמתוך שבשעת הרגל העם רב אין שוהה שם במקום נפילתה שלא תמצא: **חזי לחגיגה.** לשבירת עצמות ואטבלה אתמול ואמאי המולאה בארבעה עשר שוב ומטביל: **שבת.** ערב הפסח בשבת אין חגיגה באה עמו הלכך לא צריכה בארבעה עשר: **אל ארבעה עשר ליום בשבת שוחט.** בקופין זה מיד ואין צריך להטבילו דאע"ג דשמש בעלים היה להן סכין לשחוט ולא היתה קופין זו להן אלא לשבירת עצמות והיום אין שבירת העצם בשבת אפילו הכי כיון דצריכה להן ביום טוב אחר שבת כבר הטבילוה מערב שבת דהא בשבת לא מצו לאטבולה כדאמרינן במסכת ביצה (ד' י:) אל יום טוב לחיות אחר שבת מטבילין את הכל מלבני השבת: **ובאמצע עשר.** אם מלאה בעלים: **שוחט בה.** שלמנים מיד דולחי הטבילה בעלים מאתמול: **הרי היא כסכין.** ואפילו נמצאת בארבעה עשר שאל לחיות בחול שוחט בה מיד דולחי הוטבלה עם הסכין בשלשה עשר הואיל וקשורה עמו: **מכלל דיישא.** דקתני בין בזה בין בזה שוחט ומטביל: **לאו בשבת עסקינן.** דאם לא כן קשיא דישא אסיפא ואפילו הכי קאמר דאין בו שבירת עצמות אלא אסור לשבור עצמות בחגיגה בארבעה עשר:

לאו חובה היא. כלומר אינו חייב מן התורה להבילה דאי ס"ד חובה היא מן התורה שוב אין לנו לומר שיש חילוק בין שבת לחול דהוי קרבן הקבוע לו זמן ותיתי במרובה ובטומאה אלא דהוי מן התורה אינו בא אלא מן המשנה ולא ולאו חובה היא דאי סלקא דעתך חובה היא תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה ובמועד מיהו מ"ט אתיא כדתניא[6] חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת תחילה כדי שיהא פסח נאכל על השבע: ונאכלת לשני ימים וכו': מתני' דלא כבן תימא דתניא בן תימא אומר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה וחגיגת חמשה עשר נאכלת לשני ימים ולילה אחד[7] וחגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה מ"ט דבן תימא כדמתני רב לחייא בריה[8] ולא ילין לבקר זבח חג הפסח זבח חג זה חגיגה הפסח כמשמעו ואמר רחמנא לא ילין איבעיא להו לבן תימא נאכלת צלי או אין נאכלת צלי כי אקשיה רחמנא לפסח ללינה אבל לצלי לא או דילמא לא שנא ת"ש[9] הלילה הזה כולו צלי[10] ואמר רב חסדא זו דברי בן תימא שמע מינה איבעיא להו לבן תימא באה מן הבקר או אינה באה מן הבקר באה מן הנקבות או אינה באה מן הנקבות בא בת שתי שנים אינה באה מן הנקבות באה בת שתי שנים כי אקשיה רחמנא לפסח למידי דאכילה אבל לכל מילי לא או דילמא לא שנא ת"ש חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח באה מן הצאן ואינה באה מן הבקר באה מן הזכרים ואינה באה מן הנקבות באה בת שנתה ואינה באה בת שתי שנים ואינה נאכלת אלא ליום ולילה ואינה נאכלת אלא צלי ואינה נאכלת אלא למנויו מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא בן תימא שמע מינה כולהו מילתא בעינן ש"מ איבעיא להו לבן תימא יש בה משום שבירת עצם או אין בה משום שבירת העצם אע"ג דכי אקשיה רחמנא לפסח אמר קרא[2] בו בו ולא בחגיגה או דילמא האי בו[3] בכשר ולא בפסול הוא דאתא ת"ש[4] סכין שנמצאת בארבעה עשר שוחט בה מיד[5] בשלשה עשר שונה ומטביל קופין בין בזה ובין בזה שונה ומטביל מני אילימא רבנן מאי שנא סכין דמטביל דחזיא לפסח קופין נמי הא חזי לחגיגה אלא לאו דבן תימא היא ושמע מינה יש בה משום שבירת העצם לא לעולם רבנן וכגון שבא בשבת והא מדקתני סיפא[6] חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט בה מיד ובחמשה עשר שוחט בה מיד[7] נמצאת קופין קשורה לסכין הרי היא כסכין מכלל דרישא לאו בשבת עסקינן ואלא שבא במרובה

מוספסת פ"ה ה"ג, ג) [לקמן דף עא.], ד) [לקמן דף קטו.], ה) [נ' תוס' סוס ד"ה טלו], ו) [לקמן פב. פד. לז.], ז) שקלים פ"ח מ"ג, [נ' תוס' זבחים לח. ד"ה טבול יום], ח) [ויקרא כג], ט) [ראה טז ב] [וכן במשנה דמנחות פב.], י) [דברים טז], יא) [שם], יב) [דברים טז], יג) [ראה טז יד], יד) [לקמן עא.], טו) [שם], טז) [לקמן עא.], יז) [נ' רש"ל], יח) [נ' ביפה ח:], יט) רש"ל מ"ז.

תורה אור השלם

1. לא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי וְלֹא יָלִין לַבֹּקֶר זֶבַח חַג הַפֶּסַח:

שמות לד כה

2. בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ:

שמות יב מו

מוסף תוספות

א. ולפי הירושלמי יש לפרש לאו חובה היא כלומר אינה חייב מן התורה להביאה. תוס' שמן. ב. וההיא כרבנן דפליגי עלי' דבן תימא אתי מדקתני לשני ימים. סס. ג. [ד"]לאו חובה היא מדאווריתא אלא מדרבנן. סס.

רבינו חננאל

אמאי בחול באה במרובעת ואינה באה במרובה, פי' מרובעת כגון שנמנו על זה הפסח בני אדם הרבה ואינו מגיע לוכל [לאכול] ממנו אלא מעט. ופרקינן לכך מביא עמו חגיגה כדתניין חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת החילה לפסח כדי שהא נאכל פסח על השבע. ונאכלת לב' ימים. מתני' דלא כבן תימא דתניא בן תימא אומר חגיגה הבאה ב"י עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה. מאי טעמא דבן תימא, דכתיב ולא ילין לבקר זבח חג הפסח, חג זו חגיגה הפסח כמשמעו. בתורייהו בפסח ובחגיגה אמר רחמנא לא ילין לבקר. ואסיקנא לבן תימא חגיגה ר"ד הבאה עם הפסח הרי היא כפסח לכל דבר, באה מן הצאן ולא מן הבקר מן הזכר ולא מן הנקיבות בת שנה ולא בן ב' שנים ואינה נאכלת אלא למנויה ואינה נאכל אלא צלי ואינה נאכלת אלא ליום ולילי, יום ר"ד וליל ש"ר, ואיבעיא [להלן] [להן], לבן תימא דאקיש חגיגת ר"ד לפסח אסור בשבירת עצם כפסח דכתיב ועצם לא תשברו בו, או לא. ופשטי לה מהא

רבינו חננאל (המשך)

התנן בסוף שקלים סכין שנמצא ב"ד בניסן שוחט בה מיד בי"ג בניסן ושונה ומטביל כו'. פי', כל טומאת מת שנענה הזאה שלישי ושביעי ואם מצא הוא או לאו שונה ומטביל, היה מזה ושונה עליו בו ביום ומטבילו ונטהר. ומצינו בעניין הזה משנה כלי מתכות מטמאין ומיטהרין דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר אין מיטהרין אלא שלימין, כיצד היזה עליהן נישבריו בו ביום התיכן הזה והזה עליהן שנייה בו ביום הרי נתיקנו דברי ר' אליעזר, ר' יהושע [אומר] אין הזייה פחות משלישי ושביעי. הילכך זו הסכין שנמצא ב"ד בניסן שוחט בה המרובעה מיד שודאי שהרה היא ולא הוציאוה בעלים אלא לשחוט בה שכל היום שוחטין. מצא אותה ב"י בניסן יתכן שהייתה טמאה והיום יום שביעי שלה, והוציאוה בעליה להזות עליה ולטהרה היום כדי שיעריב השמש ותהא טהורה היא שהרה. ב"י דהי היא טהורה. קופין שהוא כעין קרדום והוא עשוי לקצב לשבר בו עצמות של צאן ושל בקר, המוצאו בין ביום י"ג בין ביום י"ד שונה ומטביל כמו שאמרנו, ומחר ביום ט"ו הוא טהור. דרייקי מדוקא דמתני' דקתני בקופין בין ביום ארבעה עשר שונה ומטביל, שאין בארבעה עשר צורך לקופין ולא היו בעליו מוליכין אותו אלא לטהרו היום להשתמש בו למחר. ומאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא שחגיגת ארבעה עשר כספח הוא בן תימא, ור"מ כי לבן תימא אסור לשבר בו עצם לפיכך אין צורך ביום ארבעה עשר לקופין, דאי רבנן כיון דאמרי חגיגת ארבעה עשר אינה עצמות אמאי לא נימא דהאי קופין ביום ארבעה עשר שהוה לגמרי הוא ולשבור בה עצמות החגיגה הוציאו בעליו. אלא ש"מ משנה זו אינה לרבנן אלא לבן תימא שחגיגת ר"ד אסור לשבר בה בעצם. ודחינן לא לעולם מתני' רבנן היא וכגון שחל ר"ד להיות בשבת שאין שם חגיגה כלל. ודחי להא

עין משפט נר מצוה

כה א מי' ס"ח מהל' ק"ש הלכה ג:
כו ב מי' ס"ג מהל' מגילה הלכה י:
כז ג מי' ס"ג מהל' אבות הטומאה הל' ה:
כח ד שם הלכה ו:
כט ה שם הלכה ה:
ל ו שם הלכה ז:

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מאי טעמא דבן דורתאי דכתיב וזבחת פסח וכו'. רש"י פי' דבמגיגת י"ד מייתי [9]ולפי' ל"ל דלבן תימא אע"ג דאית ליה היקשא אחרינא לעיל מגיגת י"ד לא דחיא שבת אע"ג דלבל מילי אקשיה מגיגה לפסח דאפילו לצבירת עפרא אי לאו דכתב בו מדקאמר רב אשי בסמוך ואלו דטעמא דפרושין ניקו ויפרוש ואי בן תימא נמי פ"ל דדחי' אדם לא הוה מתמה כולי האי וטעמא כדליפין בסמוך מוחזקותם אותו וגו' דלא דחיא שבת אע"ג דקרבן ציבור היא ה"ג לבן תימא ואע"ג דקרא ומגוזם אותו בחגיגת ט"ו כתיב שבתא הוא להשוות החגיגה יחד ולהכי איצטריך לבן דורתאי למילף מוחזקת פסח שהוקשו לענין זביחה ואפי' בשבת לאפוקי אלא נקיש החגיגות יחד ולא מצי למילף מהיקשא דבן תימא כדפי' ורקא דעל לעיל קאמר רב אשי דאי מוהב היא מיתי בשבת מעמא דלבן תימא ולתנא דלקמן דאית להו חגיגת מרבעה עשר לחוריתא דחיא שבת אע"ג מאי קמתמה רב אשי ואמן טעמא דפרושין ניקו ויפרוש ואי בן תימא נמי דחיא בשבת ולא לר"י עיקר דהכא אחיי בחגיגת ט"ו דלמוכח למייתי קרא דזוחגותם אותו[8] ואתי שפיר דלא כיל בהוליאו לו אלא דבר שקבוע לו זמן יום אחד ולא יותר אבל חגיגת ט"ו לא תשיב כל כך זמן קבוע כיון שיש לה תשלומין כל שבעה ומ"מ פריך שפיר הא ולאי קרבן ציבור הוא דאף חגיגת המשה עשר תשיבה זמנה קבוע כדאמרינן בפרק ג' דביצה (דף כ:) אמר להן ג"ש אף זו קבוע לה זמן דתנן עבר הרגל ולא חג אינו מביא בחתיכותו ואין להקשות ל"כ אמאי סולדן בן דורתאי לפרוש והתרתוק כדי שיהיה בדרך רחוקה ויפטר אלא היה יכול להביא חגיגתו כל שבעה כדיליפין בסמוך אומר ר"י דילמא יהודה בן דורתאי ס"ל מדאיתקש חגיגת המשה עשר לפסח [9]שמע מינה אין לן מה תשלומין והא דמוקי בן דורתאי קרא דוחבחת פסח בחגיגת המשה עשר ולא בחגיגת י"ד משום דסבר דחגיגת י"ד לאו דאורייתא: **הא ודאי קרבן ציבור הוא.** [2]נקט קרבן ציבור משום דאיכא תנא דאלי בהכי בפ' יש קרבנות (תמורה יד.) דתנן יש בקרבנות ציבור שאין בימיד שקרבנות ציבור דוחין את השבת ואת הטומאה ומיהו לענין הוליאו לו (יומא נ.) אמרי' כל שזמנו קבוע דוחה את השבת וטומאה אפילו בימיד וק"ק דהכא קרו ליה קרבן ציבור משום דאתי בציבור וכן ביומא [3][אבל בחגיגה] (דף ו.) קרי ליה קרבן יחיד: **הא ודאי קרבן ציבור.** תימה לרשב"א מה בכך אם הוא קרבן

ציבור והא פסח ותמיד ושעירי ר"ח ועומר ושתי הלחם לגולהו מצרכינן קראי בכילא לוגין (לקמן עז.) שידחו שבת [2] וא"כ הכא מנא לן ותורי"ד לחגיגה (ט) בכלל שאר קרבנות מועדות [7] [9]דהאי קרא דוחבחת לא מיתי אלא לר"י דאפי' הקדישם מתחלה ושחטן לשם חגיגת ט"ו אייני לאי לשם שלמים דעלמא אין יוצא משום חגיגה אפי' שחטן בי"ט דכל דבר שבאוכלה אין בא אלא מן המוקדם לכך נראה דהקדישן ושחטן לשם חגיגה דהוה אלא דבר שבאוכלה ואינו

לָאו חוֹבָה הִיא דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חוֹבָה הִיא תֵּיתֵי בְּשַׁבָּת וְתֵיתֵי בִּמְרוּבֶּה וְתֵיתֵי בְּטוּמְאָה

וּבְמוּעָט מִיהוּ מַאי טַעְמָא אַתְּיָא כִּדְתַנְיָא חֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפֶּסַח נֶאֱכֶלֶת תְּחִילָּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא פֶּסַח נֶאֱכָל עַל הַשָּׂבָע: [התבאר בדף הקודם].

✦ ✦ ✦

שנינו במשנה לגבי החגיגה שבאה עם הפסח: **וְנֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְכוּ'** ולילה אחד.

בן תימא חולק על משנתינו וסובר שחגיגה הבאה עם הפסח נאכלת ליום ולילה

אומרת הגמרא: **מַתְנִיתִין** [משנתינו שמבואר בה שהחגיגה נאכלת לשני ימים ולילה היא] **דְּלָא כְּבֶן תֵּימָא.**

דְּתַנְיָא, בֶּן תֵּימָא אוֹמֵר: חֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפֶּסַח [שמביאים בי"ד ניסן חגיגה יחד עם הפסח, כמבואר במשנתינו (והיא נקראת חגיגת ארבעה עשר)], **הֲרֵי הִיא כַּפֶּסַח, וְאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא לְיוֹם וָלַיְלָה,** [דהיינו בליל פסח].

וַחֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר [שחוץ מהחגיגה הנ"ל, מביאים חגיגה נוספת בט"ו ניסן, וחגיגה זו] **נֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד.**

נמצא שמביאים ב' קרבנות חגיגה. א. חגיגת י"ד (וכמבואר לעיל אינה חובה אלא כאשר בשר הפסח מועט, ואין בו מספיק לבני החבורה, שהפסח ייאכל על השובע). ב. חגיגת ט"ו (והיא חובה). ויש עוד קרבן ג' שמלבד הבאת חגיגה בי"ד ובט"ו, יש עוד חובה להביא 'שלמי שמחה', כדלהלן (שבכל יום טוב יש חובה להביא שלמים לשמחה, שיש שמחה ע"י אכילת בשר שלמים).

בן תימא מבאר שיכול לצאת ידי חובת 'שלמי שמחה' על ידי חגיגת י"ד

וַחֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר, אם עיכבה עד למחר ושחטה, **יוֹצֵא בָהּ מִשּׁוּם שִׂמְחָה** - משום שלמי שמחה, ואף על גב שאת חגיגת י"ד הפריש כבר בי"ד לשם חגיגת י"ד, ויש כלל שכל דבר שבחובה (דבר שחייבים להביאו) אי אפשר להביאו אלא מהחולין, ולא מקרבן אחר שכבר הקדישו, מכל מקום יש לימוד מיוחד (במסכת חגיגה ח.) לגבי שלמי שמחה שאפשר להביאם גם מדבר שכבר הקדישוהו.

המשך דברי בן תימא: בחגיגת י"ד – אין יוצא ידי חובת חגיגת ט"ו

וְאֵין יוֹצֵא בָהּ (בחגיגת י"ד) **מִשּׁוּם חֲגִיגָה** - משום חגיגת חמשה עשר, שכאמור כל דבר שבחובה אינו בא אלא מהחולין.

הקרבנות שמביא		זמן אכילתו
פסח	חובה	בליל פסח

הקרבנות שמביא		זמן אכילתו
חגיגת י"ד	חייב להביאו רק אם הפסח מועט)	לבן תימא בליל פסח. למשנתינו: ב' ימים ולילה (דהיינו גם בלילה השני של פסח)
חגיגת ט"ו	חובה - ואין יוצא בזה ידי חובה ע"י חגיגת י"ד	ב' ימים ולילה (דהיינו גם בלילה השני של פסח)
שלמי שמחה	חובה - ויש ריבוי מיוחד שיוצא בזה ידי חובה ע"י חגיגת י"ד	יכול להביא גם בימי חול המועד, ונאכלת ליום ולילה

מקורו של בן תימא שחגיגת י"ד אינה נאכלת אלא ליום ולילה

מבררת הגמרא: **מַאי טַעְמָא דְּבֶן תֵּימָא** - מה טעמו של בן תימא שסובר שחגיגת י"ד אינה נאכלת אלא ליום ולילה.

מבארת הגמרא: **כִּדְמַתְנֵי רַב לְחִיָּיא בְּרֵיהּ** - כמו שרב לימד את חייא בנו, בפסוק: **'וְלֹא יָלִין לַבֹּקֶר זֶבַח חַג הַפֶּסַח', 'זֶבַח חַג'** - **זֶה חֲגִיגָה** (חגיגת י"ד). **'הַפֶּסַח' כְּמַשְׁמָעוֹ** (קרבן פסח), **וְאָמַר רַחֲמָנָא** ועל שניהם התורה אומרת: **'לֹא יָלִין'**, הרי שאינם נאכלים אלא עד הבוקר של ט"ו ניסן, ומוכח שאף החגיגה אינה נאכלת אלא ליום ולילה.

✦✦✦

ספק: לפי בן תימא האם חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת דוקא צלי

אִיבַּעְיָא לְהוּ, לְבֶן תֵּימָא שסובר שחגיגת י"ד נאכלת ליום ולילה כמו הפסח, האם היא גם **נֶאֱכֶלֶת** דווקא **צָלִי** [כמו הפסח], **אוֹ אֵין נֶאֱכֶלֶת** דוקא **צָלִי.**

והגמרא מבארת את הספק: **כִּי אַקְּשֵׁיהּ רַחֲמָנָא לְפֶסַח לְלֵילָנָה** - מה שהפסוק הקיש חגיגה זו לפסח, היינו רק לעניין לינה, שנאכלת ליום ולילה, **אֲבָל לְצָלִי, לָא. אוֹ דִּילְמָא לָא שְׁנָא** - או שמא אין הבדל והפסוק הקישו לפסח לכל עניין, ואף לגבי זה שצריך לאוכלו דוקא צלי.

פשיטת הספק: נאכלת דוקא צלי

תָּא שְׁמַע, שנינו במשנה להלן: **הַלַּיְלָה הַזֶּה כּוּלּוֹ צָלִי,** ומשמע שכל מה שנאכל בליל ט"ו, דהיינו גם חגיגת י"ד נאלת דוקט צלי. **וְאָמַר רַב חִסְדָּא:** משנה **זוֹ דִּבְרֵי בֶן תֵּימָא.**

שְׁמַע מִינַּהּ - הרי מוכח שלבן תימא חגיגת י"ד נאכלת דוקא צלי, כפסח.

✦✦✦

ספק: לפי בן תימא האם חגיגה הבאה עם הפסח, דינה כפסח שבא דוקא מכבשים, ולא מבקר. מזכרים ולא מנקבות. בת שנה ולא בת שנתיים

אִיבַּעְיָא לְהוּ, לְבֶן תֵּימָא - הגמרא מביאה ספק שהסתפקו בו לפי שיטת בן תימא האם חגיגת י"ד **בָּאָה מִן הַבָּקָר אוֹ אֵינָהּ בָּאָה מִן הַבָּקָר,**

וכן הסתפקו האם היא **בָּאָה מִן הַנְּקֵבוֹת אוֹ אֵינָהּ בָּאָה מִן הַנְּקֵבוֹת,**

ועוד הסתפקו אם היא **בָּאָה בַּת שְׁתֵּי שָׁנִים, אוֹ אֵינָהּ בָּאָה בַּת שְׁתֵּי שָׁנִים,**

הגמרא מבארת את הספק: **כִּי אַקְּשֵׁיהּ רַחֲמָנָא לְפֶסַח לְמִידֵּי דַּאֲכִילָה** - מה שהתורה הקישה חגיגה לפסח, הוא רק לעניין אכילה (שהרי המקור להיקש בין פסח לחגיגה הוא לעניין לינה, שהוא לעניין אכילה שיאכלו את הבשר עד הבוקר), **אֲבָל לְכָל מִילֵּי לָא** - אבל לשאר הדברים לא הוקשה חגיגה לפסח, **אוֹ דִּילְמָא לָא שְׁנָא** - או שמא אין הבדל וחגיגה הוקשה לפסח לכל דבר.

פשיטת הספק: הרי היא כפסח שבא דוקא מכבשים או עיזים, זכרים, בני שנה

תָּא שְׁמַע, חֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפֶּסַח הֲרֵי הִיא כְּפֶסַח, בָּאָה מִן הַצֹּאן וְאֵינָהּ בָּאָה מִן הַבָּקָר, בָּאָה מִן הַזְּכָרִים וְאֵינָהּ בָּאָה מִן הַנְּקֵבוֹת, בָּאָה בַּת שְׁנָתָהּ וְאֵינָהּ בָּאָה בַּת שְׁתֵּי שָׁנִים, וְאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא לְיוֹם וָלַיְלָה, וְאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא צָלִי, וְאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא לִמְנוּיָו,

מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא [מי שמעת שיש לו סברא זו, שחגיגת י"ד אינה נאכלת אלא ליום ולילה] **בֶּן תֵּימָא,** נמצא שברייתא זו היא דעת בן תימא, ומבואר בברייתא שחגיגת י"ד היא כפסל לכל דבריו,

שְׁמַע מִינַּהּ כּוּלְּהוּ מִילְּתָא בְּעֵינַן - הרי מוכח שצריך של הדברים של חגיגת י"ד יהיו כמו פסח, ולומדים מההיקש לכל עניין ולא רק לענייני אכילה. **שְׁמַע מִינַּהּ.**

✦ ✦ ✦

ספק: לפי בן תימא האם חגיגה הבאה עם הפסח, דינה כפסח שיש בה משום שבירת עצם

אִיבַּעְיָא לְהוּ - הגמרא מביאה ספק שנסתפקו: **לְבֶן תֵּימָא** שסובר שחגיגת י"ד הרי היא כפסח לענין זה שנאכלת ליום ולילה, האם **יֵשׁ בָּהּ** [בחגיגת י"ד] **מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם** - שאסור לשבור בה עצם כמו בקרבן פסח. **אוֹ אֵין בָּהּ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם,**

הגמרא מבארת את הספק: **אַף עַל גַּב דְּכִי אַקְּשֵׁיהּ רַחֲמָנָא לְפֶסַח** - אף שהתורה הקישה את חגיגת י"ד לפסח, **אָמַר קְרָא** - מכל מקום נאמר בפסוק 'ועצם לא תשברו **בּוֹ',** ומשמע: שדין שבירת עצם נאמר רק **'בּוֹ'** [בקרבן פסח], **וְלָא בַּחֲגִיגָה,**

אוֹ דִּילְמָא הַאי בּוֹ - או שמא מה שאמרה התורה 'בו', **בְּכָשֵׁר וְלָא בְּפָסוּל הוּא דַּאֲתָא** - הרי הוא בא ללמד שאיסור שבירת עצם נאמר רק בפסח כשר ולא בפסח שנפסל, והפסוק לא בא למעט חגיגת י"ד, וגם בו יש איסור שבירת עצם.

הצעת פשיטת הספק: במשנה שמוכח שהיא שיטת בן תימא מבואר שאין משתמשים בקופיץ בי"ד ניסן, שאף בחגיגה יש משום שבירת עצם

תָּא שְׁמַע, סַכִּין שֶׁנִּמְצֵאת בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, שׁוֹחֵט בָּהּ מִיָּד - המוצא יכול לשחוט בה את פסחו

מיד ואינו צריך להטבילה, שאם הסכין היתה טמאה מסתמא הטבילוה בעליה בי"ג ניסן כדי שכאשר תעריב השמש תהיה טהורה בי"ד ניסן.

ואם נמצאת **בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, שׁוֹנֶה וּמַטְבִּיל** - כלומר אף על פי שספק שמא הטבילוה הבעלים, צריך לשנות ולהטבילה מספק, שמא עדיין לא הטבילוה שהיה להן שהות ביום להטבילה ולהעריב שמשה.

ואם מצא **קוֹפִּיץ** [סכין גדול, שרוב סכינים אלו אינם לשחיטה אלא לחיתוך בשר ולשבירת עצמות], **בֵּין בָּזֶה וּבֵין בָּזֶה** - בין שהקופיץ נמצא בי"ד ניסן ובין בי"ג ניסן, **שׁוֹנֶה וּמַטְבִּיל** - צריך לחזור ולהטבילו, כיון שאין שוברים עצמות בפסח אין הבעלים צריכין את הקופיץ כל ארבעה עשר עד למחר, ויש לומר לא הטבילוה, (שהרי יש לבעלים שהות להטביל את הקופיץ ביום י"ד סמוך לבין השמשות לצורך הקרבנות של ט"ו בניסן שמותר לשבור בהם עצם).

הרי מבואר במשנה זו שאין משתמשים בקופיץ בי"ד ניסן. ויש לברר בברייתא זו, **מַנִּי** - כדעת מי היא שנויה, **אֵילִימָא רַבָּנַן** - אם תאמר שמשנה זו שיטת רבנן היא שסובר שדין חגיגת י"ד אינה כפסח ומותר לשבור בה עצם, **מַאי שְׁנָא סַכִּין דְּמַטְבִּיל דְּחַזְיָא לְפֶסַח** - מה שונה סכין שאנו אומרים שהבעלים ודאי הטבילה בי"ג ניסן כדי שתהיה ראויה לו להשתמש בה בי"ד ניסן לשחוט בה את הפסח, (ואין חוששים שהסכין נאבדה לו מלפני הרבה ימים, שמתוך שבשעת הרגל העם רב, ודאי לא שהתה במקום נפילתה זמן רב עד שנמצאה, ואם כן כשנמצאה בי"ד ניסן, היום הוא שאבדה, והטבילה בעליה מאתמול), אם כן **קוֹפִּיץ נָמֵי הָא חָזֵי לַחֲגִיגָה** - גם לגבי הקופיץ נאמר שהבעלים ודאי הטבילוה, שהיא ראויה לשימוש לחגיגה, שהרי לרבנן מותר לשבור עצמות החגיגה.

אֶלָּא לָאו דְּבֶן תֵּימָא הִיא - אלא אין לבאר אלא שמשנה זו דעת בן תימא היא, **וּשְׁמַע מִינַּהּ** - ומכך שמבואר במשנה שאין משתמשים בקופיץ בי"ד ניסן, הרי מוכח שלבן תימא בחגיגת י"ד **יֵשׁ בָּהּ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.**

דחייה (א): אין זה מוכח שיתכן שהמשנה היא דעת רבנן, ומדובר שערב פסח היה בשבת, ואין מביאים כלל חגיגה

הגמרא דוחה את הראיה. **לָא, לְעוֹלָם** משנה זו דעת **רַבָּנַן** היא, שלשיטתם מותר לשבור עצמות החגיגה, **וּכְגוֹן שֶׁבָּא בַּשַּׁבָּת** - ומדובר במשנה זו באופן שערב פסח היה בשבת, ועל כן בשנה כזו אין צריכים קופיץ בי"ד ניסן, שכאשר ערב פסח חל בשבת אין מביאים כלל חגיגה בי"ד.

שאלה על הדחייה: הסיפא של המשנה מדברת שערב פסח חל בשבת, ומשמע שהרישא אינה מדברת שערב פסח חל בשבת

שואלת הגמרא: **וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא** - והרי מכך ששנינו בסיפא של המשנה שם: **חָל אַרְבָּעָה עָשָׂר לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, שׁוֹחֵט בָּהּ מִיָּד** - שוחט בקופיץ זה מיד, ואין צריך להטביל, ואף על גב שיתכן שהבעלים יש להם סכין לשחוט, ואינם צריכים את הקופיץ אלא לשבירת עצמות, ובשבת אין שבירת עצמות כלל, אפילו הכי, כיון שהם צריכים את הקופיץ ליום טוב אחר השבת, מטבילים את הקפיץ מערב שבת, שהרי מטבילים כלים בשבת וביום טוב.

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר - ואם מצאה ביום טוב עצמו, **שׁוֹחֵט בָּהּ מִיָּד** [שודאי הטבילוה בעליה מאתמול].

נִמְצֵאת קוֹפִיץ קְשׁוּרָה לְסַכִּין הֲרֵי הִיא כַּסַּכִּין - ואפילו אם נמצאת בארבעה עשר שחל להיות בחול שוחט בה מיד, דודאי הוטבלה עם הסכין בשלשה עשר, הואיל וקשורה עמו.

ומכך שהסיפא של המשנה מדברת באופן שערב פסח חל בשבת ובזה מבואר במשנה שאין צריך להטביל את הקופיץ הנמצא, **מִכְּלָל דְּרֵישָׁא** - מכך מוכח שתחילת המשנה שאמרו בה שבקופיץ בין בזה ובין בזה שונה ומטביל, **לָאו בְּשַׁבָּת עָסְקִינַן** - אין מדובר בשבת, שהרי אם גם הרישא מדברת בשבת הרי יש סתירה בין הרישא לסיפא.

דחייה (ב): אין זה מוכח שיתכן שהמשנה היא דעת רבנן, ומדובר שהפסח היה מרובה, ואין מביאים כלל חגיגה

הגמרא מביאה דחייה חדשה לראייה. **וְאֶלָּא** צריך לומר שהמשנה מדברת באופן **שֶׁבָּא** [עמוד ב] **בִּמְרוּבֶּה** - שנמנו על הפסח חבורה קטנה, ובפסח לבדו יש בשר מרובה לבני החבורה, וכאמור באופן זה אין מביאים חגיגה, ולכן אף שמשברים עצמות החגיגה, אין אומרים שקופיץ זה הטבילוהו לצורך החגיגה, שאין מביאים כלל חגיגה כשהפסח מרובה.

שאלה על הדחייה: מנין יודעים שהפסח מרובה אנשים נוספים נמנים על הפסח ויתכן שהוא יהיה מועט, ולשם כך טובל את הקופיץ

שואלת הגמרא: **מְנָא יָדְעִי** - מנין יודעים הבעלים בשלשה עשר שתהא חבורתו מועטת, הרי כל שעה באין ונמנין עליו אנשים מעלמא, וקונים להן בו חלק מן הבעלים עד שעת שחיטה הלכך אינם יודעים שתהא החבורה מועטת, ומטביל לקופיץ שמא יביאו חגיגה ויצטרכו לשבירת עצמות.

דחייה (ג): אין זה מוכח שיתכן שהמשנה היא דעת רבנן, ומדובר שהפסח בא בטומאה, ואין מביאים כלל חגיגה

הגמרא מביאה דחייה חדשה לראייה. **וְאֶלָּא** צריך לומר שהמשנה מדברת באופן **שֶׁבָּא בְּטוּמְאָה** - שרוב ציבור טמאין, ואזי אין מביאים חגיגה, ולכן אף שמשברים עצמות החגיגה אין אומרים שקופיץ זה הטבילוהו הבעלים לצורך חגיגת י"ד, שהרי כשהפסח בא בטומאה אין מביאים חגיגה עמו.

שואלת הגמרא: **סוֹף סוֹף מְנָא יָדְעִי** - מנין יודעים הבעלים בי"ג כשמטבילין סכיניהם שיהו רוב ציבור טמאין ולא יהיה קרבן חגיגה.

עונה הגמרא: מדובר באופן **דְּמִית נָשִׂיא** - שהנשיא מת ומצוה לכל ישראל להתעסק בו.

שואלת הגמרא: **דְּמִית נָשִׂיא אֵימַת** - במה מדובר, מתי מת הנשיא, **אִילֵימָא דְּמִית** [אם מדובר שהוא מת] **בִּשְׁלִשָׁה עָשָׂר** כשהיו מטהרין כליהם, **סַכִּין לְמָה לִי דְּמַטְבְּלֵיהּ** - למה לו לבעלים להטביל את הסכין הרי בכל מקרה הפסח יבוא בטומאה ומותר יהא לשוחטו בסכין טמאה ולשם מה הטבילו.

וְאֶלָּא דְּמִית בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר - אלא מדובר שהנשיא מת בי"ד, וכשהטבילו את כליהם בשלשה עשר לא היו יודעין שיבוא בטומאה, אם כן **מַאי שְׁנָא סַכִּין דְּמַטְבֵּיל, וּמַאי שְׁנָא קוֹפִיץ דְּלָא מַטְבֵּיל לֵהּ** והרי גם כן גם את הקופיץ הטביל לשבירת העצמות דחגיגת ארבעה עשר.

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא דְּנָשֵׁיא גּוֹסֵס בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, סַכִּין דְּחַד סְפֵיקָא** - סכין שהוא ספק אחד שאפשר לומר שמא ימות הנשיא ויעשו פסח בטומאה, **מַטְבֵּיל לֵהּ** - שמשום ספק זה לא נמנע מלהטביל את הסכין, שחושש שמא הנשיא לא ימות ויעשה פסח בטהרה. אבל **קוֹפִין דִּתְרֵי סְפֵיקֵי** - שלגבי הצורך בקופיץ יש ב' ספיקות, א. שמא ימות הנשיא ולא יביאו חגיגות לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר, ב. אפילו לא ימות שמא לא יצטרך להביא חגיגת ארבעה עשר, שהרי יתכן שתהא החבורה מועטת, ויבא פסח במרובה, ואזי לא מביאים חגיגת י"ד, ואי משום חגיגת חג חמשה עשר עדיין יש שהות להטבילה בארבעה עשר, ועל כן **לָא מַטְבֵּיל לֵהּ.**

✦✦✦

יהודה בן דורתאי סובר שחגיגת י"ד דוחה את השבת

תַּנְיָא, יְהוּדָה בֶּן דּוֹרְתַאי פֵּירַשׁ [מן החכמים ונבדל מהם] **הוּא, וְדוֹרְתַאי בְּנוֹ,** [מפני שהיו אומרים אין חגיגת ארבעה עשר דוחה שבת], **וְהָלַךְ וְיָשַׁב לוֹ בַּדָּרוֹם,** רחוק מירושלים, שלא לעלות לרגל ויתחייב בפסח ובחגיגה, שסבר שחגיגת י"ד היא חובה, ואפילו באופן שיש בפסח הרבה בשר לכולם.

אָמַר: אִם יָבוֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי מָה לֹא חֲגַגְתֶּם חֲגִיגָה בַּשַּׁבָּת, מָה הֵן אוֹמְרִים לוֹ, תְּמֵהֵנִי עַל שְׁנֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר שֶׁמַּעֲיָה וְאַבְטַלְיוֹן שֶׁהֵן חֲכָמִים גְּדוֹלִים וְדַרְשָׁנִין גְּדוֹלִים, וְלֹא אָמְרוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל חֲגִיגָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.

רב: מקורו של בן דורתאי שחגיגה דוחה את השבת, ממה שכתוב 'וזבחת פסח וכו' צאן ובקר'

אָמַר רַב: מאי טַעְמָא **דְּבֶן דּוֹרְתַאי,** שסובר שחגיגת י"ד דוחה את השבת, **דִּכְתִיב 'וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר', וַהֲלֹא אֵין פֶּסַח אֶלָּא מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים** (הקרויים צאן), ולמה כתוב בפסוק 'צאן ובקר',

אֶלָּא 'צֹאן', זֶה פֶּסַח.

'בָּקָר', זוֹ חֲגִיגָה.

וְאָמַר רַחֲמָנָא 'וְזָבַחְתָּ פֶּסַח', הרי שלשניהם יש דין פסח שהם חובה ודוחים את השבת.

רב אשי: פסוק זה בא ללמד דבר אחר - שמותר פסח קרב שלמים

אָמַר רַב אָשֵׁי: וַאֲנַן טַעְמָא דִּפְרוּשִׁים נַיקוּ וְנִפְרוֹשׁ - וכי לכך הוצרכנו לדרוש המקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים,

אֶלָּא קְרָא לְכִדְרַב נַחְמָן הוּא דַּאֲתָא - אלא הפסוק בא לכדברי רב נחמן,

דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: מִנַּיִין לְמוֹתַר הַפֶּסַח [כגון שהפריש בהמה לקרבן פסח, והקרבן נאבד, ונתכפר באחר, ואחר כך מצא את הראשון] **שֶׁקָּרֵב שְׁלָמִים** [בחג הפסח או לאחר הפסח].

שֶׁנֶּאֱמַר 'וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר',

וְכִי פֶּסַח מִן הַבָּקָר בָּא, וַהֲלֹא אֵין פֶּסַח בָּא אֶלָּא מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים (שהם קרויים צאן),

אֶלָּא מוֹתַר הַפֶּסַח יְהֵא לְדָבָר הַבָּא מִן הַצֹּאן וּמִן הַבָּקָר, דהיינו שלמים, שכשרים להביאם בין מצאן בין מבקר.

בירור: מה טעמם של רבנן שחגיגה אינה דוחה שבת

מבררת הגמרא: **וְרַבָּנַן מַאי טַעְמָא לָא דָּחֵי שַׁבָּת** - מה טעמם של חכמים שאפילו חגיגת חמשה עשר אינה דוחה שבת, **הָא וַדַּאי קָרְבַּן צִיבּוּר הוּא,** שהרי מביאים אותו יחד ויש לו זמן קבוע, וקרבן ציבור שזמנו קבוע דוחה את השבת.

ביאור: רבנן דורשים ממה שנאמר 'וחגותם אותו שבעת ימים' – שאין מביאים חגיגה אלא שבעת ימים ולא שמונה, שאפשר להביא חגיגה רק בשבעת ימי חג הסוכות (שבשבת אי אפשר להביא קרבן חגיגה)

אָמַר רַבִּי אִילְעָא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן סָפְרָא: אָמַר קְרָא 'וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַה' שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה', בחג הסוכות כתיב, שצריך להביא חגיגה בט"ו תשרי, ויכול להשלימו כל שמונת ימי סוכות, והפסוק אומר 'וחגותם שבעת ימים' - וקשה וכי סוכות הם **שִׁבְעָה** ימים, והרי **שְׁמוֹנָה הֲוֹוּ** - סוכות הם שמונה ימים, **אֶלָּא מִכָּאן לַחֲגִיגָה שֶׁאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת,** ולכן לעולם אפשר להביא חגיגה רק שבע ימים ולא שמונה (שיום אחד מסוכות תמיד הוא בשבת).

שאלה: והרי אם יום הראשון של סוכות ויום השמיני של סוכות חלים בשבת אי אפשר להביא חגיגה אלא ששה ימים, ולמה הפסוק אומר 'וחגותם אותו שבעת ימים'

כִּי אֲתָא רָבִין - כאשר רבין בא מארץ ישראל לבבל, **אָמַר: אָמַרְתִּי לִפְנֵי רַבּוֹתַי, פְּעָמִים שֶׁאִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא שִׁשָּׁה** ימים שבהם מביאים חגיגה, **כְּגוֹן שֶׁחָל יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג בַּשַּׁבָּת,** ונמצא שגם שמיני עצרת חל בשבת, ואין כאן אלא ששה ימים שאפשר להביא בהם חגיגה, ואם כן קשה מדוע נאמר בפסוק 'וחגותם אותו שבעת ימים', הרי לפעמים אינו ששה.

תשובה: הפסוק אומר שבעה ולא שמונה כי אף פעם אין שמונה ימים שאפשר להביא בהם חגיגה, אבל שבעה ימים אפשר להביא ברוב השנים

אֲמַר אַבָּיֵי: אָבִין, תַּכְלָא [קובר את בניו היה] **לֵימָא כִּי הָא מִילְּתָא** - יאמר דבר כזה, שאילה שאינה הוגנת, שהרי **שְׁמוֹנָה לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כְּלָל** - הטעם שהפסוק לא אומר 'וחגותם אותו שמונת ימים', מפני ששמונה ימים לא מצוי כלל שמביאים חגיגה שהרי בכל שמונה ימים יש ודאי יום אחד שבת, אבל **שִׁבְעָה אִיתָּא בְּרוֹב שָׁנִים** - שבעה ימים יש ברוב השנים, שברוב השנים אין יום ראשון של סוכות יוצא בשבת.

✦✦✦

אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהֶן לֹא מִשּׁוּם שִׂמְחָה וְלֹא מִשּׁוּם חֲגִיגָה מִשּׁוּם שִׂמְחָה דִּכְתִיב וְזָבַחְתָּ וְשָׂמַחְתָּ בְּעֵינָן זְבִיחָה [יתבאר בדף הבא]

אלו דברים פרק ששי פסחים

בשעת שמחה. ביום טוב שהוא זמן שמחה: **וסייש אך שמח.** קצת יתירא הוא דכתיב לעיל מיניה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וסמיך ליה וזשמחת בחגך והדר כתיב שבעת ימים תחוג וגו' והיינו **אך שמח: לרבות לילי יום טוב האחרון.** ואין שמחה אלא בגילה אלמלא ויום טוב האחרון גופיה לא הוה תרי זימני שבעת ימים כתיב גבי שמחה כדפירש' וממילא אימעיט שמיני: **אי אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון.** ואף על פי שאין קרבן בגילה נלמד שהשעיון הכתוב לשחוט אלמלא מערב יום טוב לשמחת לילי יום טוב: **אך (שמח) תלמ.** כל אלין וקרון מיעוטין: **מאי עעמא.** משיון מיעוטא לילי ראשון ויומא לילי אחרון ולא אמרינן איפכא לאו משום דאמרינן אין לו במה ישמח דאלמלא הנשחטין מערב יום טוב לא שמחה היא דבעינן זביחה לא שמחה: **שיש שמחה לפניו.** כל ימות וגילות אתה: **חגיגת י"ד בו.** קס"ל דרב יוסף בשמעתה בתרבעה עשר לקמן: **פא פגיעתא.** בן תימא אמרה לעיל: **ולבן** תימא איפכילא לה דהא אמר אין נאכלת אלא ביום ולילה: **והשמחה.** בגלמיס: **אחל יום טוב בשבת.** ומבערב אין יכול לשחוט דהא בשבת שמחה בעית: **אמר רב נוחם.** ולאי מקרבן שמחה ליכא אלא שבעה אלא הא דקתני שמחה שמוה משמע משמע בשעיני הרגליס שעיר החטאת האמור בראשון שבכל יום היה שעיר בת משל ליבור וכל חטאות המיוחדות נאכלות וכל קרבן ליבור הקבוע דוחה שבת: **אי נאכלין.** אם כן לאוכלו בשבת הא יאכלנו כי אם מי דאין לגייסו ובשולו דוחה שבת ובשר מי אין כאן שמחה: **ועוד.** נהי נמי דיש שמחה בבשר מי הרי חטאות אין נאכלות אלא לבהיסה וכן אוכלין ויפרגל בתמה שמחה: **לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה.** כשאר לילי אחר: **אי אינו אלא אי.** כדפרישית: **לאימורי חגיגת ש"ר שנפסלין בלינה.** ותנ"ל אמרי בשר אלא בלילה אלא אם כל יום המתרת: **ומסיק ליה דאשים ביכולי וגו'.** ולרוש ביה בקר לאלין (ה): **דבשר איפסיל ליה מאורתא.** מתשבשה ועבר יום שבת עבר מיעוה הנמתה בתנן, אלא לרבות שמחת ליל שמיני, וכיון דלתרבי לילי יו"ט אתמרן שהוא טפל, ק"ו כיום שהוא עיקר שחיב בשמחה, ושאר הלילות לא לריכי ריעוי, דימים אמילו לילות משמע כדרבינן נבי סוכה, וכי אלמדינן מלילי יו"ט אתמרן אלמדינן, דאיון בכלל שבעה, ומלן כתקן לילה מתרבי שהוא שמוך לשבעת ימים דקתיב, ומה אמר אלא לילי יו"ט דאינו בכלל שבעה ימים דקתיב, ומה אמר בקיו ואשמעינן שבאלמים המוחדים כתב הסוכות ומאמו אלא שמיני יכול לתקריב בגילה (סוכה מח). **אי אינו אלא לילי יו"ט הראשון.** ואשמעינן אלמדינן לילה דאלמדינן ולא בשעת יום

עא: אלו דברים פרק ששי פסחים

לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד. תימה לר"י דתניא בסוף פרק כל הפסולים (זבחים לו.) ובשל זבח תודת שלמיו למדנו תודה שנאכלת ליום ולילה מנין לנדות שלמי מזיר ושלמי פסח ת"ל שלמיו ופי' בקונ' התם שלמים הבאים ממחת פסח היינו חגיגת י"ד והשתא הכא בריש מסכת כמאן דלתנא דשמעתין נאכלת לשני ימים ולכן מימא (לעיל ד' ע.) נמי דנאכלת ליום ולילה נפקא ליה מדהוקש לפסח והתם נפקא ליה מדכתיב זבח תודת שלמיו על כן נראה לר"י דשלמים הבאים ממחת פסח דקתני התם היינו מותר הפסח שקרב שלמים והשתא אתי שפיר דלקמן פרק האשה (ד' פט.) אתריבא דמותר הפסח נאכל ליום ולילה ומנא לן לי לא מקרא דהתם ובח"כ בפרשת לו את אהרן משמע בהדיא כפי' ר"י דדריש התם אלי קרא דבשר זבח תודת שלמיו דשלמים הבאים ממחת פסח ומתר הכי מייתי הכא דשמעתין ודריש מנא לין מן הבשר אשר בערב וגו' בחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב מדבר שמאכל לשני ימים ולילה אחד אלמא משמע דהכא דלעיל איירי במותר הפסח שקרב שלמים:

והאיך בוליה קרא לחגיגת י"ד.

תימה לרשב"ם כיון דכולי' קרא בחגיגת י"ד איירי ומתי נקר נקר שני מ"כ תאכל לשני ימים ושני לילות דקרא משמע שתיהא נפסלת עד נקר שני אבל ליל נקר שני נאכלת:

כל היכא דכתב בקר פתמא בקר ראשון. תימה לר"י דכפוף ערבי פסחים (לקמן קכ:) דריש בקר בקר שני אף על גב דכתיב פתמא בקר שיהא חייב א"ל ר' יהושע לא אם אמרת בפסח ששינהו בדבר אסור תאמר בזבחים ששינן בדבר המותר א"ל ר"א ראימורי ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב א"ל ר' יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שיש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור השחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלין ולטמאין חייב לאוכליו ושלא לאוכליו למנויו ושלא למנויו למולין ולערלים לטמאין ולטהורין פטור שחטו וגמצא בעל מום חייב [ב] שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם או שמתו או שנטמאו פטור מפני ששחט ברשות: **גמ'** במאי

לימד על [א] חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד או אינו אלא ליום ולילה כשהוא אומר [1] ביום הראשון (לבקר) הרי בקר שני אמור או אינו אלא בקר ראשון ומה אני מקיים חגיגת הנאכלת לשני ימים ולילה אחד חוץ מזו כשהוא אומר בו [2] אם נדר או נדבה לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לב' ימים ולילה א' אמר מר או אינו אלא בקר ראשון הא אמרת כשהוא אומר ביום הראשון (לבקר) הרי בקר שני אמור ה"ק או אינו אלא בשתי חגיגו' הכתוב מדבר אחת חגיגת י"ד ואחת חגיגת ט"ו וזו לבוקרה וזו לבוקרה הדר אמר אלא דקי"ל חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד א"כ אם נדר או נדבה במאי אי חגיגת י"ד הא כתיב בה יום ולילה אי חגיגת ט"ו הא כתיב בה יום ולילה אלא האי לחגיגת ט"ו והאיך כוליה קרא לחגיגת י"ד לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד טעמא דכתיב ביום הראשון לבקר דמאי בקר בקר שני הא כל היכא דכתיב בקר סתמא בקר ראשון ואע"ג דלא כתב ביה ראשון: **מתני'** הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת חייב עליו חטאת [3] ושאר כל הזבחים ששחטו לשם פסח אם אינן ראויין חייב ואם ראויין הן רבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע [4] פוטר א"ל ר' אליעזר מה אם הפסח שהוא מותר לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין

דכתיב בו. השתא מפרש אתקפתיה דאילו תנא לנשר לא בעי רלשתיא אי לא כתיב ביום הראשון ולבוקר דמשמע תרי הוה אמינא בקר בקר דלשון ואע"ג דבנשר קאי דקיל וכל שכן בקר דכתיב גבי מלב חגי [שמות כב] דלא בעי רלשתיא ואלי דסמכינהו קרא מילתא אחריתי דדרוש בה: **מתני' הפסח ששחטו בשבת שלא לשמו.** וסבסבו כשם שמותר לשמו כך מותר שלא לשמו: **חייב חטאת.** שחילל שבת בשוגג: **אם איגן ראויין.** לפסח כגון עגל או איל בן שתי שנים או נקבה חייב עליו חטאת אם נעלמה ממנו שבת או בסבור לשחוט אחרים לשם פסח בשבת דהאי לאו טועה בדבר מצוה הוא דהכל יודעין שאין זה כשר לפסח: **ואם ראויין הן.** כגון שהוא שה בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח דמתוך שטרוד וכהול לשחוט פסחו טעה בזה ולא מזכר שהקדישו לדבר אחר: **ר' אליעזר מחייב חטאת.** אע"פ שטעה בדבר מצוה: **ור' יהושע פוטר.** דקסבר טעה בדבר מצוה ועשה מצוה כל דהו פטור מחיוב חטאת שבת הוה עשה מצוה שהקריב קרבן וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין ואף הנשחטין לשם הפסח ר' יהושע מכשיר להו בפרק תמיד נשחט (לעיל פב:): **מה אם פסח שמותר.** לשחוטו בשבת לשמו שיבה את שמו מודית לי דחייב חטאת כדקתני לעיל: **ששיבו בדבר האסור.** שחטוו לשם קרבנות אחרים שאסורין לשחוטן בשבת: **שאין בדבר המותר.** שחטוו לשם פסח שמותר לשחוטו בשבת: **אימורי ציבור.** קרבנות האמורין בציבור בשבת כגון תמידין ומוספין וכיוסו שנשחטו לשחוטן לשמן והשוחטו שלא זבחים לשמן בשבת חייב: **שיש להן קצבה.** שאינו רואה אחרים הרבה עתידין בשחיטתן וכיון שנשחטו התמיד יודע הוא שאין צריך לשחוטו עוד הלכך אין זה טועה אלא שוגג דלא היה לו לטעות בדבר: **האמר בפסח שאין לו קצבה.** שהכל צריכין לכך והרי הוא רואה את אחרים הרבה בעתידין בעתות ואפילו שחטו הוא פסחו כבר ומצא זבח זה עומד בעזרה וכסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא טועה על כך הלכך טועה בדבר מצוה הוא: **ר' מאיר אומר.** השוחטו אחרים כל שבתות שבה לשם אימורי ציבור פטור: **שחטו בשבת שלא לאוכליו.** דפסח פסול הוא ועצלמה ממנו שבת או בסבור שכשר: **שלא לאוכליו.** לחולה ולזקן חייב חטאת דלא ניתנה לידחות שבת אלא שחיטה זו: **לאוכליו ושלא לאוכליו וכו' פטור.** דהא פסח כשר הוא כדתנן בתמיד נשחט (לעיל פא.) דמקבלת אוכלין לא פסלי: **שחטו ומצא בעל מום חייב.** דשוגג הוא ולא אנוס דהוה ליה לבקורייה: **שמשכו הבעלים את ידם.** ממנו קודם שחיטה ונמנו על אחר: **או שמתו או שנטמאו.** דעכשיו לא ניתנה לידחות שבת אלא: **פטור.** שאנוס הוא דלא היה יודע שכן ולא היה לו לבדוק על כך: **גמ'** מי

א [מתי' ס"י מכל' קרבן פסח הל' יג]:
לז ב ג מתי' פ"ב מהל' שגגות הלכה יב ופ"ו ע"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יב:
לח ד מתי' פ"ג מהל' שגגות הלכה יג:
לט ה ס"ם הלכה יג:
מ ו ס"ם הלכה י:

רבינו חננאל

לימד על חגיגת י"ד שנאכלין לשני ימים ולילה אחד כו'. אמר מר או אינו אלא בקר ראשון והא אמרת כשהוא אומר ביום הראשון לבקר הרי בקר שני אמור. אמרי הכי קאמר או אינו אלא בקר ראשון ובשתי חגיגות הכתוב מדבר אחד חגיגת ארבעה עשר ואחד חגיגת ט"ו זו לבוקרה וזו לבוקרה. הדר אמר אלא חגיגה דתנינן חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד נימא חדן מזו ורבינא מנדר אם נדבה הוא הא פשטת דכתיבי בהאי קרא תרתי חגיגות ותרוייהו ליום אחד, אלא ודאי האי דכתיב ביום הראשון לבקר לא בא אלא ללמד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד וטעמא דכתב רחמנא ביום הראשון לבוקר הא לא כתב רחמנא ביום הראשון דמשמע בקר של יום שהוא אחר יום ראשון, הוה אמינא מאי בקר בבקר ראשון ואף על גב דלא כתיב ראשית וקשיא לרב כהנא. אבל שלמים הבאים מחמת פסח אין נאכלין אלא ליום אחד דתניא בתורת כהנים ובשר זבח תודת שלמיו הרי זה בא ללמד שיהו נאכלין ליום אחד, אין לי אלא תודה לחמה מנין ת"ל קרבנו, ומנין לרבות הולדות והמורות ת"ל ובשר, ומנין לרבות חטאת ואשם ת"ל זבח, ומנין לרבות שלמי נזיר ושלמים הבאים מחמת הפסח ת"ל שלמיו. **מתני' הפסח ששחטו שלא לשם** פסח או לשם שלמים [נ"א: אלא לשם שלמים] בשבת חייב עליו חטאת כו'.

תורה אור השלם

1. וְלֹא יַרְאֶה לְךָ שְׁאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא יָלִין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר:
דברים טז ד
2. וְאִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בַּיּוֹם הַקְּרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת הַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל:
ויקרא ז טז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כשהוא אומר וכו' למיכתב נדר או נדבה: (ב) שם ד"ה לימד וכו' לקמיה מפרש מתני':

מוסף רש"י

שלא לאוכליו. לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול מיד ואין מעיין אחריהם אלא הן (לעיל ב.). ושלא למנוייו. מימנו עליו חבורה זו ושמנו לשם חבורה אחרת (שם). לערלין. ישראל שמתו אחרי מחמת מילה והן פסולין מלאכול בפסח, דכתיב כל ערל לא יאכל בו (שם). ולטמאין. נמי פסולים בקדשים וכנכת הן על אכילתן (שם).

מסורת הש"ס

(א) [ע' תוס' לקמן עב. ד"ה שתמון].

(ב) [ע' תוס' לקמן עב. ד"ה שתמון].

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

עולא בשם רבי אלעזר (דעה א): שלמים ששחטם מערב יום טוב, אין יוצא בהם לא משום 'שלמי שמחה' ולא משום 'שלמי חגיגה'

הקרבנות שצריכים להביא בפסח הם ד', א) קרבן פסח. ב) חגיגת י"ד. ג) חגיגת ט"ו. ד) שלמי שמחה. וזה חוץ מעולה שצריך להביא כל מי שעולה לרגל.

פסח	חובה	י"ד ניסן
חגיגת י"ד	חובה רק אם הפסח מועט	י"ד ניסן
חגיגת ט"ו	חובה	ט"ו ניסן
שלמי שמחה	חובה	ט"ו ניסן

אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, ואכלם ביום טוב, **אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהֶן לֹא מִשּׁוּם שִׂמְחָה** - לא משום חובת אכילת 'שלמי שמחה', שכאמור לעיל יש חובה להביא שלמים לשמחה, שבאכילת בשר שלמים יש שמחה, ואין יוצא ידי חובה זו בחגיגת י"ד.

וְלֹא מִשּׁוּם חֲגִיגָה - ולא משום חובת הבאת 'שלמי חגיגה'.

מִשּׁוּם חובת אכילת שלמי **שִׂמְחָה** אינו יוצא, **דִּכְתִיב 'וְזָבַחְתָּ וְשָׂמַחְתָּ', בָּעֵינַן זְבִיחָה,** (דף עא) **בִּשְׁעַת שִׂמְחָה** - צריך ששחיטת השלמי שמחה תהיה ביום טוב, שהוא זמן שמחה, **וְלֵיכָּא** - וכאן אין 'זביחה בשעת שמחה', שהרי שחטו את השלמים מערב יום טוב.

וכן אינו יוצא בשלמים אלו **מִשּׁוּם** 'שלמי **חֲגִיגָה',** שהרי **הָוֵי דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה** - הבאת 'שלמי חגיגה' היא חובה, **וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִין,** וממילא כיון שמביא שלמים שהקדישם כבר (לא לשם שלמי חגיגה), הרי אינו מביא מן החולין, אלא מביא דבר שהוא כבר הקדש, ואינו יוצא בזה ידי חובתו.

✦ ✦ ✦

הצעת ראיה: מכך שלא לומדים שיש מצות שמחה בליל יום טוב ראשון, משמע שאין יוצאים ידי חובה בשלמים ששחטם מערב יום טוב

הגמרא מציעה הוכחה לכך שאין יוצאים ידי חובת שלמי שמחה בקרבן ששחטו בערב יום טוב. **לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ** - האם נאמר שיש סיוע וראיה לשיטה זו, נאמר בפסוק: **'וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ'**- והוא פסוק 'מיותר לדרשה', שהרי כבר כתוב 'ושמחת בחגך', ולכן לומדים מהפסוק: **לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן לְשִׂמְחָה** - שגם בלילה השמיני (ליל שמיני עצרת) יש מצות שמחה, ואין שמחה אלא באכילת שלמים, אבל ביום השמיני (יום שמיני עצרת) אין מצות שמחה, שהרי פעמיים כתוב 'שבעת ימים' גבי שמחה, וממילא ממעטים את היום השמיני.

והברייתא מבארת: **אַתָּה אוֹמֵר** שהפסוק בא לרבות **לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן** לשמחה, **אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן** - או נאמר שבא הכתוב לרבות לילי יום הראשון לשמחה, ואף על פי שאין קרבן בלילה נאמר שהפסוק מלמד שיש לשחוט שלמים מערב יום טוב, לשמחת

לילי יום טוב, **תַּלְמוּד לוֹמַר** 'והיית **אַךְ (שָׂמֵחַ')**, 'אך' הוא מיעוט, הרי שהפסוק **חִלֵּק** (מיעט), שיש לשמוח ביום הראשון רק ביום ולא בלילה.

מַאי טַעְמָא - מה הטעם מרבים לילי יום טוב האחרון לשמחה, ולא מרבים לילי יום טוב הראשון, **לָאו מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ בַּמֶּה יִשְׂמַח** - וכי אין זה בגלל שאין לו במה לשמוח ששלמים הנשחטין מערב יום טוב אין זה שמחה, שצריך זביחה בשעת שמחה.

דחיית הראיה: הטעם שלא מרבים ליל יום טוב ראשון, כי אין שמחה לפניו (ולא בגלל שמה ששוחטים בערב יום טוב לא מועיל לשלמי שמחה)

הגמרא דוחה את הראיה: **לָא** - אין הטעם משום ששלמים הנשחטים מערב יום טוב אינם עולים לשמחה, אלא, **כִּדְתָנֵי טַעְמָא מָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן וּלְהוֹצִיא לֵילֵי יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן,**

מְרַבֶּה אֲנִי לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁיֵּשׁ שִׂמְחָה לְפָנָיו - כל ימות ולילות החג, **וּמוֹצִיא אֲנִי לֵילֵי יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁאֵין שִׂמְחָה לְפָנָיו.**

✦✦✦

שאלה על דעה א: בברייתא משמע שאף בקרבן ששחט בי"ד מקיים מצוות שלמי שמחה

מֵתִיב רַב יוֹסֵף, חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם שלמי **שִׂמְחָה, וְאֵין יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם** שלמי **חֲגִיגָה,** ולכאורה מדובר אף כששחט את הקרבן בי"ד,

אַמַּאי הָא בְּעֵינַן זְבִיחָה בִּשְׁעַת שִׂמְחָה וְלֵיכָּא - למה, יוצא בזה ידי חובת שלמי שמחה, והרי צריך לשחוט בשעת שמחה, כלומר ביום טוב (בט"ו ניסן), וכאן אין מתקיים זאת, שהרי שחט בערב יום טוב.

דחייה: בברייתא מדובר ששחט את הקרבן בלילה (בט"ו ניסן)

הגמרא דוחה את הראיה: **אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין:** מדובר בברייתא **שֶׁעִיכֵּב** את הקרבן **וּשְׁחָטָהּ** בלילה.

אָמַר רַב אָשֵׁי: הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא - כך גם מסתבר שמדובר ששחט את הקרבן בלילה, **דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי** - שאם לא תאמר כך, **הָא מַתְנִיתָא מַאן קָתָנֵי לַהּ** - ברייתא זו מי לימד אותה, **בֶּן תֵּימָא,** ולשיטת **בֶּן תֵּימָא** - **הָא פְּסִלָּה לַהּ בְּלֵילָה** - הרי הקרבן נפסל בלינה (אחר יום ולילה), שאם שחט את הקרבן בערב פסח, בבוקר של יום טוב ראשון כבר נפסלה בלינה, ואיך יוצא באכילתה ידי חובת שמחה, אלא מדובר כגון שנשחטה ביום טוב, וכתירוצו של רב אידי בר אבין. **שְׁמַע מִינַּהּ.**

✦✦✦

שאלה נוספת על דעה א: אם צריך זביחה בשעת שמחה, נמצא שכאשר חל יום טוב ראשון בשבת אין שמונה ימים לשמחה

מֵתִיב רָבָא, הַהַלֵּל, וְהַשִּׂמְחָה (בשלמים) **שְׁמוֹנָה. וְאִי אָמְרַתְּ בְּעֵינַן זְבִיחָה בִּשְׁעַת שִׂמְחָה, הָא זִמְנִין סַגִּיאִין דְּלָא מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ** - הרי הרבה פעמים לא תמצא **אֶלָּא**

שִׁבְעָה ימים, **כְּגוֹן שֶׁחָל יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת,** וביום שישי אינו יכול לשחוט שאינו בזמן שמחה, ובשבת אין שוחטים, ונמצא יש רק שבעה ימים לשלמים.

תשובה: כשחל יום טוב ראשון בשבת משמחו בשעירי הרגלים

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: ודאי מקרבן שמחה אין אלא שבעה, ומה שכתוב 'השמחה שמונה', היינו **שִׁמְּשַׁמְּחוֹ בִּשְׂעִירֵי הָרְגָלִים** - בבשר קרבנות החטאת שחייבים הציבור להביא בכל אחד מימות החג, שבשרם נאכל לכהנים, והקרבתם דוחה את השבת.

דחייה: שעירי הרגלים נאכלים חי ולא צלי, ואין שמחה בחי. וכן הם נאכלים לכהנים וכמה שמחים הישראלים

אָמַר רָבָא: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר, חֲדָא, **דִּשְׂעִירֵי הָרְגָלִים חַי נֶאֱכָלִין** - אם בא לאוכלו בשבת לא יאכלנו כי אם חי, **צָלִי אֵין נֶאֱכָלִין** - שאין צלייתו ובישולו דוחה שבת, **וְשִׂמְחָה בְּחַי לֵיכָּא** ובבשר חי אין שמחה.

וְעוֹד, כֹּהֲנִים אוֹכְלִין - אף אם נאמר שיש שמחה בבשר חי, הרי חטאות אין נאכלות אלא לכהנים, **וְיִשְׂרָאֵל בַּמֶּה שְׂמֵחִים.**

תשובה חדשה: משמחו בכסות נקיה ויין ישן

אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: מְשַׁמְּחוֹ בִּכְסוּת נְקִיָּה, וְיַיִן יָשָׁן.

✦ ✦ ✦

רבין בשם רבי אלעזר (דעה ב) שלמים ששחטם מערב יום טוב, יוצא בהם משום שמחה ולא משום חגיגה

כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, יוֹצֵא בָּהֶן מִשּׁוּם שִׂמְחָה, וְאֵין יוֹצֵא בָּהֶן מִשּׁוּם חֲגִיגָה.

ומבאר דבריו: **יוֹצֵא מִשּׁוּם שִׂמְחָה, לָא בָּעֵינַן** [לא צריך] **זְבִיחָה בִּשְׁעַת שִׂמְחָה,** אלא אף אם שוחט בערב יום טוב, יוצא בזה משום שמחה.

וְלָא יוצא בזה **מִשּׁוּם חֲגִיגָה, הָוֵי דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה** - מפני שהבאת 'שלמי חגיגה' הוא חובה, **וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִין,** וממילא כיון שמביא שלמים שהקדישם כבר (לא לשם שלמי חגיגה), הרי אינו מביא מן החולין, אלא מביא דבר שהוא כבר הקדש, ואינו יוצא בזה ידי חובתו.

שאלה על דעה ב': בברייתא משמע שאם שוחט מערב יום טוב אינו מועיל לשלמי שמחה (ולכן לא מרבים לילי יום טוב ראשון לשמחה)

מֵיתִיבִי, נאמר בפסוק: 'וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ', **לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן לְשִׂמְחָה** - שבליל שמיני עצרת יש מצוות שמחה, **אַתָּה אוֹמֵר לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אַךְ' חָלַק.**

מַאי טַעְמָא - מה הטעם שמרבים לילי יום טוב האחרון ולא לילי יום טוב הראשון, **לָאו** - וכי אין זה **מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ בַּמֶּה יִשְׂמַח,** שצריך לשחוט מערב יום טוב ולא ביום טוב.

דחיית הראיה: לא מרבים לילי יום טוב ראשון בגלל שאין שמחה לפניו (ולא בגלל ששחיטה מערב יום טוב לא מועילה)

לא, אין זו הסיבה שלא מרבים לילי יום טוב הראשון, אלא הוא מטעם אחר, **כִּדְתַנְיָא, מָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן וּלְהוֹצִיא לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן. מְרַבֶּה אֲנִי לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁיֵּשׁ שִׂמְחָה לְפָנָיו, וּמוֹצִיא אֲנִי לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁאֵין שִׂמְחָה לְפָנָיו.**

◆◆◆

רב כהנא: המקור שאימורי חגיגת ט"ו נפסלים בבוקר יום ט"ז (בוקר ראשון)

אָמַר רַב כָּהֲנָא: מִנַּיִן לְאֵימוּרֵי חֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר שֶׁנִּפְסָלִין בְּלִינָה, ואם לא הקטירו אותם כל הלילה, הרי הם נפסלים ואי אפשר להקטירם.

שֶׁנֶּאֱמַר 'וְלֹא יָלִין חֵלֶב חַגִּי עַד בֹּקֶר', וּסְמִיךְ לֵיהּ - וסמוך לתיבת 'בוקר' שבפסוק, תיבת **'רֵאשִׁית',** הרי זה כאילו כתוב 'עד בקר ראשית' - **לְמֵימְרָא דְּהַאי בֹּקֶר** - והוא בא לומר שבוקר זה שכתוב בפסוק היינו **בֹּקֶר רִאשׁוֹן** [שלאחר השחיטה].

שאלה: מדברי רב כהנא משמע שבלא הלימוד היינו אומרים שהאימורים כשרים עד י"ז ניסן בבוקר (בוקר שני), והרי הבשר נפסל מהלילה (אור לי"ז ניסן)

מַתְקִיף לַהּ רַב יוֹסֵף: טַעְמָא דִּכְתַב 'רֵאשִׁית' - הטעם שאתה אומר שמה שכתוב 'עד בוקר' היינו עד בוקר ראשון, ט"ז ניסן.

ומשמע מכך: **הָא לָא כְּתַב** - שאם לא היה כתוב **'רֵאשִׁית', הֲוָה אָמֵינָא מַאי בֹּקֶר** - הייתי אומר מהו בוקר, **בֹּקֶר שֵׁנִי** (י"ז ניסן בבוקר).

וקשה על כך: **מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּבָשָׂר אִיפְּסִיל לֵיהּ מֵאוֹרְתָּא וְאֵמוּרִין עַד צַפְרָא** - וכי יש דבר שהבשר נפסל מהערב, [שאור לי"ז ניסן הבשר פסול, שהרי הבשר נאכל לשני ימים ולילה, (ט"ו ניסן, אור לט"ז ניסן, ט"ז ניסן) ואם נשאר מהבשר בליל י"ז ניסן הרי הוא נותר], והאימורים כשרים עד הבוקר השני (עד י"ז ניסן בבוקר).

דחיית השאלה: הרי מצאנו אופן שהבשר נפסל והאימורים עדיין כשרים

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אַלְמָה לָא - למה לא, כלומר: וכי לא מצאנו אופן כזה שהבשר נפסל והאימורים לא, **וַהֲרֵי פֶּסַח לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה** [שהוא סובר שאכילת פסחים עד חצות ומאז הרי הוא נותר] **דְּבָשָׂר אִיפְּסִיל לֵיהּ מֵחֲצוֹת** - שהבשר נפסל מחצות, **וְאֵמוּרִין עַד צַפְרָא** - והאימורין אינם נפסלים אלא בבוקר.

ביאור בשאלה: מדוע לגבי האימורים צריכים ללמוד ממה שנאמר 'ראשית' ש'בוקר' היינו בוקר ראשון. ולגבי הבשר אין צריכים ללמוד ממה שנאמר 'ראשית' ש'בוקר' היינו בוקר ראשון

אָמַר רָבָא: רַב יוֹסֵף הָכִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ - רב יוסף כך הוקשה לו, **מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּאִלּוּ תַּנָּא לְבָשָׂר לָא בָּעֵי רֵאשִׁית** - וכי יש דבר שמבארים (בברייתא להלן) את מה שכתוב בפסוק 'בוקר' שהיינו בוקר ראשון, אף שלא דורשים את תיבת 'ראשית', **וְרַב כָּהֲנָא לְאֵימוּרִין בָּעֵי רֵאשִׁית** - ורב כהנא מצריך לגבי האימורים לימוד ממה שכתוב 'ראשית' שהיינו בוקר ראשון.

מַאי הִיא [הברייתא שמה שנאמר בפסוק 'בוקר' לגבי הבשר היינו בוקר ראשון, אף שלא דורשים את תיבת 'ראשית'],

דְּתַנְיָא, 'לֹא יָלִין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר', [עמוד ב] **לִימֵּד עַל חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד** (י"ד הוא יום השחיטה, ונאכלת בליל ט"ו, וביום ט"ו), ולפי זה מה שנאמר 'לא ילין לבקר' היינו לבקר שני (יום ט"ז ניסן).

אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְיוֹם וָלַיְלָה (י"ד הוא יום השחיטה, ונאכלת בליל ט"ו, ועל הבוקר הראשון ט"ו ניסן כבר נאמר 'לא ילין').

כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר', משמע שחגיגת י"ד נאכלת ביום הראשון (ט"ו ניסן), ומה שנאמר 'לא ילין לבקר', **הֲרֵי בֹּקֶר שֵׁנִי** (ט"ז ניסן) **אָמוּר.**

אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בֹּקֶר רִאשׁוֹן, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים חֲגִיגָה הַנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וָלַיְלָה אֶחָד, חוּץ מִזּוֹ - שאף שיש לנו לימוד מפסוק שיש קרבן החגיגה שנאכל לב' ימים ולילה, מכל מקום חגיגת י"ד אינה נאכלת אלא ליום ולילה, דהיינו עד הבוקר הראשון (ט"ו ניסן).

כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר בּוֹ 'אִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה', ובהמשך פסוק זה מבואר שחגיגה נאכלת לשני ימים ולילה, ונאמר 'אם נדר' ותיבת 'אם' מיותרת לדרשה, **לִימֵּד עַל חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וָלַיְלָה אֶחָד.**

לפני שהגמרא מבארת את קושייתה, מבארת הגמרא את הברייתא מדוע לאחר שהברייתא מוכיחה מה שנאמר בפסוק 'לבקר' היינו בוקר שני, שואלת הברייתא 'או אינו אלא בקר ראשון'

אָמַר מָר שנינו בברייתא: **אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בֹּקֶר רִאשׁוֹן,**

שואלת הגמרא: **הָא אָמַרְתָּ כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (לַבֹּקֶר), הֲרֵי בֹּקֶר שֵׁנִי אָמוּר,** ואם כך כיצד חוזרת הברייתא ושואלת 'או אינו אלא בקר ראשון'.

עונה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁתֵּי חֲגִיגוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר, וְאַחַת חֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר, וְזוֹ לְבוֹקְרָהּ וְזוֹ לְבוֹקְרָהּ** - אולי הפסוק מדבר גם על חגיגת י"ד וגם על חגיגת ט"ו, ותחילת הפסוק שנאמר בו 'לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב' מדבר על חגיגת י"ד שלא ילין עד בוקר ט"ו בניסן. והמשך הפסוק 'ביום הראשון' מדבר על חגיגת ט"ו שמקריבים אותה ביום ט"ו ועליה נאמר 'לא ילין לבקר' היינו בוקר ט"ז ניסן - וזה מה שהברייתא שואלת 'או אינו אלא בקר ראשון'.

הֲדַר אָמַר - ועל טענה זו חוזר התנא בברייתא ואומר: **אֶלָּא דְּקַיְימָא לַן חֲגִיגָה הַנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וָלַיְלָה אֶחָד, אִם כֵּן** שבין חגיגת י"ד ובין חגיגת ט"ו נאכלות ליום ולילה, הרי קשה: **'אִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה' בְּמַאי** - במה מדובר, **אִי חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר הָא כְּתִיב בַּהּ יוֹם וָלַיְלָה, אִי חֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר הָא כְּתִיב בַּהּ יוֹם וָלַיְלָה,** ומה מרבים מ'אם נדר' שיש חגיגה שנאכלת לב' ימים ולילה.

אֶלָּא מוכרחים לומר: **הַאי** שריבוי זה שנלמד מהפסוק 'אם נדר' בא **לַחֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר** שנאכלת לשני ימים ולילה, **וְהַאיְךְ כּוּלֵּיהּ קְרָא** - וכל הפסוק השני 'ולא ילין מן הבשר' בא **לַחֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר, לִימֵּד עַל חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וָלַיְלָה אֶחָד.**

לאחר שהגמרא ביארה את הברייתא, מבארת הגמרא את הקושיא מהברייתא

טַעְמָא דִּכְתִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר, לכן אני אומר: **דְּמַאי בֹּקֶר, בֹּקֶר שֵׁנִי** - שהרי הברייתא מוכיחה ממה שכתוב 'ביום הראשון' לבקר' שבקר היינו בקר שני, ומשמע: **הָא כָּל הֵיכָא דִּכְתִיב בֹּקֶר סְתָמָא** היינו **בֹּקֶר רִאשׁוֹן, וְאַף עַל גַּב דְּלָא כְּתֵב בֵּיהּ רִאשִׁית,** וזה מה שהקשה רב יוסף שאם לגבי הלנת הבשר היינו מפרשים ש'בקר' היינו בקר ראשון, כל שכן לגבי האימורים שהם יותר חמורים שיש לומר ש'בקר' הוא בקר ראשון, ולמה צריך לדרוש זאת מהסמיכות של 'בקר' ל'ראשית'.

משנה

שחט פסח שלא לשמו בשבת, חייב חטאת

הַפֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בְּשַׁבָּת, וכסבור כשם שמותר לשמו כך מותר שלא לשמו, **חַיָּיב עָלָיו חַטָּאת,** שחילל שבת בשוגג.

שחט שאר כל הזבחים לשם פסח, אם אינם ראויים לפסח, חייב חטאת. אם ראויים לפסח הרי הוא טועה בדבר מצוה ונחלקו רבי עקיבא ורבי יהושע אם טועה בדבר מצוה חייב

וּשְׁאָר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם פֶּסַח, אִם אֵינָן רְאוּיִין לפסח, כגון עגל או איל בן שתי שנים או נקבה **חַיָּיב** עליו חטאת אם נעלמה ממנו שבת, או כסבור שמותר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת, דהאי לאו טועה בדבר מצוה הוא, דהכל יודעין שאין זה כשר לפסח.

וְאִם רְאוּיִין הֵן - כגון שהוא שה בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח, דמתוך שטרוד ובהול לשחוט פסחו טעה בזה, ולא נזכר שהקדישו לדבר אחר,

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת - אף על פי שטעה בדבר מצוה,

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר דקסבר טעה בדבר מצוה, ועשה מצוה כל דהו פטור מחיוב חטאת שבה, וזה עשה מצוה, שהקריב קרבן, וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין ואף הנשחטין לשם הפסח ר' יהושע מכשיר להו.

רבי אליעזר: אם כשטעה בפסח חייב, כל שכן כשטעה בשאר זבחים שהוא חייב

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מָה אִם הַפֶּסַח שֶׁהוּא מוּתָּר לִשְׁמוֹ, לשוחטו בשבת לשמו, **כְּשֶׁשִּׁינָּה אֶת שְׁמוֹ, חַיָּיב. זְבָחִים שֶׁהֵן אֲסוּרִין לִשְׁמָן, כְּשֶׁשִּׁינָּה אֶת שְׁמָן, אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב.**

רבי יהושע: בפסח חייב כי שחטו לשם דברים אחרים. בשאר זבחים פטור כי שחטו לשם פסח

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לָא, אִם אָמַרְתָּ בַּפֶּסַח שֶׁשִּׁינָּהוּ בְּדָבָר אָסוּר - ששחטו לשם קרבנות אחרים, שאסורין לשוחטן בשבת, **תֹּאמַר בִּזְבָחִים שֶׁשִּׁינָּן בְּדָבָר הַמּוּתָּר** - ששחטן לשם פסח, שמותר לשוחטו בשבת.

רבי אליעזר: אימורי ציבור יוכיחו, שהשוחט שאר זבחים לשם אימורי ציבור, חייב

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵימוּרֵי צִיבּוּר [אימורי קרבנות הציבור בשבת, כגון תמידין ומוספין] **יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן מוּתָּרִין** לשוחטן **לִשְׁמָן, וְהַשּׁוֹחֵט** שאר זבחים **לִשְׁמָן** בשבת **חַיָּיב.**

רבי יהושע: אין להוכיח מאימורי ציבור שיש להם קיצבה, לפסח שאין לו קיצבה

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּאֵימוּרֵי צִיבּוּר שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קִצְבָּה - שאינו רואה אחרים הרבה עסוקין בשחיטתן, וכיון שנשחט התמיד יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד, הלכך אין זה טועה אלא שוגג, דלא היה לו לטעות בדבר,

תֹּאמַר בַּפֶּסַח שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָּה - שהכל צריכין לכך, והרי הוא רואה את אחרים הרבה עוסקין בכך, וטרוד להתעסק במצוה, ואפילו שחט הוא פסחו כבר, ומצא זבח זה עומד בעזרה, וכסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא, וטעה בכך, הלכך טועה בדבר מצוה הוא.

רבי מאיר: השוחט אחרים לשם אימורי ציבור, פטור

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הַשּׁוֹחֵט אחרים כל שבתות שנה **לְשֵׁם אֵימוּרֵי צִיבּוּר, פָּטוּר.**

שחט באופן שהפסח פסול [שלא לאוכליו או שלא למנוייו, לערלים או לטמאים], חייב

שְׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו לחולה ולזקן, **וְשֶׁלֹּא לִמְנוּיָו לַעֲרֵלִין וְלִטְמֵאִין** דפסח פסול הוא, ונעלמה ממנו שבת או כסבור שכשר, **חַיָּיב** חטאת, דלא ניתנה לידחות שבת אצל שחיטה זו.

לְאוֹכְלָיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו, לִמְנוּיָו וְשֶׁלֹּא לִמְנוּיָו, לְמוּלִין וְלַעֲרֵלִים, לִטְמֵאִין וְלִטְהוֹרִין, פָּטוּר, דהא פסח כשר הוא, כדתנן בתמיד נשחט (סא, א) דמקצת אוכלין לא פסלי.

שחטו ונמצא בעל מום, חייב

שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא בַּעַל מוּם, חַיָּיב, דשוגג הוא ולא אנוס, שהיה לו לבדוק את הקרבן לפני שחיטתו

שחט ברשות [שחטו ונמצא טריפה בסתר] פטור

שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא טְרֵיפָה בַּסֵּתֶר, פָּטוּר.

שחט ברשות [ונודע אחר כך שהבעלים משכו ידיהם או שמתו] פטור

שְׁחָטוֹ וְנוֹדַע שֶׁמָּשְׁכוּ הַבְּעָלִים אֶת יָדָם ממנו, קודם שחיטה ונמנו על אחר **אוֹ שֶׁמֵּתוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ** דעכשיו לא ניתנה לידחות שבת אצלו, **פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁשָּׁחַט בִּרְשׁוּת,** שאנוס הוא, דלא היה יודע שכן, ולא היה לו לבדוק על כך.

אי יימא בטועה. כסבור שהוא זבח אחר: **שמעת מינה.** מדקתני חייב אלמא פסול הוא: **עקירה בטעות.** אלא נתכוון לעקור שם פסח ממנו הוא אומר: **מה לי באיזון לאוזון.** עוקר לאו טועה בדבר מצוה הוא ואמאי פטור ליה ר' יהושע בראיין והלא לא טעה בו שיודע שאינו פסח:

ריש״ג. הפסח שחטו: **פיפא.** ושאר כל הזבחים: **אוכלונפא.** תבואה גדולה מאד: **הא לא דמי.** דריש״ג לפיפא דריש בעוקר ולאו טועה הוא: **לר״ש.** דתלמי הלי ק״ו לא שאני ליה בין עוקר לטועה: ומקשי״ ר' **יהושע דשני ליה.** לימא ליה דלא דמי טועה לעוקר אמאי אהדר ליה טעמא משום שאינה בדבר מצוה אלא בטועה ראשונה: **כספא שאין לו קצבה.** דכסף כו׳: **כספא שאין לו קצבה.** אין חשבון לפסחים וזה שמצא טלה זה עומד בעזרה כסבור שהוא אבוד מנעגיא ושחטו לשם מי שהוא: **פיגוקות דיש להן קצבה.** מי שיש לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת יודע הוא שאין לו למול בשבת אלא אחד: **ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב.** דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא דעדיין לא הגיע זמנו ומודה רבי יהושע דחייב: **אם של ערב שבת בשבת.** כסבור שהוא של שבת וזה של ערב שבת היה אתמול מולה או שנאנס ומילה אלא זומנה אינה דוחה את השבת דהואיל ועבר זמנה יתמין עד למחר: **ר׳ אליעזר מחייב חטאת.** דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור: **רבי יהושע פוטר.** דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור ואע״ג דחילל שבת ועשה אלא כדם מכל מקום מצות מילה קייס. והכא נמי אע״ג דאית להו קצבה ליפטר דמכל מקום עשה מצוה דכל הזבחים שזבחו אלא לשמן כשיין וזה שמצא זבח אחר בעזרה ושחטו לשם תמידי ליבור כשר לזבחו הראשון: **הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת.** בשעה שמל את זה עדיין שניהן עומדין דמשום הכי פטור לטרוד היה באחד מהן דיודע הוא שהיום מוצה האחד עליו ומתני׳ כגון דקדים ושחטינהו לאימורי צבור דהשתא לא הוה טרוד ועשוקן בשחיטתן: **ואע״ג כו׳.** בתמיה: **[מאהל ערב.** שם מקום]: **ושכח ומל את של ערב שבת בשבת חייב.** ואע״ג דעשה מצוה: **על מה נחלקו כו׳.** וקס״ל דשמא בריש״ג מחייב ר׳ מאיר כשמל את שביום ע״י [שקסור] שביום כבר הגיע זמנן ומל של שבת תחלה שזמנו היום ואחר כך מל את של אתמול ואף על גב דעשה מצוה כיון דלא רמיא עילדא עליה בתר דמהיהה לשל שבת לאו טועה בדבר מצוה הוא וסיפא דפטור משום טרוד בשל שבת והוחלף לו של מחר דהא ואפי׳ לא קאמר שמל את שביום דהא לא מיבעיא דשמא סיפא דלא עבד מצוה דעדיין לא הגיע זמנו ומודה לר״מ מיבעי׳ דטעמא משום דלא עבד מצוה דעדיין לא הגיע זמנו ומל את של אתמול אלא דסיפא דלא עבד מצוה אלא בעבר שבת ומלו בעבר שבת ועדיין לא נודע טעומו וסכור שזה העומד של שבת הוא ואע״ג דטרוד היה דרמיא מצוה עליה כפי מחשבתו וגם עשה מצוה אפילו הכי מיבעי׳ משום דלא ניתנה שבת לזבחים אלא אלו וסיפא ניתנה שבת לזבחים אלא אלו שבת וטעה בדבר מצוה פטור ואפילו לא עשה מצוה לרבי מאיר פטור. והשתא לשם אימורי צבור ניתנה שבת לזבחים אלא דקדים שחטינהו לאימורי צבור הרי שכח ומ״ל שטרוד בזבח זה עומד ליקרב נהגו ושכח שכבר נשחטו אימורי צבור ושחטון לשמן: **ואחד**

שמעת מינה עקירה בטעות הויא עקירה. אומר ר״י דפלוגתא היא בהתכלת (מנחות מט.): **הא** לא דמי רישא בעוקר בו׳. ומאי קאמר ר׳ יהושע שכן שינה שמו בדבר האסור[א] אפילו שינה שמו לדבר המותר ממי מייב כיון שהוא עיקר:

לרבי יהושע דשני ליה לימא ליה הכי. פירוש לרשב״ג[ב] הא אפי׳ אי מוקמי׳ כולה בטועה ע״כ רבי יהושע לדבריו דרבי אליעזר קאמר דלדידיה דריש״ג אפילו שינה לדבר המותר מייב כיון דלא עשה מצוה[ג] דמתני׳ מוקמי׳ בגמרא כרבי שמעון דאית ליה היכא דלא עשה מצוה מייב לרבי יהושע בפרק רבי אליעזר דמילה בסופו (שבת קלו.) דאמר רבי שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על ג׳ תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב דמשום דלא עשה מצוה[ד] א״כ מה שהולך לומר דריש״ג לדבר המותר היינו לדבר רבי אליעזר דלרבי אליעזר בסיפא נמי לא עשה מצוה דפסל לעיל אחרים לשם פסח ואומר ר״י דבכמה מקומות מצי למימר וליטעמיך ולא קאמר ועוד [ה]דלא דמי לתינוקות דהשם ודאי מייב כשמל של אחר השבת בשבת כפי שלא עשה מצוה וגם לא ניתנה שבת לזבחות אלא אותו תינוק אבל פסח שהיה לדבר המותר פטור כיון שניתנה שבת לזבחות אלא אותו פסח אם היה שוחטו לשמו:

לדידך לא אם אמרת בפסח בו׳. פירוש לרשב״ג מה מציג ר׳ יהושע לדברי ר׳ אליעזר תמצא בזבחים שהיכה שמן לדבר המותר כיון לר׳ אליעזר לא שני בין עוקר לטועה מה מועיל מה שהיכה לדבר המותר הלא לר׳ יהושע עוקר לדבר המותר מייב ה״ס טועה לר׳ אליעזר ומפרש דה״ק ר׳ יהושע לר׳ אליעזר נהי דלא שני לך בין עוקר לטועה מ״מ יש לחלק דריש״ג תרתי לגריעותא עוקר ולדבר האסור וסיפא תרתי לטיבותא דטועה ולדבר המותר:

שקדם ומל של שבת בערב שבת. הוה מצי לפלוגי בדידי׳ בין קדם ומל ללא קדם אלא דנקט רבותא בסיפא דמל של אחר השבת בשבת פטור אע״ג דלא עשה מצוה כיון שניתנה שבת לזבחות ודריש״ג נמי קמ״ל רבותא דנקט ע״ש אף על גב דעשה מצוה מייב כיון שלא ניתנה שבת לזבחות:

נחלקו

במאי עסקינן אילימא בטועה שמעת מינה [ו]עקירה בטעות הויא עקירה אלא בעוקר אימא סיפא ושאר כל הזבחים ששחטן לשום הפסח אינן ראויין חייב אם ראויין הן ר׳ אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר ואי בעוקר מה לי ראויין מה לי שאינן ראויין אלא פשיטא בטועה רישא בעוקר וסיפא בטועה א״ר אבין אין [ז]רישא בעוקר וסיפא בטועה אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר׳ אבהו דהוה קאי באולכוסא דאגישי א״ל מתניתין מאי א״ל רישא בעוקר וסיפא בטועה תנא מינה [ח]ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה תנן א״ר אליעזר מה אם פסח שמותר לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב ואם איתא הא לא דמי דרישא בעוקר וסיפא בטועה לר׳ אליעזר לא שני ליה לר׳ יהושע דשני ליה [ט] לישני ליה הכי הכי קאמר ליה לדידי לא דמי רישא בעוקר וסיפא בטועה לדידך לא אם אמרת בפסח ששינה את שמו לדבר האסור תאמר בזבחים ששינה את שמן לדבר המותר א״ל רבי אליעזר אימורי ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שכן יש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה למימרא דכל היכא דאית ליה קצבה מחייב רבי יהושע והרי תינוקות דיש להן קצבה [י]ותנן מי שהיו לו שני תינוקות אחד למולו אחר השבת ואחד למולו בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחד למולו בע״ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע״ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר א״ר אמי הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת דאיכא הך דשבת דמרייד ביה הכא כגון שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא אי הכי רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור אע״ג דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא [יא]והתניא רבי חייא [יב][מאכל ערב] א״ר מאיר לא נחלקו ר׳ אליעזר ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת חייב על מה נחלקו על שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת [יג]דר׳ אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע [יד]פוטר ותסברא מה התם דלא עביד מצוה פטר רבי יהושע היכא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי רבי ינאי [טו]רישא כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת שלא

מא א מי׳ פנ״ו מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה ל׳ וס״ס מהלכות שגגות הלכה יא:

מב ב ג מי׳ פ״ג מהל׳ שגגות הלכה ח:

רבינו חננאל (המשך)

איתא נימא לא דמי רישא בעוקר ולפיכך חייב, אי הוה רישא נמי בטועה סיפא לא הוה מיחייב מדיי. ושנינן לר׳ אליעזר לא שני ליה בין עוקר לטועה משום הכי לא פריך הכי, לר׳ יהושע שני ליה, והכי קאמר ר׳ יהושע לדידי לא קשיא רישא בעוקר וסיפא בטועה, אלא לדידך דלא שני לך בין עוקר לטועה לא אם אמרת טועה בפסח שטועה בדבר [נ״א: ששינהו לדבר] האסור לשחטו בשבת כגון שלמים וכיוצא בהן, תאמר בשלמים ששחטן לשם פסח ששינן לדבר המותר לשחטו בשבת והוא הפסח. אמר לו ר׳ אליעזר תמידין ומוספין יוכיחו שמותרין לשחטן בשבת והשוחטו זבחים אחרים לשם תמיד בשבת חייב חטאת. אמר לו ר׳ יהושע שאני אימורי צבור שכן יש להן קצבה, כלומר שני תמידין ושני מוספין בכל שבת, וכיון שיש להם קצבה מאחר שנשחטו קצבה החובה, השאר עומדין באיסור שבת כשאר שאין ראויין לשבת כגון חטאות וכיוצא בהן, תאמר בפסח שאין לו קצבה. ואקשינן וכי כל היכא דאית ליה קצבה מחייב ר׳ יהושע והתנן בפרק ר׳ אליעזר מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת אמר כגון שקדם ומל של ערב שבת בשבת דעדיין טריד בהאייך דבשבת, הכא דקדים שחטינהו לאימורי צבור ברישא דהא ליכא מידי דטרוד ביה. אי הכי? מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי צבור פטור ואע״ג דקדים שחטינהו לאימורי צבור, והא תני ר׳ חייא אמר ר׳ מאיר לא נחלקו ר׳ אליעזר ור׳ יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ובו׳, תתני מיהת רישא ושכח ומל של ערב שבת בשבת שחייב, נהי נמי דקדים מהליה להאיך דשבת האמר רבי מאיר אע״ג דקדים עבדינהו לאימורי צבור פטור. ואמרינן ולטעמיך דקשי לך רישא אסיפא, השתא רישא דקתני שכח ומל את של ערב שבת בשבת דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאפי׳ עובר זמנו והוא מלו בשבת בן תשעה ימים, מכל מקום בר מילה הוא ונתקיימה המצוה, סיפא דשכח ומל את של אחר שבת בשבת בן שבעה ימים, שאע״פ שטעה בדבר מצוה לא עשה מצוה שבן שבעת ימים אינו בר מילה קא

עין משפט נר מצוה

מסורת הש״ס

א) [מנחות מט.].
ב) [בכורות כח. וש״נ].
ג) שבת דף קלו.
יט.; ד) שבת שם [ע״ש].
ה) גי׳ רש״ל. ו) [מכר מיכמות לד.].

הגהות הב״ח

(א) נב״ל ניסני ליה הכי קאמר כש״ל ותיכא הכי נמתקן:

מוסף רש״י

ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב. דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא דעבד כאותו של שבת ומתוך כך טעה כזה ולא עבד מצוה אלא בדבר מצוה ועשה מצוה, ש״ל דוחה שבת, ואע״ג דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה שיש בה מיעוט מעשה מייב (שם).

מוסף תוספות

א. מאי איריא לדבר האסור. תוס׳ שאנץ.
ב. מאי קשיא ליה. שם.
ג. דספסח ששחטו בזמנו לשם שאר זבחים פסול והכי הוה ליה למימר לא [אם] אמרת בפסח שכן טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה תאמר בשאר זבחים שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה. שם.
ד. אלמא קסבר טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב לדברי הכל. שם.
ה. דמצינו למימר דאע״ג דמיחייב ר׳ יהושע גבי תינוקות הכא גבי פסח אם שחטו לשם דבר המותר הויה פוטר. שם.

רבינו חננאל

אוקימנא בעוקר ומפרש אינו שוחטו אלא לשם שלמים. דהאי דקתני סיפא דשאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח בשבת שחל להיות בי״ד אם אינן ראויין לפסח כגון שהיו נקבות או זכרים בני שתים חייב. ואם דאין הן ר׳ אליעזר מחייב חטאת ודבי יהושע פוטר. אוקימנא בשטעה בדבר כי הזבח של פסח הוא ששוחטו ונמצא שטעה ושחט זבח אחר. ועמדה רישא בעוקר שם פסח מעליו ושוחט לשם שלמים וסיפא בטועה. ואמרינן איני דרישא בעוקר וסיפא בטועה, והתנן אמר רבי אליעזר ומה אם הפסח שמותר הוא עצמו לשוחטו בשבת לשם פסח אלא מפני ששינה שמו ושחטו לשם שלמים חייב, שאר זבחים שאסורין לשוחטן בשבת לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב. ואם

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

באשתו נמי קא עביד מצוה. ובסמוך נמי פריך והא מיכא שמחת עונה ותימה הא בשאמר נדה קיימינן דליכא מצוה ולא שמחת עונה ואומר ר"י דפריך מינסא בתרא דפוטר טעה בדבר מצוה אע"פ שלא עשה מצוה הלכך פריך והא מיכא (ד) שמחה וטעה בדבר מצוה ומסיק דהוה ליה לשיולי:

סמוך לווסתה. אין לפרש דיודע שהוא סמוך לווסתה ומספקא ליה אם נדה גמורה היא אם לאו דא"כ ביצמתו אמאי פטור כיון דיודע שהוא סמוך לווסתה וסמוך לווסתה לחוריי' דנפקא לן מוהזהרתם את בני ישראל לא טונה בדבר מצוה הוא, ולא נתנה שבת להדחות הוים כלל לגבי האי גברא לפיכך חייב. אבל אימורי צבור ליכא למימר הכי, אלא אפי' טעה והקריב כמה בערב שבת (לקרבן שבת) אפי' הכי חייב בשבת להקריב חובות של שבת לעולם, וכיון דנתנה שבת לידחות אמרינן טעה בדבר מצוה פטור. **מתני' אם** אינן ראויין לסמוך אותן הזבחים ששחט בשבת לשם פסח חייב, ואם הן ראויין ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר. אוקימנא לרבי שמעון דתאני לא נחלקו רבי אליעזר ור' יהושע על שאינן ראויין שחייב, על מה נחלקו על הראויין שר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר. אבל ר' מאיר בין ראויין בין אינן ראויין פוטר. וכן השוחט לשם אימורי צבור לשם תמידין ומוספין לשם קדשים אחרים בשבת, פוטר היה ר"מ ואפי' בעבל של זבחי שלמים ששחטו לשם פסח ואפי' אם שחט חולין לשם פסח, פוטר רבי מאיר, ורבי מאיר תרתי אית ליה, משום דמיחלף ומשום דטריד, אבל אם שחט בעל מום לשם פסח ודאי חייב, הילכך עבל של זבחי שלמים אע"ג דלא מיחלף עבל בכבש טריד ביה דהוא קדשים ובעי אקרובה. חולין לשם פסח כלומר כבש של חולין לשם כבש של פסח מיחלף הלכך פטור, לאפוקי בעלי מומין שנפסלו מהקרבה דלא טריד להו ומיחלף לא מיחלפי. יתיב ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק וקאמרי אמר ריש לקיש נחתלף לו שפיר אל נותר בשפוד של צלי ואכלו חייב. ור' יוחנן אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל חייב אבל יבמתו נדה בעל חייב יבמתו נדה יכם פטור. **אימא דאמרי** אם באשתו שעשה מצוה חייב ר' יוחנן, כל שכן בנותר דמחייב ר' יוחנן דהא לא עשה מצוה כלל. **אימא דאמרי** לא מחייב באשתו אלא משום דהוה ליה לשיולי ולא שאילי אבל בנותר דלית ליה דמאן דשאיל אלא פטור דקיים על ריש לקיש. **ואקשינן** ור' יוחנן לא מחייב באשתו ופוטר ביבמתו. ושנינן יבמתו מצוה קא עביד שנאמר יבמה יבוא עליה. ביאתו של אשתו נמי מצוה היא שנאמר פרו ורבו. ושנינן **באשתו מעוברת,** שכבר נתקיימה מצות פריה ורביה. **והא אימא מצות עונה** שנאמר שובו לכם לאהליכם. **ושנינן שלא בשמחת עונה.** כלומר זו הביאה זולתי הענונה האמורה בתורה כדתנן בכתובות פרק אע"פ שהענונה האמורה בתורה המשיילין בכל יום ויום. **והאמר רבא** חייב **אדם** לשמח **את אשתו בדבר מצוה.** ודתנינן זו הביאה בזמן שבא עליה בעת שחייב להתרחק ממנה והוא בסמוך לוסתה, דקי"ל החייבין ישראל להיות מתפרשין מנשותיהן סמוך לוסתן. שנאמר והזרתם את בני ישראל. ואקשינן ויבמתו למה הוא פוטר היה לו לשאול אותה. ושנינן כדי מינה. כלומר כמו מחביש הוא לשאול אותה בענין הזה, דהא לא גייסא ביה עדיין. **ואמרינן** ר' יוחנן דאמר טעה בדבר מצוה כי האי גוונא פטור כמאן, אי בר' יוסי דלולב, **דלמא שאני התם דזמנו בהול,** שאם לא ישלנו היום עובר זמנו. וכן ר' יהושע דתענוקות, **התם נמי משום** דזמנו בהול. אבל ביבמתו דהוא יכול לקיומי הדא מצוה דליום מחר, אינו בהול הוה ליה לשיולי ולא שאיל דבר. **ור"א:** אבל ביבמתו דיכיל לקיומי מצוה למחר ולימא דא הוה ליה לשיולי, לא שייל חייב. וכן ר' יהושע דזבחים נמי זמנו בהול. **אלא** ר' יהושע דתרומה דפטר בזמן שנמצא בן גרושה או בן חלוצה, דלמא בתרומות חמץ בערב הפסח דזמנה בהול. **א"** נמי משום דאכילת מצוה לכתר דכיון דתני עבודת מתנה אחן את בהונתכם, עשו אכילת תרומה בגבולין בעבודת בית המקדש, ועבודת בן גרושה או בן חלוצה דחמנא אכשרה דתניא היה מקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה כל קרבנות שהקריב פסולין ור' יהושע מכשיר. מאי טעמא דכתיב ברך ה' חילו, אפי' חולין שבו דפטר בזמן שנמצא בן גרושה או בן חלוצה. **ובסמוך** נמי פריך והא מיכא שמחת עונה ותימה הא בשאמר נדה קיימינן דליכא מצוה ולא שמחת עונה ואומר ר"י דפריך מינסא בתרא דפוטר טעה בדבר מצוה אע"פ שלא עשה מצוה הלכך פריך והא מיכא (ד) שמחה וטעה בדבר מצוה ומסיק דהוה ליה לשיולי:

סמוך לווסתה. אין לפרש דיודע שהוא סמוך לווסתה ומספקא ליה אם נדה גמורה היא אם לאו דא"כ ביצמתו אמאי פטור כיון דיודע שהוא סמוך לווסתה וסמוך לווסתה לחוריי' דנפקא לן מוהזהרתם את בני ישראל לא טונה בדבר מצוה הוא, ולא נתנה שבת להדחות הוים כלל לגבי האי גברא לפיכך חייב. אבל אימורי צבור ליכא למימר הכי, אלא אפי' טעה והקריב כמה בערב שבת (לקרבן שבת) אפי' הכי חייב בשבת להקריב חובות של שבת לעולם, וכיון דנתנה שבת לידחות אמרינן טעה בדבר מצוה פטור. **מתני' אם** אינן ראויין לסמוך אותן הזבחים ששחט בשבת לשם פסח חייב, ואם הן ראויין ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר. אוקימנא לרבי שמעון דתאני לא נחלקו רבי אליעזר ור' יהושע על שאינן ראויין שחייב, על מה נחלקו על הראויין שר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר. אבל ר' מאיר בין ראויין בין אינן ראויין פוטר. וכן השוחט לשם אימורי צבור לשם תמידין ומוספין לשם קדשים אחרים בשבת, פוטר היה ר"מ ואפי' בעבל של זבחי שלמים ששחטו לשם פסח ואפי' אם שחט חולין לשם פסח, פוטר רבי מאיר, ורבי מאיר תרתי אית ליה, משום דמיחלף ומשום דטריד, אבל אם שחט בעל מום לשם פסח ודאי חייב, הילכך עבל של זבחי שלמים אע"ג דלא מיחלף עבל בכבש טריד ביה דהוא קדשים ובעי אקרובה. חולין לשם פסח כלומר כבש של חולין לשם כבש של פסח מיחלף הלכך פטור, לאפוקי בעלי מומין שנפסלו מהקרבה דלא טריד להו ומיחלף לא מיחלפי. יתיב ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק וקאמרי אמר ריש לקיש נחתלף לו שפיר אל נותר בשפוד של צלי ואכלו חייב. ור' יוחנן אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל חייב אבל יבמתו נדה יכם פטור. **אימא דאמרי** אם באשתו שעשה מצוה חייב ר' יוחנן, כל שכן בנותר דמחייב ר' יוחנן דהא לא עשה מצוה כלל. **אימא דאמרי** לא מחייב באשתו אלא משום דהוה ליה לשיולי ולא שאילי אבל בנותר דלית ליה דמאן דשאיל אלא פטור דקיים על ריש לקיש. **ואקשינן** ור' יוחנן לא מחייב ביבמתו. ושנינן יבמתו מצוה קא עביד שנאמר יבמה יבוא עליה. ביאתו של אשתו נמי מצוה היא שנאמר פרו ורבו. ושנינן **באשתו מעוברת,** שכבר נתקיימה מצות פריה ורביה. **והא אימא מצות עונה** שנאמר שובו לכם לאהליכם. **ושנינן שלא בשמחת עונה.** כלומר זו הביאה זולתי הענונה האמורה בתורה כדתנן בכתובות פרק אע"פ שהענונה האמורה בתורה המשיילין בכל יום ויום. **והאמר רבא** חייב **אדם** לשמח **את אשתו בדבר מצוה.** ודתנינן זו הביאה בזמן שבא עליה בעת שחייב להתרחק ממנה והוא בסמוך לוסתה, דקי"ל החייבין ישראל להיות מתפרשין מנשותיהן סמוך לוסתן. שנאמר והזרתם את בני ישראל. ואקשינן ויבמתו למה הוא פוטר היה לו לשאול אותה. ושנינן כדי מינה. כלומר כמו מחביש הוא לשאול אותה בענין הזה, דהא לא גייסא ביה עדיין. **ואמרינן** ר' יוחנן דאמר טעה בדבר מצוה כי האי גוונא פטור כמאן, אי בר' יוסי דלולב, **דלמא שאני התם דזמנו בהול,** שאם לא ישלנו היום עובר זמנו. וכן ר' יהושע דתענוקות, **התם נמי משום** דזמנו בהול. אבל ביבמתו דהוא יכול לקיומי הדא מצוה דליום מחר, אינו בהול הוה ליה לשיולי ולא שאיל דבר. **ור"א:** אבל ביבמתו דיכיל לקיומי מצוה למחר ולימא דא הוה ליה לשיולי, לא שייל חייב. וכן ר' יהושע דזבחים נמי זמנו בהול. **אלא** ר' יהושע דתרומה דפטר בזמן שנמצא בן גרושה או בן חלוצה, דלמא בתרומות חמץ בערב הפסח דזמנה בהול. **א"** נמי משום דאכילת מצוה לכתר דכיון דתני עבודת מתנה אחן את בהונתכם, עשו אכילת תרומה בגבולין בעבודת בית המקדש, ועבודת בן גרושה או בן חלוצה דחמנא אכשרה דתניא היה מקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה כל קרבנות שהקריב פסולין ור' יהושע מכשיר. מאי טעמא דכתיב ברך ה' חילו, אפי' חולין שבו

אחד זכרים שאינן ראויין. לפסח: **פטור.** הואיל וטרוד במתנת לבו מאן דופרכו ויודע שעליו להקריבם טועה ושומטן לשם פסח: **על שאינן ראויין שחייב.** דלאו טועה הוא: **אפילו עגל.** דסל"ל ליכא דטעי בה: **גא טריד ביה.** הכא: **אלא טריד ביה.** כל ימי הפרשתן בלבו ועסוק ואומר מתי אפנה ואקריבנו: **תוקין לשם פסח מה לי א"ר מאיר.** כלומר מה ר' מאיר אמר לנו בו: **מודה היה ר' מאיר בבעלי מומין.** הואיל ולאו בני קרבן ניקנו לא יכול לומר טועה הוא וחייב הכא מני מוקין לשם פסח יהא חייב הואיל ולאו בני קרבן ניקנו: **הני מיחלפי.** מוקין בקדשים מיחלפי ויכול לומר עשיתי סבור שייתי קדשים הן משום הכי פטור: **הני לא מיחלפי.** בעלי מומין בקדשים לא יכול לומר טעיתי סבור קדשים הן משום הכי חייב: **אלמא טעמא משום טירדא.** ולאו משום מיחלופי ומוקין לא טריד בהקרבתן: **אקילעא.** לפני הבית כעין בית שער וקורין פוריי"ל: **בשפוד של צלי.** של קודש הרלוי ואכילת קדשים מצוה דכתיב (שמות כט) ואכלו אותם אשר כופר וגו': **חייב.** דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה (ה) ומותר חייבים על זדונו כרת ושגגתו חטאת דכתיב (ויקרא יט) ואוכלו עונו יישא: **אשפו נדה בעל חייב.** דלמוקי לה לקמיה בסמוך לווסתה ומעוברת דלאו מצוה הוא. ולקמיה מפרש ואזיל אם חלוק הוא על ריש לקיש או מוסיף על דבריו: **כל שכן בכהוה.** (ו) ומתר: **דמחייב.** לאין שם לאותם מצוה אבל הכא אע"ג דמעוברת מיהו מצות שמחת אשתו אליבא: **בשפוד ליכא למאן** (ז) דיליה: **ור' יוחנן מאי שנא יבמתו.** דפטור ואע"ג דהוה ליה לשיולי: **דקא עביד.** מצות יבום. בביאה לאשתו קאמר: **אשתו.** מצות פריה ורביה: **עונה.** לפי מה שהוא חמר או גמל לו טייל לו תלמיד דלמפרס בכתובות (דף סא:): **לשמח אם אשתו.** אפילו שלא בשעת עונתה אם רואה שמתאוית לו: ומשני **בסמוך מנוסתה.** דמחכיין ישראל לפרוש מנשותיהן סמוך לזמן ווסת נדותיהן כלומריון בשבועות (דף יח:) והזהרתם את בני ישראל(ו) והדור נגדתה(ו) מנכון מזהרה לבני ישראל שיהו פורשין מנשותיהן כו': **אי הכי יבמתו נמי.** סמוך לווסתה לא רמיא מצוה עליה: **בזיז מינה.** בזיז ממנה לשולה אם סמוך לווסתה הוא: **ור' יוחנן.** דאמר פטור כמאן: **דמחכיין ישראל לפרוש מנשותיהן סמוך לזמן ווסת נדותיהן** כלומריון בשבועות (דף יח:) והזהרתם את בני ישראל(ו) והדור נגדתה(ו) מנכון מזהרה לבני ישראל שיהו פורשין מנשותיהן כו': **אי הכי יבמתו נמי.** סמוך לווסתה לא רמיא מצוה עליה: **בזיז מינה.** בזיז ממנה לשולה אם סמוך לווסתה הוא: **ור' יוחנן.** דאמר פטור כמאן: **דלמא שאני התם דזמנו בהול,** שאם לא ישלנו היום עובר זמנו. וכן ר' יהושע דתענוקות, **התם נמי משום** דזמנו בהול. אבל ביבמתו דהוא יכול לקיומי הדא מצוה דליום מחר, אינו בהול הוה ליה לשיולי ולא שאיל דבר. **ור"א:** אבל ביבמתו דיכיל לקיומי מצוה למחר ולימא דא הוה ליה לשיולי, לא שייל חייב. וכן ר' יהושע דזבחים נמי זמנו בהול. **אלא** ר' יהושע דתרומה

כן גרושה. כהן חלל ד' גמור הוא דכתיב בכהן הגדול גרושה (ויקרא כא) **כן יחלל זרעו שמחללו מדין כהונה:** **קרן וזומש.** שסרי אלכה שוגג: **ור' יוסף פוטר.** שטעה בדבר מצוה: **דאיקרי עבודה.** שלא בשמחת עונה. **דתנן** רחמנא אכשרה בן גרושה כל זמן שהוא בן חלוצה דחמנא ונודע שהוא בן גרושה כל זמן שהוא בן חלוצה כל קרבנות שהקריב פסולין ור' יהושע מכשיר. **אלא** דאמר רבא חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מצוה. **ומאי** דכתיב ברך ה' חילו, אפי' חולין שבו

עבודת

עבודת

מג א מו' ס"ע מהלכות שגגות הלכה טז:
מד ב שם הלכה ט:
מה ג מו' ס"ה מהל' דעות הל' ד סמנ' לאוין קמ טוש"ע ס"ח סימן תו סעיף ג:
מו ד מו' ס"ע מהלכות שגגות הלכה י:
מז ה מו' ס"ע מהל' תרומות הלכה יב:
מח ו מו' ס"ע מהלכות ביאת מקדש הל' י:

רבינו חננאל

דהא ליה לית ליה הכא דחייב לשבת כלל. דהא ליכא הכא תורת מילה כלל בשבת, כי הדר מחיל ליה להאיך דבעינר שבת בשבת, לא טונה בדבר מצוה הוא, ולא נתנה שבת להדחות הוים כלל לגבי האי גברא לפיכך חייב. אבל אימורי צבור ליכא למימר הכי, אלא אפי' טעה והקריב כמה בערב שבת (לקרבן שבת) אפי' הכי חייב בשבת להקריב חובות של שבת לעולם, וכיון דנתנה שבת לידחות אמרינן טעה בדבר מצוה פטור. **מתני' אם** אינן ראויין לסמוך אותן הזבחים ששחט בשבת לשם פסח חייב, ואם הן ראויין ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר. אוקימנא לרבי שמעון דתאני לא נחלקו רבי אליעזר ור' יהושע על שאינן ראויין שחייב, על מה נחלקו על הראויין שר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר. אבל ר' מאיר בין ראויין בין אינן ראויין פוטר. וכן השוחט לשם אימורי צבור לשם תמידין ומוספין לשם קדשים אחרים בשבת, פוטר היה ר"מ ואפי' בעבל של זבחי שלמים ששחטו לשם פסח ואפי' אם שחט חולין לשם פסח, פוטר רבי מאיר, ורבי מאיר תרתי אית ליה, משום דמיחלף ומשום דטריד, אבל אם שחט בעל מום לשם פסח ודאי חייב, הילכך עבל של זבחי שלמים אע"ג דלא מיחלף עבל בכבש טריד ביה דהוא קדשים ובעי אקרובה. חולין לשם פסח כלומר כבש של חולין לשם כבש של פסח מיחלף הלכך פטור, לאפוקי בעלי מומין שנפסלו מהקרבה דלא טריד להו ומיחלף לא מיחלפי. יתיב ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק וקאמרי אמר ריש לקיש נחתלף לו שפיר אל נותר בשפוד של צלי ואכלו חייב. ור' יוחנן אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל חייב אבל יבמתו נדה יכם פטור. **אימא דאמרי** אם באשתו שעשה מצוה חייב ר' יוחנן, כל שכן בנותר דמחייב ר' יוחנן דהא לא עשה מצוה כלל. **אימא דאמרי** לא מחייב באשתו אלא משום דהוה ליה לשיולי ולא שאילי אבל בנותר דלית ליה דמאן דשאיל אלא פטור דקיים על ריש לקיש. **ואקשינן** ור' יוחנן לא מחייב ביבמתו. ושנינן יבמתו מצוה קא עביד שנאמר יבמה יבוא עליה. ביאתו של אשתו נמי מצוה היא שנאמר פרו ורבו. ושנינן **באשתו מעוברת,** שכבר נתקיימה מצות פריה ורביה. **והא אימא מצות עונה** שנאמר שובו לכם לאהליכם. **ושנינן שלא בשמחת עונה.** כלומר זו הביאה זולתי הענונה האמורה בתורה כדתנן בכתובות פרק אע"פ שהענונה האמורה בתורה המשיילין בכל יום ויום. **והאמר רבא** חייב **אדם** לשמח **את אשתו בדבר מצוה.** ודתנינן זו הביאה בזמן שבא עליה בעת שחייב להתרחק ממנה והוא בסמוך לוסתה, דקי"ל החייבין ישראל להיות מתפרשין מנשותיהן סמוך

תורה אור השלם

1. בָּרְכָה מִן הַיְלוּדִו וּפֹעֵל יָדָיו תִּרְצֶה מוֹחֵץ מָתְנַיִם קָמָיו וּמְשַׂנְאָיו מִן יְקוּמוּן:
דברים לג יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חייב וכו' עלה דבתר: (ב) שם ד"ה כל שכן בהכוה דבתר: (ג) שם ד"ה בפסח ליכ' מאאן דבשיילילה:
(ד) תוס' ד"ה בפאמו וכו' והא מיכא שמחת עונה וטעה:

גליון הש"ס

גמ' **בעל** יבמתו נדה בעל. עי' יבמות כ ע"א תוספות ד"ה ואמות אמאו:

לעזי רש"י

פוריי"א. אכסדרה.

מוסף רש"י

פטור מפני שהרציא ברשות. כרשות מלוה שהיה עורה במלוה ומתמה ומעוסק ומתמה לעשותה ומתוך כך טעה ופסח שהוא עצם, וקסבר ר' יוסי עשה בדבר מצוה ונפג בדבר כרת פטור מקרבן (סוכה מא:). **ברך ה' חילו.** מלגין שבו, מלגין שבשבע לוי, דקרא בשבע לוי כתיב (קדושין סו.).

רבינו חננאל (המשך)

לוותן. שנאמר והזרתם את בני ישראל. ואקשינן ויבמתו למה הוא פוטר היה לו לשאול אותה. ושנינן כדי מינה. כלומר כמו מחביש הוא לשאול אותה בענין הזה, דהא לא גייסא ביה עדיין. **ואמרינן** ר' יוחנן דאמר טעה בדבר מצוה כי האי גוונא פטור כמאן, אי בר' יוסי דלולב, **דלמא שאני התם דזמנו בהול,** שאם לא ישלנו היום עובר זמנו. וכן ר' יהושע דתענוקות, **התם נמי משום** דזמנו בהול. אבל ביבמתו דהוא יכול לקיומי הדא מצוה דליום מחר, אינו בהול הוה ליה לשיולי ולא שאיל דבר. **ור"א:** אבל ביבמתו דיכיל לקיומי מצוה למחר ולימא דא הוה ליה לשיולי, לא שייל חייב. וכן ר' יהושע דזבחים נמי זמנו בהול. **אלא** ר' יהושע דתרומה דפטר בזמן שנמצא בן גרושה או בן חלוצה, דלמא בתרומות חמץ בערב הפסח דזמנה בהול. **א"** נמי משום דאכילת מצוה לכתר דכיון דתני עבודת מתנה אחן את בהונתכם, עשו אכילת תרומה בגבולין בעבודת בית המקדש, ועבודת בן גרושה או בן חלוצה דחמנא אכשרה דתניא היה מקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה כל קרבנות שהקריב פסולין ור' יהושע מכשיר. מאי טעמא דכתיב ברך ה' חילו, אפי' חולין שבו

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

גמרא

ברישא של המשנה נראה שמדובר שעוקר [שיודע שהוא פסח ואעפ"כ שוחטו שלא לשמה] ולכן חייב חטאת על שחיטתו

במשנה שנינו פסח ששחטו שלא לשמו בשבת חייב חטאת, שהרי קרבן זה פסול ולא קיים בו מצוות פסח, ונמצא שחילל שבת בשוגג. מבררת הגמרא: **בְּמַאי עָסְקִינַן** - במה אנו עסוקים, **אִילֵימָא** - אם תאמר שמדובר **בְּטוֹעֶה** - שטעה והיה סבור שהקרבן הוא לא 'קרבן פסח' ולכן שחטו שלא לשם פסח, והמשנה אומרת שהשוחט חייב, הרי מבואר שהקרבן פסול, שהרי מטעם זה הוא חייב על שחיטתו בשבת,

ואם כן **שָׁמְעַתְּ מִינַּהּ, עֲקִירָה בְּטָעוּת** [שעקר שם פסח מהקרבן בטעות, שלא ידע שהוא פסח] **הָוְיָא עֲקִירָה** - הרי זו עקירה, כעוקר מדעת, והרי נושא זה שנוי במחלוקת.

אֶלָּא צריך לבאר שהמשנה מדברת **בְּעוֹקֵר** - שידע שהוא קרבן פסח ואעפ"כ שוחטו שלא לשמו, ולכן הקרבן פסול [אבל אם עוקרו בטעות שלא ידע שהוא קרבן פסח אזי אפשר לומר שאין זה עקירה ועדיין הוא פסח, ונמצא שלא עשה איסור בשחיטה זו].

בסיפא משמע שמדובר בטועה [שאינו יודע שאינו פסח, ושחטו לשם פסח]

הגמרא מבררת כיצד מבואר המשך המשנה לפי זה: **אֵימָא** [תאמר את ה]**סֵיפָא: וּשְׁאָר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשְּׁחָטָן** [בשבת] **לְשׁוּם הַפֶּסַח, אִם אֵינָן רְאוּיִין, חַיָּיב. אִם רְאוּיִין הֵן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.**

וְאִי - ואם תאמר שהמשנה מדברת **בְּעוֹקֵר** - שיודע שאין זה פסח ושוחטו לשם פסח, **מָה לִי רְאוּיִין, מָה לִי שֶׁאֵינָן רְאוּיִין** - מה זה משנה אם הזבחים ראויים לפסח או שאינם ראויים, הרי כיון שמדובר בעוקר ובכונה שוחט את הקרבן בשבת לשם פסח אף שיודע שאינו פסח איזה טעם יש לרבי יהושע לפוטרו (אם ראויין הם) הרי אינו 'טועה' בדבר מצוה.

אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּטוֹעֶה - אלא פשוט שהסיפא של המשנה מדברת באופן שהוא טועה שלא ידע שאינו פסח ולכן שחטו לשם פסח.

וקשה: שנמצא רישא בעוקר וסיפא בטועה

ואם כן קשה שלפי זה יוצא: **רֵישָׁא** - תחילת המשנה (הפסח ששחטו שלא לשמו) מדובר: **בְּעוֹקֵר, וְסֵיפָא** - וסוף המשנה (שאר כל הזבחים ששחטם לשום הפסח) מדובר **בְּטוֹעֶה.**

תשובה: אכן כן הרישא מדברת על עוקר והסיפא על טועה

אָמַר רַבִּי אָבִין: אִין - כן, **רֵישָׁא בְּעוֹקֵר, וְסֵיפָא בְּטוֹעֶה.**

אַשְׁכְּחֵיהּ [מצא] **רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף לְרַבִּי אֲבָהוּ, דַּהֲוָה קָאֵי בְּאוּכְלוּסָא דְּאִינָשֵׁי** [שהיה עומד בחבורה גדולה של אנשים], **אָמַר לֵיהּ: מַתְנִיתִין מַאי** - באיזה אופן המשנה מדברת.

אָמַר לֵיהּ: רֵישָׁא בְּעוֹקֵר וְסֵיפָא בְּטוֹעֶה.

תְּנָא מִינֵּיהּ אַרְבְּעִין זִימְנִין וְדָמֵי לֵיהּ כְּמַאן דְּמַנְּחָא בְּכִיסֵיהּ - הוא למד זאת ממנו 40 פעמים, וכך ידע וזכר היטב מאמר זה עד שהיה דומה לו כמו שהוא מונח בכיסו.

שאלה: אם כך מה מוכיח רבי אליעזר מנידון הרישא בפסח שלא לשמו, לנידון הסיפא בשאר זבחים לשמו, הרי הרישא מדברת בעוקר והסיפא בטועה ומה הראיה מנידון זה לנידון זה

תְּנַן, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מָה אִם פֶּסַח שֶׁמּוּתָּר לִשְׁמוֹ, כְּשֶׁשִּׁינָּה אֶת שְׁמוֹ (ושחטו שלא לשמו), **חַיָּיב** (כמבואר ברישא).

זְבָחִים, שֶׁהֵן אֲסוּרִין לִשְׁמָן, כְּשֶׁשִּׁינָּה אֶת שְׁמָן (ושחטם לשם פסח), **אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב** (כמבואר בדברי רבי אליעזר בסיפא),

וְאִם אִיתָּא - ואם נכון הדבר שהרישא מדברת בעוקר והסיפא בטועה, הרי יקשה: **הָא לָא דָּמֵי** - הרי לא דומה האופן הנידון ברישא לאופן הנידון בסיפא, **דְּרֵישָׁא** (פסח שלא לשמו) מדובר **בְּעוֹקֵר, וְסֵיפָא** (שאר זבחים לשם פסח) מדובר **בְּטוֹעֶה,** ומה הראיה מזה לזה.

תשובה: רבי אליעזר סובר שאין הבדל בין עוקר לטועה, ובכל אופן חייב

עונה הגמרא: **לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** שדן קל וחומר זה **לָא שָׁנֵי לֵיהּ** - הרי הוא סובר שאין שינוי והבדל בין זה לזה, שלשיטתו אין פטור של 'טועה בדבר מצוה' ובין בעוקר ובין בטועה, הרי הוא חייב.

שואלת הגמרא: **לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּשָׁנֵי לֵיהּ לִישַׁנֵּי לֵיהּ הָכִי** - רבי יהושע שהרי כן סובר שיש הבדל בין עוקר לטועה, מדוע אינו עונה לרבי אליעזר ביאור זה שאין להוכיח מנידון הסיפא לנידון הרישא

עונה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר לֵיהּ** - כך אומר רבי יהושע לו לרבי אליעזר: **לְדִידִי לָא דָּמֵי** לשיטתי לא דומה הרישא לסיפא, שהרי **רֵישָׁא** מדובר **בְּעוֹקֵר, וְסֵיפָא** מדובר **בְּטוֹעֶה.** אבל **לְדִידָךְ** [לשיטתך] שאפשר לדמות נידון הרישא לנידון הסיפא, יש להקשות שאלה אחרת על דברך (כמובא במשנה): **לֹא אִם אָמַרְתָּ בְּפֶסַח** [ששחטו שלא לשמו שחייב, כיון] **שֶׁשִּׁינָּה אֶת שְׁמוֹ לְדָבָר הָאָסוּר, תֹּאמַר בִּזְבָחִים** [ששחטם לשם פסח **שֶׁשִּׁינָּה אֶת שְׁמָן לְדָבָר הַמּוּתָּר.**

◆◆◆

שנינו במשנה: **אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵימוּרֵי צִיבּוּר יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן מוּתָּרִין** לשוחטן **לִשְׁמָן, וְהַשּׁוֹחֵט לִשְׁמָן חַיָּיב.**

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּאֵימוּרֵי צִיבּוּר שֶׁכֵּן יֵשׁ לָהֶן קִצְבָּה, תֹּאמַר בַּפֶּסַח שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָּה.

שאלה: במשנה משמע שלרבי יהושע בדבר שיש קיצבה אין את הפטור של טועה בדבר מצוה, ואם כן למה רבי יהושע פוטר בטעה ומל את התינוק של ערב שבת בשבת

שואלת הגמרא: **לְמֵימְרָא דְּכֹל הֵיכָא דְּאִית לֵיהּ קִצְבָּה** - אתה רוצה לומר שבכל מקום שיש קיצבה **מְחַיֵּיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,**

וַהֲרֵי תִּינוֹקוֹת דְּיֵשׁ לָהֶן קְצָבָה - שמי שיש לו שני תינוקות, אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת יודע הוא שאין לו למול בשבת אלא תינוק אחד,

וּתְנַן, מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִּינוֹקוֹת, אֶחָד לְמוּלוֹ אַחַר הַשַּׁבָּת [כגון ביום ראשון], **וְאֶחָד לְמוּלוֹ בַּשַּׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל אַחַר הַשַּׁבָּת** [את של יום ראשון] **בַּשַּׁבָּת, חַיָּיב,** מפני שטעה בדבר מצוה, ולא עשה מצוה, שהרי מל תינוק שעדיין לא הגיע זמן מילתו, ואין בזה מצוה, ובאופן זה מודה רבי יהושע שחייב.

אבל אם היו לפני שתי תינוקות, **אֶחָד לְמוּלוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת** [ולא מל אותו בערב שבת, שהתינוק היה חולה או מאונס אחר], **וְאֶחָד לְמוּל בַּשַּׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת,** ומילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת, שהואיל ועבר זמנה ימתין עד למחר, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת,** שלשיטתו: אין פטור של טועה בדבר מצוה ועשה מצוה, **וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר,** שהוא סובר שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור,

הרי מוכח שאף בתינוקות למול שהוא דבר שיש בו קצבה רבי יהושע פוטר. ואם כן גם בזבחים אף על גב שיש להם קיצבה יש לפטור את הטועה ושוחט לשם אימורי ציבור, שהוא טועה בדבר מצוה ועשה מצוה (שכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין).

תשובה: בתינוקות פטור כי מדובר ששתי התינוקות לפניו (אחד שזמנו בשבת ואחד שזמנו בערב שבת). אבל באמורים חייב, כי מדובר שכבר הקריבו את אימורי הציבור, וכעת אין לפניו קרבנות שמצווה לשוחטם

עונה הגמרא: **אָמַר רַבִּי אַמִּי: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** - כאן, לגבי מילה במה מדובר, **כְּגוֹן שֶׁקְּדַם וּמָל אֶת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת** - ששני התינוקות לפניו אחד שזמנו בשבת ואחד שזמנו בערב שבת, ומל תחילה את התינוק של ערב שבת, ובזה פטור כיון **דְּאִיכָּא הָךְ דְּשַׁבָּת דִּטְרִיד בֵּיהּ** - שיש לפניו גם את התינוק של שבת, שטרוד במילתו, שהרי יודע שהיום יש עליו חובה למול אחד מהם.

אבל **הָכָא** - כאן באימורים מדובר **כְּגוֹן שֶׁקְּדַם וְשַׁחְטִינְהוּ לְאֵימוּרֵי צִיבּוּר בְּרֵישָׁא** - שקדם כבר ושחט את התמידים והמוספים שזמנם היום, וממילא אחר כך כאשר הוא עסוק בזבחים האחרים לשם אימורי ציבור, אינו טרוד בדבר מצוה ולכן בזה חייב.

שאלה: אם מדובר ששחט תחילה את אימורי הציבור, וכעת רק הזבחים האחרים לפניו כיצד אומר רבי מאיר במשנתינו שגם בזה פטור, הרי מפורש בברייתא דעת רבי מאיר שאינו פוטר כשאין מצוה לפניו

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי** - אם כך שמדובר שכבר שחט את קרבנות הציבור, נמצא שהמשך המשנה: **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם אֵימוּרֵי צִיבּוּר פָּטוּר,** נאמרו **אַף עַל גַּב דְּקָדֵים וְשַׁחְטִינְהוּ לְאֵימוּרֵי צִיבּוּר בְּרֵישָׁא** - אף שקדם ושחט את אימורי ציבור בתחילה,

וקשה על כך: **וְהַתַּנְיָא רַבִּי חִיָּיא [מֵאָבֵל עֶרֶב]** (שם מקום) **אָמַר** בשם **רַבִּי מֵאִיר: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִּינוֹקוֹת אֶחָד לְמוּל עֶרֶב שַׁבָּת וְאֶחָד לְמוּל בַּשַּׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת דְּחַיָּיב,** ואף על גב דעשה מצוה.

עַל מָה נֶחְלְקוּ עַל שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִּינוֹקוֹת, אֶחָד לָמוּל אַחַר הַשַּׁבָּת וְאֶחָד לָמוּל בַּשַּׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל אַחַר הַשַּׁבָּת בַּשַּׁבָּת, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר,

והגמרא סוברת כעת שברישא מדובר שמל את שתי התינוקות, ומל תחילה את התינוק שזמנו היום, ואחר כך את התינוק שזמנו ערב שבת, ולכן חייב חטאת שאינו טועה בדבר מצה.

ובסיפא מדובר שמל אחד מהתינוקות (שהרי אחד לא הגיע זמנו) ובטעות מל את התינוק שזמנו למחר, ופטור כיון שהוא טועה בדבר מצוה ואף שלא קיים מצוה, מ"מ יש לפניו תינוק שזמנו היום ולכן זה בכלל טועה בדבר מצוה

הרי מבואר שלרבי מאיר אם כבר קיים את המצווה אינו בכלל טועה בדבר מצוה.

תשובה: אין זה טעם הברייתא, אלא רבי מאיר פוטר גם כשאין מצוה לפניו, ויש טעם אחר שפוטר בברייתא (כיון שכבר מל את התינוק של שבת, ולפניו תינוק של ערב שבת שאינה דוחה את השבת)

הגמרא דוחה את השאלה: **וְתִסְבְּרָא** - וכי תסבור שזה הטעם של הברייתא, והרי **מָה הָתָם** [מה שם בסיפא] **דְּלָא עָבֵיד מִצְוָה** - שלא עשה מצוה שהרי מל תינוק שעדיין לא הגיע זמנו **פָּטַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,** אם כן **הֵיכָא דְּקָא עָבֵיד מִצְוָה מְחַיֵּיב** - ברישא שהוא מקום שעשה מצוה, מחייב בזה.

אלא **אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי** [טעם אחר בברייתא]: **רֵישָׁא, כְּגוֹן שֶׁקָּדַם וּמָל שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת** - ברישא רבי יהושע מודה שחייב כיון שמדובר שבערב שבת מל את של שבת (ועדיין לא נודע לו מטעותו) ובשבת הוא מל את התינוק של ערב שבת, שסבור שזה התינוק של שבת, ובזה הוא חייב מפני [עמוד ב] **שֶׁלֹּא נִתְּנָה שַׁבָּת לִדְחוֹת** - ששבת לא נידחית מפני מילת תינוק שזמן מילתו בערב שבת, ולכן אף שמוטלת מצוה עליו וגם עשה מצוה אפילו הכי חייב.

[וְסֵיפָא שמל בשבת את התינוק של אחר שבת **נִתְּנָה שַׁבָּת לִדְחוֹת אֶצְלוֹ]** שלפניו תינוק של שבת ותינוק של ערב שבת, וטעה בדבר מצוה, הרי הוא פטור, ואפילו לא עשה מצוה לר' מאיר פטור.

ולפי זה **הָכָא** - כאן ששחט קרבן לשם קרבן ציבור, **הָרֵי נִתְּנָה שַׁבָּת לִדְחוֹת אֵצֶל קָרְבַּן צִיבּוּר,** ולכן אף שקדם ושחט את אימורי הצבור תחילה, מכל מקום כיון שהיה טרוד בזבח זה בימים שעברו, ויודע שזבח זה עומד ליקרב, שכח שכבר נשחטו אימורי צבור, ושחטן קרבנות אחרים לשמם.

אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: הָכָא נָמֵי הָרֵי נִתְּנָה שַׁבָּת לִדְחוֹת אֵצֶל תִּינוֹקוֹת דְּעָלְמָא - כאן גם הרי שבת נידחת אצל תינוקות אחרים שזמן מילתם בשבת.

אֲמַר לֵיהּ: לְגַבֵּי דְּהַאי גַּבְרָא מִיהַת לָא אִיתְּיְהִיב - לאדם זה עכ"פ לא ניתנה שבת להידחות, שאין לפניו תינוקות אחרים.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וּשְׁאָר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשְּׁחָטָן לְשׁוּם פֶּסַח, אִם אֵינָן רְאוּיִין חַיָּיב.**

וְאִם רְאוּיִין, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.

מבררת הגמרא: **מַאן תַּנָּא דְּשָׁנֵי לֵיהּ** - מי הוא התנא הסובר שיש שינוי **בֵּין רְאוּיִין לְשֶׁאֵינָן רְאוּיִין.**

רבי שמעון הוא הסובר שבאינם ראויים לכו"ע חייב שאינו 'טועה'

מבארת הגמרא: **רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא,**

דְּתַנְיָא, אֶחָד הַזְּבָחִים הָרְאוּיִין לפסח, **וְאֶחָד זְבָחִים שֶׁאֵינָן רְאוּיִין** לפסח, ושחטם לשם פסח בשבת,

וְכֵן הַשּׁוֹחֵט בשבת **לְשֵׁם אֵימוּרֵי צִיבּוּר, פָּטוּר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל שֶׁאֵינָן רְאוּיִין שֶׁחַיָּיב - דלאו טועה הוא, **עַל מָה נֶחְלְקוּ עַל הָרְאוּיִין, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.**

הרי שמשנתינו היא כדעת רבי שמעון שמחייב בשוחט זבחים שאינם ראויים לפסח.

לרבי מאיר פטור אפילו בעגל של זבחי שלמים, שאין טועים בו כלל שהוא כשר לפסח

אָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: פּוֹטֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר אֲפִילּוּ עֵגֶל שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטוֹ לְשׁוּם הַפֶּסַח, ואף שאין מי שטועה בזה.

שאלה: והרי רבי מאיר מחייב בבעלי מומים

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַב בִּיבִי, וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מוֹדֶה הָיָה רַבִּי מֵאִיר בְּבַעֲלֵי מוּמִין שאם שחטם לשם פסח הרי הוא חייב, כי אין טועים בזה שהוא כשר לפסח.

תשובה: בבעלי מומים חייב כיון שאין טרוד כלל להקריבם. אבל בעגל של זבחי שלמים טרוד להקריבו ולכן הוא נחשב טועה בדבר מצוה ופטור

אֲמַר לֵיהּ: בְּבַעֲלֵי מוּמִין לָא טְרִיד בְּהוּ - אין מחשבת הקרבתן בלבו, שאינם עומדים כלל להקרבה. **וְהַאי טְרִיד בֵּיהּ** - ולעומת זאת בעגל של זבחי שלמים הוא טרוד בו להקריבו, שהרי עומד הוא להקרבה, ועסוק בליבו ואומר מתי אפנה ואקריבנו.

◆◆◆

ספק: מה סובר רבי מאיר בחולין לשם פסח

בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: חוּלִּין לְשׁוּם פֶּסַח מַאי לִי אָמַר רַבִּי מֵאִיר, כלומר מה ר' מאיר אומר לנו בזה, מודה היה ר' מאיר בבעלי מומין הואיל ולאו בני קרבן נינהו לא יכול לומר טועה הוא וחייב, הכא נמי חולין לשם פסח יהא חייב, הואיל ולאו בני קרבן נינהו.

פשיטת הספק: רבי מאיר פוטר אפילו בחולין לשם פסח

אֲמַר לֵיהּ רב נחמן: **פּוֹטֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר אֲפִילּוּ חוּלִּין לְשׁוּם פֶּסַח.**

שאלה: והרי רבי יוחנן אומר שרבי מאיר מודה בבעלי מומים

וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מוֹדֶה הָיָה רַבִּי מֵאִיר בְּבַעֲלֵי מוּמִין.

תשובה: בעלי מומים לא מיחלפי

בַּעֲלֵי מוּמִין לָא מִיחַלְּפִי - בעלי מומין בקדשים לא יכול לומר טעיתי כסבור קדשים הן,

משום הכי חייב. **הָנֵי מִיחַלְּפִי** - חולין בקדשים מיחלפי, ויכול לומר טעיתי, סבור הייתי קדשים הן, משום הכי פטור.

שאלה: והרי טעמו של רבי מאיר משום טריד ולא משם מיחלפי

וְטַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר, מִשּׁוּם אִיחַלּוּפֵי וְלָא אִיחַלּוּפֵי, וְהָאָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר פּוֹטֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר אֲפִילּוּ עֵגֶל שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטוֹ לְשׁוּם הַפֶּסַח אַלְמָא טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר מִשּׁוּם דְּטָרִיד - ולאו משום איחלופי, וחולין לא טריד בהקרבתן

תשובה: רבי מאיר או כאשר יש טריד או כאשר מיחלפי

אֲמַר לֵיהּ: טָרִיד, אַף עַל גַּב דְּלָא מִחַלַּף, מִחַלַּף, אַף עַל גַּב דְּלָא טָרִיד. לְאַפּוֹקֵי בַּעֲלֵי מוּמִין, דְּלָא אִיחַלּוּפֵי מִחַלַּף, וְלָא מִטְרִיד טָרִיד.

✦ ✦ ✦

ריש לקיש: נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו: חייב, שטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה

יָתֵיב רַבִּי זֵירָא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אַקִּילְעָא [לפני פתח הבית] **דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, וְיָתְבִי וְקָא אָמְרִי** - וישבו ואמרו: **אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: נִתְחַלֵּף לוֹ שַׁפּוּד שֶׁל נוֹתָר, בְּשַׁפּוּד שֶׁל צָלִי** [של קודש הראוי לאכילה], **וַאֲכָלוֹ, חַיָּיב** [על זדונו כרת ושגגתו חטאת, כדין אוכל נותר, מפני שטעה בדבר מצוה, שהרי אכילת קדשים מצוה, (דכתיב ואכלו אותם אשר כופר) ולא עשה מצוה.

רבי יוחנן: טעה באשתו ולא ידע שהיא נדה חייב, שטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִשְׁתּוֹ נִדָּה בָּעַל [באופן שאין בזה מצוה כפי שיבואר להלן] **חַיָּיב** שטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה.

אבל אם **יְבִמְתּוֹ נִדָּה בָּעַל, פָּטוּר,** שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה.

דעה א' בדעת רבי יוחנן בנתחלף לו נותר בקודש: חייב

אִיכָּא דְּאָמְרִי, שאם רבי יוחנן מחייב בהבא על אשתו נדה שוגג, אף שיש בזה לחלוחית מצוה כמבואר בגמ' להלן, **כָּל שֶׁכֵּן** [שמחייב] **בְּהָהִיא** בנתחלף נותר בקודש **דְּמִחַיַּיב דְּלָא עָשָׂה מִצְוָה,** דאין שם לחלוחית מצוה.

דעה ב' בדעת רבי יוחנן בנתחלף לו נותר בקודש: פטור

אִית דְּאָמְרִי, בְּהַהִיא פָּטוּר, מַאי טַעְמָא הָתָם הוּא דַּהֲוָה לֵיהּ לְשַׁיּוּלֵי - שם, באשתו נדה, היה לו לשאול אותה ואינו נחשב טועה בדבר מצוה. **אֲבָל הָכָא דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְשַׁיּוּלֵי לָא** - אבל כאן בנתחלף לו שפוד של נותר בשל צלי, לא היה לו את מי לשאול, ולכן אינו חייב והרי הוא בכלל טועה בדבר מצוה.

בירור: מדוע לרבי יוחנן ביבמתו הוא מצוה ובאשתו אינו מצוה

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי שְׁנָא יְבִמְתּוֹ דְּקָא עָבֵיד מִצְוָה** - מה שונה ביבמתו שהוא

פטור (אף שהיה לו לשאול) שהרי עשה מצוה (מצות יבום) בביאה ראשונה, **אִשְׁתּוֹ נָמֵי קָא עָבֵיד מִצְוָה** - באשתו הרי גם עשה מצוה (פריה ורביה).

ביאור: באשתו מעוברת

עונה הגמרא: **בְּאִשְׁתּוֹ מְעוּבֶּרֶת,** וממילא אין בזה מצות פריה ורביה.

שואלת הגמרא: **וְהָא אִיכָּא** - והרי יש **שִׂמְחַת עוֹנָה,** וממילא עדיין יש בזה מצוה.

עונה הגמרא: **שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת עוֹנָתָהּ.**

שואלת הגמרא: **וְהָאָמַר רָבָא: חַיָּיב אָדָם לְשַׂמֵּחַ אִשְׁתּוֹ בִּדְבַר מִצְוָה** [אפילו שלא בשעת עונתה, אם רואה שמתאוית לו].

עונה הגמרא: מדובר **סָמוּךְ לְוִוסְתָּהּ** [שמוזהרין ישראל לפרוש מנשותיהן סמוך לזמן ווסת נדותיהן].

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי אֲפִילּוּ יְבִמְתּוֹ נָמֵי,** סמוך לווסתה לא רמיא מצוה עליה.

עונה הגמרא: **יְבִמְתּוֹ בְּזִיז מִינַּהּ** - בוש ממנה לשואלה אם סמוך לווסתה הוא, ולכן הוא נחשב טועה בדבר מצוה. אבל **אִשְׁתּוֹ לָא בְּזִיז מִינַּהּ** - לא מתבייש ממנה, והיה לו לשואלו, וממילא אם לא שאלה אינו נחשב טועה בדבר מצוה.

בירור: כדעת מי סובר רבי יוחנן שהבא על יבמתו נדה פטור. הצעה א: אם מדברי רבי יוסי לגבי לולב אין ראיה שהרי שם זמנו בהול

וְרַבִּי יוֹחָנָן - דאמר פטור, **כְּמַאן,**

אִילֵימָא כְּרַבִּי יוֹסִי, דְּתְנַן רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, וְשָׁכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלּוּלָב לִרְשׁוּת הָרַבִּים פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיא בִּרְשׁוּת [של מצוה, שהיה טרוד בה].

והרי אין להוכיח מדברי רבי יוסי, שהרי: **דִּילְמָא שָׁאנֵי הָתָם דִּזְמַנּוֹ בָּהוּל** - אולי שונה שם שזמנו בהול, שקבוע למצות לולב זמן, וטרוד באם לא עכשיו אימתי, ולכן הולך אצל בקי ללמדו, ומנין שיש לפטור גם בבא על יבמתו נדה שאינו בהול שאין זמן המצוה דוקא היום.

הצעה ב: אם מדברי רבי יהושע בזבחים, גם משם אפשר לומר שאין ראיה שהרי זמנו בהול

וְאֶלָּא אם נאמר שמקורו מדברי **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דִּזְבָחִים,** דפטור במתניתין בשוחט לשם פסח, משום דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה.

והרי גם בזה אפשר להקשות: **דִּילְמָא הָתָם נָמֵי זְמַנּוֹ בָּהוּל** - אולי שם גם זמנו של פסח בהול הוא היום למהר פן יעבור זמנו.

הצעה ג: אם מדברי רבי יהושע דתינוקות, גם משם אפשר לומר שאין ראיה שהרי זמנו בהול

וְאֶלָּא אם נאמר שדברי רבי יוחנן **כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּתִינוֹקוֹת,**

והרי גם בזה אפשר להקשות: **הָתָם נָמֵי זְמַנּוֹ בָּהוּל** למול ביום השמיני.

הצעה ד: אם מדברי רבי יהושע בתרומה, גם משם אפשר לומר שאין ראיה שהרי מדובר בערב פסח שזמנו בהול, או בגלל שתרומה נקראת עבודה והתורה הכשירה אותה בדיעבד

וְאֶלָּא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דִּתְרוּמָה, דִּתְנַן הָיָה אוֹכֵל בִּתְרוּמָה וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה [וכהן חלל זר גמור הוא, שמתחלל מדין כהונה] **אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב קֶרֶן וָחוֹמֶשׁ** [שהרי אכלה שוגג], **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר** - שטעה בדבר מצוה.

והרי גם משם אין ראיה, שהרי: **דִּילְמָא כִּדְרַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי, דְּאָמַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: בִּתְרוּמָה** של חמץ **בְּעֶרֶב הַפֶּסַח דִּזְמַנָּהּ בָּהוּל** שצריך לאוכלה לפני זמן איסור חמץ.

אִי נָמֵי - ועוד אפשר לומר שאין ראיה מתרומה, שהרי **שָׁאנֵי תְּרוּמָה דְּאִיקְּרִי** - שאכילת תרומה נקראת **עֲבוֹדָה, וַעֲבוֹדָה** [של חלל בשוגג] **רַחֲמָנָא אַכְשַׁר** [התורה הכשירה],

דִּתְנַן, הָיָה עוֹמֵד וּמַקְרִיב וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כּוּלָּן שֶׁהִקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ פְּסוּלִין.

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַכְשִׁיר,

וְאָמְרִינַן מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דִּכְתִיב ׳בָּרֵךְ ה׳ חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה׳ - בכהנים כתיב ישימו קטורה באפך וגו׳ וסמיך ליה ברך ה׳ חילו - ודורשים: חללים שבו.

ומבארת הגמרא את המקור שתרומה נקראת עבודה: **וּתְרוּמָה הֵיכָא אִיקְּרִי עֲבוֹדָה,**

דְּתַנְיָא מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁלֹּא בָּא אֶמֶשׁ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ,

לְשַׁחֲרִית מְצָאוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל אָמַר לוֹ מִפְּנֵי מָה לֹא בָּאתָ אֶמֶשׁ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ,

אָמַר לוֹ עֲבוֹדָה עָבַדְתִּי.

אָמַר לוֹ כָּל דְּבָרֶיךָ אֵינָן אֶלָּא דִּבְרֵי תֵימָה: וְכִי עֲבוֹדָה בַּזְּמַן הַזֶּה מִנַּיִן.

אָמַר לוֹ הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דף עג) **עֲבוֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת,** עבודת מתנה, מתנות כהונה שנתתי לכם הרי הן כעבודה, **עָשׂוּ אֲכִילַת תְּרוּמָה בִּגְבוּלִין כַּעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.**

עבודת מתנה. מתנות כהונה שנתתי לכם הרי הן כעבודה: **פשיטא דתנא דסיפא.** מתניתא שמתו לאוכליו: **אלא לאוכליו.** פסול: **הכא.** בדבשנא קמי ממילא שמעינן למייב: **משום.** דבעי למיתנא סיפא לאוכליו ושלא לאוכליו פטור תנא רישא אלא לאוכליו מייב: **לדברי האומר.** במס' שבת (דף קו.): **מקלקל בחבורה.** העושה חבורה בשבת לקלקלה שחיבו מתקן פטור ואין חובל חייב משום שבת אלא שחבו שמתקן אי חובל בבהמה ולריך לדם להאכילו לכלבו: **אלא לאוכליו חייב.** דקתני מתני' חייב: **מה קיון.** הא פסלי': **קיון.** דכל הקרבנות שנפסלו בעזרה תנן במס' זבחים (דף פד.). אם עלו למזבח אימוריהן לבקטיר לא ירלו: **בעלי מומין.** תנן תמם אם עלו ירלו אלא היה פסולן בקודש: **בדוקין שבעין.** תנ"י. כגון הטוטה כדוק שמיס (ישעיה מן). וגבי קרבן מוס הוא כלכתיב (ויקרא כא) אל דק לו תגלוח בעינו: **ואליבא דר"ע.** במס' זבחים (דף קנ.) תנן ר"ע מכשיר בבעלי מומין אם עלו ומאכלו בגמרא) אלא הרע"ק אלא בדוקין שבעין הוא"ל וכשיריו לבמתלה בעופות: **עריפה.** אמר מה אם עלמה תרב: **מידי נגיעה.** מלגמתא: **הטוטו תעלה** גר'. ובמחיות מוליו בבקר ענין מפרס אמתי נקבו מטלת: **ג' חטאות.** מוס שבת מוס: **מה קיון.** ומוס שמוט מוס לעזרה: **מה קיון.** הכא אמר' לטיהרו מידי נגיעה ליבא דתקריבא ע"ז מטומאה אמר' בחולה: **מידי אבר מן החי.** אבר מן בהמה: **אם שניתן לרעיה.** מאחר שהוא בחלב כפרה אטו לאבר מן החי: **אם שניתן לרעיה.** מאחר שהוא עומד לכך ל"ל לעקור אם אסם ממנו: **ל"ה כי לא ניתן נמי.** מעשה שנתכבר בחלב שבמתיה לכל אבל אבל אינו לכהנים שהרו מדרשו אל יהודע הכהן בגמ' תמורה (דף כג.): וזה לא המתין עד שיומם ומשיתקון לרעייה אחטו אסם כשר לעולה קין המזבח הוא"ל וסוף סוף דמיו לכך היו עומדים: **לא בעי עריפה.** מאחר שהוא עומד לכך ל"ל לעקור אם אסם ממנו: **ל"ה כי לא ניתן נמי.** מעשה שנתכבר בחלב שבמתיה לקין המזבח קמי: **גזירה לחלב כפרה אטו קודש שנתכפר.** דקתמיה לאסם אבל אמתיה לאסם אם וכן נגי אבל לאמו: **ומא פימיה.** לה מילתא דאמר לך דגזיר' הכי: **לנדבה.** לעופות: **ר' אליעזר אומר יומם.** כל מדליו כל רבי אליעזר היה עושה אסם בחטאת (ויקרא ז) בחטאת אסם בחלב וכן נגי אבל לאמו: **אם** לפנים במס' זבחים (דף יז"ל): **רבי יהושע אומר יומר.** לחלב שנתמלא: **ויבא בדמיו עולה.** נדבה לעולמו. ובמס' תמורה: **מקומן.** מקום שבא מוס: **בדמיו עולה.** לה מילתא דאמר לך דגזיר' בחבורה בשבת בקלקל הוא ותנן כל המקלקלין פטורין, השוחט שלא לשמו ושלא לאוכליו כגון אלו כולן שהובה פסול, מאי הוקן דקתני חייב. **אמר ליה** תיקן שאם עלו למזבח לא ירדו, דתנן בשחיטת קדשים פ"ט המזבח מקדש אם הראוי לו, ר' יהושע אומר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד שנאמר היא העולה [על מוקדה]. ר"ש אומר כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד שנאמר העולה [על המזבח]. אין בין דברי ר' יהושע לדברי ר"ש אלא הדם והנסכים. ר' שמעון אומר הזבח כשר והנסכים פסולין, והנסכים כשרים והזבח פסול, אפי' זה וזה פסול הזבח לא ירד והנסכים ירדו. ותנא כל הזובחים שעלו לגבי המזבח ונמצאו פסולין הרי אלו לא ירדו. **שחטו בשבת ונמצא בעל מום** מה תיקן דקתני חייב. מכשיר בבעלי מומין. וגרסינן בגמ' אמר ר' חייא לא הכשיר ר' עקיבא אלא בדוקין שבעין דאיכא דר"ש תתנן בשחיטת קדשים פ"ט ר"ש בעל מום מה תיקן דקתני חייב. אמר ר' כ' כגון שנמצא בעל מום בדוקין שבעין ואליבא דר"ע אמר ר' חייא לא הכשיר ר' עקיבא אלא בדוקין שבעין דאיכא דר"ע

[1] **עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת עשו אכילת תרומה בגבולין בעבודת ביהמ"ק:** שחטו שלא לאוכליו: **פשיטא דהתם פסול הכא חייב משום דתנא סיפא פטור תנא רישא חייב והא נמי פשיטא משום דהתם כשר הכא פטור אלא איידי דתנא שחטו שלא לשמו בשבת תנא נמי שלא לאוכליו והיא גופא למה לי משום דקבעי לאיפלוגי ר' אליעזר ור' יהושע א"ל בר הונא בר חיננא לבריה כי אזלת לקמיה דרבי זריקא בעי מיניה לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור שחטו שלא לאוכליו חייב מה תיקן תיקן אם עלו לא ירדו שחטו ונמצא בעל מום חייב מה תיקן תיקן בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור [2]הא בגלוי חייב מה תיקן תיקן להוציא מידי נגיעה [3]השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב עליה ג' חטאות אמר רב עוירא [3]שמוציאו מידי אבר מן החי: שחטו ונודע וכו': [4]א"ר הונא אמר רב אשם שניתן לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר לא בעי עקירה א"ה כי לא ניתן נמי גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ומא תימרא [5]דתנן [2]אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ר' אליעזר אומר ימות ר' יהושע אומר ימכר ויביא בדמיו עולה בדמיו אין אבל גופו לא דגזר לאחר כפרה אטו לפני כפרה ש"מ איתיביה רב חסדא לרב הונא שחטו ונודע שמשכו בעלים אם ידם וכו'**

לדברי האומר מקלקל בחבורה כו'. וא"ת והלא ר' יהודה הוא דפטור מקלקל בחבורה ומתני' דמתחיי בשחיט לאוכליו מתעסק שמחטו זבח זה וסבור שהוא אחר לא אתי כר"ש דלדידיה מתעסק פטור דכמותה בפ' שפר מלכל (כריתות יט:) דקאמר הנא לחיוקות מתוך שמקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב אלמא מעמא מאן דפטר מקלקל בחבורה פטר נמי מתעסק וא"כ מתני' לא מתוקמא כמאן דפטר מקלקל בחבורה ו"ל לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור איימו רבי יוחנן לאיבא דרבי שמעון דפטר מקלקל לגמרי לליבא מיקון כלל ולאפוקי מדר' אבהו דבפ' האומה (שבת קו.) תני ר' אבהו קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה מצנה ואח"ל מצנה בחובל ולריך לבלבו ומבעיר ולריך לאפרו והיינו אליבא דר"ש מדתפיק בין חובל ומבעיר לשאר מקלקלין אבל מקלקל גמור לא אפי' לר"ש מיהו אכתי קשה לר"י כיון דאיכא ליבא מיקון כלל במתני' מ"ב תקפי לר"ע היכי חייב לר"ש מקלקל בחבורה אם מלאכה שאינה לריכה לגופה היא ופטור אפילו בחבורה כדמוכח בסוף כל כתבי (שבת קכא.) דפטור ר"ש סתם הוכא נחמיס ועקרניס משום מלאכה שאינה לריכה לגופה ובריש המתפלין (מנחות לד:): נמי מסיק מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש דאמר מלאכה שאינה לריכה לגופה אטו לפני מיקון ליבא דמיקון מידי נגיעה [6] ולא מיחייב אהני מומאה סם נכנס למקדש וכו' ר' יוסי אומר ר' יהודה אומר דמיקון [7] אם אינו מדרבנן דבעי רבי יוחנן תקריבא ע"ז של אוכלין מהו כו' אי דאיכא תקריבא אסור כמאן דאיכא מיקון אי לא דאיכא מיקון אי לא דאיכא מיקון אי לא

פסולו מחמת מאי הוי ששחטו וכו'. וק"ק מאי קמדמי הך עקירה לההיא דלעיל דאסס שכפרו בעליו בחמר תו לא חזי לאסס אבל פסח שנעמעמו בעליו או שכפרו חזי לפסח אם ימנו אחרים עליו כדתנן לקמן (דף פט.) נימנין ומוסכין ידיהם אם שיחטו וי"ל דהני מילי כשנאסר אחד מבני חבורה עליו שאם נאסר לגמרי בלא בעלים חו לא חזי לפסח כדתניא בתוס' מי סהיה טמא (לקמן לח.). המפרש פסח ומת אם בנו נמנה עליו יביאנו לשם פסח אין בנו נמנה עליו א יביאנו לשם שלמים: **בדם** ובבעלים **תעובר.** פירש"י כיני קמני שחטו וזרק שמקבו בעלים את ידם או שנעמע בעלים אם אחר שנעמע בחול ישרף מיד והא בדם ובבעלים בעינן עיבור לורה וליכא למימר כפי' הקונטרס דהך בדמים ובעלים מיירי כגון שנעמע אחר זריקה דבעכיו פסח כשר אלא שאין לו אוכלין דבפרק כילד לוקין (לקמן פב:) מוקמינן לה קודם זריקה דקתני בעלים דומיא דדם ומיהך ר' שמואל בר' שלמה דהכיא דלעיל מיירי קודם שחיטה דהוי כמו שחטו אלא לאוכלין דמשיב פסולו בגופו:

האמר רב בעלי חיים אינם נדחין.

מימא הא מסקי' בפ' שני שעיירי (יומא סד:) אמר לך בר אלינא דר' יהודה לא קאמינא ול"ק לימא דמתניתין רבי יהודה דסבר נדחין וכמה מצוות מלינו דסברי דבעלי חיים נדחין בפ' מי סהיה טמא (לקמן לח.) ובתמורה (דף כב.) ובשילהי כריתות (דף כח.) דלייש עליייהו שמע מינה בעלי חיים נדחין ולריך לרב לאוקמי' כרבי יהודה ומתני' נמי אמאי לא מוקי כווותיה:

הדרן עלך אלו דברים

פסח ולשם חטאת פסולים אלמא פסולו בגופו היא ומשום הכי ישרף מיד ובפטורי סבר לה כר' יהושע רב אשי אמר רב דאמר כר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה [6]דתניא ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם יש שהות ביום לידע אם משכו בעלים את ידיהם או שמתו או חייב [7]ותעובר צורתו ויוצא לבית השרפה מאי טעמא לאו משום דלא בעי עקירה ממאי דילמא משום דסבר לה [7]כתנא דבי רבה בר אבוה דאמר אפילו פיגול נמי בעי עיבור צורה דליף עון עון מנותר דאי לא תימא הכי נטמאו בעלים מאי איכא למימר הא ודאי בעי עקירה דאמר רבי חייא בר גמדא [8]נזרקה מפי חבורה כגון שהיו בעלים טמאי מת ונדחו לפסח שני אלא מחוורתא כדשני מעיקרא יוסף בן חוגאי:

הדרן עלך אלו דברים

ותני עלה [1]בחול כי האי גונא ישרף מיד אי אמרת בשלמא בעי עקירה האי פסח הוא וכיון דלית ליה בעלים הוה ליה פסולו בגופו אמטו להכי ישרף מיד אלא אי אמרת לא בעי עקירה מרישא הוה ליה שלמים פסולו משום מאי משום דבר אחר דקא שחיט ליה אחר תמיד של בין הערבים עיבור צורה בעי [6]דתניא זה הכלל כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה אלא לא תימא שחטו סתם כשר לשום עולה אלא אימא [2]שחטו לשום עולה כשר אלמא בעי עקירה ולרבי חייא בר גמדא [3]דאמר נזרקה מפי חבורה ואמרי כגון שהיו בעלים טמאי מתים ונדחין לפסח שני האי הוא דבעי עקירה הא בעלמא לא בעי עקירה מאי איכא למימר אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכא במאי עסקינן כגון שהפרישו קודם חצות ומתו בעלים אחר חצות דהוה ליה נראה ונדחה וכל הנראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר רב [3]בעלי חיים אינם נדחים אלא אמר רב פפא הא מני ר' אליעזר היא דאמר וכן השוחט אחרים לשם פסח פסול דהוה ליה פסולו בגופו ואי רבי אליעזר היא חטאת נמי מחייב דהא לית ליה לר"א טועה בדבר מצוה פטור אלא תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא הסידא קמיה דרב פפא הא מני יוסף בן חוגאי היא [7]דתנן יוסף בן חוגאי אומר הנשחטים לשם

וסני עלה. דמתניתין: **בחול כי האי גונא. והואיל ויכול לשורפו: ישרף מיד.** ואין צריך להמתין עד שתעבור צורתו. ולא"ג דמותר הפסח קרב שלמים ואם היה שוחטו לזה בעליו לשם שלמים היה כשר עכשיו אלא עקר שם פסח ממנו ישרף מיד דהוה ליה פסח שנאסר אלא לגמרי: **אי אמרת בשלמא.** אע"ג דשמעיה לשם שלמים פסולו בגופו: **אי אמרת בעי עקירה.** ושמעיה שלמים הוא פסולו מממא מאי הוי הואיל ושלמים הוא משום דנשחט אחר תמיד בין הערבים שחיטת פסח אחר תמיד היא דלאחר תמיד נשחט ומעבר על עשה דהשלמה: **כל שפסולו בגופו.** כגון פיגול נותר וטמא ויוצא ישרף מיד ואין צריך להמתין: **בדם ובבעלים.** כגון נשפך הדם וכגון פסח שמתו בעליו או נטמאו אחר זריקה דעכשיו פסח כשר הוא אלא שאין לו אוכלין: **תעובר צורתו.** ימתינו לו עד שתעובר ממנו צורת כשר דכיון דאין פסולו חמור לא שרפינן קדשים בכזיון ועיבור צורה הוא פסול ליה דהוה ליה פסולו בגופו: **ולר' חייא בר גמדא דאמר.** בתמיד נשחט (לעיל סד.) גבי תמיד אמר דקתני סתם דפסח בעי עקירה ואוקמה כגון שהיו בעליו טמאי מתים כו': **הא.** אחר דלאו לאפסח לא בעי עקירה: **מאי איכא למימר.** כלומר מתני' דהכא מיבעיא דקתני ישרף מיד ולא מיתוקמא אלא משום עקירה: **אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע.** לעולם דקתני אחמו אחם כשר לעולה דכיון דלאו לעולה אתמיה עולה הוא ואע"פ שנתאלמו אאסס וכן מותר בפסח כיון דלאלמים קאי אתמא מי אחיו ליה אלמים הוא והכא דקתני ישרף מיד לאו משום עקירה אלא כגון שהפרישו קודם חצות וכי מטא חצות קבעתיה חצות שהוא זמן שחיטתו ונלאה לפסח: **ומתו בעליו אחר חצות.** ונדחה מפסח לשנה אחרת ונלאה לאלמים. והא דקי"ל[4] מותר בפסח אחר הפסח קרב אלמים כגון שלאבד קודם חצות ונמלא אחר שחיטת הפסח דלא אמא חצות עליה למיקבעה ולא נראה לאחיטת פסח מעולה: **מידי הוא דעבמא אלא נרב.** אלי אלא אלמים אלמים אלמים

עֲבוֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת עָשׂוֹ אֲכִילַת תְּרוּמָה בְּגִבּוּלִין כַּעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ: [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

בירור: מדוע התנא שונה דין זה שהשוחט פסח בשבת שלא לאוכליו חייב, הרי זה פשיטא

שנינו במשנה: **שֶׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו** חייב.

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא, כֵּיוָן דְּהָתָם פָּסוּל, הָכָא חַיָּיב** - כיון שבמשנה לעיל שנינו שפסח שנשחט שלא לאוכליו פסול, אם כן ודאי שכאן ששחט פסח זה בשבת הרי הוא חייב חטאת על כך (שהרי שחט בשבת ולא קיים בזה מצוה).

עונה הגמרא: **מִשּׁוּם דְּתַנָּא סֵיפָא** - בגלל ששנינו בסיפא שאם שחטו לאוכליו ושלא לאוכליו **פָּטוּר, תְּנָא רֵישָׁא** - לכן המשנה כתבה ברישא דין השוחט שלא לאוכליו **חַיָּיב,** אף שאין בזה חידוש.

שואלת הגמרא: **וְהָא נָמֵי פְּשִׁיטָא** - והרי גם דבר זה (שחטו לאוכליו ושלא לאוכליו פטור) הוא דבר פשוט, **מִשּׁוּם דְּהָתָם כָּשֵׁר הָכָא פָּטוּר** - כיון שבמשנה לעיל שנינו שפסח שנשחט לאוכליו ושלא לאוכליו כשר, אם כן ודאי שכאן ששחט פסח זה בשבת הרי הוא פטור.

אֶלָּא עונה הגמרא תירוץ אחר, הטעם שהמשנה אמרה 'שחטו שלא לאוכליו חייב' הוא: **אַיְּידֵי דְּתָנָא** - אגב ששנינו **שֶׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בְּשַׁבָּת** חייב, לכן **תְּנָא נָמֵי** - שנינו גם: שחטו **שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו** חייב.

שואלת הגמרא: **וְהִיא גּוּפָא לְמָה לִי** - וזה עצמו למה לי, מה החידוש הרי ודאי שהשוחט שלא לשמו בשבת חייב, שהרי פסח שלא לשמו פסול, וממילא נמצא ששחט בשבת ולא קיים בזה מצוה.

עונה הגמרא: **מִשּׁוּם דְּקָבְעֵי לְאִיפְּלוּגֵי** - משום שהתנא רצה להביא מחלוקת **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** לגבי שוחט שאר זבחים לשם פסח, לכן אמר תחילה את דין השוחט פסח שלא לשמו.

◆◆◆

בירור א: לפי הסובר מקלקל בחבורה פטור, שחטו שלא לאוכליו למה חייב, וכי תיקן בשחיטה זו

אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא לִבְרֵיהּ [לבנו]: **כִּי אָזְלַתְּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי זְרִיקָא בְּעֵי מִינֵּיהּ** - כאשר אתה הולך לפני רבי זריקא תשאל ממנו שאלה זו:

לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר [במסכת שבת] **מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה** - העושה חבורה בשבת, אם הוא 'מקלקל', שאין תיקון בחבורה זו, הרי הוא **פָּטוּר** מחטאת, ואין חייב על עשיית חבורה משום 'חובל' אלא אם מתקן בחבלה, כגון: אם שוחט שמתקן בחבורה זו, או אם חובל בבהמה וצריך את הדם להאכילו לכלבו.

אם כן במשנה זו ששנינו: **שְׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו, חַיָּיב,** מדוע חייב חטאת, **מָה תִּיקֵּן** בשחיטה זו, הרי פסח שנשחט שלא לשם אוכליו, הרי הוא פסול.

ביאור: תיקן בשחיטה זו, שאף שהקרבן פסול, מכל מקום אם העלו אותו על המזבח אין מורידים אותו

כששאל זאת בנו של רב הונא את רבי זריקא, ענה לו רבי זריקא: כששחט שלא לאוכליו **תִּיקֵּן, שֹׁאִם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ** - אם העלו על המזבח את אימורי קרבן זה ששחטו שלא לאוכליו, אין מורידים אותם מהמזבח, שכל הקרבנות שנפסלו בעזרה אם עלו אימוריהם למזבח להקטירם, אין מורידים אותם.

בירור ב: שחטו ונמצא בעל מום, מה תיקן

עוד שאל בנו של רב הונא את רבי זריקא, על מה שנינו במשנה: **שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא בַּעַל מוּם חַיָּיב,** וקשה: מדוע חייב, והרי מקלקל בחבורה פטור, ובשחיטה זו **מָה תִּיקֵּן,**

(ובבעל מום ששחט אי אפשר לומר שתיקן לעניין: 'שאם עלו לא ירדו' - שבקרבן בעל מום לא נאמר דין זה, ואם עלה צריך להורידו).

תשובה: תיקן בדוקין שבעין שאם עלו לא ירדו

ענה רבי זריקא: בשחיטת בעל מום **תִּיקֵּן,** שהמום המדובר במשנה הוא **בְּדוּקִין שֶׁבָּעַיִן** - מום בעין (שמכוסה כעין 'דוק' על העין),

וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: אִם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ - ומשנתינו שנויה כשיטת רבי עקיבא, שהוא סובר לגבי מום זה שאם בהמה שיש בה מום זה עלתה למזבח, אינה יורדת. ונמצא שיש תיקון בשחיטת בעל מום זה, ולכן חייב חטאת אם שחטו בשבת.

בירור ג: שחטו ונמצא טריפה, מה תיקן

עוד שאל בנו של רב הונא את רבי זריקא, על מה שנינו במשנה: **שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא טְרֵיפָה בַּסֵּתֶר, פָּטוּר** מחטאת, כי הוא אונס שלא יכל לראות את הטריפה.

ומשמע: **הָא בְּגָלוּי** - אבל אם המום היה בגלוי, הרי הוא **חַיָּיב** חטאת אם שחטו בשבת, וקשה: **מָה תִּיקֵּן** בשחיטה זו, הרי בזה ודאי אומרים אם עלו ירדו.

תשובה: תיקן להוציאו מדין נבילה

ענה רבי זריקא: בשחיטת טריפה **תִּיקֵּן, לְהוֹצִיא מִידֵי נְבֵילָה,** שכיון ששחטו (אף שהוא טריפה) שוב אינו מטמא בטומאת נבילות, ולכן חייב על שחיטה זו בשבת.

בירור ד: השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה, מה תיקן

מַתְקִיף לַהּ רָבִינָא, הָא דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט חַטָּאת בַּשַּׁבָּת בַּחוּץ לַעֲבוֹדָה זָרָה חַיָּיב עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ חַטָּאוֹת [משום שוחט בשבת, ומשום שוחט לעבודה זרה, ומשום שוחט קדשים בחוץ], **מָה תִּיקֵּן** - הרי לא הועיל בזה אפילו לטהר את הבהמה מנבילה, שתקרובת עבודה זרה מטמאה באהל.

תשובה: תיקן להוציאו מידי איבר מן החי

אָמַר רַב עַוִּירָא: אף שישראל אסור לאכול בהמה זו, יש בשחיטה זו תיקון לבני נח, **שֶׁמּוֹצִיאוֹ**

מִידֵי אֵבֶר מִן הַחַי, שבן נח שאוכל איבר מן החי נהרג, וכיון ששחט בהמה זו הוציאה מכלל 'איבר מן החי', ובן נח שיאכלה לא יהרג.

✦✦✦

שנינו במשנה: **שְׁחָטוֹ וְנוֹדַע וְכוּ'** [שמשכו הבעלים את ידם ממנו או שמתו או שנטמאו פטור מפני ששחט ברשות].

רב הונא בשם רב: אשם שממתינים שיפול בו מום ויפדוהו ויביאו דמיו לעולה, והקריבוהו סתם – הרי הוא כשר לעולה

אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אָשָׁם שֶׁנִּיתַּק לִרְעִיָּה - אשם שמתו בעליו או נתכפרו באחר, [ונמצא שקרבן זה אי אפשר להקריבו לאשם, שהרי בעליו כבר אינם צריכים אשם, ואי אפשר להקריבו בנדבה לאשם שאין מקריבים אשם נדבה, אלא הבהמה רועה עד שיפול בה מום, וכאשר יש מום בבהמה פודים אותה (שאסור לפדות בהמת קדשים שאין בה מום), הבהמה נהיית חולין, ומהדמים מקריבים עולה],

ואם מסר את הבהמה לרועה (כדי שיפול בה מום), אבל המתין עד שיהיה בה מום, **וּשְׁחָטוֹ סְתָם** - ושחט את הבהמה 'סתם' - שלא חשב לשם עולה או לשם אשם, הרי זה **כָּשֵׁר לָעוֹלָה** - הואיל ובהמה זו עמדה להיפדות ולקנות בדמיה עולה.

שאלה: ממאמר זה מוכח שאשם זה עומד לעולה, והרי הוא עולה אף שלא 'עקרו' ושחטו לשם עולה, ואם כן קשה, שיהא עולה אף שלא 'ניתק לרעייה'

אַלְמָא קָסָבַר לָא בָּעֵי עֲקִירָה - הרי מוכח ממאמר זה, שכיון שהבהמה עומדת לעולה, הרי היא עולה, אף שלא עקר שם 'אשם' ממנו, אלא שחטה סתם בלא כונה לעולה או לאשם.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי** - אם כן שלא צריך 'עקירה', **כִּי לֹא נִיתַּק נָמֵי** - אף אם לא מסר את הבהמה לרעייה, שתהיה כשרה לעולה, שהרי משעה שהבעלים התכפר באשם אחר, הרי הבהמה עומדת לעולה.

תשובה: אם לא 'ניתק לרעייה' גוזרים שמא גם כאשר הבעלים עדיין מחוייבים באשם יקריבוהו לעולה

עונה הגמרא: **גְּזֵירָה לְאַחַר כַּפָּרָה אַטּוּ לִפְנֵי כַּפָּרָה** - גזרו שהבהמה לא תעלה לעולה אם עדיין לא מסר אותה לרעייה, שמא יבואו להכשיר גם קרבן כזה לעולה אף קודם שנתכפרו בעליו באשם אחר.

אבל אם מסר את הבהמה כבר לרועה ושחטה סתם, הרי היא 'קרבן עולה', ולא גוזרים שמא יקריבה לעולה אף קודם שמסרה לרועה, שלא מחליפים בהמה שמסרה לרועה בבהמה שלא מסרה לרועה, ולא יבואו להכשיר אף קודם שנתכפרו בעליו באחר.

המקור שגוזרים גזירה כזו

וּמְנָא תֵּימְרָא - ומאיפה תאמר, כלומר מה המקור שגוזרים גזירה זו,

דִּתְנַן, אָשָׁם שֶׁמֵּתוּ בְּעָלָיו אוֹ שֶׁנִּתְכַּפְּרוּ בְּעָלָיו, יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב [עד שיפול בו מום], **וְיִמָּכֵר,**

וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה לעולות לנדבת ציבור (קיץ המזבח, שהיו מקריבים עולות על המזבח, כדי שלא יהיה המזבח בטל בלא קרבנות), והוא קרבן ציבור, והוא אינו עושה עליה סמיכה.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָמוּת, שרבי אליעזר סובר שדין חטאת כדין אשם, שנאמר (ויקרא ז) כחטאת כאשם, ובחטאת שנתכפרו בעליה הדין היא שגורמים לה מיתה.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: ירעה עד שיפול מום, ואחר כך **יִמָּכֵר, וְיָבִיא בְּדָמָיו עוֹלָה** - עולת יחיד נדבה לעצמו, והוא עושה עליה סמיכה, ומביא את הנסכים של הקרבן מעצמו.

ומשמע מדברי רבי יהושע: **בְּדָמָיו, אִין. אֲבָל גּוּפוֹ לָא** - בדמיו כן אומרים שיביא עולה, אבל את הבהמה עצמה אינו מביא עולה, **דְּגָזַר לְאַחַר כַּפָּרָה, אַטּוּ לִפְנֵי כַּפָּרָה,** שאם נתיר לו להביא את הבהמה עצמה לעולה, יטעה, ואם יצטרך עולה - יקריב קרבן זה לעולה אף שעדיין לא התכפר בבהמה אחרת, ואחר כך יביא קרבן אחר לאשם, ואי אפשר לשנות זבח לזבח אחר כל זמן שעומד לשמו.

◆◆◆

שאלה על דברי רב הונא בשם רב: במשנתינו משמע שצריך עקירה, שאם לא כן למה קרבן שמשכו הבעלים את ידם ישרף, הרי הוא שלמים ואין פסולו בגופו וטעון עיבור צורה

אֵיתִיבֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב הוּנָא: שְׁחָטוֹ וְנוֹדַע שֶׁמָּשְׁכוּ בְּעָלִים אֶת יָדָם וְכוּ׳ [פטור, מפני ששחט ברשות]. [עמוד ב]

וְתָנֵי עֲלַהּ: בַּחוֹל כִּי הַאי גַּוְנָא, יִשָּׂרֵף מִיָּד,

והנה **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בָּעֵי עֲקִירָה** - אם תאמר שקרבן צריך עקירה כדי שיהפוך לקרבן אחר, הרי נוח ומבואר שהרי אף על גב דסתמיה לשם שלמים קאי בעי עקירה, וכל כמה דלא עקר **הַאי פֶּסַח הוּא** - שהרי קרבן זה פסח הוא, **וְכֵיוָן דְּלֵית לֵיהּ בְּעָלִים הָוֶה לֵיהּ פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ, אַמְּטוּ לְהָכִי יִשָּׂרֵף מִיָּד** - וכיון שאין לו בעלים הרי זה פסולו בגוופו, שנשחט שלא למנויו, ולכן דינו הוא לישרף מיד, ואינו צריך עיבור צורה.

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא בָּעֵי עֲקִירָה, מֵרֵישָׁא הָוֶה לֵיהּ שְׁלָמִים, פְּסוּלוֹ מִשּׁוּם מַאי, הואיל ושלמים הוא.

מִשּׁוּם דָּבָר (עניין) **אַחֵר, דְּקָא שָׁחֵיט לֵיהּ אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם,** דשחיטת פסח אחר התמיד היא.

ואם כן קשה **עִיבּוּר צוּרָה בָּעֵי** - אם כן שזה הוא פסולו, כיון שאינו פסול בגוף הקרבן, צריך לחכות עד למחר שתעובר צורתו של הקרבן, כלומר: שמראה הבשר ישתנה, ורק אז ישרפוהו, [שלאחר המתנת לילה הרי יש בו פסול לינה שהוא פסול הגוף],

דְּתַנְיָא, זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁפְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ [כגון פיגול נותר טמא ויוצא] **יִשָּׂרֵף מִיָּד** [ואין צריך להמתין]. אבל אם הפסול **בַּדָּם וּבַבְּעָלִים** [כגון נשפך הדם, וכגון פסח שמתו בעלים או נטמאו אחר זריקה, דעכשיו פסח כשר הוא אלא שאין לו אוכלין], **תְּעוּבַּר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה** [ימתינו לו עד שתעובר ממנו צורת בשר, ואז ילך לשריפה, דכיון דאין פסולו חמור לא שרפינן קדשים בבזיון, ועיבור צורה הוא פסול לינה, דהוה ליה פסולו בגופו].

הצעת תשובה (א): אכן צריך עקירה, ולכן הקרבן נשרף (שהוא פסח שנשחט שלא למנוייו), ואשם שניתק לרעייה הרי הוא עולה רק אם שחטו לשם עולה

אֶלָּא, לָא תֵּימָא שְׁחָטוֹ סְתָם כָּשֵׁר לְשׁוּם עוֹלָה, אֶלָּא אֵימָא: שְׁחָטוֹ לְשׁוּם עוֹלָה כָּשֵׁר. אַלְמָא בָּעֵי עֲקִירָה.

שאלה: לפי רבי חייא בר גמדא שאין צריך עקירה, הרי במשנה משמע שצריך עקירה

וּלְרַבִּי חִיָּיא בַּר גַּמְדָּא דְּאָמַר על המשנה לעיל: **נִזְרְקָה מִפִּי חֲבוּרָה, וְאָמְרִי:** שמה שאמרו שפסח בשאר ימות השנה צריך לעוקרו לשלמים, היינו **כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בְּעָלִים טְמֵאֵי מֵתִים וְנִדְחִין לְפֶסַח שֵׁנִי,** ומשמע: **הַאי** [זה, פסח שעומד לפסח שני] **הוּא דְּבָעֵי עֲקִירָה, הָא בְּעָלְמָא** - אבל פסח אחר שאינו עומד לפסח שני, **לָא בָּעֵי עֲקִירָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** - מה יש לומר לשיטתו במשנתינו שאמרו על המשנה 'ישרף מיד', ומשמע שהוא משום שצריך עקירה (שהרי אם אינו צריך עקירה, הוא שלמים ואין פסולו בגופו וטעון עיבור צורה).

אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם	עולה	לא צריך עקירה
פסח		לא צריך עקירה
וקשה: למה בשחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם	ישרף	מוכח שצריך עקירה, כי אם לא צריך עקירה הרי הוא שלמים ואין פסולו בגופו

הצעת תשובה (ב): אין צריך עקירה, וכאן הקרבן (הפסח שמתו בעליו) נשרף כי הוא נראה ונדחה

אֶלָּא אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: לעולם כדקאמר שחטו סתם כשר לעולה, שכיון שהוא עומד לעולה - סתמו עולה הוא, ואף על פי שתחלתו אשם, וכן מותר הפסח, כיון שהוא עומד לשלמים - סתמו שלמים הוא, ומה ששנינו כאן ישרף מיד, **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן: כְּגוֹן שֶׁהִפְרִישוֹ** [את הפסח] **קוֹדֶם חֲצוֹת,** וכאשר הגיע חצות הוא עמד להיות קרבן פסח, **וּמֵתוּ בְּעָלִים אַחַר חֲצוֹת,** ונדחה מפסח, ולכן שוב אינו חוזר ונראה לשלמים, **דְּהָוֵה לֵיהּ נִרְאֶה וְנִדְחֶה, וְכָל הַנִּרְאֶה וְנִדְחֶה שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִרְאֶה.**

אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם	עולה	לא צריך עקירה
פסח		לא צריך עקירה
בשחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם	ישרף	אף שלא צריך עקירה והרי הוא שלמים, כיון שהוא נראה ונדחה

(והא דקיימא לן מותר הפסח אחר הפסח קרב שלמים, היינו כגון שאבד קודם חצות ונמצא אחר שחיטת הפסח, שבאופן זה לא נראה לשחיטת פסח מעולם, ואינו 'נראה ונדחה').

דחיית התשובה: הרי לרב בעלי חיים אינם נדחים

הגמרא דוחה ביאור זה: **מִידֵּי הוּא טַעְמָא אֶלָּא לְרַב** [הרי כל הנידון כאן הוא בדברי רב הונא שאמר בשם רב שלא צריך עקירה], **הָא אָמַר רַב** [והרי רב עצמו סבר] **בַּעֲלֵי חַיִּים אֵינָם נִדְחִים,** ואין דיחוי אלא בדם או בבעלים, אבל כל זמן שהקרבן חי אינו נפסל משום דיחוי.

הצעת תשובה (ג): לא צריך עקירה, וכאן הקרבן נשרף כי המשנה היא כדעת רבי אליעזר ששלמים שחטם לשם פסח פסולים

אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: לעולם לא בעי עקירה, וסתמיה שלמים, והא דקתני עלה דמתניתין בחול ישרף מיד, מדובר כגון דשחטיה בהדיא לשם פסח, **וְהָא מַנִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר: וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אֲחֵרִים לְשֵׁם פֶּסַח פָּסוּל, דְּהָוֵה לֵיהּ פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ,** שלשיטת רבי אליעזר שלמים ששחטן לשם פסח פסול.

אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם	עולה	לא צריך עקירה
פסח		לא צריך עקירה
בשחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם	ישרף	לא צריך עקירה והרי הוא שלמים ופסול, כי שלמים ששחטם לפסח פסול

דחיית התשובה: אם כך למה המשנה אומרת שהשוחט בשבת פסח שמתו בעליו, פטור, הרי רבי אליעזר לא סובר את הפטור של טועה בדבר מצוה

הגמרא דוחה תירוץ זה: **וְאִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא** - אם משנתינו דעת רבי אליעזר היא, אם כן **חַטָּאת נָמִי מִחַיֵּיב, דְּהָא לֵית לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר טוֹעֶה בִּדְבַר מִצְוָה פָּטוּר,** ולמה המשנה אומרת שהשוחט בשבת פסח שמתו בעליו פטור.

תשובה חדשה א': משנתינו דעת יוסף בן חונאי היא שסובר ששלמים ששחטם לשם פסח פסולים. וכדין טועה בדבר מצוה הוא פוטר

אֶלָּא תַּרְגְּמָא רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַב סַלָּא חֲסִידָא קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא, הָא מַנִּי - משנתינו דעת מי היא, דעת **יוֹסֵף בֶּן חוֹנַאי הִיא. דִּתְנַן, יוֹסֵף בֶּן חוֹנַאי אוֹמֵר: הַנִּשְׁחָטִים לְשֵׁם פֶּסַח וּלְשֵׁם חַטָּאת פְּסוּלִים, אַלְמָא פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ הִיא, וּמִשּׁוּם הָכִי יִשָּׂרֵף מִיָּד.**

וּבִפְטוֹרֵי - דטועה בדבר מצוה, **סָבַר לַהּ** [יוסף בן חונאי] **כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** שהטועה בדבר מצוה פטור.

תשובה ב': רב סובר שלא צריך עקירה. ובמשנתינו הוא סובר שצריך עיבור צורה

רַב אָשֵׁי אָמַר: רַב דְּאָמַר לעיל שלא צריך עקירה אינו סובר כמאן דאמר שבחול ישרף מיד, אלא סובר שצריך עיבור צורה, **כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה,**

דְּתַנְיָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ שְׁהוּת בְּיוֹם [לזה ששחט פסח זה בשבת], **לֵידַע אִם מָשְׁכוּ בְּעָלִים אֶת יְדֵיהֶם אוֹ שֶׁמֵּתוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ** [ואף שהיה לו זמן לא שאל], **חַיָּיב,** שאינו טועה בדבר מצוה הוא אלא שוגג, וקרוב לפשיעה, **וּתְעוּבַּר צוּרָתוֹ, וְיוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה. מַאי טַעְמָא** אינו נשרף מיד אלא לאחר עיבור צורה - **לָאו מִשּׁוּם דְּלָא בָּעֵי עֲקִירָה** - אלא נעשה שלמים מעצמו, ואזי אין פסולו אלא משום שקרב אחר התמיד, ואין זה פסול הגוף, ולכן טעון עיבור צורה.

אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם	עולה	לא צריך עקירה
בשחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם	עיבור צורה	כי לא צריך עקירה והרי הוא שלמים

דחיית תשובה ב: אפשר לומר שרב סובר שצריך עקירה, ואעפ"כ צריך עיבור צורה (שלשיטתו גם בדבר שיש בו פסול הגוף צריך עיבור צורה)

הגמרא דוחה תשובה זו: **מִמַּאי, דִּילְמָא** - אולי צריך עקירה, ופסולו בגופו, והטעם שצריך עיבור צורה, **מִשּׁוּם דְּסָבַר לַהּ כְּתַנָּא דְּבֵי רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, דְּאָמַר: אֲפִילּוּ פִּיגּוּל נָמֵי בְּעֵי** - אפילו פיגול שפסולו בגופו גם צריך **עִיבּוּר צוּרָה, דְּיָלֵיף** [שלומדים] **'עָוֹן' 'עָוֹן' מִנּוֹתָר.**

דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי - שאם לא תאמר כך שהטעם הוא מפני שהוא סובר שפסול הגוף טעון עיבור צורה, אלא תאמר שהטעם הוא משום שלא צריך עקירה, אם כן **נִטְמְאוּ בְּעָלִים מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** - מה יש לומר באופן זה שנטמאו הבעלים למה גם בזה אומר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא שהוא טעון עיבור צורה, **הָא וַדַּאי בְּעֵי עֲקִירָה,** שהרי באופן שהבעלים נטמאו בסתמא הקרבן עומד לפסח שני, **דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר גַּמְדָא, נִזְרְקָה מִפִּי חֲבוּרָה: כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בְּעָלִים טְמֵאֵי מֵת וְנִדְּחוּ לְפֶסַח שֵׁנִי,** ואזי הקרבן ודאי טעון עקירה.

אֶלָּא, מְחַוְּרִתָּא [ברור הדבר] **כִּדְשַׁנִּי מֵעִיקָּרָא יוֹסֵף בֶּן חוֹנַאי הִיא** - כמו שתירצנו בתחילה את דברי רב, שהברייתא כדעת יוסף בן חונאי.

הדרן עלך אלו דברים

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507
a0533129507@gmail.com

0777551090 מקור ע"ג

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש 7-0700*

9771565598004

גמרא ופירושה